MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE

X. KÖTET COLEOPTERA V., STREPSIPTERA

8. FÜZET

ORMÁNYOSBOGARAK V. – CURCULIONIDAE V.

(60 ábrával)

ÍRTA
DR. ENDRŐDI SEBŐ

Fauna Hung. 103.

AKADÉMIAI KIADÓ BUDAPEST

1971

A X. kötethez tartozó valamennyi füzet borítólapjának beszolgáltatása ellenében a kötet kemény kötéstábláját bármelyik könyvesbolt kiadja.

Szerkesztő bizottság:

1965-ig: *Dr. Boros István*, *Dr. Dudich Endre* (elnök), *Dr. Kotlán Sándor*, *Dr. Soós Lajos* és *Dr. Székessy Vilmos* (szerkesztő)

1965-től: *Dr. Balogh János*, *Dr. Jermy Tibor*, *Dr. Kaszab Zoltán* (főszerkesztő), *Dr. Kolosváry Gábor*, *Dr. Kotlán Sándor* (elnök) és *Dr. Steinmann Henrik*

A kézirat a szerkesztő bizottsághoz 1969. XII. 16-án érkezett.

Lektorálta:

DR. KASZAB ZOLTÁN

Az ábrákat KEVE GYULA és a szerző rajzolta

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Dr. Jolsvay Alajos — Műszaki szerkesztő: Budai Anikó
Kézirat beérkezett: 1970. II. 19. — Példányszám: 1000 — Terjedelem: 14,7 A/5 ív + 6 oldal melléklet
71.71318 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

RÖVIDÍTETT RENDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága" X. kötetének 8. füzetéhez

(*Dr. Endrődi Sebő:* Ormányosbogarak V. — Curculionidae V. — Fauna Hung. 103.)

ALCSALÁDOK — ALNEMEK

Acalyptini 7
Acalyptus SCHÖNH. 7, 74
Acentrus SCHÖNH. 4, 39
Anthonomini 2
Anthonomus GERM. 2, 14
Anthonomus s. str. 16
Aoromius DESBR. 77, 79

Bagoini 6
Bagoopsis FAUST 6
Bagous SCHÖŰH. 7, 61
Bagous s. str. 62
Balaninus GERM. 1
Balanobius JEKEL 8
Balanobius JEKEL 1
Brachonyx SCHÖNH. 2, 23
Bradybatus GERM. 2, 24

Cionellus REITT. 121, 154
Cionini 121
Cionus CLAIRV. 121, 145
Cleopus STEPH. 121, 153
Curculio LATR. 1, 8
Curculio s. str. 9
Curculioninae 1
Curculionini 1

Dicranthus MOTSCH. 6, 59
Dorytomus STEPH. 3, 28

Echinocnemus SCHÖNH. 6, 51
Elleschini 7
Elleschus STEPH. 7, 72
Elmidomorphus CUSSAC 7
Ephimeropus HOCHH. 7, 69
Erirrhinini 3
Erirrhinus SCHÖNH. 4, 5
Euolamus REITT. 3
Euthoron THOMS. 104

Furcipes DESBR. 15
Furcipes DESBR. 2
Furcipus DESBR. 2

Grypidius SCHÖNH. 5
Grypus GERM. 5, 46
Gymnetron SCHÖNH. 121, 125
Gymnetron s. str. 125

Hydronomus SCHÖNH. 7, 71

Icaris TOURN. 5, 50
Isochnus THOMS. 117

Lignyodes SCHÖNH. 76, 77
Lyprus SCHÖNH. 61

Miarus STEPH. 121, 139
Mecininae 119
Mecinini 120
Mecinus GERM. 120, 122
Miccotrogus SCHÖNH. 77, 94

Nanodiscus KIESW. 157
Nanophyes SCHÖNH. 157
Nanophyes s. str. 158
Nanophyesinae 157
Notaris STEPH. 4, 41

Olamus REITT. 3
Orthochaetes GERM. 6, 55

Pachytychius JEKEL 6, 52
Prionochelus DESBR. 5
Procas STEPH. 4, 45
Pseudorchestes BEDEL 106
Pseudotyphlus TOURN. 6, 54

Rhamphus CLAIRV. 104, 118

Rhinusa STEPH. 125
Rhynchaeninae 103
Rhynchaenus CLAIRV. 104
Rhynchaenus s. str. 108

Sibinia GERM. 77, 95
Smicronychini 6
Smicronyx SCHÖNH. 6, 57
Stereonychus SUFFR. 121, 155

Tachyerges SCHÖNH. 115
Threcticus THOMS. 114
Thryogenes BEDEL 5, 48
Trachysoma PENECKE 6
Tychiinae 75
Tychius GERM. 77, 81

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

abdominalis TOURN. 99
Abeillei DESBR. 140
aceris CHEVR. 25
acridulus L. 43
aethiops FABR. 45
affinis PAYK. 38
agnathus REDTB. (Dorytomus) 33
agnatus BOH. (Dorytomus) 36
alauda HERBST 145
albolineatus ZIEGLER 83
albopilosus REICHE 115
alismatis MARSH. 71
alni auct. non LINNÉ (Rhynchaenus) 109
alni L. (Rhynchaenus) 115
alpinus PEN. (Orthochaetes) 57
alpinus VILLA (Acalyptus) 75
amygdali HUST. 20
angustifrons WEST. 117
angustipennis BACH 161
annulatus ARAG. 158
antirrhini PAYK. 136
argillaceus GYLL. 67
aristatus TOURN. (Tychius) 83
aristatus TOURN. (Tychius) 84
armatus PETRI 32
armillatus FABR. 46
asellum GRAV. 135
ater MARSH. 18
aterrimus HAMPE 43
atratus PRELLER 115
auratus GYLL. 37
aureolus KIESW. 92
auriculus REITT 149
austriacus REITT. 107
avellanae DONOV. 112

b SCHILSKY 98
banaticus REITT. 141
beccabungae L. 130
Beckeri DESBR. 101
bicolor GYLL. 128
bifasciatus GYLL. 106
biimpressus FABR. 71
bimaculatus FABR. (Notaris) 41
bimaculatus REITT. (Cionus) 152
bimaculatus SCHILS. (Rhynchaenus) 110
binodulus HERBST 66
bipunctatus L. 74
bipustulatum ROSSI 131
bituberculatus REDTB. (Dorytomus) 37
bituberculatus THOMS. (Anthonomus) 20
blattariae FABR. 145
brassicae FABR. 9
brevicrinitum REITT. 127
brevis BOH. 163
brunneirostris CURT. (Anthonomus) 17
brunneirostris FABR. (Grypus) 47
brunneirostris REY (Nanophyes) 161
brunnensis TOURN. 94

campanulae L. 142
cana HERBST 100
carnifex GERM. 115
carpini FABR. 75
caucasicum REITT. 127
cerasorum HERBST 14
Chevrolati DESBR. 21
cicur GYLL. 58
cinctus REDTB. (Anthonomus) 20
cinctus THOMS. (Anthonomus) 23
cinereus FÅHRS. 107
circulatus MARSH. 123
circumscriptus AUBÉ 158
Clairvillei BOH. 151
claudicans BOH. 69
clitellarius BOH. 36
coecus REICH 58
collaris GERM. 122
collignensis HERBST 69
collinum GYLL. 139
conformis WESTH. 109
confusus FAUST 52
connatus GERH. 110
connexus REITT. 81
conspersus DESBR. 22
costirostris GYLL. 38
crassirostris KIRSCH 89
Creutzeri GERM. 27
crucifer FUCHS 8
crux FABR. 8
cuprifer PANZ. 95
curtus C. BRIS. 92
curvirostris PETRI 122
cyaneus GYLL. 57
cylindrus PAYK. 62

decoratus GERM. 116
Dejeani FAUST 38
denticulatus HUST. 70
depressus MARSH. 109

Dieneri HAJÓSS 81
difficilis PEN. non TOURN. et auct. (Tychius) 90
difficilis TOURN. (Tychius) 94
diglyptus BOH. 69
distinctum ROUB. (Gymnetron) 133
distinctus BOH. (Miarus) 145
dorsalis FABR. 29

edentatus ENDR. 26
efferus FAUST. 52
elegans FABR. 61
elephas GYLL. 11
elongatulus BOH. 25
Emeryi TOURN. 100
encastus BOH. 67
enucleator PANZ. 78
epilobii H. BRIS. 161
equiseti FABR. 47
Ermischi DIECKM. 108
erythropus GERM. 105

fagi L. 105
fallax GERST. (Bradybatus) 25
fallax REY (Nanophyes) 163
femoralis C. BRIS. (Tychius) 92
femoralis DESBR. (Anthonomus) 16
femoralis GERM. (Sibinia) 96
ferrugatus REITT. 148
festucae HERBST 49
filirostris GYLL. 32
flavicollis STEPH. 90
flavipes PANZ. 37
flavoguttatus STIERL. 156
flavus BECKER 94
fraxini DEGEER 156
frit BEDEL non HERBST 67
Frivaldszkyi TOURN. (Bagous) 62
Frivaldszkyi TOURN. (Dorytomus) 31
Frivaldszkyi TOURN. (Notaris) 42
fugax FÅHRS. 103
fuliginosum ROSENH. 131
fulvum DESBR. 138
fuscicollis REY 164
fuscopubens REITT. 143
fusculus REY 164

Gabrieli PEN. 87
Ganglbaueri WINGLM. 150
Gebleri GYLL. 150
geniculatus HOCHH. 70
gibbifrons KIESW. 155
glabrirostris HERBST 64
glandium MARSH. 13
globicollis FAIRM. 52
globiformis KIESW. 161
globulus GERM. 162
gracilis REDTB. 165
graminis GYLL. 144
granulipennis TOURN. 42

haematocephalus GYLL. 54
haematopus GYLL. 91
Hajóssi ENDR. 113
halophilus REDTB. 67
helveticus TOURN. 164
hemisphaericus OLIV. 160
herbarum C. BRIS. 131
Heydeni WENCKER 125
hirtipennis BEDEL 29
hispidum BRULLÉ 135
histrio BOH. 41
Horioni DIECKM. 108
hortulanus FOURCR. 149
humeralis PANZ. 19
hungarica HAJÓSS in litt. (Sibinia) 96
hungaricus HAJÓSS (Rhynchaenus) 114

ictericum GYLL. 129
ilicis FABR. 113
immarginalis ROUB. 159
impunctatus GYLL. 146
inapicalis ROUB. 81
inceratus GYLL. 67
incurvus PANZ. 19
indigena HERBST 24
inermis HERBST (Pseudotyphlus) 54
inermis PENECKE (Bradybatus) 27
infirmus HERBST 74
inversus BEDEL 23

janthinus GERM. 124
Javeti DESBR. 22
jota FABR. (Rhynchaenus) 112
jota PAYK. (Rhynchaenus) 115
junceus REICHE 92
Jungermanniae REICH 58

Kellneri BACH 26
Kiesenwetteri TOURN. 88
Kirschi DESBR. 19
Kulzeri PEN. 90

labile HERBST 127
languidus GYLL. 21
latemaculatus PIC 159
lateralis FAUST 36
latiusculum DUVAL 128
Leonhardi WINGELM. 152
leptopus GOZIS 17
limosus GYLL. 65
linariae PANZ. 139
lineatulus STEPH. 83
lineolata DESBR. 84
linithorax PIC 160
Linnéi FAUST 29
littoreum C. BRIS. 137
longicollis C. BRIS. 151
longimanus FORST. 31
longirostris GYLL. 143
longitarsis THOMS. 68
lonicerae HERBST 111
luteicornis CHEVR. 105
lutosus GYLL. 63
lutulentus GYLL. 64
lutulosus GYLL. 68

macropus REDTB. 31
maculicollis SCHILS. 110
maculipes REY 164
Maerkeli BOH. 44
majalis PAYK. 35
marmoratus GOEZE 161
medicaginis C. BRIS. 91
melanarium GERM. 133
melanocephalus OLIV. 109
melanophthalmus PAYK. 36
melas BOH. 134
meliloti STEPH. 85
meridionalis DESBR. 31
micros GERM. 144
minutus GYLL. 35
montanus FAUST (Notaris) 43
montanus WINGLM. (Cionus) 151
morio ENDR. 27
Muerlei FERRARI 79
Mülleri REITT. 161

nebulosus GYLL. 33
nereis PAYK. 49
netum GERM. 138
nigripes ENDR. 74
nigritarsis DESBR. (Sibinia) 102
nigritarsis REITT. (Cionus) 152
nigritarsis THOMS. (Bagous) 64
nigritus GREDLER 158
nigrum HARDY 130
nitidulus GYLL. 164
noctis auct. 136
nodulosus GYLL. 66
nucum L. 13

obesus BOH. 53
obliquum STURM 127
obliteratus PIC 159
obscurella PIC 24
obscurior ROUB. 111
obscurus REITT. 156
occalescens GYLL. 39
olens FABR. 147
Olivieri ROSENH. 151
opacus C. BRIS 57
oxyacanthae MARSH. 119

pallidesignatus GYLL. 73
pannonicus CSIKI 119
pascuorum GYLL. 128
pectoralis GYLL. 36
pedemontanus FUCHS 9
pedicularius L. 22
pellitus BOH. 12
pellucens SCOP. 100
perforatus HERBST 18
persimilis auct. non REITT. 107
petro HERBST 71
phalerata STEV. 97
picirostris FABR. 94
Pillichi ENDR. 125
pilosum GYLL. (Gymnetron) 135
pilosus FABR. (Rhynchaenus) 113
pilumnus GYLL. 54
pineti PAYK. 24
Pirazzolii STIERL. 126
plagiatum GYLL. 135
plagiellum GYLL. 137
plantaginis EPPELSH. 132
plantarum GERM. 143
polylineatus GERM. 84
pomorum L. 19
populi FABR. 117
potentillae GERM. 99
pratensis GERM. 108
primita HERBST 97
propinquus DESBR. 11
pruni DESBR. 22
pseudogenistae PEN. 83
puberulus BOH. 39
pubescens PAYK. (Anthonomus) 17
pubescens STEV. (Rhynchaenus) 115
pulchellus HERBST 154
pulicarius HERBST 119
pulverosus GYLL. 146
pumilus C. BRIS. 87
punctator HERBST 36
puncticollis BOH. 64
pusillus GERM. 87
pyraster HERBST 124
pyri KOLLAR 20
pyrrhoceras MARSH. 9

quadrimaculatus MÜLL. (Aoromius) 81
quadrimaculatus SCHILS. (Rhynchaenus) 110
quadrivirgatus COSTA 165
Quedenfeldti GERH. 111
quercus L. 109
quinquemaculatus PANZ. 81
quinquepunctatus L. 81

rectirostris FAUST (Dorytomus) 38
rectirostris L. (Anthonomus) 16
Reichi GYLL. 59
Reitteri ENDR. 144
Reussi FORM. 34
roboris WESTH. 109
robustus H. BRIS. 64
rosinae GOZIS 23
rostellum HERBST 133
rotundicollis BOH. 65
ruber ENDR. 27
rubi HERBST 17
rubidus GYLL. 14
rubripes GYLL. 16
rudesquamosus FAIRM. 78
rufatus BEDEL 36
ruficlavis REY 164
ruficollis REY 161
rufipennis C. BRIS. (Tychius) 86
rufipennis GERH. (Anthonomus) 18
rufipennis REITT. (Bradybatus) 26
rufirostris REY 161
rufitarsis GERM. 117
rufulus BEDEL 36
rufus GYLL. (Anthonomus) 21

rufus SCHRANK (Rhynchaenus) 110
rusci HERBST 106

sabauda PIC 111
Sahlbergi SAHLB. 162
salicariae FABR. 161
saliceti PAYK.
salicinus GYLL. 32
salicis L. (Rhynchaenus) 116
salicis PANZ. (Curculio) 8
salicis PETRI (Elleschus) 74
salicis WALTON (Dorytomus) 39
salicivorus PAYK. 9
saltator FOURCR. 109
scanicus PAYK. 73
Schneideri HERBST 84
Schönherri FAUST 37
Schwarzi LETZNER 126
scirpi FABR. 43
scirrhosus GYLL. 49
scrophulariae L. 148
scutellaris auct. non C. BRIS. (Miarus) 143
scutellaris FABR. (Rhynchaenus) 115
semialbellus REITT. 152
semirufus GYLL. 115
Sequensi STIERL. 118
sericeus GYLL. 75
seriepilosus TOURN. 59
seriesetosus PETRI 27
setiger BECK 56
Sharpi TOURN. 85
signata GYLL. 97
Silbermanni WENCK. 38
simplex MARCU 111
Smerczynskii DIECKM. 107
sodalis GERM. 101
solani FABR. 154
sorbi GERM. 21
sparganii GYLL. 51
sparsus FÅHRS. 114
sparsutus OLIV. 53
spilotus REDTB. 22
squamicolle REITT. 129
squamulatus GYLL. 90
Stierlini DESBR. 96
stigma GERM. 115
stimulosum GERM. 113
strandiata ROUBAL 18
Stredae PEN. 81
Stredai PEN. 71
striatipennis TOURN. 58
striatulus GYLL. 82
subaeneus ILLIG. 119
subcarinatus GYLL. 67
subcostatus MOTSCH. 42
subellipticus DESBR. 103
subfasciatus GERST. (Bradybatus) 26
subfasciatus GYLL. (Rhynchaenus) 113
subrotundatum REITT. 137
subsetosus PETRI 57
subsulcatus TOURN. 89
subuniseriatus REITT. (Miarus) 142
subuniseriatus REITT. (Miarus) 144
subvittata SCHILSKY 98
suturalis ZETT. 115
suturatus FAIRM. 79

taeniatus FABR. 38
tauni FRICKEN 81
telonensis GRENIER 155, 156
tempestivus HERBST 67
tenouirostris DESBR. 102
testaceus MÜLL. 115
tetrum L. 137
thapsi FABR. 152
thapsicola GERM. 138
Theresae PIC 163
thoracicus BOH. 82
tibialis BOH. (Tychius) 88
tibialis GYLL. (Sibinia) 103
tomentosus DEBR. (Bradybatus) 27
tomentosus HERBST (Tychius) 86
tortrix L. 28
transversus AUBÉ 158
tremulae PAYK. 32
tuberculosus SCOP. 148

ulmi DEG. (Anthonomus) 22
ulmi DESBR. (Anthonomus) 23
ulmi GERM. (Stereonychus) 160
undulatus GYLL. 18
ungulatus GERM. 149
unicolor FÅHRS. 102
uniformis DESBR. 79
uniseriatus REITT. 9
ursinus ABEILLE 142

validirostris GYLL. 34
validus ROSH. 64
varians PAYK. 18
variata BEDEL 98
variegatus GYLL. (Dorytomus) 32
variegatus GYLL. (Smicronyx) 58
vavrai ROUB. 165
venosus GRAV. 12
ventralis SCHILSKY (Sibinia) 99
ventralis STEPH. (Dorytomus) 31
venustus FABR. 83
verbasci FABR. 148
veronicae GERM. 130
villosulum GYLL. (Gymnetron) 130
villosulus GYLL. (Dorytomus) 33
villosus FABR. 13
viminalis FABR. 109
viscariae L. 101
vittata GERM. 98
vittipenne MARS. 132
vorax FABR. 31

zebra GYLL. 98

11. alcsalád: **Curculioninae**

Írta

DR. ENDRŐDI SEBŐ

Közepes és kis termetű, sőt néha igen apró ormányosbogarak. Ormányuk hosszú, hengeres, a csúcsa felé nem keskenyedik el. Csápárkuk az ormány oldalán fut, ritkán szemük alsó szegélye felé irányul, felülről sohasem látható. Térdes csápjuk az ormány közepe táján ered, ostora 6—7 ízből áll. Szemük oldalt néző, nem érintik egymást a homlokukon. Középmellük oldallemezei kicsik, nem láthatók felülről. Szárnyfedőik a csúcsukon együttesen kerekítettek, teljesen vagy nagyrészt eltakarják a farfedőt, csak az *Acalyptus* SCHÖNH. nem fajai esetében rövidültek meg kissé: csúcsuk egyenként lekerekített, és így farfedőjük is szabadon látható. Potrohuk második haslemezének hátulsó szegélye egyenes, kétoldalt nem húzódik csúcsosan hátrafelé. Hátulsó combjuk nem vastagodott meg erősen, nincs ugrólábuk. Combjaik belső élén vagy van, vagy nincs fog. Valamennyi lábszáruk csúcsának belső sarkán 1—1 erősebb vagy gyengébb tövis található, a külső sarkon soha sincs sarkantyú. Elülső lábszáruk felső felületén nincsenek erőteljes pontsorok. Karmaik szabadon állnak vagy a tövükön összenőttek, belső oldaluk egyszerű, vagy foggal, sok esetben hosszú nyúlvánnyal ellátott.

Az egész földkerekségen közel 3000 faját ismerjük az alcsaládnak, mindenütt megtalálhatók, ahol életlehetőségük biztosítva van. A Kárpát-medencében előforduló 22 nemhez tartozó 110 faja közül 104 fajt és 33 változatot Magyarországon is gyűjtötték. A *Curculio*, *Anthonomus* és *Dorytomus* nemek több faját mint erdészeti, illetve mint kertészeti kártevőt tartják nyilván, viszont a *Smicronyx* nem fajai mint a mezőgazdaság káros növényének, a *Cuscuta*nak kártevői némi hasznot hajtanak. Sok faja vízinövényeken él, ezeknek nincs gazdasági jelentőségük.

A nemek határozókulcsa

1 (2) Szárnyfedőik majdnem háromszögletesen keskenyednek a csúcsuk felé, tövük szélesebb, mint az előtor töve (1. ábra: A). Ormányuk, különösen a nőstényeké rendkívül hosszú, vékony, erősen hajlott, töve és a homlokuk között gyengébb vagy erősebb nyereg képződik. Csápjuk is hosszú és vékony. A középmellük oldallemeze gyakran nagy, esetenként felülről is jól látható. Combjaik és karmaik belső oldalán fog van (1. nemzetség: *Curculionini*) (= *Balaninus* GERM., *Balanobius* JEKEL) 1. nem: **Curculio** LATR.

2 (1) Szárnyfedőik hosszabbak, tojásdadok vagy hátrafelé többé-kevésbé kiszélesednek, sohasem háromszögletesen elkeskenyedők (1. ábra: B). Ormányuk rendszerint rövidebb. Középmellük oldallemeze nem látható felülről. Combjaikon vagy van, vagy nincs fog. Karmaik többnyire egyszerűek, néha a belső oldalukon fog van, vagy tövükön összenőttek.

3 (8) Szemük hátul is kidomborodik a fej oldalvonalából (1. ábra: C.) Melltövükön nincs az ormány befogadására alkalmas hosszanti árok-

Előtoruk oldala nem élesen szegélyezett. Pajzsocskájuk jól fejlett. Szárnyfedőik rövidek, a közepük mögött a legszélesebbek, ritkán hosszúkásak és oldalaik párhuzamosak. Elülső csípőik nagyok, a melltő hosszát majdnem teljesen betöltik. Karmaik belső oldalán rendszerint fogszerű nyúlvány található (1. ábra: D) (2. nemzetség: *Anthonomini*).

4 (7) Csápostoruk 7 jól elkülönült ízből áll (1. ábra: G).

5 (6) Szárnyfedőik rövidebbek, legfeljebb kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, hátrafelé többé-kevésbé erősen kiszélesednek. Ormányuk töve és a homlokuk majdnem azonos síkban fekszik, nincs közöttük nyereg (2. ábra: A). Csápjuk hosszú és vékony, tőíze sokszor a szem hátsó szélén is túlér. Combjaik belső oldalán fog van. Karmaik szabadok, tövük közelében kis foggal vagy hosszú fogszerű nyúlvánnyal (= *Furcipus* DESBR., *Furcipes* DESBR.)
2. nem: **Anthonomus** GERM.

6 (5) Szárnyfedőik hosszúak, elérik együttes szélességüknek mintegy háromszorosát, keskenyek, oldalaik majdnem párhuzamosak. Ormányuk töve és homlokuk között nyereg képződik (2. ábra: B). Csápjuk rövid, tőíze mintegy a szemük közepéig ér. Karmaik egyszerűek, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány, tövük nem nőtt össze (2. ábra: C)
3. nem: **Brachonyx** SCHÖNH.

7 (4) Csápostoruk 6 ízből áll, a 7. teljesen hozzásimul a bunkóhoz (1. ábra: H). Testük hosszú, szárnyfedőik alig szélesednek ki hátrafelé. Csápjuk elég rövid, tőíze csak szemük közepéig ér. Ormányuk töve és homlokuk között nincs nyereg. Combjaik foga rendszerint gyenge. Karmaik kicsik, a tövükön összenőttek (2. ábra: D)
4. nem: **Bradybatus** GERM.

8 (3) Szemük nem dülledt, legalábbis hátul nem áll ki a fejük oldalvonalából (ritkán hiányzik). Szárnyfedőik nem szélesednek ki hátrafelé.

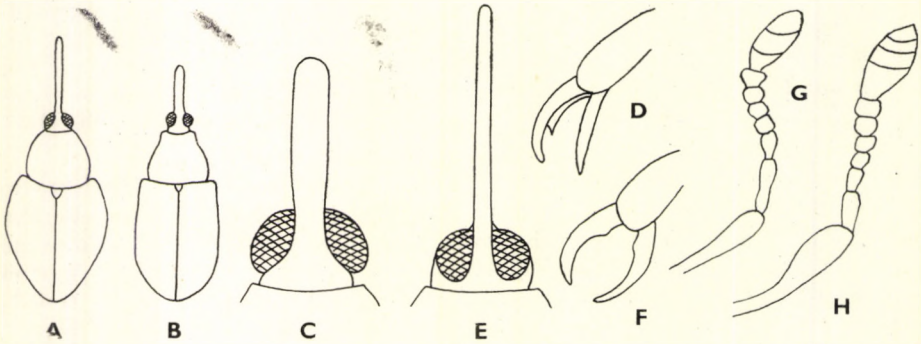

1. ábra. A: *Curculio glandium* MARSH. és B: *Anthonomus pomorum* L. testalkata, C: utóbbi faj feje és D: karma — E: *Dorytomus longimanus* FORST. feje és F: karma — G: *Anthonomus pomorum* L. és H: *Bradybatus Kellneri* BACH csápja (Eredeti)

Combjaik belső élén van vagy nincs fog. Karmaik rendszerint egyszerűek, belső oldalukon nincs nyúlvány (1. ábra: F.)

9 (44) Szárnyfedőik a csúcsukon közösen lekerekítettek és teljesen, vagy legalább legnagyobbrészt eltakarják a farfedőt (2. ábra: E).

10 (43) Karmaik tövén nincs fog vagy nyúlvány. Homlokuk a szemek között nem keskenyedik el erősen, nem lényegesen keskenyebb, mint az ormány háta (2. ábra: G).

11 (36) Lábfejeik 3. íze a csúcsán mindig mélyen kimetszett, kétkaréjos, rendszerint jóval, ritkán kevéssel szélesebb, mint az előző ízek (3. ábra: A).

12 (35) Karmaik a tövükön szabadok, egyszerűek. Ormányuk rendszerint hosszú és vékony. Csápjuk rövid, tőíze legfeljebb a szemük elülső szegélyéig ér. Szárnyfedőiken pontsorok láthatók (3. nemzetség: *Erirrhinini*).

13 (14) Combjaik belső élén fog van. Csápárkuk az ormány oldalán, a felső élével párhuzamosan fut, vagy a szem alsó széléhez hajlik le. Ormányuk néha nagyon hosszú (1. ábra: E), máskor elég rövid. Előtoruk finoman, ritkábban durván pontozott. Szárnyfedőik csupaszok, teljesen vagy foltosan szőrösek, nincsenek rajtuk élesen elütő pikkelyfoltok (= *Euolamus* REITT., *Olamus* REITT.)
5. nem: **Dorytomus** STEPH.

14 (13) Combjaik belső élén nincs fog, vagy ritkán csak a hátulsó combokon találunk fogat.

15 (34) Pajzsocskájuk, bár néha kicsi, de mindig jól látható (csak a *Notaris aterrimus* HAMPE kivétel, amelynek rejtett a pajzsocskája).

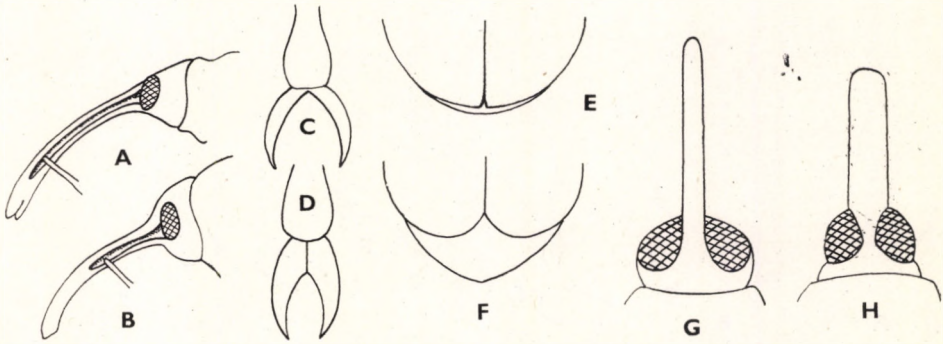

2. ábra. A: *Anthonomus pomorum* L. és B: *Brachonyx pineti* PAYK. feje — C: utóbbi faj és D: *Bradybatus Kellneri* BACH karmai — E: *Dorytomus longimanus* FORST. és F: *Acalyptus carpini* FABR. szárnyfedőcsúcsa — G: *Dorytomus Schönherri* FAUST és H: *Elleschus scanicus* PAYK. feje (Eredeti)

16 (33) Szárnyfedőik varrata nem emelkedik ki bordaszerűen. Felületükön a pikkelyek között legfeljebb kissé elálló szőrök,vagy igen apró serteszőrök találhatók.

17 (18) Csápjuk vastag (3. ábra: C), tőízét a közepétől a csúcsáig sűrű pikkelyszőrök fedik. Szemei erősen megközelítik egymást a fej alsó oldalán. Egész testüket, lábaikkal együtt, tetőcserépszerűen fedik a kerekded pikkelyek; a szárnyfedőkön levők harántosak, és közöttük sorokba rendezett, testhez símuló serteszőrök foglalnak helyet. A pikkelyezés foltosan helyezkedik el 6. nem: **Acentrus** SCHÖNH.

18 (17) Csápjuk vékony (3. ábra: D), tőízükön legfeljebb csak kevés finom szőröcske látható. Szemeik nem közelítik meg egymást a fej alsó oldalán.

19 (30) Csápárkuk az ormány oldalán halad, annak alsó és felső élével párhuzamosan, és középen éri el a szem elülső szegélyét, vagy erősebben lefelé hajlik, de oldalról ilyenkor is szabadon látható.

20 (23) Felületüket finom szőrözet takarja, vagy csupasz, vagy finom, hosszú pikkelyszőrökkel sűrűn fedett. Csápjuk messze az ormány közepe előtt, sokszor a csúcsa közelében ered.

21 (22) Ormányuk körös keresztmetszetű, hajlott, felül pontsorokkal vagy finom élecskékkel. Csápjuk nem teljesen az ormány csúcsán ered (3. ábra: E). Testalkatuk hosszúkás tojásdad (= *Erirrhinus* SCHÖNH. partim) 7. nem: **Notaris** STEPH.

22 (21) Ormányuk felül kissé lapított, sűrűn és durván pontozott, ezért fénytelen, a csápok töve közelében gyengén hajlott. Csápjuk közvetlenül az ormány csúcsa mögött ered. Testük zömökebb [8. nem: **Procas** STEPH.]

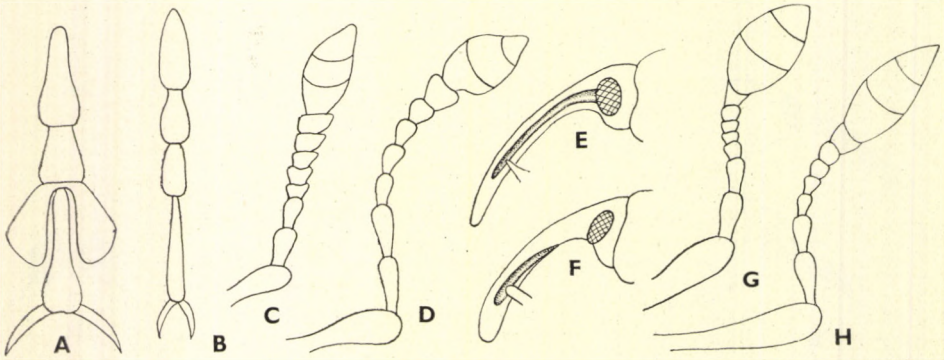

3. ábra. A: *Dorytomus longimanus* FORST. és B: *Bagous argillaceus* GYLL. lábfeje — C: *Acentrus histrio* BOH. és D: *Notarius bimaculatus* FABR. csápja — E: utóbbi faj és F: *Echinocnemus globicollis* FAIRM. feje és csápárka — G: *Hydronomus alismatis* MARSH. és H: *Icaris sparganii* GYLL. csápja (Eredeti)

23 (20) Felületüket, vagy legalább előtoruk oldalát kerekded vagy tojásdad pikkelyek fedik.

24 (27) Csápjuk kevéssel az ormányuk közepe előtt ered. Szemük majdnem kör alakú.

25 (26) Szárnyfedőik rövidek és szélesek, oldalaik párhuzamosak, csúcsuk előtt hirtelen csőrszerűen elkeskenyednek (mint a 18. ábrán). Lábszáraik majdnem egyenesek, belső élük is egyenes, csúcsi tövisük kicsi (= *Grypidius* SCHÖNH.) 9. nem: **Grypus** GERM.

26 (25) Szárnyfedőik hossza majdnem eléri együttes szélességük kétszeresét. Lábszáraik vékonyabbak, belső élük kétszeresen ívelt, csúcsuk erősen befelé hajlott, csúcsi tövisük erős, hegyes, befelé irányul (= *Erirrhinus* SCHÖNH. partim) 10. nem: **Thryogenes** BEDEL

27 (24) Csápjuk töve közelebb helyezkedik el az ormányuk csúcsához, mint a közepéhez. Szemük harántosan tojásdad.

28 (29) Előtoruk szemölcsözött, csápostoruk rövid, utolsó ízeik erősen harántosak, bunkójuk nagyon széles tojásdad (3. ábra: G). Csápárkuk erősebben lehajlik, de oldalról egész terjedelmében látható. Lábszáruk belső élén szemölcsök, vagy helyükön serteszőrök (vö. 4. ábra: A, B) figyelhetők meg. Testüket vízálló, összenőtt pikkelyzet fedi. Lásd a *Bagoini* nemzetséghez tartozó *Bagous* SCHÖNH. és *Hydronomus* SCHÖNH. nemek olyan fajait, amelyeknél a lábfejek 3. íze kiszélesedett és kétkaréjos.

29 (28) Előtoruk sekélyen pontozott és sűrűn pikkelyezett. Csápostoruk hosszabb, utolsó ízei is csak kevéssé harántosak, csápbunkójuk hosszú tojásdad (3. ábra: H). Csápárkuk végig párhuzamosan fut az ormány hátával. Lábszáraik belső élén soha sincsenek szemölcsök (4. ábra: B). Testük pikkelyzete nem nőtt össze, nem vízálló, csak egyenletesen sűrűn pikkelyezett. Szárnyfedőiknek közterecskéin igen apró, testhez simuló szőrök rendeződnek hosszanti sorokba. Lábszáraik csúcsi tövise erős, kampószerűen hajlott (= *Prionochelus* DESBR.) 11. nem: **Icaris** TOURN.

30 (19) Csápárkuk kezdetben az ormány oldalán halad, majd lehúzódik az ormány tövének alsó oldalára, tehát csak elöl látható oldalról (3. ábra: F). Előtoruk oldala rendszerint erősen ívelt.

31 (32) Legalább az elülső lábszáruk belső éle finoman fogacskázott (mint a 4. ábra: A). Ormányuk finoman pikkelyezett vagy szőrös, egyéb felületükön a sűrű pikkelyek agyagsárgák, többnyire összenőttek, vízhatlanok (mint a *Bagous*-fajoké). Szárnyfedőik vállbütyke mindig kiálló. Külsőleg nagyon hasonlítanak olyan *Bagous*-fajokra, amelyek teste zömök és 3. lábfejízük kiszélesedett, kétkaréjos, de az utóbbiak

ormánya nagyon vastag és rövid, vagy szárnyfedőiken a csúcs előtti bütyök erősen kiálló (= *Bagoopsis* FAUST)
12. nem: **Echinocnemus** SCHÖNH.

32 (31) Lábszáraik sűrűn szőrösek, belső élük nem fogacskázott (mint a 4. ábra: B). Ormányuk csupasz, vagy csak a tövén szőrös vagy pikkelyes. Felülete is finom szőrökkel vagy apró pikkelyekkel fedett, a pikkelyek többnyire hosszúkásak, nem fedik egymást tetőcserépszerűen, nem nőttek össze. Válluk gyakran kissé behúzott. Szárnyfedőik elég rövidek, de oldalaik a csúcsi lekerekítésig majdnem párhuzamosak. Előtoruk nem szélesebb, mint a szárnyfedők
13. nem: **Pachytychius** JEKEL

33 (16) Szárnyfedőik varrata és váltakozó közterecskéi is magasabbak, mint a többiek, a kiemelkedőkön hosszabb vagy rövidebb serteszőrökből álló sorok foglalnak helyet. Vállbütykük jól fejlett. Felületüket igen sűrűn fedik a rendszerint széles, összenőtt pikkelyek. Ormányukat sekély nyereg választja el a homlokuktól (mint a 2. ábra: B). Pajzsocskájuk kicsi, kerekded, de jól látható
14. nem: **Pseudotyphlus** TOURN.

34 (15) Pajzsocskájuk nem látható. Lábfejeik rövidek, 3. ízük valamivel szélesebb, mint az előzők, kétkaréjos. Karmaik nagyon finomak, rövidek. Csápjuk ostora 6 vagy 7 ízből áll (= *Trachysoma* PENECKE)
15. nem: **Orthochaetes** GERM.

35 (12) Karmaik a tövükön összenőttek (mint a 2. ábra: D). Homlokukon a szemek mögött bemélyedt harántbarázda húzódik (4. ábra: C). Szemeik erősen a fejük alsó oldalára húzódtak, ott majdnem érintik egymást (4. nemzetség: *Smicronychini*). — Lábfejeik karomíze sokkal rövidebb, mint a többi íz együttvéve. Felületük egyszerűen szőrös vagy foltosan pikkelyezett 16. nem: **Smicronyx** SCHÖNH.

36 (11) Lábfejeik 3. íze nem, vagy alig szélesebb, mint a 2 előző íz, csúcsa nem kimetszett, nem kétkaréjos, csak a karomíz beízesülésének helyén gyengén bemélyedt (3. ábra: B). Csápostoruk csupasz. Szemük mindig fejlett. Szárnyfedőik párhuzamos oldalúak, csúcsuk rendszerint csőrszerűen elkeskenyedik, a farfedőt teljesen eltakarja. Felületüket összenőtt vízálló pikkelyzet fedi (5. nemzetség: *Bagoini*).

37 (40) Melltövük elülső szegélye mélyen kimetszett, mögötte kétoldalt elég magasan és élesen határolt árok húzódik (4. ábra: D). Előtoruk elülső szélén a szemkaréj erős (4. ábra: F). Lábfejeik felülete majdnem csupasz, azon csak néhány finom, hosszabb szőr található.

38 (39) Szárnyfedőik csúcsa 2 hátrafelé irányuló tövisben végződik (mint a 26. ábrán). Ormányuk hosszú, vékony és majdnem egyenes
17. nem: **Dicranthus** MOTSCH

39 (38) Szárnyfedőik csúcsa csőrszerűen elkeskenyedik és lekerekített. Ormányuk többnyire rövid, elég vastag és hajlott
18. nem: **Bagous** SCHÖNH.

40 (37) Melltövük elülső szegélye sekélyen kimetszett, az ormányárok helye lapított vagy gyengén bemélyedt, nem élszerűen határolt (4. ábra: E). Előtoruk szemkaréja gyenge (4. ábra: G).

41 (42) Lábfejeik nagyon vékonyak, 3. ízük nem szélesebb, mint a 2. Csápbunkójuk keskeny, orsó alakú, az 1. ízük sokkal hosszabb, mint a többi együttvéve (4. ábra: H), fényes, csupasz, míg a többi finoman szőrözött (= *Elmidomorphus* CUSSAC)
19. nem: **Ephimeropus** HOCHH.

42 (41) Lábfejeik szélesebbek, a 3. íz jóval szélesebb, mint a 2., mélyen kimetszett (mint a 3. ábra: A). Csápbunkójuk széles, rövid tojásdad, az 1. íze nem hosszabb, mint a többi együttvéve (3. ábra: G), utolsó ostoríze is szőrös 20. nem: **Hydronomus** SCHÖNH.

43 (10) Karmaik tövén kis fog van. Szemük oldalt néző, nagy, közöttük a homlokuk keskenyebb, mint az ormányuk háta (2. ábra: H). Csápbunkójuk nagy. Lábaik erősek (6. nemzetség: *Elleschini*)
21. nem: **Elleschus** STEPH.*

44 (9) Szárnyfedőik csúcsa megrövidült, egyenként szélesen lekerekített, szabadon hagyja a farfedőt (2. ábra: F). Szemük feltünően kicsi, előrenéző, homlokuk keskenyebb, mint az ormányuk háta. Csápbunkójuk kicsi. Lábaik karcsúak, elég hosszúak (7. nemzetség: *Acalyptini*) 22. nem: **Acalyptus** SCHÖNH.

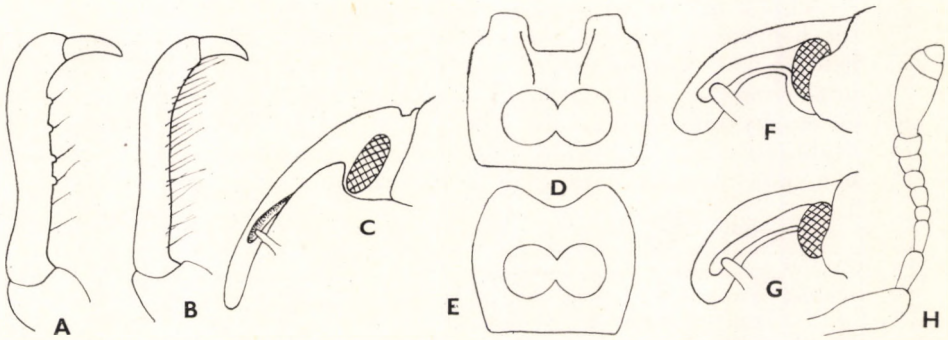

4. ábra. A: *Bagous validus* ROSH. és B: *Icaris sparganii* GYLL. elülső lábszára — C: *Smicronyx Jungermanniae* REICH. feje — D: *Bagous argillaceus* GYLL. és E: *Hydronomus alismatis* MARSH. melltöve — F: *Bagous argillaceus* GYLL. és G: *Hydronomus alismatis* MARSH. szemkaréja — H: *Ephimeropus petro* HERBST csápja (Eredeti)

* A *Tychiinae* alcsaládhoz (75. o.) tartozó *Lignyodes* SCHÖNH. genusz fajainak ormánya a csúcsa felé csak alig keskenyedik el, ezek azonban karmaik belső oldalán erős fogat viselnek, és jóval nagyobbak, mint az *Elleschus*-fajok (mintegy 4: 2,5—3 mm); testalkatuk széles. A mi fajaink legalább részben csokoládébarna színűek, többnyire jól elkülönült rajzolattal.

1. nem: **Curculio** LATR.

Kis és közepes termetű ormányosbogarak. A nőstények ormánya sokszor rendkívül hosszú, néha eléri a test teljes hosszát, a hímeké jóval rövidebb. 12 ízű csápjuk hosszú, csápostoruk a tőízt nem számítva 7 ízből áll, bunkójuk hosszúkás tojásdad. Ormányuk töve és a homlokuk között sekélyebb vagy mélyebb nyereg képződik. Melltövük oldallemeze erősen fejlett, felülről gyakran majdnem olyan jól látható, mint a *Ceutorrhynchinae* alcsalád fajain. Szárnyfedőik a tövükön szélesek, rendszerint majdnem háromszögesen keskenyednek a csúcs felé, ritkán hosszúkásabbak (pl. *C. elephas* GYLL., *propinquus* DESBR.). Rendszerint minden combjuk és karmuk belső oldalán fog van, utóbbiak a tövükön nem nőttek össze.

Eddig a nemnek mintegy 300 faját ismerjük, ezek a világ minden mérsékelt és forró éghajlatú földrészén előfordulnak. A Kárpát-medencében 12 faja él, ezek mind megtalálhatók hazánk területén is. Az imágók lombevők, közvetlen kárt alig okoznak. Lárváik zöme *Quercus*-félék makkjában, a mogyoró, a szelídgesztenye termésében fejlődik, majd a talajban bábozódik és alakul imágóvá. Ezek esetenként tetemes kárt is okozhatnak. Az apró fajok lárvái főleg tápnövényeik levelének szárában és főerében fejlődnek, és szintén a talajban alakulnak át. A nálunk is előforduló fajok közül kettőről mutatták ki, hogy lárváik az általuk képzett gubacsokban fejlődnek.

1 (6) Apró termetű, 1,3—2,8 mm hosszú, fekete fajok, csak mellük oldallemezei és néha szárnyfedőiken kisebb-nagyobb foltok fehéren pikkelyezettek. Combjaik belső élén kis fog van (1. alnem: *Balanobius* JEKEL).

2 (3) Fekete, felületének szőrözete is fekete, hasoldalának legnagyobb része, az előtor korongjának két oldalán 1—1 hosszanti sáv, a szárnyfedők varratának elülső fele, közepük mögött az oldalak felé megrövidült harántsáv, és rendszerint néhány apró foltocska a közterecskék tövén fehéren pikkelyezett (6. ábra: A). A fehér rajzolat néha erősebben kiterjedt, gyakran szűkösebb. Az ormány hossza az előtor hosszához viszonyítva a nőstény esetében 57 : 35, a hím esetében 35 : 30. Csápostorának csak első 2 íze 2—3-szor olyan hosszú, mint amilyen széles, a többi sokkal rövidebb, körte alakú. Előtora és szárnyfedőinek közterecskéi igen sűrűn és finoman pontozottak, útóbbiak barázdái sokkal keskenyebbek a közterecskéknél, finoman bemetszettek, alig láthatóan pontozottak. 2—2,8 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medence minden régiójában előfordul, de a magas hegységeket kerüli. Magyarországon nagyon elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Quercus robur*, *Ulmus campestris*, *Prunus spinosa*, *Salix*-fajok. Lárvái irodalmi adatok szerint a fűzön különféle darazsak (*Pontiana vesicator* BR. és *P. proxima* LEP., *Cryptocampus venustus* ZADD.) levélgubacsaiban fejlődnek. IV—XI. (= *crucifer* FUCHS, *salicis* PANZ.) — K e r e s z t e s z s u z s ó k a

crux FABR.

3 (2) Fekete fajok, felületükön nincs fehér rajzolat, csak mellük oldalát borítja többé-kevésbé kiterjedt fehér pikkelyzet.

4 (5) Szárnyfedőinek barázdái jól láthatóan keskenyebbek, mint a közterecskéi, ebben a tekintetben nagyon hasonlít az előbbi fajhoz.

Teste széles. Előtorának és szárnyfedőinek sűrű pontozása is a *C. crux*-éhoz hasonlít, de minden közterecskéjén 2—3 sor fehéres szőr húzódik végig, míg az előző faj szőrözete a fehér pikkelyeken kívül fekete. Ormányának és előtorának hosszaránya: a nősténynél 49 : 32, a hímnél 42 : 30. Csápjának alkata nagyon hasonlít a *C. crux* csápjáéhoz, feketés, rendszerint csak tőíze világos. Előtorának pontjaiban szintén fehéres szőrök ülnek, amelyek többé-kevésbé egyenletesen oszlanak el. 2—2,5 mm.

Euroszibériai elterjedésű faj, Kárpát-medencei és hazai elterjedése az előbbi fajéhoz hasonlít, és majdnem ugyanolyan gyakori. Tápnövényei: *Populus alba*, *Salix*-fajok, de az irodalom említi a *Brassica rapa*-t, *B. napus*-t és *B. nigra*-t is. Lárvái a levelek főerében és nyelében előidézett gubacsokban fejlődnek. III—VIII, XI. (= *brassicae* FABR.) — Fűzfazsuzsóka

salicivorus PAYK.

Változata:

1. Előtorának korongján kétoldalt a fehéres szőrök erősebben összetömörülnek, és 1—1, a felület többi részétől jobban elütő, fehéres, hosszanti sávot alkotnak. — A forma typica között nem ritka ab. **pedemontanus** FUCHS

5 (4) Szárnyfedőinek barázdái olyan, vagy majdnem olyan szélesek, mint a keskeny közterecskéi, amelyeken általában 2—2 sor fehéres szőr helyezkedik el. Testalkata jól láthatóan keskenyebb, mint az előbbi fajé, előtora és a szárnyfedők közterecskéi hasonló sűrűn pontozottak. Ormányának hosszaránya az előtorához viszonyítva: a nőstényé 37 : 22, a hímé 30 : 25. Ormánya fekete, a nőstényének néha a csúcsa, a hímének mintegy a fele vörös. Csápja sárgás, csak bunkója sötét, alkata az előbbi fajéhoz hasonlít. 1,3—2 mm.

Európában és Észak-Afrikában honos, de előfordul Szíriában is. Tápnövényei: *Ulmus*-, *Quercus*- és *Salix*-fajok. Lárváit a tölgy gubacsaiban gyűjtötték. IV—VIII.

pyrrhoceras MARSH.

Változata:

1. Közterecskéin csak 1—1 szőrsor húzódik végig. Általában a nagyon kis példányok jellegzetessége. — A forma typica között nem ritka ab. **uniseriatus** REITT.

6 (1) Rendszerint sokkal nagyobb fajok, testük hossza 4—9 mm között váltakozik; ha ritkán kisebbek, akkor nem feketék, hanem sárgásvörösek. Felületüket legalább részben pikkelyek, ritkábban pikkelyszőrök fedik (2. alnem: *Curculio* s.str.).

7 (10) Aránylag nagy, 6—10 mm hosszú fajok, amelyeknek szárnyfedői nem kimondottan háromszögletesen, hanem majdnem oválisan keskenyednek a csúcsuk felé. Pajzsocskájuk sokszor jól láthatóan hosszabb, mint amilyen széles.

8 (9) A nőstény ormánya több mint háromszor olyan hosszú, mint az előtor háta, olyan hosszú, mint maga az állat teste (330 : 95) (6. ábra:

B). A hím ormánya sokkal rövidebb, mintegy 1,5-szer olyan hosszú, mint az előtorának a háta (133 : 85) (6. ábra: C). Felületének pikkelyei durvák, előtorának korongján kissé gyérebbek, majdnem csillag alakban helyezkednek el, szárnyfedőinek közterecskéit tömören

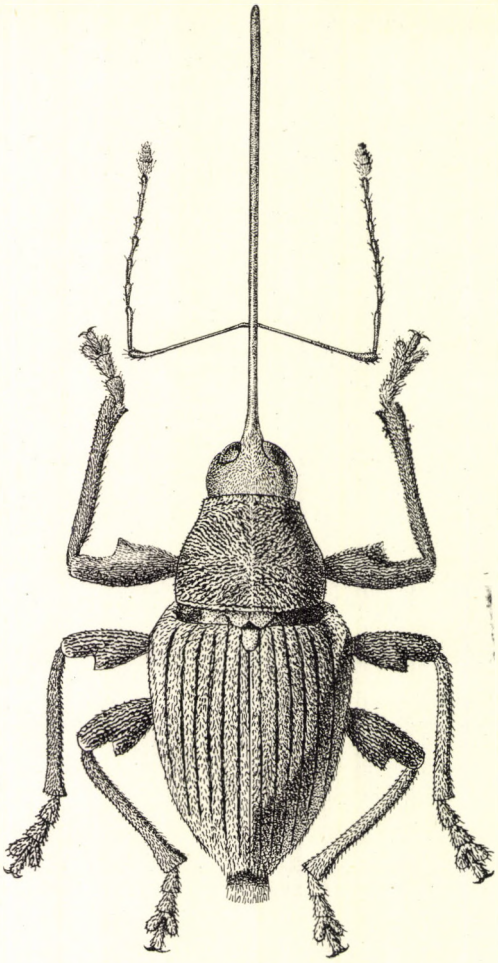

5. ábra. *Curculio elephas* GYLL. (Eredeti)

takarják, és rendszerint nagyon jól láthatóan sötétebben és világosabban márványozottak. A szárnyfedők barázdái elég szélesek, úgyhogy a bennük elhelyezkedő 1—1 sor pikkely jól elkülönül a közterecskék pikkelyzetétől. Combjainak foga nagy, de a középsőé — bár az is mindig jól fejlett — a legkisebb. Pajzsocskájának pikkelyekkel borított része általában hosszúkás, párhuzamos oldalú (5. ábra). 6—10 mm.

Közép- és Dél-Európában él, a Kárpát-medencében főleg hazánk dombos és alacsony hegyes vidékeinek erdeiben fordul elő, mindenütt elég ritka. Tápnövényei: *Castanea sativa*, *Quercus robur*, *Qu. cerris*. Lárvája tápnövényeinek a termésében fejlődik. A szelídgesztenyésekben élő populációi gyakran magasabb egyedszámot érnek

el, és ilyenkor a termésben tetemes károkat okozhatnak. V—X, de főleg VIII. — Gesztenyeormányos

elephas GYLL.

9 (8) Ormánya sokkal rövidebb és valamivel vastagabb, hossza az előtor hosszához viszonyítva: a nőstényé 165 : 90 (6. ábra: D), a hímé 105 : 80 (6. ábra: E), vagyis a nőstényé nem egészen kétszer olyan hosszú, a hímé pedig csak kevéssel hosszabb, mint az előtor háta, a nőstényé is alig éri el a test hosszának felét. Felületének pikkelyei finomabbak, előtorán hasonlóan helyezkednek el, mint az előző faj esetében, de a szárnyfedők közterecskéin is kevésbé tömören állnak, és rendszerint nem, vagy alig márványozottak. Szárnyfedőinek barázdái hajszálvékonyak, úgyhogy a bennük elhelyezkedő pikkelysor nem, vagy alig különül el a közterecskék pikkelyzetétől. Combjainak foga kisebb, a középsőnek gyakran csak nyoma látszik, vagy az is hiányzik, sokszor az elülsőé is nagyon kicsi, a hátulsóé viszont mindig jól fejlett. Pajzsocskáját teljesen fedik a sűrű pikkelyek, alakja inkább félellipszisnek látszik. 6—10 mm.

Elterjedését egyelőre nem lehet bizonyító példányok alapján körvonalazni, mert 1892 óta szinonímként szerepelt. Az 1. példányt Konstantinápolyból írták le, azóta csak néhány magyarországi és 1 horvátországi adat áll rendelkezésre. Valószínű, hogy szintén közép- és dél-európai faj, Magyarországon — úgy látszik — elég elterjedt, de jóval ritkább, mint a *C. elephas*. Eddig ismert lelőhelyei: Tompa, Várgesztes, Budakeszi, Budai-hegyek, Verőce, Velence, Nadap, Kaposvár, Őrhegyalja, valamint Zagreb. Tápnövénye a *Quercus cerris*, lárvája ennek makkjában fejlődik. VIII—IX, zömmel IX.

propinquus DESBR.

10 (7) Kisebb fajok, vagy ha hasonló nagyok, akkor szárnyfedőik háromszögesen keskenyednek el a csúcsuk felé.

11 (14) Pajzsocskájuk jól láthatóan hosszabb, mint amilyen széles (6. ábra: F).

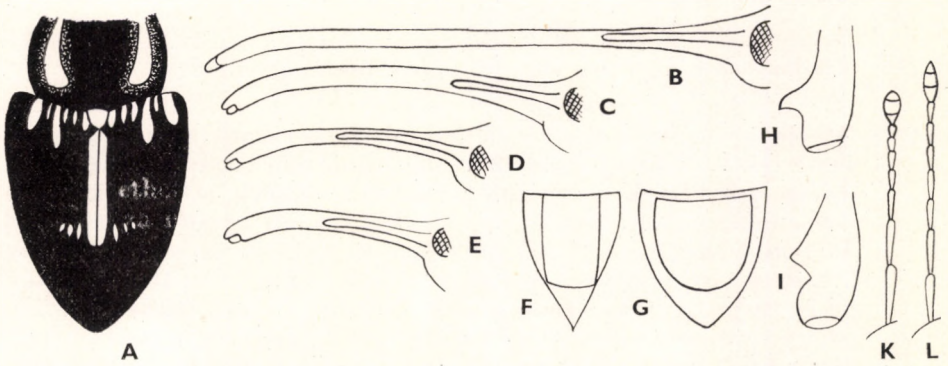

6. ábra. A: *Curculio crux* FABR. szárnyfedőrajza — B: *Curculio elephas* GYLL. ♀ és C: ♂ ormánya — D: *C. propinquus* DESBR. ♀ és E: ♂ ormánya — F: *C. venosus* GRAV. és G: *C. nucum* L. pajzsocskája — H: *C. venosus* GRAV. és I: *C. pellitus* BOH. hátsó combjának foga — K: *C. nucum* L. ♀ és L: *C. glandium* MARSH. ♀ csápja (B — E: ERDŐS nyomán, a többi eredeti)

12 (13) Hátulsó combjának foga hegyes, mert hátsó éle ívesen kimetszett (6. ábra: H). A nőstény ormánya valamivel több mint másfélszer olyan hosszú, mint az előtor háta (155 : 95), a hímé nem éri el az előtor hosszának másfélszeresét (115 : 80). Előtorának pikkelyei hosszú pikkelyszőrszerűek, a középvonaltól jobbra és balra harántirányban helyezkednek el, csak a közepe mögött alakul ki csillagos rajzolat. Szárnyfedőin a közterecskék mintegy háromszor olyan szélesek, mint a barázdák, igen sűrűn pikkelyezettek, a pikkelyzet erősen márványozott. A fényes barázdák mindegyikében hosszúkás pikkelyekből álló sor van. Varrata mentén a csúcs közelében a pikkelyzet még sűrűbb, de nem áll el fésűszerűen. Elülső és középső combjuk foga mérsékelten nagy. 5—8,5 mm.

Európai faj, a Kárpát-medence minden régiójában előfordul, Magyarországon is elterjedt és nem ritka. A sík- és dombvidékek lakója, de magasabb hegységekben is gyűjtötték, valószínűleg a tölgy felső határáig hatol fel. Tápnövényei: *Quercus robur*, *Corylus avellana*, *Castanea sativa* és állítólag *Fagus silvatica*. Lárvája ezek termésében fejlődik. V—VIII.

venosus GRAV.

13 (12) Hátulsó combjának foga nagy, háromszögű, hátsó éle egyenes, nem kimetszett (6. ábra: I). Egyébként megtévesztésig hasonlít az előbbi fajhoz. A nőstény ormánya valamivel hosszabb (160 : 83), a hímé alig különbözik (110 : 80). Szárnyfedőinek barázdái valamivel finomabbak, varrat menti közterecskéjének hátulsó felén a pikkelyek nem észrevehetően sűrűbbek, mint elöl. Elülső és középső combjának foga nagyobb, mint az előző faj esetében. 7—9 mm.

Közép- és Dél-Európa lakója, előfordul a Kaukázusban és Szíriában is. Kárpát-medencei és hazai elterjedése megegyezik az előbbi fajéval, de annál jóval ritkább. IV—VII.

pellitus BOH.

14 (11) Pajzsocskájuk olyan, vagy majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú (6. ábra: G).

15 (20) Minden combjuk belső élén jól fejlett fog van.

16 (17) Ormánya egészen, vagy legalább a töve és a csáptövek között fekete. Teste fekete, sokszor combjai és lábszárai is feketék. Fekete szárnyfedőin a pikkelyek világosabb és sötétebb színűek, a közepük mögött széles fehér pikkelyek kifelé erősen megrövidült harántövet alkotnak. Az ivarok ormányának hossza erősen különbözik, az előtor hátának hosszához viszonyítva a nőstényé 123 : 48, a hímé 85 : 48. Előtorának pikkelyzete hosszú, szőrszerű, mérsékelten sűrű, harántirányú, a pajzsocskáé és a középmell oldallemezéé igen sűrű, széles, éppen olyan fehér foltot alkot, mint a szárnyfedők harántfoltja. A szárnyfedők közterecskéi mintegy hétszer olyan szélesek, mint a jól láthatóan pontozott és 1—1 pikkelysorral ellátott barázdák. Combjaik foga mérsékelten erős. 3—5,5 mm.

Európai faj. A Kárpát-medencében és Magyarországon is messze elterjedt, de ritka. Tápnövényei: *Quercus*-fajok, *Alnus glutinosa*, *Betula alba*. Lárvái a *Teras terminalis* és a *Biorrhiza pallida* gubacsaiban fejlődnek. IV—VI, X. — Gubacslakó zsuzsók

villosus FABR.

17 (16) Ormányuk vörös, legfeljebb a tövén látszik kis, elmosódott sötétedés. Testük és lábaik világosabb vagy sötétebb barnák, szárnyfedőiken soha sincs fehér pikkelyek alkotta harántsáv.

18 (19) Csápostora erősen szőrös, a szőrök hosszúak és vastagok, jól láthatók, utolsó ízei rövidek, körte alakúak (6. ábra: K). Ormánya mérsékelten hosszú, az előtor hátának hosszához viszonyítva a nőstényé 175 : 82, a hímé 110 : 75. Előtorát harántirányban elrendezett hosszú, mérsékelten sűrű pikkelyszőrök fedik, tövének közepe táján néhány rövidebb és szélesebb pikkellyel. Pajzsocskáját és középmellének oldallemezét sűrűn fedik piszkosfehér pikkelyek. Szárnyfedőinek közterecskéi mintegy 2,5—3-szor olyan szélesek, mint a barázdák, keskeny pikkelyszőrökkel fedettek, a közöttük elszórt jóval szélesebb pikkelyek halvány márványozottságot idéznek elő. Hátul a varrata mentén rendszerint jól látható elálló szőrfésüvel. Combjainak belső élén a fogak nagyok, hegyesek. 6—9 mm.

Európában, Szíriában és Algírban gyűjtötték. A Kárpát-medencében is, hazánkban is széltében-hosszában elterjedt, de egyike a ritkább fajainknak. Tápnövényei: *Quercus robur*, *Qu. petraea*, *Corylus avellana*, *Fagus silvestris* és állítólag *Juglans regia* is. Lárvája ezek termésében fejlődik. Minthogy a faj kétségtelenül elég ritka, feltehető, hogy a mogyoró „kukacosodását" nagyrészt más fajok, főleg a *C. glandium* MARSH. okozzák. V—IX. — Mogyoróormányos

nucum L.

19 (18) Csápostorát sokkal finomabb, vékonyabb szőrök díszítik, utolsó ízei is több mint kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek (6. ábra: L). Ormánya valamivel hosszabb, mint az előző fajé (a nőstényé 175 : 70, a hímé 110 : 65). Előtorának és szárnyfedőinek pikkelyszőrei hasonlóképpen helyezkednek el, de általában finomabbak, rendezettebbek. A varrat mentén nincs felálló szőrfésű, bár ezen a helyen a pikkelyszőrök néha sűrűbbek, összetéveszthetők a „fésű" hátrahajtott serteszőreivel. Ilyen esetben is a csápok alkata nem hagy kétséget a példány hovátarozása felől. Pajzsocskáját és középmellének oldallemezét szintén sűrűbben fedik a pikkelyek. Szárnyfedőinek közterecskéi csak mintegy 1—2-szer olyan szélesek, mint a barázdák. Pikkelyszőreinek színbeli eltérése gyenge márványozottságot idéz elő. 4—8 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében és Magyarországon a sík- és dombvidék elterjedt és közönséges lakója, helyenként, különösen Erdélyben, magas hegységekben (Páring, Schuler stb.) is gyűjtötték. Tápnövényei: *Quercus robur*, *Qu. petraea*, *Corylus avellana*, *Prunus cerasus*, *P. avium*, *Euonymus europaeus*. Lárvája ezek termésében fejlődik, a tölgy makktermésében és bizonyára a mogyoróban is számottevő kárt okozhat. IV—XII. — Tölgymakkormányos

glandium MARSH.

20 (15) Legalább az elülső combjuk belső élén nincs fog, vagy ilyennek csak gyenge nyoma látható. Kis termetű vörösesbarna fajok.

21 (22) Csak elülső combján nincs fog, gyakran azonban annak igen gyenge nyoma látható, középső és hátulsó combjának foga jól fejlett. Ormánya hosszú, az előtor hátának hosszához viszonyítva a nőstényé 83 : 41, a hímé 62 : 40. Előtorát elég sűrűn és egyenletesen fedik a rövid, keskeny, csillag alakúan szerteágazó pikkelyek, amelyek azonban gyakran lekopnak, és ilyenkor csak a felület mélyebb, védettebb helyein maradnak meg. Szárnyfedőinek barázdái finomak, sekélyek, jól láthatóan pontozottak, közterecskéi laposak, mintegy kétszer olyan szélesek, mint a barázdák, rajtuk az előtoréhoz hasonló pikkelyszőrök a közép előtt és mögött széles, szabálytalan harántövet alkotnak, amelyekből rendszerint csak kisebb-nagyobb foltok maradnak meg. 2,5—4 mm.

Euroszibériai faj, előfordul Észak-Afrikában is. A Kárpát-medencében is, hazánkban is ritka, de elég elterjedt (Budapest és környéke, Vörs, Kőszeg, Sopron, Bihar, Karánsebes, Ferencfalva, Plavisevica). Tápnövényei: *Prunus cerasus*, *P. avium*, *P. spinosa*, *Alnus glutinosa*, *Salix cinerea*. Lárvája ezek termésében fejlődik. Ritkasága miatt nincs gazdasági jelentősége. V—VIII, X.

cerasorum HERBST

22 (21) Egyik combjának belső élén sincs fog. Ormánya aránylag rövidebb, mint az előző fajé, az előtor hosszához viszonyítva a nőstényé 55 : 37, a hímé 45 : 36. Egyébként nagyon hasonlít az előbbi fajhoz, de előtorának töve kétoldalt jóval sekélyebben kimetszett, pontozása éppen olyan sűrű, de pontjai finomabbak és kevésbé mélyek. Szárnyfedőinek barázdái is mélyebbek, durvábban pontozottak, úgyhogy közterecskéi kissé domborúaknak látszanak. 3—4 mm.

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében eddig csak Magyarországon (Rákoskeresztúr, Gyón, Parád, Siófok), Szlovákiában (Nagysalló), és az irodalom szerint Erdélyben (Brassó) gyűjtötték. Tápnövényei: *Prunus cerasus*, *P. spinosa*, *Salix cinerea*, *Betula pubescens*; lárvája ezek termésében fejlődik. VI—VII.

rubidus GYLL.

2. nem: **Anthonomus** GERM.

Kis termetű ormányosbogarak. Ormányuk hosszú, a csúcsáig egyformán vékony, gyengén hajlott, ritkán majdnem egyenes, homlokuktól sekély nyereg választja el. Csápostoruk 7 ízből áll. Szemük kidülledt. Középmellük oldallemeze kicsi, sohasem látható felülről. Szárnyfedőik a csúcsuk felé többé-kevésbé erősen kiszélesednek. Elülső csípőik nagyok, a melltő hosszát majdnem teljesen betöltik. Minden combjuk belső élén van fog. Karmaik szabadok, belső oldalukon fog vagy nyúlvány található.

E nembe mintegy 350 ismert faj tartozik, legtöbb fajuk (majdnem 300) Amerikában él, viszont az ausztráliai és az afrikai fajok száma nagyon kicsi (3, illetve 4). Mintegy 50 faj fordul elő a palearktikus régióban, amelyek közül eddig 16 faj jelenlétét mutatták ki a Kárpát-medencében; ezek közül csak egy nem került elő Magyarországon is. Imágóik lombbal táplálkoznak, és ezáltal csak elenyésző mértékben károsítják tápnövényüket. Lár-

váik annak legkülönbözőbb (fajonként változó) részeiben (rügyeiben, bimbóiban, termésében, magvában stb.) fejlődnek, és legtöbb esetben ott is alakulnak bábbá, majd imágóvá. Néhány fajuk, főleg az *A. pomorum* L. és az *A. pyri* KOLLAR nálunk is károkat szokott okozni, a legtöbbnek azonban alig van, vagy nincs gazdasági jelentősége.

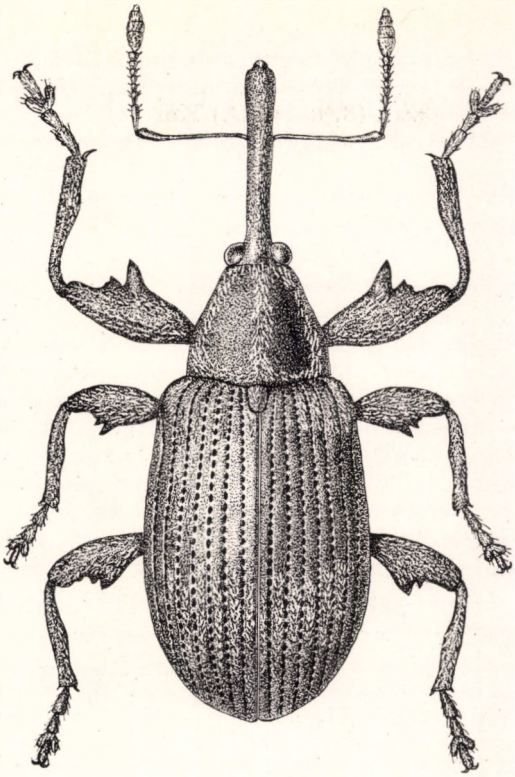

7. ábra. *Anthonomus rectirostris* L. (Eredeti)

1 (2) Ormánya hosszú, egyenes. Pajzsocskája nagy, a szárnyfedők domborulata fölé emelkedik. Combjainak foga kettőzött, a csúcs felé eső fog kisebb, mint a belső (8. ábra: E). Karmainak belső oldalán hosszú nyúlvány van (8. ábra: F) (1. alnem: *Furcipes* DESBR.). — Világosbarna, előtorán egyenletesen eloszló, elég hosszú és gyér, testhez símuló szőrözet fedi, amely a domború részeken gyakran lekopik. A szárnyfedőkön hasonló szőrök hosszúkás foltokat alkotnak, amelyek a közép mögött rendszerint széles harántövvé tömörülnek össze. A szárnyfedők töve és különösen csúcsa kisebb-nagyobb mértékben szintén hasonló sűrűn szőrözött, tehát világosabb. Csápja nagyon vékony, szeme erősen kidülledt. Előtora csonkakúphoz hasonlóan keskenyedik a csúcsa felé, oldalai igen gyengén íveltek, felülete nagyon finoman és sűrűn ráncoltan pontozott. A szárnyfedők barázdái finomak, jól láthatóan pontozottak, az elég széles közterecskék laposak, nagyon finoman ráncoltak (7. ábra). 4—5 mm.

Euroszibériai faj, sőt Japánban is gyakori. A Kárpát-medencében és nálunk is a sík- és a hegyes vidékeken egyaránt messze elterjedt és nem ritka. Tápnövényei:

Prunus padus, *P. avium*, *P. cerasus*, *P. spinosa*, *Crataegus oxyacantha*. Lárvája ezek magvában fejlődik, ott is alakul át bábbá, majd imágóvá. Az imágó áttelel, és a következő év tavaszán rakja petéit tápnövényeinek terméskezdeményeibe. Jelentős kártevéséről eddig nem adtak hírt. I—IX. — Meggyfúró ormányos

rectirostris L.

2 (1) Ormányuk rövidebb vagy hosszabb, jól láthatóan hajlott. Pajzsocskájuk kicsi, de esetenként szintén erősen kidomborodik. Combjaikon egyszerű fog van (8. ábra: G.) Karmaik belső oldalán a fog kicsi, vagy hiányzik (8. ábra: H) (2. alnem: *Anthonomus* s.str.).

3 (10) Szárnyfedőik szőrözete finom, egyenletesen eloszlott, nem tömörül harántsávvá vagy egyéb rajzolattá.

4 (7) Alul-felül fekete, apró termetű fajok.

5 (6) Előtora majdnem olyan széles, mint a szárnyfedők válla, sűrűn, elég durván, de nem ráncoltan pontozott. Felületének fehéres szőrözete elég sűrű, a szőrök mérsékelten durvák. A nőstény ormánya alig hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, kissé vékonyabb, mint a hímé. A hím ormánya csak kevéssel rövidebb, vastagabb, és felül észrevehetőbben lapított. Szárnyfedői majdnem kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, oválisak, közepük táján a legszélesebbek. Barázdái erőteljesen pontozottak, közterecskéi mintegy kétszer olyan szélesek, mint a sorpontok átmérője, laposak, finoman ráncoltak. Lábai vaskosak, vörösesbarnák. Csápjának tőíze és 1. ostoríze világosvörös. 2—3 mm.

Közép- és kelet-európai faj, de előfordul Kisázsiában is. A Kárpát-medencében eddig csak Magyarországon gyűjtötték, ahol elég elterjedt, de ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. III, V, VI.

rubripes Gyll.

Változata:

1. Lábszárai és lábfejei vörösek, combjai sokkal sötétebbek. — Nálunk ilyen a példányok túlnyomó része ab. **femoralis** Desbr.

6 (5) Előtora jóval keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, igen sűrűn, finoman és ráncoltan pontozott. Felületének fehéres szőrözete gyér

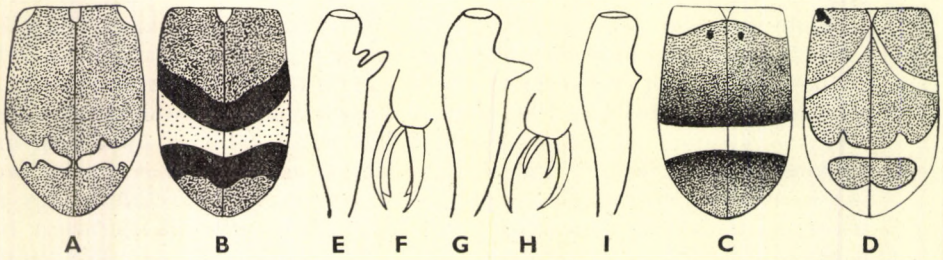

8. ábra. A: *Anthonomus undulatus* Gyll., B: *A. pomorum* L., C: *A. pyri* Kollar és D: *A. Chevrolati* Desbr. szárnyfedőrajza — E: *A. rectirostris* L. elülső combja és F: karmai — G: *A. pomorum* L. elülső combja — H: *A. pubescens* Payk. karmai — I: *A. amygdali* Hust. elülső combja (Eredeti)

és nagyon finom, nem szembetűnő. A nőstény ormánya sokkal hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé kissé rövidebb, mint a nőstényé, és valamivel vastagabb. Szárnyfedői rövidebbek, mint az előző faj szárnyfedői, különösen a nőstény esetében hátrafelé erősen kiszélesednek, pontsoraik barázdáltak, igen sűrűn pontozottak. Közterecskéi a korongon kevéssel keskenyebbek, mint a pontok átmérője, néha kissé domborúak, finoman recézettek. Lábai hosszabbak és vékonyabbak, mint az előző fajé, combjainak foga kicsi, hegyes. Lábszárai sokszor és csápjának tőíze majdnem mindig vörösesbarna. 2—3,5 mm.

Európában, Kisázsiában, Szíriában és Észak-Afrikában honos. Az egész Kárpát-medence területén és hazánkban is mindenfelé megtalálható, ahol tápnövényei díszlenek. Tápnövényei: *Fragaria moschata*, *Potentilla*-fajok, *Rubus idaeus*, *Prunus domestica*, *P. cerasus*. Lárvái a gyümölcsben fejlődnek. Imágó alakban telel át. A nőstény tavasszal egyesével rakja petéit tápnövényei bimbóiba, majd azok szárát félig elrágja. A lárvák a fonnyadó növényi anyaggal táplálkoznak. Az elszáradt bimbó a talajra hull, és a fejlett lárva abból a talajba húzódik, és bebábozódik. Szamócásokban sokszor érzékeny kárt okoz. IV—IX. — Szamóca-bimbólikasztó.

rubi HERBST

Változata:

1. Részben vagy teljesen barna (nem teljesen kiszineződött példányok) (= *brunneirostris* CURT.). — A forma typica között gyakori ab. **leptopus** GOZIS

7 (4) Legalább felül élénkvörös vagy sárgásbarna színűek, hasoldaluk teljesen vagy nagyrészt fekete.

8 (9) Karmainak belső oldalán finom nyúlvány van (8. ábra: H). Felül sárgásbarna, hasoldalán csak a melltöve világos színű, ez a világos szín esetenként erősebben kiterjedhet. Lábai és csápjai vörösessárgák, ormánya fekete vagy sötétbarna. A nőstény ormánya jóval, a hímé kevéssel hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, végig durván és sűrűn pontozott. Hasonlóképpen pontozott a homloka és az előtora is. A pontok térközei élszerűen keskenyek, minden pontból hosszú, finom, testhez simuló sárgás szőr ered. Szárnyfedői hátrafelé nem, vagy alig szélesednek ki, pontsorai nem barázdáltak, sorpontjai nagyobbak, mint az előtor pontjai, sűrűn állnak. Közterecskéi szélesebbek, mint a pontsorok, finoman pontozottak, szőrözete hasonló, mint az előtoré, de gyérebb. 3,5—4 mm.

Észak- és közép-európai faj, a Kárpát-medencében eddig csak a Kárpátok vonulatain és a Bihar-hegységben gyűjtötték, a magasabb hegységekben még nálunk is előkerülhet. Tápnövényei: *Pinus silvestris*, *Picea excelsa*. Imágója ezek fiatal hajtásaival táplálkozik, a lárva életmódja még nincs kiderítve. A gyűjtés időpontjairól nincs adatunk

[**pubescens** PAYK.]

9 (8) Karmai egyszerűek, nincs fog a belső oldalukon. Felül barnásvörös, alul teljesen fekete, de lábai a sötétebb lábfejek és csápja a sötétebb bunkó kivételével vörös. A ivarok ormánya majdnem egyforma hosszú, alig hosszabb, mint a fejük és az előtoruk együttvéve, rendszerint sötét színű, igen finoman, elég sűrűn pontozott, fényesebb, mint az

előző fajé. Előtora hasonlít az előbbi fajéhoz, de szőrei rövidebbek, fehérebbek. A nőstény szárnyfedői hátrafelé kiszélesednek, a hímé nem, vagy csak alig észrevehetően. Közterecskéi kevéssel szélesebbek, mint a pontsorok, kissé domborúak, sokkal sűrűbben és finomabban pontozottak, mint az *A. pubescens* esetében, de szőrei rövidebbek. 2,5—3,5 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében is elterjedt, de elég ritka. Magyarországon eddig Verőcén, Pécsett, a Kőszegi-hegységben és Siófokon gyűjtötték néhány példányát. Tápnövényei: *Pinus silvestris*, *Picea excelsa*. Az imágók a fiatal hajtások tűivel és a virágokkal táplálkoznak, lárvái a bimbóba hatolnak be, és ott fejlődnek. V. — Bimbórágó ormányos

varians PAYK.

Változatai:

1. Teljesen, vagy majdnem teljesen fekete (= *ater* MARSH.). — Nagyon ritka ab. **perforatus** HERBST

2. Fekete, szárnyfedői vörösek, de oldalaik és varratuk fekete. — A forma typica között elég ritka ab. **strandiata** ROUBAL

3. Fekete, szárnyfedői teljesen vörösek. — Ritka ab. **rufipennis** GERH.

10 (3) Szárnyfedőiken az összesűrűsödött szőrözet foltokat vagy harántöveket alkot. A világos harántöv alatt néha a kitinpáncél is világosabb színű, mint a felület többi része (pl. *A. pomorum* L.). Előtoruk hosszanti középvonala is rendszerint fehéres.

11 (12) Szárnyfedőin a hátulsó harántöv élesen határolt, keskeny, elöl-hátul hullámos szélű (8. ábra: A). Melle, előtorának egész oldala és keskeny hosszanti középsávja feltűnően hosszú, testhez simuló fehéres szőrökkel elég sűrűn fedett. Pajzsocskája sűrű fehéres szőrözete révén élesen elüt a környezetétől. Egyébként mindenütt barnásvörös. Ormánya mintegy a fejének és az előtorának együttes hosszával egyenlő, gyengén hajlott, a nőstényé jóval hosszabb és fényesebb. Előtora kevéssel szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai gyengén íveltek, durván pontozott. Elülső lábszárának belső oldala kétszer homorúan ívelt, közepén domború. Elülső combjának foga nagy, háromszögű, a hátsóé nagyon kicsi.

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében nagyon ritka, Magyarországon Verőcén, Máriabesnyőn és Győrött, Szlovákiában pedig Boleso Peho-n gyűjtötték 1—1 példányát. Tápnövényei: *Prunus padus*, *Crataegus oxyacantha*. VI.

undulatus GYLL.

12 (11) Szárnyfedőiken a hátulsó harántöv nem hullámos szélű.

13 (16) Szárnyfedőiken a hátulsó harántöv erősen rézsútosan ívelt, a harántövet nemcsak összesűrűsödött szőrözet alkotja, hanem alatta a kitinpáncél is sokkal világosabb, sárgás színű (8. ábra: B).

14 (15) Szárnyfedőinek világos alapszínű hátulsó harántövét elöl is, hátul is széles vagy keskenyebb fekete, vagy sötétbarna szegély határolja (8.

ábra: B). A hím ormánya jól látható hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, majdnem egyenesen, sűrűn borítják a hosszanti ráncok, ezért majdnem fénytelen; a nőstényé még valamivel hosszabb, erősebben hajlott, vékonyabb, finomabban skulpturált, ezért sokkal fényesebb. Szeme erősen kidülledt. Előtorának oldala a hátulsó felén erősen ívelt, elöl majdnem egyenesen és erősen összefutó. Szárnyfedőinek elülső harántöve nagyon széles, halvány, nem szembeötlő, válla vörös. Elülső lábszárának belső éle a csúcsi felén domborúan ívelt. Elülső combján a fog igen nagy, merőlegesen elálló (8. ábra: G), a középső és a hátulsóé kicsi, az utóbbié néha alig látható. 3,5—6 mm.

Az egész palearktikus régióban előfordul, sőt az Amerikai Egyesült Államok területére is behurcolták. A Kárpát-medencében a sík-, dombos és alacsonyabb hegyvidékeken közönséges. Magyarországon elterjedt kártevő. Tápnövényei: *Pirus communis sativa*, *Crataegus oxyacantha*, *Prunus domestica*, *P. cerasus*, *P. avium*, *P. spinosa*, *P. padus*, *Cydonia oblonga*, *Sorbus aucuparia*. Az áttelelt imágók már az első tavaszi napokon előjönnek. Megtermékenyítés után a nőstények gazdanövényeik fiatal bimbóira rakják petéiket (nőstényenként 30—50 petét). A lárvák berágják magukat a bimbó belsejébe, és annak porzóival, bibéjével táplálkoznak. Mintegy 2 hét alatt érik el teljes fejlettségüket. Általában május közepe után az elszáradt bimbóban bebábozódnak, és mintegy 1 heti bábállapot után a kifejlett imágó hagyja el a bimbót. A bogár a nyári forróságot diapauzában tölti, majd őszig a lombon táplálkozik. A hideg beálltával avarban, moha alatt, kéregrepedésekben, hernyófogó övek alatt keres megfelelő áttelelő helyet. A kisméretű fertőzés nem okoz kárt, hiszen a bimbók nagy része mindig lehull, tömeges elszaporodása esetén (vagy ha gyenge a virágzás) azonban a termés nagy részét tönkreteheti. Minthogy az áttelelő imágók egyedsűrűségét a tél folyamán nehéz megállapítani, kora tavasszal, a bogarak megjelenésével egy időben (zöldbimbós állapotban) vegyszeresen lehet eredményesen védekezni, különösen olyan helyeken, ahol a bogaraknak bőven áll rendelkezésre jó áttelelő hely (pl. erdőszéleken). A védekezés céljára a sárgameréget 1,5—2%-os oldatát tartják a leghatásosabbnak. I—XII. — B i m b ó l i k a s z t ó

pomorum L.*

15 (14) Szárnyfedőinek világos alapszínű hátulsó harántövét nem határolja fekete szegély. Az előbbi fajhoz nagymértékben hasonlít, külsőleg még a következőkben tér el attól: elülső lábszárának belső éle a tövi hajlat után majdnem egyenes; kisebb, zömökebb testalkatú; ormánya rövidebb, mintegy az előtor hosszával egyenlő; szeme kevésbé kidülledt; hátulsó combján nincs fog. 3—4 mm.

Nyugat-európai faj, a Kárpát-medencéből és hazánkból is számos irodalmi adat említi, de az adatok zöme az *A. pomorum* aberráns példányaira vonatkozik. A rendelkezésünkre álló anyagban csak Pécelről, Sátoraljaújhelyről és Bártfáról akadt néhány példánya. Tápnövényei: *Prunus padus*, *P. mahaleb*, *P. avium*. Nincs gazdasági jelentősége (= *incurvus* PANZ.)

humeralis PANZ.

16 (13) Szárnyfedőiken a hátulsó harántöv egyenes, vagy alig rézsútos.

17 (22) Szárnyfedőik tövén a 3. közterecske kiszélesedik, és benne kis bütykön rendszerint nagyon jól látható fekete szőrfoltocska helyezkedik el. (8. ábra: C). Előtoruk oldala erősen ívelt.

* Az irodalom a Kárpát-medencéből is említi az *A. Kirschi* DESBR. nevű fajt, amely a *A. pomorum* L.-től és az *A. humeralis* PANZ.-tól abban különbözik, hogy karmainak belső oldalán nincs fog vagy nyúlvány. Előfordulása újabb megerősítésre szorul.

18 (19) Elülső combjának foga kicsi, hossza nem éri el a comb szélességének felét sem (8. ábra: I). Felületének fehéres szőrei hosszúak és durvák, előtorán aránylag sűrűn állnak, szárnyfedőin sárgás szőrökkel keverve a szokványos öves rajzolatot alkotják. Ormánya jóval hosszabb, mint az előtor háta, igen gyengén hajlott, ráncoltan barázdált, csak a csúcsa finoman pontozott. Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, durván pontozott. Szárnyfedői mintegy kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, hátrafelé gyengén szélesednek ki, pontsoraik erőteljesek, közterecskéik laposak. 3—4,2 mm.

Mediterrán faj. A Kárpát-medencében eddig egyetlen példányát gyűjtötték, amely „Erdély" lelőhelycédulát visel. Déli területeinken nálunk is várható. Tápnövénye a *Prunus amygdalus*

[**amygdali** HUST.]

19 (18) Elülső combjuk foga nagy, majdnem olyan hosszú, mint a comb szélessége (mint a 8. ábra: G).

20 (21) Nagyobb; ormánya hosszabb. Szárnyfedőinek közepe mögött a harántöv széles. Előtorának hosszanti középvonalában keskeny szőrsáv húzódik, szárnyfedőin a fehér öv épszélű, gyakran a szárnyfedők csúcsa is fehér, korongjának csupasz része rendszerint sötétebb barna. Pajzsocskája sűrűn fehéren szőrözött. Ormánya majdnem egyenes, valamivel hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, hátán finom hosszanti ráncokkal. Csápjának tőíze olyan hosszú, mint az ostor első 4 íze együttvéve. Előtora igen sűrűn, durván pontozott. Elülső lábszárának belső éle a tövi felén erősen homorúan ívelt, a csúcsi fele majdnem egyenes. Hátulsó combján a fog kicsi. 3,7—4,5 mm.

Közép-Európában él, de Svédországban is gyűjtötték. A Kárpát-medencében mindenütt közönséges, ahol körte terem. Tápnövényei: *Pirus communis*, *P. salicifolia*, de említik az *Ulmus campestris*-t és *U. levis*-t is. A körtefa kártevője. A nőstény ősszel (ritkán még enyhe télen is) rakja a petéit a körtefa rügyeibe. Lárvája többnyire még ősszel kikel, legfeljebb a nagyon későn (télen) lerakott petéből kel ki a lárva kora tavasszal, tehát a zöme lárva alakban telel át. Májusban a teljesen kirágott rügyben alakul át bábbá, és virágzás után jönnek elő az új imágók, kerek röplyukat hagyva maguk után. A fiatal imágók hosszabb-rövidebb ideig tartó táplálkozás után nyári diapauzába vonulnak, és csak ősszel párzanak, majd megkezdik a peterakást. Nagymértékű károkozását csak erősebb túlszaporodása esetén lehet megfigyelni, általában kevésbé jelentős kártevő. A gradáció kifejlődését a növényvédők ősszel rendszerint nem veszik észre, és csak tavasszal látják, hogy túl sok rügy fertőzött. Ezen már azután nem lehet segíteni, legfeljebb virágzás után lehet az előbújó imágókat vegyszerrel, esetleg hajnali lerázással pusztítani. A helyes védekezés ősszel esedékes és hatásos, ha a rajzó bogarak száma nagy. IV—VII, IX. (= *cinctus* REDTB.) — Rügyfúróbogár

pyri KOLLAR

Változata:

1. Szeme hátul majdnem zacskószerűen kitágul. Felülete rendszerint világosabb, a szárnyfedők tövén levő 1—1 bütyök gyengébb, szőrözete gyérebb, színe és szőrözetének sűrűsége ritkán közelíti meg a forma typica-ét (átmeneti alakok). — Állítólag csak a *Prunus domestica*-n él, nálunk nagyon ritka (Budapest, Pécs, Pápa, Csopak, Somogy m., Mátra) var. **bituberculatus** THOMS.

21 (20) Kisebb; ormánya rövidebb. Szárnyfedőinek közepe mögött a harántsáv keskenyebb. Az elülső öv a fehéren szőrözött pajzsocskától indul

ki, rövid távon a varrat mentén halad, majd erős ívben elkanyarodva a válla mögött húzódik az oldaláig. A 3. öv a csúcs előtt foglal helyet, vagy elfoglalja a varratszögletet is (8. ábra: D). Előtora és szárnyfedőinek töve sárgán szőrözött. Ormánya az előbbi fajéhoz hasonlít, csápja rövidebb, tőíze majdnem olyan hosszú, mint az ostorának első 3 íze együttvéve. Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú. Szárnyfedői jóval domborúbbak, mint az előző faj szárnyfedői, pontsorai kevésbé sűrűn pontozottak. Lábainak alkata viszont hasonló. 3—4 mm.

Nyugat-európai faj, Észak-Afrikában (Algír) is előfordul. A Kárpát-medencében főleg Magyarországon (Budapest környéke és Dunántúl) fordul elő, de gyűjtötték Szlovákiában és Erdélyben is, mindenütt ritka. Tápnövénye a *Crataegus oxyacantha*

Chevrolati DESBR.

22 (17) Szárnyfedőinek tövén a 3. közterecskében nincs feketén szőrözött bütyök (csak az *A. ulmi* DESBR. esetében látható ilyennek gyenge nyoma). Előtoruk oldala rendszerint gyengébben ívelt.

23 (26) Hátulsó combjukon nincs fog.

24 (25) Barnásfekete, szárnyfedői rendszerint kissé világosabbak, csápjának töve, lábszárai és lábfejei vörösek. Ormánya vékony, hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, fénytelen, hosszanti középvonalán finom él húzódik. Előtora igen sűrűn, finoman pontozott, fénytelen, kétoldalt és középen finom fehér szőrsávval. Szárnyfedőinek közepe mögött széles csupasz harántsáv foglal helyet, amelyet elöl keskeny, rézsútos, hátul igen egyenes fehér szőrsáv határol. Hátulsó combján ritkán apró fogacska található, elülső és középső combjának foga kicsi. Lábszárai belül is majdnem egyenesek. Hasoldala elég sűrűn szürkésfehéren szőrözött. 2—2,5 mm.

Nyugat-európai faj, az irodalom szerint Csehországban (Paskau) és a horvátországi Vinkovce-n is megtalálták. Egy „Hung. bor." lelőhelyű példány magyarországi előfordulását is valószínűsíti. Tápnövényeit nem ismerjük

sorbi GERM.

25 (24) Vörös vagy barnásvörös. Ormánya kissé hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, erősen ívelt, a hímén hosszanti barázdák futnak és fénytelen, a nőstényé síma és fényes. Előtora sűrűn pontozott és sárgásan szőrözött, hosszanti középvonalán gyenge sávval. Szárnyfedőinek töve és csúcsa szürkésen szőrözött, harántöve a varrat mellett sárgás, az oldala felé szürkés, mögötte rendszerint további rövid harántsáv vagy folt található. Elülső combjának foga erős, háromszögű, elülső lábszárának belső éle középen elég erősen domborúan ívelt. 2,5—3 mm.

Európai elterjedésű faj, kelet felé eléri a Kaukázust. A Kárpát-medencében elterjedt, Magyarországon is számos helyen gyűjtötték, de mindenütt ritka. Tápnövényei: *Prunus spinosa*, *P. domestica*, *Crataegus oxyacantha*. V. VI, IX. (= *languidus* GYLL.)

rufus GYLL.

Változata:

1. Jóval zömökebb, különösen előtora és szárnyfedői rövidebbek és szélesebbek. — Az előbbinek valószínűleg ökológiai változata. A Kárpát-medencében Hidegkúton és Besztercebányán gyűjtötték var. **pruni** DESBR.

26 (23) Hátulsó combjukon kisebb-nagyobb fog van.

27 (30) Túlnyomóan fekete vagy sötétbarna fajok.

28 (29) Elülső lábszárának belső éle majdnem egyenes. Elülső combjának foga kicsi. Az *A. sorbi* GERM. olyan példányai, amelyeknek hátulsó combja a belső oldalán apró fogacskákat visel (lásd a 24. sorszám alatt).

29 (28) Elülső lábszárának belső éle a közepén erősen ívelt. Elülső combjának foga hosszú, keskeny, majdnem olyan hosszú, mint amilyen vastag a combja. Barnásfekete, csápjának töve, lábai a combok nagy részének kivételével, előtorának csúcsa, szárnyfedőinek válla, varrata és közepük mögött egy egyenes, a varratra merőleges harántsáv sárgás. Szőrözete legnagyobbrészt sárga, a pajzsocskájáé fehér, harántsávját fehér szőrsáv határolja. Ormánya hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, ráncos és fénytelen. Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai gyengén ívelt, hátul majdnem párhuzamosak. Háta sűrűn pontozott. 3—3,5 mm.

Nyugat-európai faj, előfordul Észak-Afrikában is. Az irodalom szerint a Kárpát-medencében Budapesten, Pécelen, Vámosmikolán és Krupinán gyűjtötték, de ezek az adatok megerősítésre szorulnak. Tápnövénye a *Crataegus oxyacantha*

spilotus REDTB.

30 (27) Vörös vagy barnásvörös fajok.

31 (32) Elülső combjának foga kicsi, hegyes, hossza meg sem közelíti combjának vastagságát. Vörös. Ormánya nem hosszabb, mint a feje és előtora együttvéve, majdnem egyenes, fénytelen, ráncos. Előtora szélesebb a hosszánál, oldalai gyengén ívelt, hosszanti középvonalán a fehér szőrsáv keskeny, többi szőrözete sárgás, háta durván és sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek közepe mögött a fehér harántsáv a varrat mellett keskeny, oldala felé erősen kiszélesedik, előtte gyakran további, keskenyebb és egyenesebb öv is mutatkozik; az öveken kívül néha apró foltocskák is látszanak. Hátulsó combjának foga nagyon kicsi. Elülső lábszárának belső éle mérsékelten ívelt. 2,5—3,2 mm.

Palearktikus faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, nálunk is gyakori. Tápnövényei: *Ulmus campestris*, *U. levis* (= *ulmi* DEG.). I, IV—VII, IX—XI.

pedicularius L.

Változatai:

1. Szárnyfedőin a harántöv keskeny, csak kis foltokból tevődik össze, vagy teljesen hiányzik. — A forma typica között nagyon ritka ab. **consperus** DESBR.

2. Felülete sötétbarna. — A forma typica között nem ritka ab. **Javeti** DESBR.

32 (31) Elülső combjának foga nagy, hosszú és keskeny, majdnem olyan hosszú, mint amilyen vastag a combja (mint a 8. ábra: G). Szárnyfedőinek korongja a sűrűn szőrözött harántövek és a varrat helyét nem számítva elsötétedettek, elülső harántöve hiányzik, vagy csak nyomokban látható. Ormánya alig hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, gyengén ívelt, a hímé pontozott, a nőstényé sima. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, hosszanti középsávja keskeny. Szárnyfedői hosszúkásak, hátuk elég lapos, pontsorai nagyon sűrűn pontozottak, a gyengén elütő harántsáv a varrat közelében keskeny, sokszor megszakad, kifelé szélesedik, egész felületük igen finoman ráncolt, majdnem fénytelen. Elülső lábszárának belső éle közepén erősen ívelt. 3—4,5 mm.

Közép-Európában honos, a Kárpát-medencében elterjedt, Magyarországon az Alföldön és Dunántúl gyűjtötték. Tápnövényei: *Ulmus campestris*, *Crataegus oxyacantha*. I—XII. (= *cinctus* THOMS., *inversus* BEDEL)

ulmi DESBR.*

Változata:

1. Szárnyfedői fényesek. — A forma typica között nagyon ritka (Budapest) ab. **rosinae** GOZIS

3. nem: **Brachonyx** SCHÖNH.

Apró, keskeny termete által erősen eltér a nemzetség másik 2 nemétől, az *Anthonomus*-tól és a *Bradybatus*-tól; utóbbitól 7 ízű csápostora is megkülönbözteti. Egyéb jellegzetességeit egyetlen fajának ismertetése tartalmazza.

Egyetlen faja ismeretes, amely Közép- és Észak-Európában honos; a Kárpát-medence fenyveseiben nem ritka.

— — Hosszú, keskeny, sárga vagy barnás faj. Ormánya gyengén hajlott, csúcsa felé gyengén kiszélesedik, sűrűn pontozott, fényes, sokszor fekete. Csápja az ormány közepe mögött (közelebb a tövéhez) ered, tőíze hosszú, feltűnően vékony, csak a csúcsa hirtelen bunkószerűen megvastagodott, és itt olyan vastag, mint a 2. íz. 7 ízű ostorának többi íze gyöngyszerűen gömbölyded. Homlokát kifejezett nyereg választja el az ormányától. Előtora alig szélesebb, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé gyengén elkeskenyedik, oldalai majdnem egyenesek, felülete éppen úgy, mint a feje, sűrűn pontozott és durva, rövid, fehér szőrökkel elég sűrűn fedett. Szárnyfedői több mint kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, sűrű, elég nagy pontokból álló pontsorokkal. A sorok között levő közterecskék keskenyebbek, mint a pontok átmérője. Lábai vastagok, elég rövidek, combjain nincs fog. Lábfejeinek 3. íze nagy, mélyen kimetszett, kétkarélyos, a karomíznek csak kisebb része áll ki belőle. Karmai egyszerűek, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány (9. ábra). 2—2,5 mm.

* Azok a példányok, amelyeknél a szárnyfedők 3. közterecskéjének tövén a bütyök kissé erősebben fejlett, összetéveszthetők az *A. pyri* KOLLAR kevésbé jellegzetes példányaival. Ez a faj azonban az ilyenektől haránt ráncolt közterecskéi, kisebb, karcsúbb testalkata révén jól elkülönül.

Közép- és észak-európai faj, a Kárpát-medencében mindenütt megtalálható, ahol tápnövényei díszlenek. Magyarországon főleg a Dunántúlon gyűjthető. Tápnövényei: *Pinus silvestris*, *P. nigra* és esetleg más fenyőfélék is. I—VIII, X. (= *indigena* HERBST) — Fenyőtűrágó ormányos

pineti PAYK.

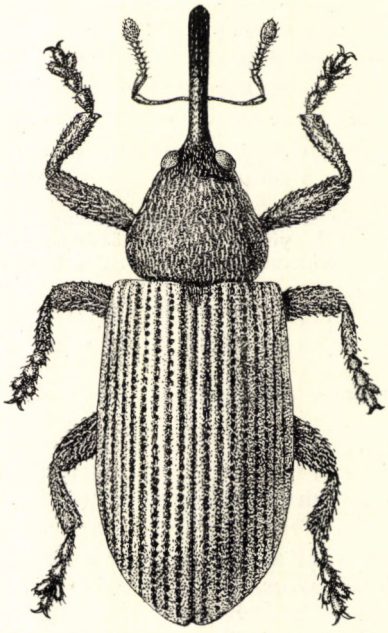

9. ábra. *Brachonyx pineti* PAYK. (Eredeti)

Változata:

1. Csápja, lábai és szárnyfedői barnásvörösek. — A forma typica között ritka

ab. **obscurella** PIC

4. nem: **Bradybatus** GERM.

Kis termetű ormányosbogarak. Ormányuk rövid, a csúcsuk felé csak ritkán keskenyedik el, homlokuktól nem választja el nyereg, vagy ilyen alig észlelhető. Csápjuk rövid, ostora 6 ízből áll. Szemük kidülled a fejük oldalvonalából. Pajzsocskájuk jól fejlett. Szárnyfedőik párhuzamos oldalúak vagy hátrafelé kissé kiszélesednek, hosszuk nem, vagy alig haladja meg együttes szélességük kétszeresét. Lábaik rövidek és erősek, combjaikon sokszor apró fog található. Karmaik kicsik, tövükön összenőttek, belső oldalukon fog vagy nyúlvány (11. ábra: E) van.

Mintegy 15 faja ismeretes, ezek zöme Európában él. Kevés faja található Szibériában és Japánban, 1 faja Új-Zélandban honos. A Kárpát-medencében 5 faj fordul elő, amelyek közül eddig 4-et sikerült hazánk területéről is kimutatni. A nálunk előforduló fajok főleg *Acer*-fajokon élnek, életmódjuk még nincs kellően tisztázva. Imágó alakban telelnek át. A virágzó fákról kopogtatva, vagy ősztől kezdve a lombjuk alól rostálva gyűjthetők.

1 (4) Előtoruk töve majdnem olyan széles, mint a hátrafelé jól láthatóan kiszélesedő szárnyfedőik töve (11. ábra: A).

2 (3) Nagyobb. Rozsdavörös, melle és feje az ormánya nélkül fekete, felülete finoman recézett, ezért alig fényes. Szőrözete nagyon finom és gyér, csak előtorának hosszanti középvonalán látszik erősebb keskeny sáv, és szárnyfedőinek közepe mögött piszkosfehér harántöv, amely az oldalai felé fokozatosan erősen kiszélesedik. A nőstény ormánya kissé hosszabb, a hímé rövidebb, mint az előtora, utóbbié vastagabb, gyengén hajlott, durván vésett. Minden combjának belső élén jól fejlett fog van. Elülső lábszárának belső éle a közepén tompa foghoz hasonlóan kimetszett, előtte és mögötte sekélyen homorú. 4,8—5,2 mm.

Nyugat- és közép-európai faj, a Kárpát-medencében eddig csak nálunk (Budapesten) került elő. Tápnövényei: *Acer*-fajok és a *Sorbus aucuparia*. VIII. (= *aceris* CHEVR.)

elongatulus BOH.

3 (2) Kisebb. A szárnyfedők harántöve keskeny, egyenletesen ívelt, a közepe táján nem alkot előrefelé kiugró szögletet, mint az előbbi fajé, de az oldala közelében szintén erősen kiszélesedik. A harántöv mögött terjedelmes fekete folt van (11. ábra: A). Színe egyébként az előbbi fajéhoz hasonlít. Ormánya rövidebb, a nőstényé sem hosszabb, mint az előtor háta, annak ellenére, hogy az előtora is valamivel rövidebb és szélesebb, mint az *elongatulus*-é. Szárnyfedői kissé erősebben kiszélesednek. 3,8—4,2 mm.

Közép-európai faj, a Kárpát-medencében Magyarországon nagyon ritka (Budapest, Kalocsa, Pécel, Pécs, Mecsek hegység, Siófok, Kőszeg), egyébként csak Erdélyben (Szörény m.) gyűjtötték 1 példányát. Tápnövényei: *Acer*-fajok. II, X.

fallax GERST.

4 (1) Előtoruk töve jól láthatóan keskenyebb, mint szárnyfedőik töve (11. ábra: D); ez utóbbiak nem szélesednek ki hátrafelé.

5 (8) Elülső combjaik belső élén hegyes fogacska foglal helyet.

6 (7) A nőstény ormánya hosszabb, mint az előtor háta, vékony, hajlott, a csúcsa felé nem keskenyedik el (11. ábra: B), fényes, mindenütt finoman pontozott. A hímé hasonló, de rövidebb és erősebben vésett. Szárnyfedői alig kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. Előtora szélesebb a hosszánál (11. ábra: D), nagy, kerek pontokkal fedett. A pontok között levő térközök keskenyek, túlnyomóan élszerűek. Szőrözete elég hosszú és vékony, gyér, hosszanti középvonalán is alig sűrűsödik össze; éppen úgy, mint a feje és az ormánya, fekete, csúcsi szegélye gyakran vörös. Pajzsocskája fekete. Szárnyfedői vörösek vagy többé-kevésbé kiterjedten sötétek. Pontsorai igen sűrű, kerek pontokból állnak, ezek valamivel kisebbek, mint az előtor pontjai, a közterecskék majdnem olyan szélesek, mint a pontsorok. Elülső combjának foga kicsi, néha alig látszik, vagy hiányzik, mint a középsőn és a hátulsón is. (10. ábra). 4—5 mm.

Közép-európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében és nálunk is számos helyen gyűjtötték. Tápnövényei: *Acer*-fajok, *Ulmus campestris*, *U. levis*. II—VII, XI.

Kellneri BACH

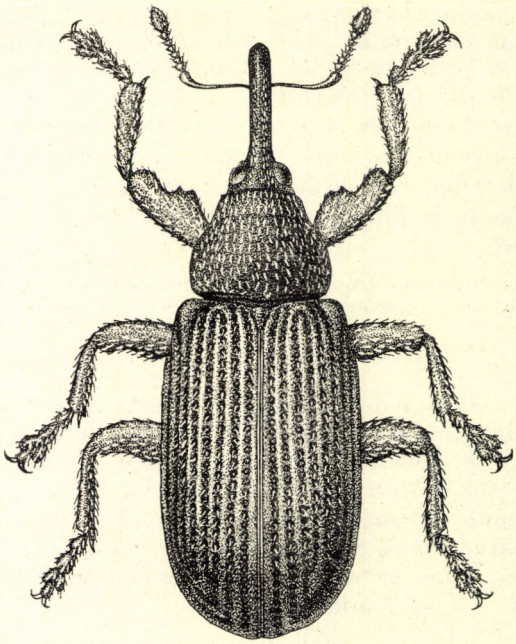

10. ábra. *Bradybatus Kellneri* BACH (Eredeti)

Változatai:

1. Szárnyfedői túlnyomóan vagy részben feketék, nincs rajtuk harántöv **forma typica**

2. Szárnyfedői teljesen vörösek, harántöv nélkül. — A leggyakoribb forma ab. **rufipennis** REITT.

3. Szárnyfedői feketék vagy vörösek, többé-kevésbé jól fejlett harántövvel. — A forma typica között gyakori ab. **subfasciatus** GERST.

4. Elülső combjának belső oldalán nincs fog. — Ritka, a forma typica között (különösen kis példányoknál) fordul elő ab. **edentatus** ENDR.

7 (6) Ormánya gyengén hajlott, a csápok beízesülésétől kezdve a csúcs felé kissé elkeskenyedik (11. ábra: C). A hímé rövidebb, mint az előtor háta, a nőstényé éppen eléri annak hosszát. Mind a két ivar esetében durván, ráncoltan, de a csúcsa finomabban pontozott. Szárnyfedői jól láthatóan hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. Feje és ormánya (a vöröses csúcsa kivételével) fekete, előtora és szárnyfedői rendszerint túlnyomóan vörösek. Az előbbin a töve közelében igen gyakran látható 2 fekete folt, amelyek sokszor többé-kevésbé erősen kiterjeszkednek, és néha csak az előtor elülső szegélye marad vörös. A szárnyfedőkön a közép mögött mutatkozik gyakran 1—1 fekete foltocska, ezek esetenként megrövidült harántsávokká széle-

sednek ki. Előtorának és szárnyfedőinek vésete az előbbi fajéhoz hasonlít. Szárnyfedőinek szőrözete gyér és finom, a csúcs közelében és gyakran a közép mögött 1—1 rézsútosan elhelyezkedő harántsávvá sűrűsödnek össze. Elülső combjának foga kicsi. 4—4,6 mm.

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében főleg a Dunántúlon, Budapest környékén és Horvátországban gyűjtötték, de szórványos adataink Szlovákia, Kárpátalja és Erdély területéről is vannak. Tápnövényei: *Acer campestre*, *Pirus communis sativa*. III—VI, IX.

Creutzeri GERM.

Változatai:

1. Előtora fekete, csak elülső szegélye és oldala vörös. Szárnyfedőin fekete folt van. — A forma typica között elég ritka ab. **morio** ENDR.

2. Előtora vörös, korongján 2 kisebb-nagyobb fekete folttal, vagy a szárnyfedőinek közepe mögött van 1—1 fekete folt, vagy mind a két helyen jelentkezik a fekete folt. — Ez a leggyakoribb **forma typica**

3. Előtora és szárnyfedői egyszínű vörösek. — A forma typica között elég ritka ab. **ruber** ENDR.

8 (5) Elülső combjának belső élén nincs fog.

9 (10) Ormányának csúcsi fele kissé elkeskenyedik (mint a *B. Creutzeri* esetében). Az utóbbi fajtól főként a következőkben különbözik: elülső combján nincs fog; ormányának elkeskenyedése erősebben kifejezett és kissé hosszabb, finomabban és gyérebben pontozott, gyenge nagyítás alatt majdnem simának látszik; szárnyfedőinek szőrözete finomabb és sűrűbb, még jobban testhez simuló; alakja kissé zömökebb, de nem olyan széles, mint a *B. Kellneri*-é. Szárnyfedői kevésbé párhuzamos oldalúak, már majdnem közepüktől kezdve fokozatosan elkeskenyednek. Harántövek nem különböztethetők meg rajtuk, sűrű szőrözete között csak az a harántsáv szőrözött gyéren, amely más, harántöves fajoknál a két harántöv között van.

Albániából írták le, azóta a Kárpát-medence délkeleti területein (Orsova, Herkulesfürdő, Mehádia, Resicabánya, Transsylvania) is megtalálták. Tápnövényeit nem ismerjük (= *seriesetosus* PETRI, *inermis* PENECKE)

[**tomentosus** DEBR.]

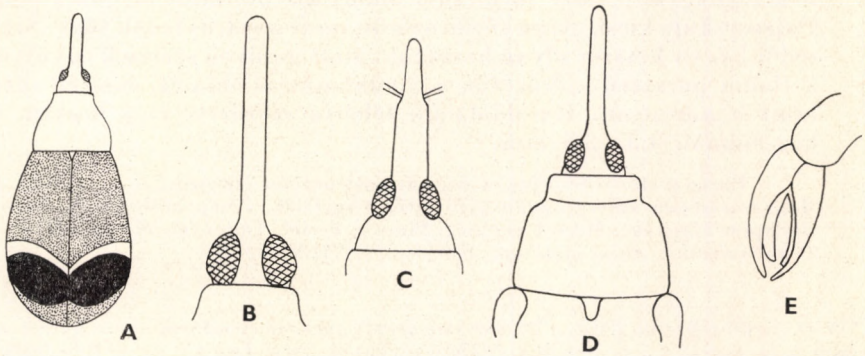

11. ábra. A: *Bradybatus fallax* GERST. — B: *B. Kellneri* BACH és C: *B. Creutzeri* GERM. ormánya — D: *B. Kellneri* BACH előtora — E: *B. Creutzeri* GERM. karmai (Eredeti)

10 (9) Ormánya a csúcsáig párhuzamos oldalú, a csúcsa nem keskenyedik el. Ide tartozik a *B. Kellneri* ab. *edentatus* ENDR. (lásd a 6. sorszám 4. változatánál).

5. nem: **Dorytomus** STEPH.

Hosszúkás, kis vagy apró termetű ormányosbogarak. Szemeik kerekdedek, többé-kevésbé domborúak. Ormányuk majd hosszú, vékony, majd rövid és elég vastag. Csápjuk az ormány csúcsához közelebb ered, mint a tövéhez, gyakran erősen megközelíti az ormány csúcsát (különösen a hímeké), ostora 7 ízből áll. Előtorukat és szárnyfedőiket rendszerint sűrű, gyakran foltosan márványozott szőrözet borítja, kivételesen majdnem csupasznak látszanak. Elülső csípőik közel fekszenek a melltő hátulsó széléhez, belül majdnem érintik egymást; a hátulsó csípők erősen harántosak. Lábaik mérsékelten hosszúak, az elülsők ritkán erősen meghosszabbodtak (*D. longimanus* FORST. hímje); valamennyi combjuk belső élén jól fejlett fog van. Lábfejeik 3. íze erősen kétkaréjos. Karmaik szabadok, belső oldalukon nincs nyúlvány. A hímek első 2 haslemeze középen bemélyedt, a nőstényeknél rendszerint csak az első. Gyakran az utolsó haslemez is bemélyedt.

E nemnek több mint 80 faját ismerjük, ezeknek túlnyomó része a palearktikus és a nearktikus régió lakója, csak 2 faját találták meg eddig Dél-Afrikában. A Kárpát-medencéből eddig kimutatott 23 faj közül 22 faj hazánkban is előfordul.

1 (4) Felületük szőrözete gyér, egyöntetűen eloszlott, vagy a szárnyfedőkön alig észrevehető halvány foltocskákat alkot. A szőröcskék rövidek, finomak, úgyhogy a kitinpáncél fényes, kopasznak látszik.

2 (3) Barnásvörös, csak a melle fekete. A hím ormánya kevéssel vastagabb, mint az elülső lábszára, alig, a nőstényé jól láthatóan meghaladja fejének és előtorának együttes hosszát. A hímét erős pontsorok barázdálják, a barázdák a nőstény ormányán jóval finomabbak. A hím csápja a mérsékelten hajlott ormány csúcsa közelében ered, a nőstényé az erősebben hajlott ormánynak mintegy harmadik ötödénél. Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai mérsékelten íveltek. Felülete finoman, egyöntetűen és sűrűn pontozott, a pontok térközeinek legnagyobb része (a hímnél mind) kisebb, mint maguk a pontok. Pajzsocskája kicsi, olyan sűrűn szőrös, mint a szárnyfedők töve. Szárnyfedői bőven kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, a finom porszerű szőrözetük a tövükön és az oldaluk mentén sűrűbb, mint a korongon. Hasoldalának fehéres szőrözete elég hosszú, testhez simuló. 4,5—5,5 mm.

Európai elterjedésű faj. A Kárpát-medencében elterjedt, de mindenütt ritka. Magyarországon szórványosan gyűjtötték (Aggtelek, Zempléni-hegység, Bátorliget Budapest környéke, Mecsek hegység, Pinnye, Fertő). Tápnövényei: *Populus tremula*, *P. pyramidalis*, *Alnus glutinosa*, *Salix* sp. V, VI, VIII—X.

tortrix L.*

* A *D. rufatus* BEDEL (lásd a 29. sorszám alatt) gyakran majdnem olyan gyéren szőrözött, mint a *D. tortrix* L., és ilyenkor felülete is fényes, ezért hasonlít az utóbbi fajhoz, de ormánya rövid és jóval vastagabb, mint az elülső lábszára. Rendszerint melle is vörös, illetve sárga.

3 (2) Fekete, csupán szárnyfedői vörösek. Ez utóbbiakat rendszerint közös, hosszúkás, hátrafelé kiszélesedő fekete folt díszíti, amely a szárnyfedők tövén ered, és azok közepét jóval meghaladja (13. ábra: A); a folt néha gyenge, ritkán hiányzik. A hím ormánya alig hosszabb, mint az előtor háta, jóval vastagabb, mint az elülső lábszára, erősen pontozott barázdákkal és finom élekkel. Csápja az ormány csúcsához közel ered. A nőstény ormánya hosszabb, eléri a fej és az előtor együttes hosszát, vékonyabb, de az elülső lábszárak vastagságát szintén jól láthatóan meghaladja, erősebben hajlott, finomabban vésett. Előtora jóval szélesebb a hosszánál, elülső harmadában a legszélesebb, onnan a csúcsa felé erősen, a töve felé gyengébben, alig ívelten keskenyedik. Pontozása nagyon durva és sűrű, a pontok térközei élszerűen keskenyek, a pontokban 1—1, csak erős nagyítással látható rövid szőröcske ül. Pajzsocskája nagyon kicsi. A hím szárnyfedőinek hossza eléri együttes szélességük kétszeresét, a nőstényei rövidebbek, oldalai kissé erősebben ívelten. Pontsorai nagyon durvák, pontjai sűrűn állnak és akkorák, mint az előtor korongjának pontjai. Hasoldalának szőrözete is finom és gyér.

Közép- és Kelet-Európában honos, a Kárpát-medencében nagyon ritka. Főleg az északi Kárpátokban és nyúlványain gyűjtötték, de előkerült Erdélyben és Herkulesfürdőn is. Magyarországon Budapesten és Kaposvárott találták meg. Tápnövényei a *Salix caprea* és állítólag a *Ranunculus ficaria* is (?). V, VII, VIII.

dorsalis FABR.

Változata:

1. Szárnyfedőin hiányzik a fekete folt, vagy annak csak nyomai látszanak. — A forma typica között ritka ab. **Linnéi** FAUST

4 (1) Felületük szőrözete sűrű, emiatt nem, vagy csak gyengén fényes. A szőrök elég hosszúak, a szárnyfedőkön többnyire jól látható foltokat alkotnak.

5 (6) Szárnyfedőinek csúcsi felén a sűrű, testhez simuló szőrök között rövid, hajlott szőrök állnak ki, amelyek oldalról nézve nagyon jól láthatók. Ormánya jóval vastagabb, mint az elülső lábszára, a hímé mérsékelten hajlott, alig hosszabb, mint az előtor háta, finom és sűrű hosszanti ráncokkal fedett. A nőstényé erősebben hajlott, eléri a fej és az előtor együttes hosszát, kissé gyérebben ráncolt. A hím csápja az ormány csúcsának közelében ered, a nőstényé sem sokkal hátrább. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, nagyon sűrűn, elég finoman pontozott, korongjának szőrözete gyér. Szárnyfedői mintegy kétszer olyan hosszúak, mint az együttes szélességük, rendszerint sárgásak, a 2—5. közterecskék egész hosszára kiterjedő barna sávval, amelyen a világos szőrfoltocskák jól látszanak. Pontsorai nem barázdáltak, közterecskéi kissé keskenyebbek, mint a sorpontok átmérője, amelyek jóval nagyobbak, mint az előtor pontjai. 3—4 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, nálunk is számos helyen gyűjtötték. Tápnövényei: *Salix fragilis* és bizonyára más *Salix*-fajok is. II—VI, VIII—X, XII.

hirtipennis BEDEL

6 (5) Szárnyfedőinek csúcsa felén sem találhatók a testhez simuló szőrözet közül kiálló serték vagy szőrök.

7 (8) Melltövének a csípőgödör elülső széle és a csúcsszegély között levő része olyan hosszú (♀, 13. ábra: B), vagy hosszabb (♂), mint maga a csípő, vagyis a csípője kicsi. Melltövének csúcsi szegélyén hosszú

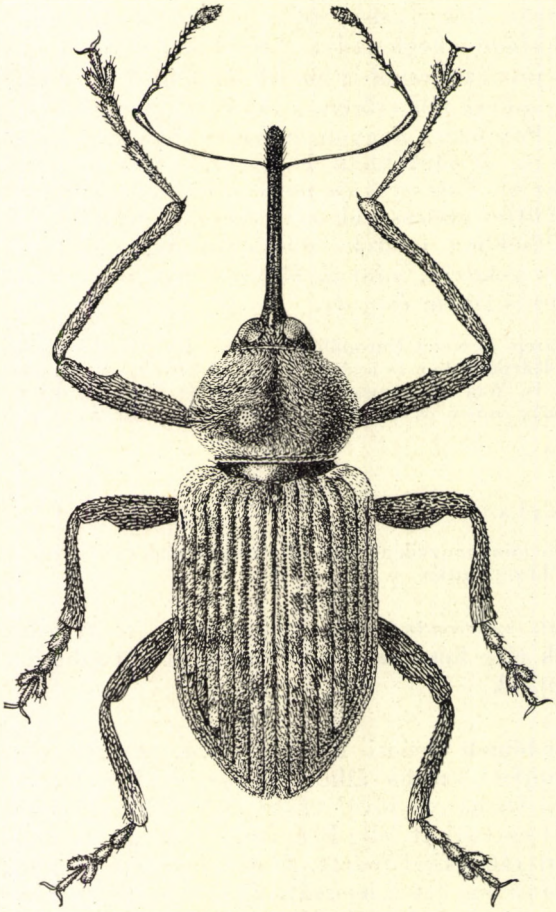

12. ábra. *Dorytomus longimanus* Forst. (Eredeti)

szőrök merednek előre. Mind a 2 ivar ormánya vékony, sokkal hosszabb mint a feje és az előtora együttvéve, erősen ívelt, és hosszanti irányban erősen ráncolt. A hím csápja az ormány hosszának mintegy csúcsi negyedében, a nőstényé a csúcsi harmadában ered. Előtora majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, sűrűn finoman pontozott, szőrözete helyenként sűrű. Szárnyfedői mintegy kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, rendszerint vörösesbarnák, feketével tarkázottak. Szőrözetük finom, fehéres, foltosan helyezkedik el. A hím elülső lába erősen megnyúlt, mintegy kétszer olyan hosszú,

mint a nőstényé, különösen az 1. és 2. lábfejize igen hosszú (12. ábra). 5—8 mm.

Majdnem az egész palearktikus régióban előfordul. A Kárpát-medencében közönséges. Tápnövényei: *Populus nigra*, *Salix caprea*. Gazdasági jelentősége csekély, néha csemete- és díszkertekben okoz lombrágása révén kisebb-nagyobb kárt. II—XI. (= *Frivaldszkyi* TOURN., *vorax* FABR.) — Kétalakú hangormányos

longimanus FORST.

Változatai:

1. Egész felülete sárga. — A forma typica között gyakori (= *macropus* REDTB.) ab. **ventralis** STEPH.

2. Felülete és lábszárai túlnyomóan feketék. — A forma typica között gyakori ab. **meridionalis** DESBR.

8 (7) Melltövüknek a csípőgödör és a csúcsszegély között levő része sokkal keskenyebb, mint maga a nagy csípő (13. ábra: C), vagy ha kivételesen elég széles (*D. Schönherri* FAUST), akkor nem felel meg a fenti bélyegkombinációnak. A hím elülső lába sohasem meghosszabbodott.

9 (10) Nagyobb faj, ormányának töve és homloka között jól láthatóan bemélyedt nyereg képződik (mint 2. ábra: B). A hím elülső lábszárának belső éle fogszerűen kitágul (13. ábra: D). Mind a 2 ivar ormányának hossza eléri a fejének és előtorának együttes hosszát, a nőstényé alig hosszabb, de kissé vékonyabb és finomabban vésett, mint a hímé. A nőstény csápja az ormány hosszának elülső harmadában ered, a hímé is csak kevéssel közelebb a csúcsához. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, sűrűn és finoman pontozott, harántos szőrözete is sűrű. Szárnyfedői majdnem kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, elég finom pontsorokkal, de a pontok jóval nagyobbak, mint az előtoron levők. A közterecskék szélesebbek, mint a pontsorok. A nőstény lábszárának belső éle csak enyhén domború. 5—6 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében és hazánkban is nagyon elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Populus italica*, *P. tremula*, *P. alba*, *Salix caprea*. III, V—

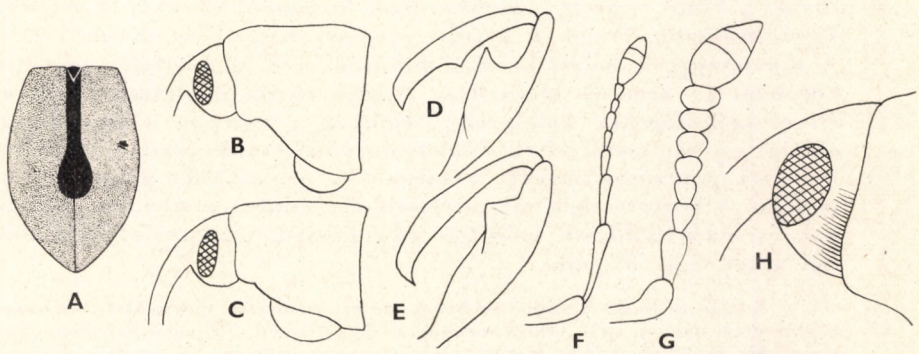

13. ábra. A: *Dorytomus dorsalis* FABR. szárnyfedőrajza — B: *D. longimanus* FORST. ♀ és C: *D. tremulae* PAYK. elülső csípői — D: *D. tremulae* PAYK. és E: *D. filirostris* GYLL. elülső lába — F: utóbbi faj és G: *D. nebulosus* GYLL. csápja — H: *D. Schönherri* FAUST melltöve (Eredeti)

XII. (= *variegatus* GYLL., *armatus* PETRI) — Rezgőnyárfa-hangormányos

tremulae PAYK.

10 (9) Kisebb fajok, ormányuk töve és a homlokuk között nincs nyereg, vagy ha ilyen esetenként (*D. melanophthalmus* PAYK.) látszik, akkor sokkal kisebb. A hím elülső lábszárának belső élén nincs fog (13. ábra: E).

11 (12) Csápja igen vékony és hosszú, ostorának 1. íze erősen megnyúlt. A hím 2. íze nem sokkal rövidebb, mint az 1., a nőstényé jóval rövidebb annál (13. ábra: F). A hím csápja majdnem az ormány csúcsán, a nőstényé mintegy a 3. ötödén ered. Mind a 2 ivar ormánya jóval hosszabb, mint a fejének és az előtorának együttes hossza, a nőstényé alig hosszabb, de vékonyabb, mint a hímé, és sokkal finomabban vésett. Előtora sokkal szélesebb a hosszánál, oldalai majdnem egyenesek, sűrűn és finoman pontozott, szőrzete is elég sűrű. Szárnyfedői alig kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. Pontsorai finomak, nem barázdáltak, a sűrűn elhelyezett pontok azonban sokkal nagyobbak, mint az előtor pontjai. Közterecskéi jóval szélesebbek, mint a pontsorok, sűrű, majdnem egyöntetű sárgás szőrözettel. Combjának foga háromszög alakú (13. ábra: E). 4,5—5 mm.

Közép- és Dél-Európában honos, a Kárpát-medencében és Magyarországon is nagyon elterjedt, de elég ritka. Tápnövényei: *Populus deltoides* és más *Populus*-fajok. V—XI.

filirostris GYLL.

12 (11) Csápjuk sokkal zömökebb, ostorának 1. íze csak 2—4-szer olyan hosszú, mint amilyen vastag a csúcsán, utolsó ízei nem hosszabbak a szélességüknél (13. ábra: G).

13 (14) Előtorának szélessége mintegy a hosszával egyenlő, kevéssel keskenyebb, mint a szárnyfedői, amelyek szintén keskenyek, több mint kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. Túlnyomóan sötét, feketével tarkázott faj, ormánya is fekete. Ez utóbbi vastag, rövid, a hímé mintegy az előtorának hosszával egyenlő, a nőstényé kissé hosszabb, mind a kettőé gyengén hajlott és sűrűn ráncolt. A hím csápja a csúcsi harmad határán ered, a nőstényé valamivel közelebb az ormány közepéhez. Csápja rövid, ostorának tőíze alig éri el szélességének kétszeresét. Előtora a közepén a legszélesebb, oldalai egyenletesen íveltek, felülete durván és sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai durvák, a sorpontok nagyobbak, mint az előtor pontjai, a közterecskék alig szélesebbek, mint a pontsorok. Előtorának és szárnyfedőinek szőrözete elég hosszú, rendszerint sűrű foltokat alkot. 2,8—3,2 mm.

Közép- és Észak-Európában honos, de Szibériában is megtalálták. A Kárpát-medencében nagyon ritka, Magyarországon Bátorligeten, Szlovákiában Fenyőházán (Gombás) és az irodalom szerint Késmárkon gyűjtötték, de említik Erdélyből (Segesvár) is. VI, VII, IX, X. Tápnövényei: *Salix*-fajok

salicinus GYLL.

14 (13) Előtoruk jól láthatóan szélesebb a hosszánál.

15 (26) Ormányukon nincsenek kifejezett hosszanti barázdák és élek, ilyeneknek gyenge nyomai legfeljebb erős (20—30×) nagyítással láthatók, a középél néha jobban kidomborodik. Ormányuk rövid és vastag, hossza csak kivételesen haladja meg a fejük és az előtoruk együttes hosszát (*D. majalis* PAYK. ♀, *D. Reussi* FORM. ♀).

16 (19) Világos, sárga fajok, ormányuk is sárga, és rajta erős nagyítás alatt hosszanti ráncok nyomai láthatók.*

17 (18) Előtora keskenyebb, a közepe táján a legszélesebb, oldalai íveltek. Ormánya hosszabb, a nőstényé jól észrevehetően hosszabb, mint az előtor háta, vékony, a csúcsi fele sima, tükörfényes, csak a tövi felén pontozott (néha igen gyengén ráncolt) és szőrös. A hím ormánya rövidebb, és bár finomabban, de a csúcsa közelében is pontozott és szőrös; mind a 2 ivaré gyengén hajlott. Csápja mérsékelten vékony, a hímé a csúcsi harmad határán, a nőstényé közelebb az ormány közepéhez ered. Előtorának pontozása igen sűrű, elég finom, a pontok térközei ráncszerűek. A szárnyfedők mérsékelten hosszúak, különösen a nőstény esetében alig érik el együttes hosszuk kétszeresét. Pontsorai elég finomak, de kissé bemélyedtek, a sorpontok nagyobbak, mint az előtor pontjai. A közterecskék domborúak. Felületének fehéres szőrei rövidek, sokszor nagyon sűrűn állnak. 3—4 mm.

Közép- és Dél-Európában él. A Kárpát-medencében elterjedt, Magyarországon ritka (Budapest, Csepel-sziget, Kalocsa, Szikra, Magyaróvár, Pinnye). Tápnövényei: *Salix caprea* és más *Salix*-fajok. V—VI. (= *agnathus* REDTB.)

villosulus GYLL.

18 (17) Előtora szélesebb, elülső harmadában a legszélesebb. Ormánya rövidebb, mint az előtor háta, a nőstényé sem hosszabb annál, felülete pontozott, a töve közelében is alig vehetők észre rövid, hosszanti ráncok. Csápja valamivel vastagabb, mint az előbbi fajé. Előtorának oldalai a legszélesebb pontjától a tövéig majdnem egyenesek, sőt kissé homorúan futnak össze a tompaszögű hátulsó sarkokig. Felülete igen sűrűn és finoman pontozott, dús szőrözött. Szárnyfedőinek hátulsó felén gyakran láthatók kisebb-nagyobb rozsdabarna foltok; pontsorai alig barázdáltak, sorpontjai sokkal nagyobbak az előtor pontjainál, közterecskéi alig, vagy gyengén domborúak, sokkal szélesebbek, mint a pontsorok. Szőrözete fehéres, sokszor nagyon sűrű. 3—4 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében ritka. Magyarországon Budapesten, Ócsán, Tiszasülyön, Mohácson, Siófokon és Magyaróvárott, ezenkívül Szlovákiában, Kárpátalján és a Bánságban gyűjtötték. Tápnövényei: *Populus alba*. III, IV, VI, VII.

nebulosus GYLL.

* A gyakran világos színű *D. majalis* PAYK. (lásd a 24. sorszám alatt) apró (2,4—3 mm) termete révén is elüt a 2 ide tartozó fajtól.

19 (16) Túlnyomóan sötét színű fajok, ormányuk is rendszerint fekete.

20 (21) Ormánya hosszú, a hímé majdnem eléri, a nőstényé meghaladja fejének és előtorának együttes hosszát. A csúcsa felé nagyon jól láthatóan kiszélesedik, háta lapított, sűrűn pontozott, a pontok helyenként apró ráncokká folynak össze. Csápja az ormány csúcsa közelében ered, a hímé attól csak fele akkora távolságra, mint az ormány szélessége, a nőstényé pedig mint az ormány teljes szélessége. Előtora szélesebb a hosszánál, elülső harmadában a legszélesebb, kissé szív alakú, elég sűrűn, de finoman pontozott. Szárnyfedői több mint kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, pontsorai elég mélyen bemélyedtek, közterecskéi domborúak. Szőrözete fehéres vagy szürke, helyenként foltokká sűrűsödik össze. 3—4 mm.

A Kárpát-medencéből (Bihar, Erdély) írták le, azóta nem került elő. Előfordulása nálunk lehetséges. Tápnövényeit nem ismerjük

[**Reussi** FORM.]*

21 (20) Ormányuk rövidebb, a hímé nem, a nőstényé is alig haladja meg az előtor hátának hosszát, de ha néha kissé hosszabb (*D. majalis* PAYK.), akkor a csúcsa felé nem szélesedik ki erősen.

22 (23) Nagyobb. A nőstény ormánya mintegy olyan hosszú, mint az előtor háta, a hímé kissé rövidebb. Mind a 2 ivaré majdnem egyenes, sűrűn pontozott és sűrűn szőrös, csak csúcsi $^2/_5$-e (♀), illetve $^1/_4$-e (♂) csupasz. Csápja az ormány csúcsához közel ered. Előtora széles, a hímé mintegy a közepén a legszélesebb, a nőstényé kissé közelebb a csúcsához, ezért a csúcsa mögött befűzöttnek látszik. Pontozása és rendszerint szőrözete is nagyon sűrű, utóbbi kétoldalt fehéres hosszanti sávot alkot. Szárnyfedői kevéssel hosszabbak együttes szélességük kétszeresénél, pontsorai alig mélyednek be, sorpontjai sokkal nagyobbak, mint az előtor pontjai, közterecskéi jóval szélesebbek, mint a pontsorok, majdnem laposak. Szőrözete rendszerint nagyon sűrű és durva, a fehéres szőrök sűrűn márványozzák a szárnyfedőket. 4—5 mm.

Euroszibériai faj. A Kárpát-medencében elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Populus*- és *Salix*-fajok. II—XI.

validirostris GYLL.

23 (22) Kis fajok, 2,5—3 mm hosszúak.

24 (25) Ormánya hosszabb, a hímé eléri, a nőstényé kissé meghaladja az előtor hátának hosszát, sűrű pontozása gyakran rövid hosszanti ráncokat alkot, mind a 2 ivaré gyengén hajlott. A hím csápja mintegy az ormány hosszának csúcsi negyedében, a nőstényé a csúcsi harmadában ered. Előtora szélesebb a hosszánál, elülső harmadában a leg-

* Ehhez a fajhoz a következő csoportba sorolt *D. occalescens* GYLL. is hasonlít, mert ormányán a hosszanti ráncok sokszor nagyon finomak. De ez utóbbi a rövid ormánya, nem szív alakú előtora stb. révén könnyen megkülönböztethető (lásd a 41. sorszám alatt).

szélesebb, csúcsa mögött befűzöttnek látszik. Pontozása sűrű és finom, szőrözete is finom, és az oldalain sem nagyon sűrű. Szárnyfedői alig hosszabbak az együttes szélességük kétszeresénél, a mérsékelten durva, fehéres szőrözet halványabb vagy erősebb foltokat alkot. Színe rendszerint vörösesbarna, fekete varratsávval, gyakran azonban egyszínű sárga. 2,7—3 mm.

Közép- és észak-európai faj. Bár az irodalom a Kárpát-medencéből több lelőhelyét említi (Ács, Keszthely, Trencsén, Kassa, Tátra, Segesvár, Brassó), lehet, hogy az adatok helytelen meghatározásra vezethetők vissza. Előfordulását egyetlen „Hungaria" jelzésű példány igazolja. Tápnövényei: *Salix caprea*, *S. cinerea*

majalis PAYK.

25 (24) Egyik ivar ormánya sem éri el az előtor hosszát, rövid, vastagabb, mint az előző fajé, felületén nincs nyoma ráncoknak, egyszerűen, sűrűn, a csúcsa közelében finomabban és gyérebben pontozott, fényes és csupasz. A többi részét finom, elég gyér szőrözet borítja. Mind a 2 ivar csápja elég közel ered az ormány csúcsához. Előtora sokkal szélesebb a hosszánál, csúcsa felé alig keskenyedik erősebben, mint a töve felé, közepén a legszélesebb, oldalai egyenletesen ívelt, csúcsa mögött nem látszik befűzöttnek; pontozása nagyon sűrű, harántos szőrözete elég gyér. Szárnyfedői mintegy kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, pontsorai nem mélyedtek be, de sorpontjai nagyok, sokkal nagyobbak, mint az előtor pontjai. Közterecskéi kissé keskenyebbek, mint a pontsorok, laposak, szőrözete nagyon sűrű és durva, a fehéres szőrözet rendszerint élénk és sűrű márványozottságot alkot. 2,4—2,8 mm.

Eddig csak Európából ismerjük. A Kárpát-medencében elterjedt, nálunk sem ritka. Tápnövényei: *Populus alba*. II—VII, XII.

minutus GYLL.

26 (15) Ormányukon hosszanti barázdák és élek láthatók, különösen hátának középéle mentén látszik jól 1—1 élesen határolt hosszú barázda. A nőstények barázdái néha kissé gyengébbek, de legalább az ormány tövi felén jól látszanak.

27 (30) Felületük és ormányuk is túlnyomóan sárga vagy vörös. A sötét színű fajok éretlen, sárga példányain a szárnyfedők sötétebb márványozottsága rendszerint jól látszik, míg az ide tartozó 2 faj szárnyfedőin nincs ilyen.

28 (29) Ormánya hosszú, mind a 2 ivaré meghaladja a fejének és az előtorának együttes hosszát, erősen ívelt. A hímé erőteljesen barázdált, a nőstény barázdái csak a tövi felén láthatók jól, csúcsi fele tükörfényes, majdnem sima, és csápja csak kevéssel ered az ormány közepe előtt; a hím csápja viszont az ormány elülső harmadában ered. Csápja karcsúbb, ostorának 2. íze sokkal hosszabb, mint amilyen széles. Előtora a közepe táján, vagy közelebb a tövéhez a legszélesebb, oldalai erősen ívelt, csak a csúcsa felé futnak össze majdnem egyenes

vonalban, csúcsa mögött alig látszik befűződés. Pontozása elég erős és sűrű, sokszor a rövid fehéres szőrözet is sűrű, kétoldalt hosszanti sávot alkot. Szárnyfedői alig kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, pontsorai gyengén barázdáltak, sorpontjai sokkal nagyobbak, mint az előtor pontjai, közterecskéi enyhén domborúak, a korongon levők alig szélesebbek, mint a pontsorok. Egyszínű sárga, szőrözetének sűrűsége nagyon változó. 3—4 mm.

Hazája Európa és Észak-Afrika. A Kárpát-medencében és nálunk is elterjedt és elég gyakori. Tápnövényei: *Salix caprea*, de más *Salix*-fajok is. III, V—VII, IX, XI. (= *agnatus* BOH., *punctator* HERBST)

melanophthalmus PAYK.

Változatai:

1. Szárnyfedőin 1—1 széles, sötét hosszanti sáv húzódik. — A forma typica között gyakori ab. **clitellarius** BOH.

2. A sötét szín még erősebben kiterjedt. — Nagyon ritka (Trencsén) [ab. **lateralis** FAUST]

29 (28) Ormánya rövid, a hímé nem, a nőstényé is alig haladja meg az előtor hosszát. Mind a kettőé igen gyengén hajlott, elég erősen barázdált, gyakran barnásvörös. Csápja mintegy az ormány elülső harmadában ered, a nőstényé kevéssel hátrább. Csápja zömökebb, ostorának 2. íze alig hosszabb, mint amilyen széles. Előtora szélesebb a hosszánál, elülső harmadában éri el legnagyobb szélességét, oldalai a középső harmadban majdnem párhuzamosak, csúcsa mögött jól láthatóan befűzött. Pontozása és szőrözete elég erős, mérsékelten sűrű. Szárnyfedőinek hossza alig éri el együttes szélességük kétszeresét, pontsorai sekélyen barázdáltak, sorpontjai sokkal nagyobbak, mint az előtor pontjai, közterecskéi gyengén domborúak. Egyszínű barna vagy vöröses, szárnyfedőinek szőrözete halványan márványozott vagy majdnem egyöntetű. 3—4 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, hazánkban is gyakori. Tápnövénye: *Salix caprea*. II—X, XII. (= *rufulus* BEDEL, *pectoralis* GYLL.)

rufatus BEDEL

30 (27) Felületük és ormányuk túlnyomóan fekete vagy sötétbarna.

31 (38) Ormányuk hosszú és vékony, a hímé eléri a fej és az előtor együttes hosszát, a nőstényé azt jóval meghaladja.

32 (35) Melltövük csúcsán hosszú szőrök merednek előre, és fejük alsó oldalához simulnak (13. ábra: H).

33 (34) Nagyobb. A melltő csúcsán előremeredő szőrök vékonyak, gyéren állnak, egymástól jól elkülönülnek, rendszerint elég hosszúak. A hím ormányának hossza alig haladja meg fejének és előtorának együttes hosszát, a nőstényé sokkal hosszabb, mind a kettőé elég erősen hajlott a csúcsa felé kissé kiszélesedik. A hím csápja az ormány elülső

harmadában, a nőstényé lényegesen hátrább ered. Előtora szélesebb a hosszánál, a hímé az elülső harmadán a legszélesebb, a nőstényé kissé hátrább. A csúcs mögött levő befűződés mind a kettő esetében jól kifejezett; hátának finom szőrözete közé oldalt erősebb fehéres szőrök keverednek, és kisebb-nagyobb foltokat alkotnak. Szárnyfedői több mint kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, pontsorai alig barázdáltak, sorpontjai sokkal nagyobbak, mint az előtor pontjai, közterecskéi nem, vagy csak kevéssel szélesebbek a pontsoroknál. Fehéres szőrei a felület világosabb színű helyein foltokat alkotnak. 4—5,5 mm.

Közép- és Dél-Európában él, a Kárpát-medencében szórványosan fordul elő Magyarországon a Duna—Tisza közén és a Dunántúlon helyenként nagy számban gyűjtötték, máshol ritka. Tápnövényei: *Populus*-fajok. II—XI.

Schönherri FAUST

34 (33) Kisebb. Melltövének csúcsán az előremeredő szőrök durvák, sűrűn, rendszerint „csapzottan" helyezkednek el, rövidebbek, mint az előbbi faj esetében, és oldalt kissé jobban kifelé irányulnak. A hím ormánya kissé hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, a nőstényé sem sokkal hosszabb (csak mintegy egyötödével), mind a kettőé gyengén hajlott, a csúcsa felé gyengén kiszélesedik. A nőstény csápja az ormány hosszának mintegy elülső harmadában ered, a hímé kissé még közelebb a csúcsához. Előtorának alakja és szőrözete az előbbi fajéhoz hasonlít, szőrözete rendszerint durvább. Szárnyfedői is hasonlóak, de pontsorai finomabbak, közterecskéi jól láthatóan szélesebbek, mint a pontsorok, szőrözete gyakran nagyon finom, selymes. 3—4 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, de nem közönséges, Magyarországon viszont elég gyakori. Tápnövényei: *Salix*-fajok és állítólag az *Alnus glutinosa*. I—VIII, X, XII. (= *auratus* GYLL., *bituberculatus* REDTB.)

flavipes PANZ.

35 (32) Melltövük csúcsán nincsenek előremeredő szőrök, csak a felület többi részén levőkhöz hasonlók, amelyek rövidek és erősen oldalt irányulnak.

36 (37) Csápostorának 2. íze mintegy kétszer olyan hosszú, mint amilyen vastag. A hím ormánya kissé meghaladja fejének és előtorának együttes hosszát, a nőstényé mintegy egyötödével hosszabb, mint a hímé, és kissé erősebben hajlott; mind a kettőé alig szélesedik ki a csúcsa felé. A hím csápja az ormány hosszának elülső negyedében, a nőstényé elülső harmadában ered. Előtorának oldalai erősen íveltek, közepe táján a legszélesebb, csúcsa mögött a befűződés erős, hátának szőrözete finom, több-kevesebb durva fehéres szőrrel kevert; az utóbbiak oldalt gyakran foltokat alkotnak. Szárnyfedői mintegy kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, pontsorai alig barázdáltak, sorpontjai nagyok, közterecskéi a korongon alig domborúak és alig szélesebbek, mint a pontsorok. A fehéres szőröcskék a sötétebbek között foltokat alkotnak. 5—5,5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében is, Magyarországon is elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Populus alba*, *Alnus glutinosa*, *Salix cinerea*. III—XII. (= *costirostris* GYLL.)

Dejeani FAUST

37 (36) Csápostorának 2. íze alig másfélszer olyan hosszú, mint amilyen széles a csúcsán. A hím ormánya eléri, a nőstényé valamivel meghaladja fejének és előtorának együttes hosszát, gyengén hajlott és alig szélesedik ki a csúcsa felé. A nőstény csápja az ormány hosszának mintegy elülső negyedében, a hímé ennél valamivel közelebb ered a csúcshoz. Előtora jól láthatóan az elülső harmadában a legszélesebb, onnan a töve felé gyengébben keskenyedik el, mint a csúcsa felé, a csúcsa mögött a befűződés erős. Egyébként nagyon hasonlít az előbb ismertetett fajhoz. 4,5—5 mm.

Euroszibériai faj, Kárpát-medencei elterjedése is az előbbi fajéhoz hasonlít. Tápnövényei: *Populus nigra*, *P. tremula*, *P. italica*, *Salix caprea*. II—XI. (= *Silbermanni* WENCK., *rectirostris* FAUST)

taeniatus FABR.

38 (31) Ormányuk rövid és vastag, a hímé mintegy az előtor hátának hosszával egyenlő, a nőstényé is csak ritkán (*affinis* PAYK.) éri el fejének és előtorának együttes hosszát.

39 (42) Szárnyfedőiken az anteapikális bütyök jól látható, fehér szőrpamacs jól kiemeli. Előtoruk hosszanti középvonalában nincs élecske, vagy annak csak gyenge nyoma látható.

40 (41) Ormányán éles középléc, mellette kétoldalt kívül is élesen határolt barázda fut végig. Elülső lábszárának külső élét élesen határolt sima léc szegélyezi. A hím ormánya alig éri el az előtor hátának hosszát, a nőstényé sem lényegesen hosszabb, nem éri el fejének és előtorának együttes hosszát, vékonyabb; mind a kettőé majdnem egyenes, és a csúcsa felé gyengén kiszélesedik. Mind a 2 ivar csápja közel ered az ormánycsúcshoz. Előtora az elülső harmadában a legszélesebb, csúcsa mögött a befűződés mérsékelten erős; hátának pontozása és szőrözete erős, sűrű. Szárnyfedőinek pontsorai nem barázdáltak, sorpontjai nem nagyok, a korongon levő közterecskék szélesebbek, mint a pontsorok. Szőrözete dús, fehéres szőrfoltocskákkal sűrűn márványozott. 4—4,5 mm.

Palearktikus faj, a Kárpát-medencében és hazánkban is egyike a gyakori fajoknak. Tápnövényei: *Salix aurita*, *S. caprea*, *Populus tremula*. II—VII, IX, X.

affinis PAYK.

41 (40) Ormánya sűrűn ráncoltan pontozott, a ráncok legfeljebb rövid élecskéket és barázdákat alkotnak, de nem határozott hosszú éleket és barázdákat, illetve árkokat. Elülső lábszárának külső éle nem szegélyezett. Mind a 2 ivar ormánya vastag, a nőstényé sem észrevehetően hosszabb, mint az előtor háta, majdnem egyenes, sűrűn szőrözött. Csápja mintegy az ormány hosszának elülső negyedében ered, a nőstényé sem sokkal hátrább. Előtora majdnem a közepén a legszélesebb,

a csúcsa mögött levő befűződés jól látható, hátának pontozása és szőrözete finom és sűrű. Szárnyfedőinek pontsorai alig barázdáltak, sorpontjai nagyok, közterecskéi kissé domborúak, és valamivel szélesebbek, mint a pontsorok. Szőrözete nagyon sűrű és erősen tarkázott. 2—3,5 mm.

Euroszibériai faj, északon a Lappföldig elterjedt. A Kárpát-medencében ritka, Magyarországon az irodalom több helyről (Budapest, Hajós, Kalocsa, Fajsz, Ács, Keszthely, Benedek) említi. Tápnövénye: *Populus alba*. VII.

occalescens GYLL.

42 (39) Szárnyfedőiken nem, vagy alig emelkedik ki anteapikális bütyök, helyét fehér szőrpamacs sem jelzi feltűnően. Előtoruk hosszanti középvonalán finom élecske húzódik végig.

43 (44) Nagyobb. A nőstény ormánya vékonyabb, és mintegy az előtor hátának hosszával egyenlő, a hímé valamivel rövidebb, jóval vastagabb, és a csúcsa felé erősebben kiszélesedik, mint a nőstényé. Mind a 2 ivar csápja közel ered az ormány csúcsához. Előtora szélesebb a hosszánál, a közepe előtt a legszélesebb, a csúcsa felé jóval erősebben elkeskenyedik, mint a töve felé, a csúcsa mögött nem látszik befűződés. Hosszanti középvonalán az élecske jól fejlett, pontozása finom és nagyon sűrű, szőrözete majdnem egyenletesen eloszlott, és nem nagyon finom. Szárnyfedői szélesek, hosszuk nem éri el együttes szélességük kétszeresét, szőrözete az előtoréhoz hasonlít, de jól láthatóan márványozott. 3,5—4 mm.

Közép- és Dél-Európában honos, a Kárpát-medencében és nálunk is szórványosan fordul elő. Tápnövénye: *Populus alba*. V, VI.

puberulus BOH.

44 (43) Kisebb. A hím ormánya mintegy az előtorának hosszával egyenlő, a nőstényé jóval hosszabb; mind a kettőé mérsékelten vastag, a csúcsa felé alig szélesedik ki, gyengén hajlott. A hím csápja mintegy az ormány hosszának elülső negyedében, a nőstényé csak valamivel hátrább ered. Egyébként messzemenően hasonlít az előbbi fajhoz, de előtorának oldalai egyenletesebben íveltek, mert a közepén a legszélesebb. Szárnyfedőinek pontsorai kissé erősebben barázdáltak, közterecskéi kissé domborúbbak, az előbbi faj esetében laposak vagy alig domborúak. Szőrözete erőteljesebben foltozott. 2,5—3 mm.

Közép- és Észak-Európában él, a Kárpát-medencében ritka. Magyarországon több helyen (Budapest, Kalocsa, Harkányfürdő, Siófok, Magyaróvár) gyűjtötték, az irodalom Erdélyből (Segesvár) is említi. Tápnövényei: *Salix cinerea*, *S. caprea*. V. VI.

salicis WALTON

6. nem: **Acentrus** SCHÖNH.

A nemhez egyetlen ismert faj tartozik. Ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, homlokától harántárok választja el, gyengén hajlott, a csúcsa felé enyhén elkeskenyedik. Szeme tojásdad, nem kidülledt, a két szem a fej alsó oldalán erősen megközelíti egymást. Csápja mérsékelten

vastag, ostorának csak az 1. íze hosszabb, mint amilyen széles, a 7. íze erősen a bunkóhoz tapad, utóbbi hosszúkás, tojásdad, a csúcsa hegyes. Előtora olyan hosszú, mint amilyen széles, a csúcsa mögött erősen befűzött, a befűződes mögött a legszélesebb, onnan oldalai egyenesek, gyengén összetartók. Pajzsocs-

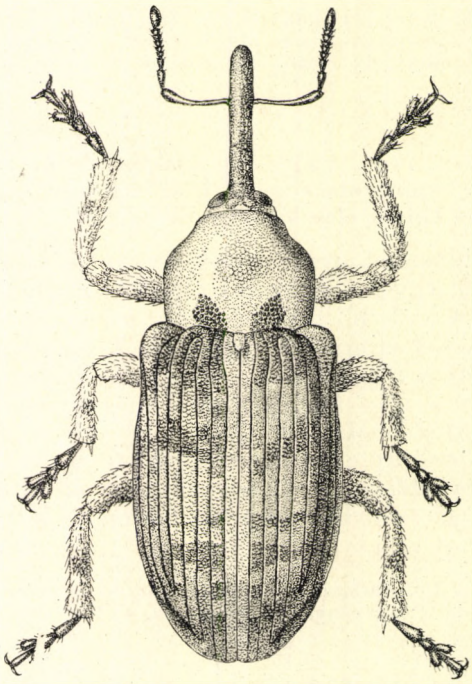

14. ábra. *Acentrus histrio* Boh. (Eredeti)

kája jól látható, hosszú tojásdad. Szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, oldalaik mintegy az utolsó harmadukig párhuzamosak, majdnem egyenesek, onnan a varratszögletig egyenletesen íveltek. Elülső csípői majdnem érintik egymást. Combjainak belső élén nincs fog, a hátulsók is vékonyak. Lábszárai egyenesek, a csúcsuk felé gyengén szélesednek ki. Lábfejei rövidek, talpukat szivacsos réteg borítja, első 3 ízük széles, a 3. mélyen kimetszett, kétkarélyos, csak a karomíz hosszú és vékony. Karmai a tövükön nincsenek összenőve, belső oldalukon nincs fog.

Az egyetlen ide tartozó faj mediterrán elterjedésű, a Kárpát-medencében is előfordul.

— — Felülete sötétbarna, fehérrel tarkázott barna pikkelyekkel fedett, a fehér felületek sűrűn, a barnák kissé lazábban pikkelyezettek. Ormánya, előtorának tövén egymás mellett 2 kúp alakú folt, valamint szárnyfedői a rajtuk levő sűrűbb vagy gyérebb fehér foltokon kívül barnák. Szárnyfedőin általában 1—1 erősen tagolt szélű, elég széles, feketével határolt harántöv, amely a varratot nem éri el, valamint a váll- és a csúcs előtti bütykön 1—1 foltocska fehér. Testének többi része fehéren pikkelyezett. (14. ábra). 3,5—4 mm.

Mediterrán faj. A Kárpát-medencében nagyon ritka: magyarországi előfordulását 1 Budapest és 1 Hungaria lelőhelycédulával ellátott példány bizonyítja (de előfordulása megerősítésre szorul); Erdélyben Segesvárott, a Bánságban Resicabányán, valamint Horvátországban közelebbi helymegjelölés nélkül gyűjtötték. Tápnövénye a *Glaucium flavum*

histrio BOH.

7. nem: **Notaris** STEPH.

Kis és közepes termetű fajok. Szemeik nem düllednek ki erősen a fejük oldalvonalából, alul nem közelítik meg egymást erősen. Ormányuk hosszú, körös keresztmetszetű, oldalán a csápárok párhuzamosan halad az ormány alsó szélével, nem kanyarodik a szem alá. Csápjuk 11 ízből, ostora 7 ízből áll. Előtoruk keskenyebb, mint a szárnyfedőik. Pajzsocskájuk rendszerint látható (csak a *N. aterrimus* HAMPE-nál nem). Szárnyfedőiken jól megkülönböztethető 10 pontsor. Elülső csípőik majdnem érintik egymást. Combjaik belső élén nincs fog, a hátulsók sem vastagodtak meg. Lábszáraik karcsúak. Lábfejeik 3. íze erősen kimetszett, kétkaréjos, jóval szélesebb, mint a 2 előző íz. Karomízeik mérsékelten hosszúak, karmaik szabadok, a tövükön nincsenek összenőve, és belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

A nemnek több mint 20 faját ismerjük, a legtöbb a palearktikus régióban él, jóval kevesebb Észak-Amerikában. 2 faj mind a 2 régióban elterjedt, tehát holarktikus fajok (*aethiops* FABR. és *bimaculatus* FABR.). A Kárpát-medencében és Magyarországon is 6 faja fordul elő, ezeknek nincs gazdasági jelentősége, mert tápnövényeik között nem szerepelnek mezőgazdasági növények. Kivételesen talán erdészeti csemetekertekben vagy díszfákként ültetett *Populus*-féléken okozhatna valamelyik faja kárt, ilyenről azonban eddig nem tett említést az irodalom.

1 (6) Felületükön jól láthatók halványabb vagy erősebb szőrfoltok.

2 (3) Elülső lábszárának belső élén szemölcsszerű fogak találhatók, amelyekből hosszú szőrök állnak ki (16. ábra: A). Ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, háta mérsékelten sűrűn, rendszertelenül pontozott, a tövén levő erősebb pontokban igen apró serte ül. Csápja az ormány csúcsi harmadában (♂), vagy valamivel közelebb a közepéhez (♀) ered, ostorának első 2 íze mintegy kétszer olyan hosszú, mint amilyen vastag a csúcsán, a többi alig hosszabb a szélességénél. A 7. íz szélesebb, mint az előzők, és éppen úgy porszerűen szőrözött, mint a 3-ízű bunkó. Előtora alig szélesebb a hosszánál, oldalai íveltek, csúcsa felé erősebben futnak össze, mint a töve felé. Felül durván ráncoltan-pontozott, csak hosszanti középvonala sima, a pontokból rövid, sárgás serték állnak ki, amelyek kétoldalt rendszerint kissé összesűrűsödnek. Szárnyfedői több mint kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, pontsorai sokszor alig láthatók, közterecskéi sűrűn és finoman szemölcsözöttek, márványosan elhelyezkedő serteszőrökkel díszítettek. A közép mögött levő 1—1 fehér folt rendszerint jól elkülönül (15. ábra). 5,5—10 mm.

Euroszibériai faj, de Észak-Amerikában is elterjedt. A Kárpát-medence minden országában szórványosan megtalálható, Magyarországon — főleg a Dunántúlon — számos lelőhelyen gyűjtötték. Tápnövényei: *Phragmites communis*, *Typha*-fajok. IV—VI.

bimaculatus FABR.

Változatai:

1. Előtorán a pontok (a sima középvonalon kívül is) kisebb-nagyobb sima, fényes felületeket hagynak szabadon. — A forma typica között nem ritka ab. **granulipennis** TOURN.

2. Szárnyfedőinek közterecskéi nem laposak, hanem enyhén domborúak. — A forma typica között ritka ab. **subcostatus** MOTSCH.

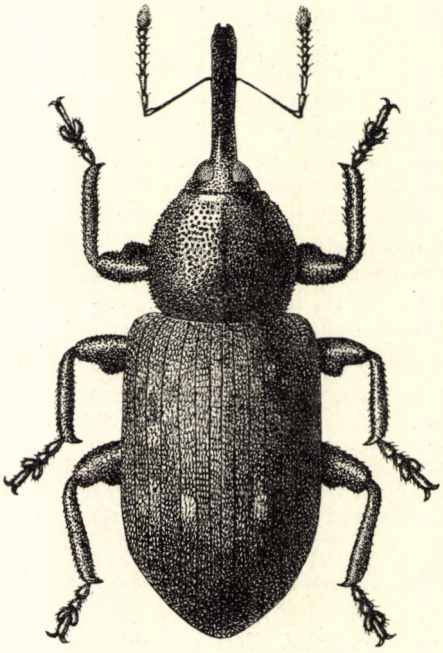

15. ábra. *Notaris bimaculatus* FABR. (Eredeti)

3. Szárnyfedőinek váltakozó közterecskéin a szőrök sűrűbben állnak, így halvány sávozottságot eredményeznek. — Ritka, az irodalom szerint Magyarországon is előfordul ab. **Frivaldszkyi** TOURN.

3 (2) Minden lábszáruk belső éle sima (16. ábra: B).

4 (5) Mellvégének oldalai finoman pontozottak, és igen sűrű, fehér, kerekded pikkelyekkel fedettek. Felületét sűrűn márványozzák a rövid, sárgás serteszőrök, előtorán kétoldalt halvány hosszanti sávot alkotnak. Szárnyfedőin a közép mögött nagyon gyakran található fehéres szőrfoltocska. Ormánya hasonlít az előbbi fajéhoz, de pontjai zömmel barázdált sorokban helyezkednek el. Csápjai is hasonlóak, a hímé a csúcsi harmad határán, a nőstényé kissé közelebb a csúcshoz ered. Előtorának csúcsa észrevehetően befűzött, vésete finomabb, de éppen olyan sűrű, sima középvonala rendszerint keskenyebb. Szárnyfedőinek pontsorai többé-kevésbé jól láthatóan barázdáltak, közterecskéi laposak vagy enyhén domborúak, sűrűn és finoman szemölcsözöttek. 6—7,5 mm.

Euroszibériai faj. A Kárpát-medencében nagyon elterjedt, nálunk — főleg állóvizek közelében — mindenütt közönséges. Tápnövényei: *Typha latifolia*, *Schoenoplectus lacustris*, *Bolboschoenus maritimus*, *Carex*-fajok. II—XI. — Kákaormányos

scirpi FABR.

5 (4) Mellvégének oldallemezein a pontozás durvább, a pontokból 1—1 rövid serte ered (ezért nem látszanak fehérnek). Termete kisebb, zömökebb, csápja és lábai rövidebbek, erősebbek, mint az előbbi faj esetében. Felületének szőrözete gyérebb, a szárnyfedők fehéres foltocskája vagy megvan, vagy hiányzik. Ormányának alakja és vésete a *N. scirpi*-éhez hasonlít. Csápja annak csúcsi negyedében (♂), vagy kissé közelebb a közepéhez (♀) ered, az ízek alakja nem mutat észrevehető eltérést az előbbi fajéval szemben. Előtora kissé szélesebb a hosszánál, durván, de nem ráncoltan pontozott, a pontok térközei élszerűek, de helyenként kisebb-nagyobb fényes felületekké szélesednek ki. A szárnyfedők barázdái erősek, rendszerint barázdáltak, közterecskéi enyhén domborúak, ritkábban laposak. 3—5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében és hazánkban is vizenyős területeken mindenfelé közönséges. Tápnövényei: *Carex-*, *Typha-* és *Schoenoplectus-* (= *Scirpus-*) fajok, de az irodalom szerint lárvája a *Populus tremula* barkáiban is fejlődik. III—XII. — Sásormányos

acridulus L.

Változata:

1. Magas hegységek populációi. Majdnem vagy teljesen fekete, szőrözete gyérebb, csápja és lábai vörösek. Ormányának és előtorának pontozása sűrűbb, durvább. Szárnyfedőinek pontsorai mélyebben barázdáltak, közterecskéi domborúak. Rendszerint kisebb, mint a forma typica. — Magasabb hegységeinkben előkerülhet [var. **montanus** FAUST.]

6 (1) Felületük teljesen kopasznak látszik, rajtuk legfeljebb elszórt, mikroszkopikus serteszőrök találhatók.

7 (8) Pajzsocskája fedett, nem látható. Majdnem fénytelen fekete vagy barna, csápja, lábszárai és lábfejei vörösesbarnák. A hím ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a nőstényé valamivel hosszabb, mind a kettőé fényes, gyéren pontozott. A hím csápja az ormány csúcsi harmadának határán ered, a nőstényé valamivel közelebb a közepéhez. Előtora alig szélesebb a hosszánál, nagy, kerekded, mély pontokkal olyan sűrűn fedett, hogy a pontok térközei élszerűen keskenyek, csak a hosszanti középvonala mentén egy keskeny sáv sima. Szárnyfedőinek pontsorai erősen barázdáltak, a sorpontok nagyok, sűrűn állnak, a közterecskék kissé szélesebbek, mint a barázdák, enyhén domborúak, finoman recézettek. Lábai rövidek, erősek. 3—5 mm.

Közép-Európa magas hegységeinek lakója, kelet felé eléri a Kaukázust. A Kárpát-medencében a Kárpátok ritka lakója, Magyarországon egyetlen példánya a Bükk-hegységből ismeretes. Tápnövényeit nem ismerjük. Kövek alatt, fűgyökerek között, néha nedves avarban gyűjthető. IV, VI.

aterrimus HAMPE

8 (7) Pajzsocskájuk jól látható, bár néha nagyon kicsi.

9 (10) Szárnyfedőinek válla tompaszögű (16. ábra: C). Testalkata a *N. aterrimus*-éhoz hasonlít, de felülete nem olyan durván pontozott, sokkal fényesebb fekete, csápja és lábai vörösesbarnák. Ormányának hossza, csápjának eredete is az említett rokonfajéhoz hasonlít, de ormánya sűrűbben és durvábban pontozott, és a pontok fényes térközei alig keskenyebbek, mint a pontok. Szárnyfedőinek barázdált pontsorai erősek ugyan, de sokkal finomabbak, mint a *N. aterrimus* esetében. Közterecskéi nem sokkal szélesebbek, mint a barázdák, pontozottak, alig láthatóan recézettek, fényesek. Lábai valamivel karcsúbbak. 4—5 mm.

Közép-európai hegyvidéki faj. A Kárpát-medencében ritka, az irodalom Szlovákia és Erdély több helyéről említi. Magyarországon a Mecsek hegységben (Szuadó-völgy) gyűjtötték, de állítólag Budapesten is előfordul. Tápnövényeit nem ismerjük, főleg kövek alatt gyűjthető. V.

Maerkeli Boh.

10 (9) Szárnyfedőik válla erősen lekerekített (16. ábra: D).

11 (12) Kisebb (3—4 mm). Elülső lábszárának belső éle sima. Szárnyfedői majdnem fénytelenek, mert finoman recézettek. Előtora sűrűn pontozott, a pontok között levő térközök élszerűen keskenyek. Ide tartozik a *N. acridulus* var. *montanus* Faust. (lásd az 5. sorszám alatt).

12 (11) Nagyobb. Elülső lábszárának belső éle finoman fogacskázott. Felülete fényes fekete vagy barna, kopasz. Mind a két ivar ormánya mintegy olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, sűrűn, részben sorokba rendezetten pontozott. A hím csápja az ormány csúcsi harmadának határán ered, a nőstényé kissé közelebb a közepéhez. Előtora olyan hosszú, mint amilyen széles, korongján gyérebben (a legtöbb térköz kissé nagyobb, mint 1 pont), oldalain nagyon sűrűn (a térközök élszerűen keskenyek), durván pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai gyengén barázdáltak, a sorpontok akkorák, mint az előtor

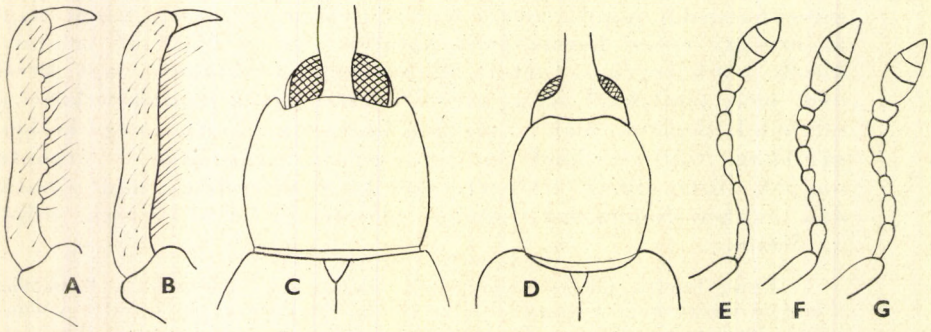

16. ábra. A: *Notaris bimaculatus* Fabr. és B: *N. scirpi* Fabr. elülső lábszára — C: *N. Maerkeli* Boh. és D: *N. aethiops* Fabr. előtora — E: *Thryogenes festucae* Herbst, F: *T. scirrhosus* Gyll. és G: *T. nereis* Payk. csápja (Eredeti)

oldalának pontjai, sűrűn állnak. Közterecskéi 2—3-szor olyan szélesek, mint a barázdák, majdnem laposak, nagyon finom pontocskákkal gyéren fedettek, néha ezenkívül finoman és gyéren ráncoltak. 5,5—7 mm.

Észak-palearktikus faj, délen eléri a Kárpátokat, de itt nagyon ritka. Előfordulását 3 „Hungaria" jelzésű példány igazolja, de magyarországi előfordulása még megerősítésre szorul. Tápnövényeit nem ismerjük

aethiops FABR.

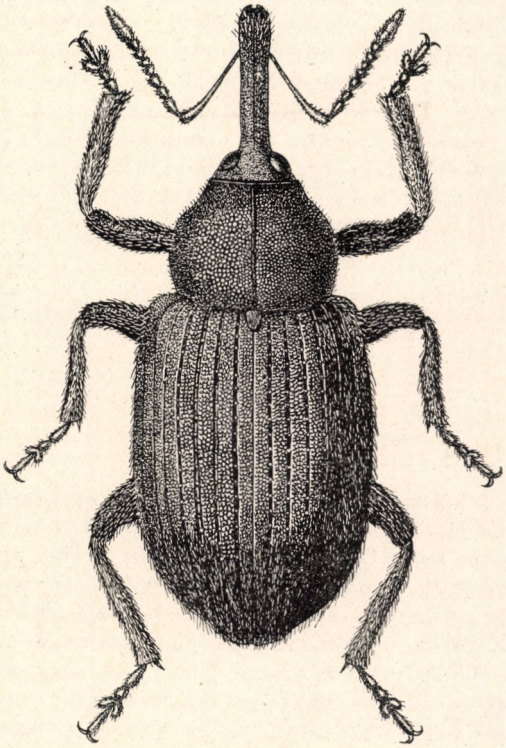

17. ábra. *Procas armillatus* FABR. (Eredeti)

8. nem: **Procas** STEPH.

Az ide tartozó fajok ormánya elég vastag, mérsékelten hosszú és hajlott. Rágóik előreállók, belül 3 foguk van. Csápjuk rövid, tőíze alig éri el előtoruk elülső szegélyét, ostoruk első 2—3 íze hosszabb, mint amilyen széles, a többi gömbölyded; bunkója megnyúlt tojásdad. Szemük lapos, ovális, nem emelkedik ki a fej oldalvonalából. Előtoruk szélesebb a hosszánál, szemkaréjuk jól fejlett. Pajzsocskájuk jól látható, elég nagy. Szárnyfedőik sokkal szélesebbek, mint az előtoruk, tövük enyhén homorúan ívelt, vállbütykük erős, a csúcs előtt levő viszont alig észrevehető. Lábaik elég hosszúak, combjaik belső élén nincs fog, a hátulsó sem erősen megvastagodott. Elülső lábszáruk egyenes, csúcsának külső sarka tompán lekerekített, a belső fogszerűen hegyes;

lábfejeik 3 íze szélesebb, mint a többi, mélyen kimetszett, kétkaréjos. Karmaik szabadok, belső élükön nincs fog vagy nyúlvány.

E nem euroszibériai elterjedésű, de legtöbb faja kifejezetten mediterrán. Mintegy 20 faja közül 1 Észak-Amerikában is előfordul. Az irodalom szerint 1 faját a Kárpát-medencében is megtalálták.

— — Fénytelen fekete, lábfejei és gyakran lábszárai is vörösek. Egész felületét elég sűrű, testhez simuló, ormányán, fején és előtorának elülső felén erősebben elálló szőrök borítják. Szárnyfedőin a fehéres és a barnás szőrök halvány márványozottságot idéznek elő. Ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, mérsékelten hajlott, felül igen sűrűn és durván pontozott, fejétől alig látható bemélyedés választja el. Csápostorának 3. íze is hosszabb, mint amilyen széles, csak a 4—7. íz gömbölyded. Előtora éppen olyan sűrűn és kissé durvábban pontozott, mint az ormánya. Szárnyfedőin a barázdák élesen bemetszettek, gyéren pontozottak, lapos közterecskéi mintegy háromszor olyan szélesek, mint a barázdák, pontozásuk az ormányéhoz hasonló (17. ábra). 4—7 mm.

Nyugat-mediterrán faj, de felhúzódik egész Angliáig. Az irodalom szerint állítólag Szlovákiában („Oravy") gyűjtötték. Előfordulása mindenesetre megerősítésre szorul. Magyarországon nem került elő. Tápnövényeit nem ismerjük

[**armillatus** FABR.]

9. nem: **Grypus** GERM.

Kis termetű ormányosbogarak. Ormányuk hosszabb, mint az előtor háta, sokszor eléri az előtor és a fej együttes hosszát, karcsú, hajlott. Rágóik rövidek, szélesek, nem rejtettek. Csápjuk vékony, tőíze alig éri el a szemet, ostora 7 ízből áll. Szemük tojásdad, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Előtoruk többé-kevésbé szélesebb, mint amilyen hosszú, erősen domború, szemkeréja enyhén ívelt. Melltövükön csak gyenge kimetszés található. Pajzsocskájuk háromszögű, jól látható. Szárnyfedőik jóval szélesebbek, mint az előtoruk, válluk kiugró, oldaluk egyenes, párhuzamos, vagy hátrafelé kissé kiszélesedő. Combjaik belső élén nincs fog. Lábfejeik vaskosak, 3. ízük mélyen kimetszett, kétkaréjos, karmaik szabadon állnak, belső élük egyszerű.

Eddig 5 faja ismeretes, 2 holarktikus elterjedésű, 1 Észak-Amerikában, 1 Európában és 1 Szibériában honos. A Kárpát-medencében mind a 2 holarktikus faj megtalálható.

1 (2) Nagyobb. Fekete, hasoldala, előtorának oldalai, néhány folt a szárnyfedők korongján, valamint utóbbiak csúcsi harmada fehéresen pikkelyezett, lábszárai és combjai is fehéresen gyűrűzöttek. Felületének serteszőrei nagyon rövidek, nem szembetűnők. Csápostoruk első 3 íze jóval hosszabb, mint amilyen vastag. Szárnyfedőinek korongja kissé lapított, pontsorai finomak, élesen bemetszettek, nagyon keskenyek. Közterecskéi szélesebbek, a 3., 5, és 7. erősebben kidomborodik, a többi lapos. A 3. közterecskének a tövén, a közepe táján és hátul a csúcsi harmad határán 1—1 púp észlelhető, a púpok között levő térközök kisebbek, mint maguk a púpok. Az 5. közterecskén csak a hátsó púp emelkedik ki, ez az összes között a legnagyobb (18. ábra). 5—7 mm.

Euroszibériai faj, de Észak-Amerikában is előfordul. A Kárpát-medencében mindenütt szórványosan fordul elő, Magyarországon is számos lelőhelyen gyűjtötték, de mindenütt elég ritka. Tápnövényei: *Equisetum palustre*, *E. arvense* és más *Equisetum*-fajok is. IV—IX.

equiseti FABR.

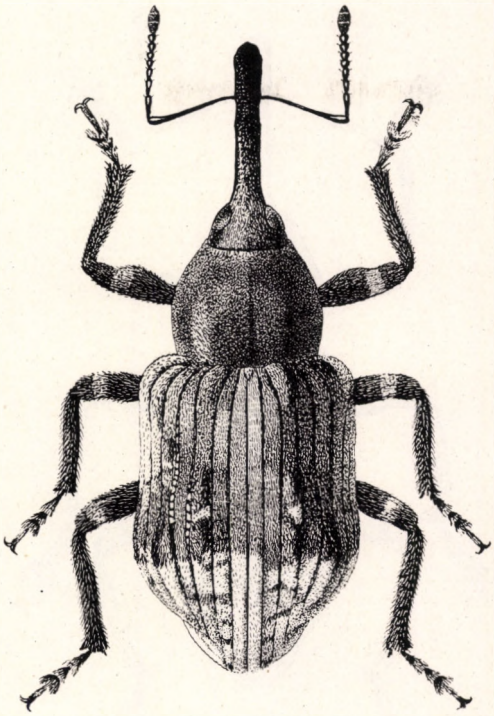

18. ábra. *Grypus equiseti* FABR. (Eredeti)

2 (1) Kisebb. Felületét nem tarkázzák fehér foltok, mindenütt egyöntetűen piszkossárgás pikkelyekkel fedett, viszont serteszőrei jóval hosszabbak, különösen a szárnyfedőin szembetűnők. Lábain nincsenek fehér gyűrűk. Csápostorának csak első 2 íze sokkal hosszabb, mint amilyen vastag, a 3. nem hosszabb a vastagságánál. Szárnyfedői a közepük mögött kissé kiszélesednek, felületükön nem találhatók egyenetlenségek, csupán a vállbütyök mögött húzódik majdnem a varratig egy gyenge, néha alig kifejezett harántbemélyedés. Pontsorai hasonlók az előbbi fajéhoz, de közterecskéi egyöntetűen kissé domborúak; a változók sem emelkednek ki erősebben, és még a csúcsi harmad határán sincs nyoma púpnak. 4—4,5 mm.

Szintén holarktikus faj, de a palearktikus régióban eddig csak Európából ismerjük előfordulását. A Kárpát-medencében nagyon ritka, az irodalom Szlovákiából említi, Magyarországon Budapesten és Szigetmonostoron gyűjtötték. Tápnövénye állítólag az *Equisetum fluviatile* var. *limosum*. V.

brunneirostris FABR.

10. nem: **Thryogenes** Bedel

Kis termetű, megnyúlt testű ormányosbogarak. A hím ormánya majdnem olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a tövétől a csáptövekig gyér, finom serteszőrökkel fedett. A nőstényé hosszabb, vékonyabb, és csak

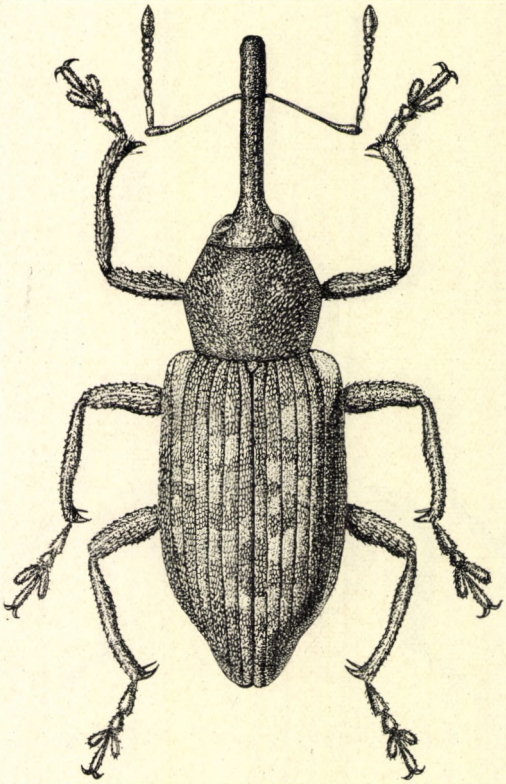

19. ábra. *Thryogenes festucae* Herbst (Eredeti)

a tövén található néhány serteszőr. Rágóik nagyon kicsik. Csápjuk vékony, ostoruk 7 ízből áll. Szemük kerekded, gyengén kidülledt. Előtorukon nincs szemkaréj, melltövük sem kimetszett a közepén. Pajzsocskájuk kicsi, de jól látható. Szárnyfedőik kissé szélesebbek, mint az előtoruk, rendszerint legalább kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, sokszor még jóval hosszabbak; oldalaik egyenesek, párhuzamosak. Combjaik belső élén nincs fog. Lábfejeik 3. íze mélyen kimetszett, széles, kétkaréjos. Karmaik a tövükön szabadok, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

A nem euroszibériai elterjedésű, 4 ismert faja közül csak 1 nem került még elő a Kárpát-medencében, a többi 3 Magyarországon is előfordul, nedves réteken, vizek partján gyűjthetők.

1 (2) Csápostora nagyon karcsú, 2. íze olyan hosszú, mint az 1., amely hosszabb, mint a vastagságának kétszerese; a 3. íz is hosszabb, mint amilyen vastag (16. ábra: E). Szárnyfedőit igen sűrűn borítják az egyforma, kerekded pikkelyek, amelyek közül minden közterecskén

1—1 gyér sor serteszőr áll ki. A korong közepe mögött rendszerint mutatkozó sötét foltot a gyérebb és kisebb pikkelyek idézik elő, viszont a mögötte levő világos folton a pikkelyek hézagmentesen állnak. A varrat mentén — mint a nem minden fajánál — sokkal kisebb, rendszerint krétafehér sűrű pikkelyek fehér sávot alkotnak. A hím ormánya eléri a fej és az előtor együttes hosszát, a nőstényé még hosszabb és alig vékonyabb. Előtora alig szélesebb a hosszánál, közepe táján (♀) vagy közelebb a csúcsához (♂) a legszélesebb, korongjának közepét apró, gyér pikkelyszőrök díszítik, míg kétoldalt sűrűn pikkelyezett. Szárnyfedői kissé szélesebbek, mint az előtora a legszélesebb pontján, finom pontsoraik a sűrű pikkelyezés között alig látszanak, közterecskéik laposak (19. ábra). 3,5—5,5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében és hazánkban is elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Carex acutiformis*, *C. riparia*, *Schoenoplectus lacustris*, *Bolboschoenus maritimus*, *Sparganium erectum*, *S. simplex*. III—IX.

festucae HERBST

2 (1) Csápostoruk zömökebb, 1. ízének hossza rendszerint nem éri el a legnagyobb vastagságának kétszeresét, 3. íze nem hosszabb, mint amilyen vastag.

3 (4) Csápostorának 2. íze nem rövidebb, mint az 1. íz, de vékonyabb (16. ábra: F). Általában kisebb, karcsúbb, sötétebb barnán pikkelyezett, mint az előbbi faj. Ormánya kissé vastagabb és rövidebb, a nőstényé alig éri el a fejének és az előtorának együttes hosszát, a hímé még valamivel rövidebb és vastagabb. Szárnyfedőit finom szőrök, vagy igen apró, hosszúkás pikkelyek takarják, amelyeknek zöme többé-kevésbé sötétbarna, sőt fekete. Ezek között világossárga színű, nagyobb, hosszúkás tojásdad pikkelyek okoznak világos foltocskákat-de közülük gyakran csak a korong sötét foltja mögött levő számot, tevő. 3—5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében ritka, az irodalom Szlovákiából és Nagyszebenből említi, Magyarországon viszont jóval több lelőhelyét ismerjük. Tápnövényei: *Sparganium erectum* és *S. simplex*. V, VI, X.

scirrhosus GYLL.

4 (3) Csápostorának 1. íze elég vékony, a 2. is ehhez hasonló, de jól láthatóan rövidebb (16. ábra: G). Szárnyfedőin a sűrűn álló pikkelyek zömét olyan nagy, tojásdad pikkelyek alkotják, mint amilyenek az előbbi faj világos korongfoltján láthatók. Közöttük csak kevés apró pikkely fedezhető fel. Egyébként az előbbi fajtól alig különböztethető meg, talán annak csak változata. 3—5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében az előbbi fajnál is ritkább, az irodalom szintén „Szlovákiából" és Nagyszebenből említi, Magyarországon csak Jászberényben és Budafokon gyűjtötték. Tápnövénye: *Calamagrostis arundinacea*. VI.

nereis PAYK.

11. nem: Icaris TOURN.

A nemnek egyetlen faja közepes termetű. Ormánya elég rövid és vaskos, a nőstényé olyan hosszú, mint az előtor háta, a hímé még kissé rövidebb. Rágója rövid, háromszögű, felülről látható. Csápja elég rövid, de tőíze eléri

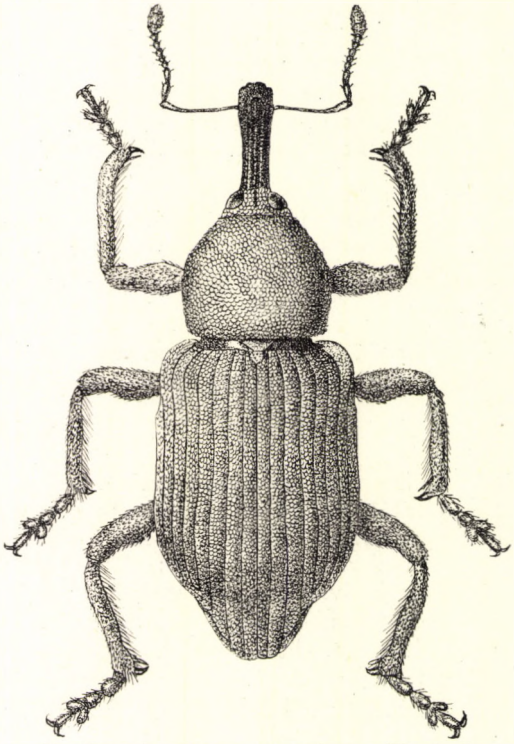

20. ábra. *Icaris sparganii* GYLL. (Eredeti)

a szem elülső szegélyét, ostora 7 ízből áll. Szeme tojásdad, lapos, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Előtora kissé szélesebb a hosszánál, oldalai íveltek. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtora, hossza nem éri el együttes szélességük kétszeresét, válluk kiugró. Combjai egyszerűek, fogatlanok, a hátulsók sem erősen megvastagodottak. Lábfejeinek 3. íze kiszélesedett, mélyen kimetszett, kétkaréjos. Karmai szabadok, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

Egyetlen ismert faja Közép- és Dél-Európában él, a Kaukázuson és Kisázsián keresztül eléri a Káspi-tón túl fekvő területeket is. A faj nálunk is előfordul.

— — A hím ormánya a hosszanti élecskék, barázdák, ráncok és apró pikkelyek miatt majdnem fénytelen, a nőstényé viszont fényes, gyéren és finoman pontozott, pikkelytelen, csak az oldalán található a hímé-hez hasonló, de gyengébb véset. Homlokát nagyobb, tarkóját kisebb pikkelyek fedik, a pikkelyek éppen úgy, mint az előtorán, szárnyfedőin, hasán és lábain fehérek vagy sárgák. Az előtor pikkelyei a korongon aprók, oldalán nagyobbak, és itt éppen olyan zártan állnak, mint

a szárnyfedőin. A szárnyfedők pikkelyzetén nem alakul ki rajzolat, legfeljebb halvány felhős márványozás (20. ábra). 4,5—5 mm.

Tágabb értelemben vett mediterrán faj. A Kárpát-medencében a síkságokon és alacsonyabb dombvidékeken, és így főleg hazánkban él, de nem közönséges. Tápnövényei: *Sparganium erectum* és *S. simplex*. IV—VII.

sparganii GYLL.

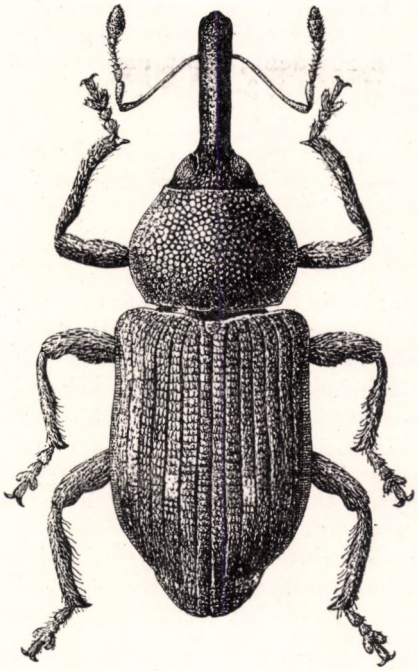

21. ábra. *Echionocnemus globicollis* FAIRM. (Eredeti)

12. nem: **Echinocnemus** SCHÖNH.

Kis termetű ormányosok. Ormányuk hosszú, vékony, a csúcsa felé enyhén kiszélesedik. Csápárkának felső szegélye a szem alsó széle felé irányul. felülről csak elöl látható jól. Csápjuk rövid, tőíze nem éri el egészen a szem elülső szegélyét, ostora 7 ízből áll, de a 7. erősen a bunkóhoz simul. Előtoruk szélesebb a hosszánál, oldalai rendszerint erősen íveltek. Pajzsocskájuk kicsi. Szárnyfedőik szélesebbek, mint az előtoruk. Egész felületüket a *Bagous*-fajokéhoz hasonló, igen sűrű pikkelyezés fedi. Utóbbi nemtől többek között abban különbözik, hogy lábfejeinek 3. íze kiszélesedett, mélyen kimetszett, kétkaréjos, míg a *Bagous*-fajoké a 2. ízhez hasonló. Combjaik vékonyak, fogatlanok. Elülső lábszáruk belső éle finoman fogacskázott. Karmaik a tövükön szabadok, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

Mintegy 40 faját ismerjük, ezek zöme a palearktikus és az etiópiai régiók lakója, kevés faja él az orientális régióban. A Kárpát-medencében 2 fajt tartunk nyilván, mind a kettőt nálunk is megtalálták.

1 (2) Előtorának oldalai erősen íveltek, csúcsa és töve majdnem egyforma erősen elkeskenyedik. Szárnyfedői rövidek és szélesek, nem érik el

együttes szélességük kétszeresét, finoman és sekélyen barázdáltak; a barázdák pontjai alig láthatók, közterecskéi laposak. A szárnyfedők közepe mögött 1—1 (általában a 2—3. közterecskére kiterjedő) halvány, fehéres, kerekded foltocska foglal helyet, egyébként az egész felülete piszkosszürke. Ormánya sűrűn és finoman ráncoltan-pontozott. Szeme lapos, ovális, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Csápostorának csak 1. íze többszörösen hosszabb, mint amilyen széles, a 2. íz hossza csak kevéssel haladja meg a legnagyobb vastagságát, míg a többi kissé rövidebb, mint amilyen vastag. Előtoránnak erős szemkaréja van (21. ábra). 3—4 mm.

Dél-európai faj, a Kárpát-medencében főleg a Bánságban, Horvátországban és Magyarországon fordul elő. Nálunk a sík- és a dombos vidékeken egyaránt megtalálható, de nem gyakori. Állóvizek partján gyűjthető. Tápnövényeit nem ismerjük. III—VIII. (= *confusus* FAUST)

globicollis FAIRM.

2 (1) Előtorának oldalai alig ívelt, a csúcsa felé erősebben összetartók, mint a töve felé. Szárnyfedői bőven kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, mélyebben barázdáltak, a barázdák sorpontjai jól láthatók. Közterecskéi kissé domborúak. A 2. közterecskén kis hosszúkás, világos foltocska található, egyébként felületük barnásvörösen pikkelyezett. A hím ormánya alig éri el a fejének és az előtorának együttes hosszát, gyengén hajlott, a nőstényé valamivel hosszabb. Csápja az ormány hosszának elülső negyedében ered. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, hátulsó sarkai tompák. Szárnyfedőinek töve ívesen kimetszett, válla hegyesen előremered, oldalai a csúcsi harmadukig párhuzamosak, háta csak az elülső harmadában lapított, egyébként domború. 4,8 mm.

Közelebbi helymegjelölés nélkül Magyarországról írták le ("Hungaria") egyet len példány alapján, azóta sem került elő. Tápnövényei ismeretelenek

efferus FAUST.

13. nem: **Pachytychius** JEKEL

Kis termetű fajok. Ormányuk mérsékelten hosszú, néha eléri a fej és az előtor együttes hosszát. Csápárka kezdetben az ormány oldalán halad, majd lekanyarodik a szem alsó oldala felé. Csápjuk elég hosszú, tőíze majdnem eléri a szem elülső szegélyét, ostora 7 ízből áll, az első 2 jóval hosszabb, a többi nem hosszabb, mint amilyen széles. Előtoruk szemkaréja többnyire csak enyhén ívelt. Pajzsocskájuk kicsi, de jól látható. Szárnyfedőik szélesek, tövük homorúan kimetszett, válluk jól fejlett, barázdáik élesek, közterecskéik laposak. Combjaik erősek, a hátulsók nem sokkal vastagabbak, mint a többi, de esetenként belső oldalukon erős fogat viselnek. Egyik lábszáruk belső éle sem fogacskázott, csak hosszan, elég sűrűn szőrözött. Lábfejeik vaskosak, a 3. ízük kiszélesedett, mélyen kimetszett, kétkaréjos. Karmaik a tövükön szabadok, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

Fajokban elég gazdag nem, több mint 60 faja ismeretes. Túlnyomó többségének elterjedése a Földközi-tengerrel határos területekre korlátozódik, csak 2 faja hatol mélyebben

Közép- és Nyugat-Európa belsejébe. Kevés (3—3) faja az orientális és az etiópiai régióban él. A Kárpát-medencében valószínűleg 2 faj fordul elő, de Magyarországon eddig csak 1 került elő.

1 (2) A hátulsó combok belső élén nincs fog. Teste ovális, oldalai ívelt ek. Fekete, csápja és ormánya vörös. Szárnyfedőin fehéres és barna pikkelyek többé-kevésbé sűrű rajzolatot alkotnak. Előtorán a korong pikke-

22. ábra. *Pachytychius sparsutus* Oliv. (Eredeti)

lyei barnák, az oldalaké fehéres, a hasoldalán a fehéres pikkelyek sokkal gyérebben állnak. A nőstény ormánya majdnem olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé kissé rövidebb, mind a kettőé a tövi felén elég sűrűn pikkelyezett, egész hosszában finoman barázdált pontsorok láthatók. Csápostorának első 2 íze sokkal hosszabb, a többi ugyanolyan hosszú, mint amilyen vastag. Ovális szeme lapos. Előtora sokkal szélesebb a hosszánál, oldalai majdnem félkörösen ívelt ek. Szárnyfedői kevéssel hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, finom barázdái élesen bemetszettek, finoman pontozottak. Közterecskéi laposak, pikkelyei zártan állnak. A rajzolat rendszerint a közép mögött egy terjedelmesebb és a közép előtt 3—4 kis, sokszor összefolyó foltocskából áll (22.ábra). 2,5—4 mm.

Dél-európai faj, amely felhatol a Kárpát-medencébe is. Nálunk elterjedt és nem ritka. Tápnövényei: *Genista pilosa*, *Sarothamnus scoparius*. V—VIII. (= *obesus* Boh.)

sparsutus Oliv.

2 (1) A hátulsó combok belső élén erős fog van. Teste hosszúkás, elég párhuzamos oldalú. Színe az előbbi fajéhoz hasonlít. Pikkelyei keskenyek, sárgák és szürkék, előtorának korongján és szárnyfedőinek varratán feketések. Ormánya legalább olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, hajlott, háta majdnem a csúcsáig pontozottan barázdált. Csápja az ormányának elülső harmadában ered. Előtora több mint kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a töve közelében a legszélesebb, oldalai mérsékelten íveltek. Szárnyfedői kevéssel szélesebbek, mint az előtora, sokkal hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, majdnem az utolsó harmadukig párhuzamosak. Vésete hasonlít az előbbi fajéhoz, sárgás pikkelyfoltocskái rendszerint aprók, gyakran majdnem hiányoznak. 3—4 mm.

Dél- és Közép-Európa lakója, az irodalom szerint Szlovákiában (Piechov) is gyűjtötték. Tápnövénye: *Lotus corniculatus*

[**haematocephalus** GYLL.]

14. nem: **Pseudotyphlus** TOURN.

Apró ormányosbogarak, ormányuk vastag, rövidebb, mint az előtor háta. Csápjuk az ormány csúcsi negyedében ered, tőíze nem éri el egészen a szemét, ostora 7 ízből áll. Előtorukon alig látható a nyoma a szemkaréjnak, felületét sűrűn fedik a kerekded pikkelyek. Pajzsocskájuk látható. Szárnyfedőik majdnem kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. Pontsoraik kissé barázdáltak, közterecskéik enyhén domborúak; sűrűn álló kerekded pikkelyeik nagyobbak, mint az előtorukon levők, közöttük gyéren elhelyezett pikkelyszőrök a közterecskéken 1—1 sort alkotnak. Combjaik elég vékonyak, belső oldalukon nincs fog. Lábfejeik 3. íze kiszélesedett, kétkaréjos. Karmaik a tövükön szabadon állnak, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

Eddig közölt 4 faja közül 2 közép-európai, 1 észak-afrikai elterjedésű, a 4. az Alta hegységben él. A Kárpát-medencében és nálunk is csak 1 faja fordul elő.

— — Hosszúkás testalkatú faj, alapszíne vörös, néha sötétebb barna. Csápja, ormánya és lábai is vörösek. Egész testét a csápok és a lábfejek kivételével zártan fedik a piszkosszürke pikkelyek, amelyek azt a látszatot keltik, mintha az állat sáros lenne. Hátán nincs rajzolat. Csápostorának 1. íze vastag, mintegy kétszer olyan hosszú, mint amilyen vastag a legvastagabb pontján. A 2. íz nem éri el az 1. íz hosszának a felét sem, éppen olyan vékony, mint a többi gyöngyszerű íz, az utóbbiak kissé szélesebbek, mint amilyen hosszúak; bunkója elég nagy. Szárnyfedőinek minden közterecskéjén mintegy 10 serte található, a korong elülső részén levők nagyon rövidek, a hátrább levők sokkal hosszabbak (23. ábra). 2,7—3 mm.

Európai elterjedésű faj, főleg délen gyakori, de ritkán Svédországban is megtalálható. A Kárpát-medencében nagyon ritka. Hazai lelőhelyei: Sátoraljaújhely, Nádudvar, Nagykörű, Mezőhegyes, Jászkisér, Buda, Simontornya, Szolgaegyháza, Siófok, Zirc. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—VI. (= *inermis* HERBST)

pilumnus GYLL.

15. nem: **Orthochaetes** GERM.

Apró, hosszúkás testalkatú ormányosbogarak. Ormányuk vastag és rövid, a hím ormánya alig éri el az előtor hosszát, vagy még rövidebb, a nőstényé is csak kevéssel hosszabb, sokszor mind a kettőé erősen skulptúrált;

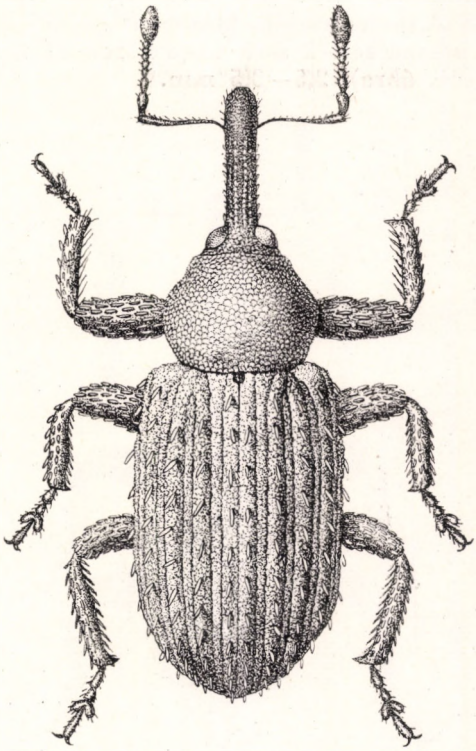

23. ábra. *Pseudotyphlus pilumnus* GYLL. (Eredeti)

homlokuktól harántbarázda választja el. Csápjuk az ormány elülső harmada táján ered, ostora 6 vagy 7 ízből áll. Előtoruk kevéssel, vagy nem szélesebb a hosszánál, a csúcsa felé csak mérsékelten keskenyedik el. Pajzsocskájuk rejtett. Szárnyfedőik hosszúak, válluk csapott, oldalaik íveltek, varratuk és néhány közterecskéjük bordaszerűen kiemelkedik. A közterecskéket többékevésbé sűrű és hosszú serteszőrök díszítik. Combjaik nem megvastagodottak, belső oldalukon nincs fog. Karmaik a tövükön szabadok, belső oldaluk is egyszerű.

Mintegy 10 eddig ismert fajának zöme mediterrán elterjedésű, csak 2—3 faja hato Európa északibb vidékeire. A Kárpát-medencében 2 faja fordul elő, az egyiket Magyarországon is gyűjtötték.

1 (2) Nagyobb. Csápostora 6 ízből áll. Ormánya hajlott, alig éri el az előtor hosszát (♀), vagy annál is jól láthatóan rövidebb (♂), erősen barázdált, csupán a csáptövek és a csúcs között majdnem sima. Csápja az ormánynak mintegy elülső harmadában ered, ostorának 2. íze

hosszabb, mint amilyen vastag, 3—6. íze majdnem gömb alakú. Szeme laposan boltozott, alig dülled ki a fej oldalvonalából. Előtora kevéssel szélesebb, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé alig keskenyedik el, oldalai gyengén íveltek, csúcsa előtt sekélyen befűzött, felülete ráncoltan szemölcsözött, mérsékelten sűrű fehéres pikkelyszőrökkel fedett. Szárnyfedői hosszúak, a közepük táján a legszélesebbek, oldalaik egyenletesen íveltek, bordázott közterecskéik erősen domborúak, gyér, hosszú serték sorával (a korongon levő sorokban 10—12) díszítettek (24. ábra). 2,5—3,5 mm.

24. ábra. *Orthochaetes setiger* BECK (Eredeti)

Dél- és közép-európai faj, felhatol Ukrajnáig is. A Kárpát-medencében nagyon ritka, szórványosan gyűjtötték a Tátrában, Erdélyben és Horvátországban, valamint Magyarországon (Balatonederics) is. Tápnövényeit nem ismerjük. VII—VIII.

setiger BECK

2 (1) Sokkal kisebb. Csápostora 7 ízből áll. Ormánya hasonlít az előbbi fajéhoz, de alig észrevehetően barázdált. Csápostorának 2. íze alig hosszabb, mint amilyen vastag, a többi szélesebb a hosszánál. Előtora majdnem négyzet alakú, oldalai alig íveltek, felületén a pikkelyszőrök finomabbak, mint az előbbi fajén, gyérebben állnak. Szárnyfedői tojásdadok, hátrafelé tetemesen kiszélesednek, jóval a közepük mögött a legszélesebbek. Bordái hasonlók, de az alacsonyabb közterecskék is erősen domborúak, csak kevéssé különböznek a bordáktól. Serteszőrei aprók, erősen hajlottak, gyéren állnak. Egyéb tekintetben nagyon hasonlít az előbbi fajhoz. 1,8 mm.

Eddig csak Erdélyből és az osztrák Alpokból ismert nagyon ritka faj. Tápnövényei ismeretlenek. Magas hegységekben, főleg kövek alatt gyűjthető (= *subsetosus* PETRI)

[**alpinus** PEN.]

16. nem: **Smicronyx** SCHÖNH.

Igen apró ormányosbogarak. Ormányuk eléri, vagy meghaladja a fejük és az előtoruk együttes hosszát, elég vastag és hajlott. Csápjuk az ormány elülső harmada táján ered, tőíze nem éri el a szemet, ostora 7 ízből áll. Szemük nem dülled ki a fejük oldalvonalából. Előtoruk olyan hosszú, mint amilyen széles, vagy valamivel rövidebb, oldalai rendszerint íveltek. Pajzsocskájuk nagyon kicsi, gyakran nehezen látható. Szárnyfedőik hosszúkásak, oválisak, valamivel szélesebbek, mint az előtoruk, tövük enyhe ívben kimetszett, válluk erősen fejlett. Pontsoraik nagyon keskenyen, élesen barázdáltak, közterecskéik laposak. Combjaik nem vastagok, de sokszor kissé bunkósak, belső oldalukon nincs fog. Karmaik a tövükön összenőttek.

Több mint 120 faja közül mintegy 40 él a palearktikus régióban, alig 10 az orientális és az etiópiai régiókban együttvéve, a többi mind Amerika, főleg Észak-Amerika lakója. A Kárpát-medencében 5 faja fordul elő, amelyek közül a közönséges, illetve gyakori fajok a *Cuscuta*-fajokat károsítják, és így némi hasznot hajtanak.

1 (2) Nagy, kék, fémes csillogású faj, amelynek szárnyfedőin alig vannak pikkelyek, kopasznak látszanak. Előtorán a korong két oldalán 1—1 fehér pikkelysáv húzódik. Ormánya majdnem egyenes, sűrűn és durván vésett, alsó szélén a tövéhez közel kis fog határolja a csápárok felső szegélyét. Hátát erős harántbarázda választja el a homlokától. Előtorának korongja elég sűrűn és durván pontozott, a pontok térközein általában elférne 1—1 további pont, oldalai még jóval durvábban, erősen ráncoltan pontozottak. Szárnyfedői szív alakúak, barázdái igen finomak, a bennük levő pontok kicsik, közterecskéi teljesen laposak, nagyon szélesek, mérsékelten sűrűn pontozottak, a pontok sokkal kisebbek, mint a barázdákban levők. Lábai feketék, combjainak belső oldalán apró fog van. Karmai egyforma hosszúak. 2,5—5 mm.

Mediterrán faj, Kárpát-medencei előfordulásáról egyetlen irodalmi adat (Budapest, leg. FRIVALDSZKY) tanúskodik. Tápnövénye: délen az *Orobanche rapumgenista* (nálunk nem fordul elő), lárvája ennek szárában fejlődik, és a talajban bábozódik be. Hazai előfordulása ellenőrzésre szorul (= *opacus* C. BRIS.)

cyaneus GYLL.

2 (1) Jóval kisebb fajok, ormányuk erősebben hajlott, alsó oldalán nincs 1—1 fog, vagy ha van, akkor azok alig láthatók. Rendszerint sűrűn pikkelyezettek, de a pikkelyeket nagyon könnyen elveszítik.

3 (4) Lábai legalább részben többé-kevésbé világosvörösek. Szárnyfedőin a pikkelyek keskenyek, pálcikaszerűek, és minden közterecskéjén 2 rendezetlen sort alkotnak; ezeken kívül kissé szélesebb pikkelyek 7—8 foltocskát alkotnak. Előtorának korongján a pikkelyek szőrszerűek,

oldalán és az ormányának tövén hasonlók, de vastagabbak. Ormánya mérsékelten ívelt, tövének alsó oldalán többnyire észrevehető az apró fogacska, hátának tövi fele durván ráncolt és pikkelyezett, csúcsi fele finoman pontozott, kopasz. Az ormányát a homlokától elválasztó harántárok erős, és az azt elöl határoló elálló pikkelyek még jobban kiemelik. Előtora elég finoman, sűrűn ráncoltan pontozott. Szárnyfedőin a barázdák élesen bemetszettek, nagyon finoman pontozottak, közterecskéi elég szélesek, laposak. Pikkelyezése ritkán ép. 1,2—2 mm.

A fajt szerzője Szíriából és Magyarországról írta le. A Kárpát-medencében Horvátországban (Dárda, Vinkovce, Djakovár), hazánkban (Mecsek, Nagyvázsony, Pilisvörösvár, Budai-hegyek: Sas-hegy), sőt Szlovákiában (Trencsén) is gyűjtötték, de nagyon ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. V, VI, X.

striatipennis TOURN.

4 (3) Lábai feketék (csak az éretlen példányoké barnás); pikkelyeinek zöme széles tojásdad vagy majdnem kerek.

5 (6) Minden lábán a 2 karom nagyon egyenlőtlenül hosszú, a kettő együtt azt a benyomást kelti, mintha csak egy széles, hegyes karma volna. Felületének pikkelyzete rendszerint gyér, ezért fénytelen fekete, ritkán különösen a szárnyfedői dúsabban pikkelyezettek. Ormánya tetemesen hajlott, tövének alsó oldalán nincs nyoma fognak. Hátán a középvonaltól kétoldalt 1—1 sekély barázda húzódik, csúcsán lényegesen finomabban vésett, mint a tövén. Harántbarázdája erős. Előtora rendszerint kissé szélesebb, mint a hozzá hasonló *S. jungermanniae* előtora, alig erősebben és kissé sűrűbben pontozott, de sohasem szemölcsözött, rendszerint majdnem kopasz. Szárnyfedőinek vésete nagyon hasonlít az előbbi fajéhoz, de a barázdák pontjai nagyobbak. 1,2—2 mm.

Európai elterjedésű faj. A Kárpát-medencében, főleg Magyarországon, számos lelőhelyen gyűjtötték, az irodalom Szlovákia (Torna, Devin, Sv. Benedik) és Erdély (Szászsebes, Segesvár) területéről is említi. Tápnövényei: *Cuscuta*-fajok. V—X.

coecus REICH

6 (5) Minden lábukon a 2 karom egyforma hosszú, csúcsuk jól elkülönül egymástól.

7 (8) Előtora finoman pontozott. Felületét rendszerint sűrűn borítják a fehéres és barnás pikkelyek. A széles pikkelyek között vékonyabb vagy vastagabb pikkelyszőrök is találhatók. Ormánya mérsékelten hajlott, a nőstényé jóval hosszabb, mint a hímé, tövének alsó oldalán nincs fogacska, homlokbarázdája jól kifejezett, háta hosszában erőteljesen, sűrűn barázdált, a töve tája pikkelyezett. Előtora valamivel keskenyebb, mint az előbbi fajé, pontozása elég sűrű, általában minden pontból egy pikkely ered. Szárnyfedőinek alkata is a megtévesztésig az előbbi fajéhoz hasonlít, de rendszerint sokkal sűrűbben pikkelyezett (25. ábra). 1,2—2 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében és hazánkban is egészen a magas hegységekig mindenfelé megtalálható. Ez a legközönségesebb fajunk a *Cuscuta*-féléken él. II, IV—X, XII. (= *cicur* GYLL., *variegatus* GYLL.)

Jungermanniae REICH

8 (7) Előtora kifejezetten szemölcsözött. Felületének pikkelyezése nagyon hasonlít az előbbi fajéhoz. Ormánya elég erősen hajlott, a nőstényé is vastagabb, mint az előző faj esetében, különösen a csúcsi táján gyérebben pontozott, míg a hímé majdnem a csúcsáig erőteljesen baráz-dált. Tövének alsó oldala egyszerű, homlokbarázdája mély. Előtora

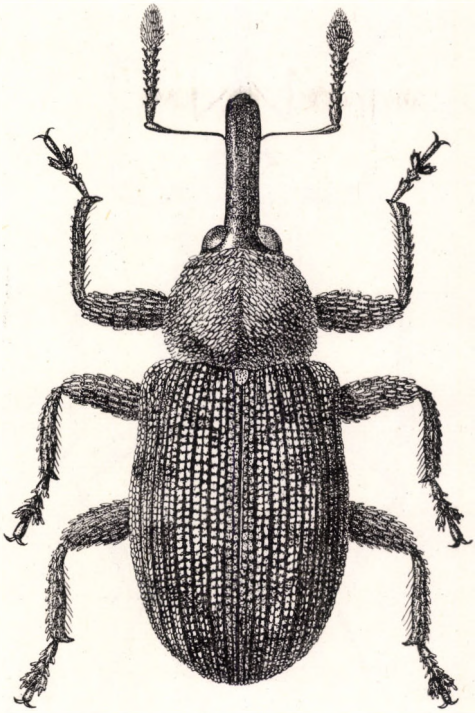

25. ábra. *Smicronyx Jungermanniae* REICH (Eredeti)

mérsékelten széles, alakja hasonlít az előbbi fajéhoz, korongján a széles pikkelyek gyakran lekopnak. Szárnyfedőinek barázdái élesek, finoman pontozottak, közterecskéi lapcsak, elég szélesek. A hím elülső combjának belső élén gyakran látható apró fog nyoma. 1,5—2,5 mm.

A faj törzsalakja, a *S. Reichi* GYLL., nyugat-mediterrán elterjedésű, a nálunk élő földrajzi alfaja viszont közép- és kelet-európai, még Kisázsiában is előfordul. A Kárpát-medencében főleg az alföldi és az alacsony dombos vidékeket kedveli. Az irodalomban "*S. Reichi* GYLL." néven említett adatok a keleti alfajra vonatkoznak. Tápnövényei: *Cuscuta*-fajok, különösen a *C. epithymum*. IV—XII.

Reichi GYLL. ssp. **seriepilosus** TOURN.

17. nem: **Dicranthus** MOTSCH.

Közepes termetű ormányosbogarak. A nemnek eddig csak 1 faja ismeretes. Ormánya hosszú és vékony, szeme gyengén domború, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Csápja feltűnően kicsi és vékony, ostora 7 ízből áll. Előtora és szárnyfedői hosszúak, párhuzamos oldalúak, utóbbiak hegyes csúcs-

ban végződnek. Pajzsocskájuk nagyon kicsi. Melltövének elülső szegélye mélyen kimetszett, mögötte terjedelmes árok, illetve gödör van, amelyet kétoldalt elég magas perem határol. Elülső csípői érintik egymást, ormánya nem fektethető közéjük. Combjainak belső oldalán nincs fog. Lábszárainak

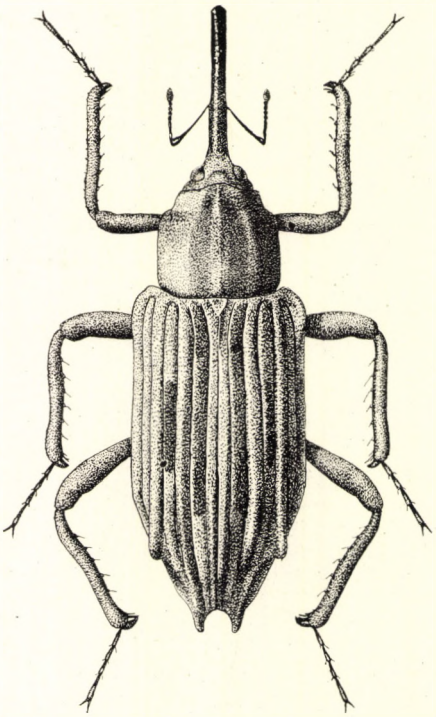

26. ábra. *Dicranthus elegans* FABR. (Eredeti)

belső élén gyéren álló apró, szőrt viselő szemölcsök láthatók. Lábfejei nagyon vékonyak, karmai a tövükön is szabadon állnak, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

Egyetlen faja euroszibériai elterjedésű, a Kárpát-medencében délen, valamint hazánk területén fordul elő.

— — Sárga vagy sárgásan piszkosszürke, előtorának közepén 2 széles hosszanti sáv, továbbá szárnyfedőin a 2. és a 4. közterecske sötétbarna. A hím ormánya majdnem eléri, a nőstényé meghaladja az előtor hosszát, fényes fekete. Csápja az ormány közepe előtt (közelebb a tövéhez) ered, tőíze eléri a szemét. Előtora alig szélesebb a hosszánál, csúcsa erősen befűzött, szemkaréja kicsi, oldalai egyenesek, a befűződés mögött kiugró "válltól" a tövéig párhuzamosak, sőt néha hátrafelé kissé összetartók. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtora, pontsorai finomak, közterecskéi közül a páratlanok domborúbbak és jobban kiemelkednek, hátul bordaszerűek; itt az 5. erős bütyköt alkot. Lábai nagyon vékonyak, hosszúak, lábszárainak csúcsa erősen befelé hajlott, vékony lábfejeinek minden íze többszörösen hosszabb,

mint amilyen széles; a 3. íz nem szélesebb mint a 2., nem kétkaréjos (26. ábra). Nagysága nagyon változó: 4—8,5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon ritka, eddig csak a Bánságban, valamint hazánk sík vidékein került elő (Kalocsa, Mezőkovácsháza, Puszta-Babád, Ócsa, Budapest: Kelenföld, Magyaróvár). Tápnövényei: *Phragmites communis*, *Schoenoplectus lacustris*. Többnyire a víz alatt tartózkodik. IV—V.

elegans FABR.

18. nem: **Bagous** SCHÖNH.

Ezeknek az apró termetű bogaraknak színe rendszerint piszkossárga, szürkés, esetenként sötéten tarkázott. Ezt a világos színt sűrűn elhelyezett és viaszszerű szekrétum által réteggé összenőtt pikkelyek adják. Ez alatt a bevonat alatt a kitinpáncél rendszerint fekete vagy részben vörös. Ormányuk mérsékelten hosszú, ritkán haladja meg az előtoruk hosszát. Szemük lapos vagy enyhén domború. Csápjuk rövid, tőíze rendszerint nem éri el a szemet, ostoruk 7 ízből áll. Előtoruk szélesebb a hosszánál, szemkaréja jól fejlett. Pajzsocskájuk nagyon kicsi, sokszor nehezen látható. Szárnyfedőik általában szélesek, csak néhány fajé keskenyek, másokon a csúcsuk csőrszerűen összeszűkül vagy gyengébben befűződött. Pontsoraik rendszerint jól láthatók, ritkán a barázdákban nem, vagy alig vehetők észre pontok; erősen kiugró bütykök csak kevés fajon fordulnak elő. Melltövük mélyen kimetszett, a kimetszés mögött árok húzódik az elülső csípőkig, amelyek érintik egymást. Combjaik belső oldalán nincs fog, lábszáraik csúcsa erősen befelé hajlott, lábfejeik vékonyak, 3. ízük csak néhány faj esetében szélesedik ki kétkaréjosan. A hímek mellvége és több-kevesebb hasszelvénye a közepén benyomott.

Mintegy 150 ismert faja mind az 5 világrészt benépesíti, de a fajoknak mintegy fele a palearktikus régió lakója. A Kárpát-medencében eddig 17 faj jelenlétét sikerült megállapítani, amelyek hazánkban is mind megtalálhatók. Álló-, ritkábban folyóvizek partján, mocsarakban tenyésző vízinövényeken élnek. A viaszos pikkelybevonat a víz káros behatásától védi a huzamosan víz alatt tartózkodó állatokat. Rajzás idején több fajuk fényre is repül.

1 (4) Szárnyfedőik nem, vagy alig szélesebbek, mint az előtoruk a legszélesebb pontján (27. ábra). Feltűnően karcsú fajok. (Csak azok a példányok határozhatók meg biztosan, amelyeknek szárnyfedőin a pikkelybevonat ép) (1. alnem: *Lyprus* SCHÖNH.).

2 (3) Szárnyfedőin a finom barázdákban elég nagy, de sekély pontok sora — különösen azok oldalán — jól látható. A pontok behatolnak a közterecskék szélébe is, elég gyéren állnak, távközeikben elfér további 1—3 hasonló nagyságú pont is. Válla csapott, alig domborodik ki. Felülete a sárgásszürke bevonat alatt fekete, csak csápjának tőíze és ostora vörös, lábai néha valamivel világosabbak, barnák. Szürkés bevonatát többnyire több-kevesebb világosbarna folt márványozza. Ormánya, különösen a hímé, jóval rövidebb, mint az előtora. Ez utóbbi hosszabb, mint amilyen széles, oldalai íveltek, háta durván szemölcsözött, minden szemölcs közepén 1—1 pont foglal helyet. Szárnyfedői a csúcsuk felé kissé elkeskenyednek, közterecskéi elöl egyforma magasak, hátul a váltakozók magasabbak, 1—1 sor apró szőröcskével díszítettek. Lábfejei karcsúak, 1—3 ízük egyforma széles, jóval hosszabbak, mint amilyen szélesek. 4—4,5 mm.

Magyarországról írták le, de előfordul Ausztriában és Németországban is. A Kárpát-medencében nagyon elterjedt, de mindenütt ritka. Nálunk is szórványosan, de már elég sok helyen gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük. IV, V, VII.

Frivaldszkyi TOURN.

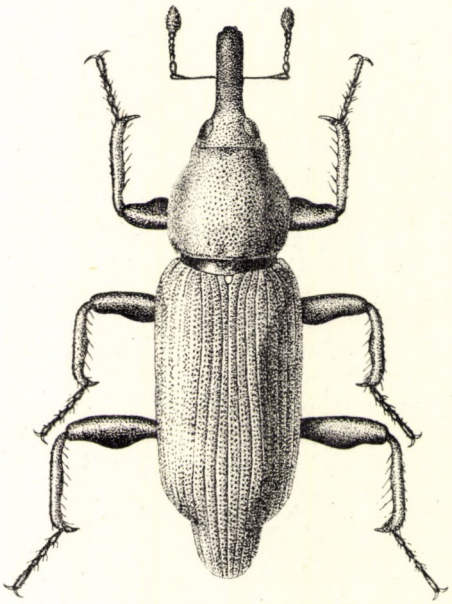

27. ábra. *Bagous cylindrus* PAYK. (Eredeti)

3 (2) Szárnyfedőinek barázdáiban nem láthatók nagy pontok (csak akkor ha a viaszszerű burok lekopik!). Fekete felületét agyagsárga vagy szürkés bevonat fedi, csápjának töve és lábszárai vörösek, néha combjai is világosabbak. Előtorán 2 széles hosszanti sáv, szárnyfedőin rendszerint hosszúkás, párhuzamos oldalú folt található. Ormánya vékony, enyhén hajlott, mind a két ivaré hosszabb, mint az előtora. Utóbbi hosszabb, mint amilyen széles, oldalai jól láthatóan íveltek, csúcsa gyengén befűzött, szemölcsei szintén 1—1 pontot viselnek. Szárnyfedőinek válla csapott, alig szélesebb, mint az előtorának legnagyobb szélessége. Összes közterecskéi laposak, csak a varrat mellett levő emelkedik ki hátul egy kissé. Lábainak alkata az előbbi fajéhoz hasonlít (27. ábra). 3—4 mm.

Észak- és közép-európai faj, a Kárpát-medencében és nálunk is nagyon elterjedt, és jóval gyakoribb, mint az előbbi faj. Tápnövényei: *Glyceria-*, *Lemna-* és *Sisymbrium*-fajok. II—VIII.

cylindrus PAYK.

4 (1) Szárnyfedőik jól láthatóan szélesebbek, mint az előtoruk (28. ábra: A), válluk kiugró (2. alnem: *Bagous* s.str.).

5 (12) Lábfejeik 3. íze sokkal szélesebb, mint a 2. íz, olyan hosszú, mint amilyen széles, vagy még szélesebb, kétkaréjos (28. ábra: B).

6 (9) Lábfejeik sárgásvörösek, nem, vagy alig sötétebbek, mint lábszáraik vörös része.

7 (8) Szárnyfedőinek csúcsa jól láthatóan csőrszerűen megnyúlt, a csúcsa előtt 2 erősen fejlett bütyök látható. Felületének sűrű pikkelybevonata rendszerint barnás, előtorán a 2 sötét, széles, hosszanti sávot középen keskeny, világos vonal választja el. A sávok ritkán keskenyebbek, kivételesen hiányzanak; a szárnyfedőkön rendszerint a vállak táján indul ki egy hosszanti, sötétebb sáv, amely a közepük táján eléri a 2. közterecskét, majd kiszélesedve körülveszi a szokványos világos foltot, és jóval a csúcs előtt megszűnik. Ez a rajzolat néha erősebben kiterjed vagy csökken. Csápjának tőíze és ostora vörös. Mind a két ivar ormánya rövidebb, mint az előtorának a háta. Utóbbi oldalai majdnem egyenesek. Szárnyfedőinek varrata és váltakozó közterecskéi erősebben kiemelkednek. Nagy faj: 3,5—5 mm.

Európában honos, de a Kaukázuson át eléri a mérsékelt égövi Ázsia középső területeit is. A Kárpát-medencében elterjedt, de ritka. Magyarországi lelőhelyei: Budapest és környéke, Tokaj, Jászberény, Szikra, Kalocsa, Szeged, Pécs, Vörs, Magyaróvár. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—VIII.

lutosus GYLL.

8 (7) Jóval kisebb az előbbi fajnál. Szárnyfedőinek csúcsa sokkal rövidebben lekerekített, csúcs előtti bütyke rendszerint erős, néha gyenge, sőt ritkán majdnem hiányzik is. Felületének pikkelybevonata szürkésbarna, előtorának oldalai és hosszanti középvonala, szárnyfedőinek közepe mögött a 2—3 közterecskén 1—1 folt, valamint a csúcsa előtt levő bütyök fehéresek. Csápjának töve, lábszárai és lábfejei vörösek. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint az előtorának a háta, a hímé valamivel rövidebb. Előtora alig szélesebb a hosszánál, oldalai egyenesek, párhuzamosak, csúcsa előtt gyengén befűzött. Szárnyfedői sokkal szélesebbek, mint az előtora, finomabban barázdáltak, ko-

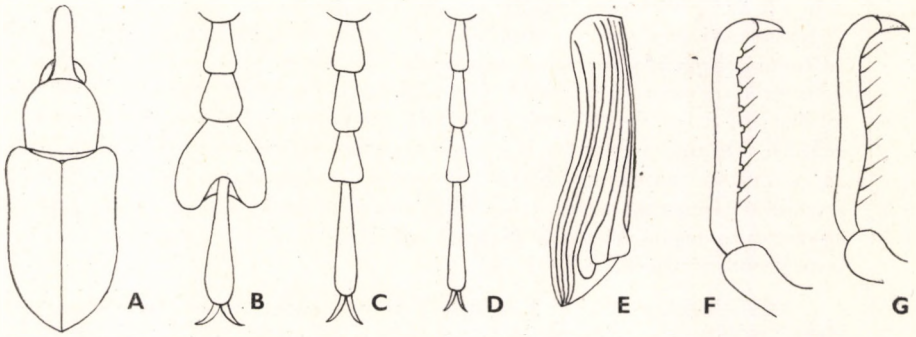

28. ábra. A: *Bagous argillaceus* GYLL. testalkata — B: *B. glabrirostris* HERBST, C: *B. argillaceus* GYLL. és D: *B. longitarsis* THOMS. lábfeje — E: *B. binodulus* HERBST szárnyfedője — F: *Ephimeropus geniculatus* HOCHH. és G: *E. petro* HERBST elülső lábszára (Eredeti)

rongjukon a páros közterecskék szélesebbek, és kissé jobban kiemelkednek, mint a páratlanok. 1,5—3,7 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében és hazánkban is nagyon elterjedt, és egyike a gyakoribb fajoknak. Tápnövényei: *Potamogeton-*, *Alisma-* és *Tussilago-*fajok, lárvái ezek szárában fejlődnek. V—IX. — Martiormányos

glabrirostris HERBST

Változata:

1. Szárnyfedőin a csúcs előtt levő bütyök hiányzik. — A forma typica között fordul elő, de nagyon ritka (Siófok) ab. **puncticollis** BOH.

9 (6) Lábfejeik feketék vagy sötétbarnák, de mindenesetre jól láthatóan sötétebbek, mint a lábszáraik.

10 (11) Válla erősen kiugró, mögötte az oldala kissé behúzott. Csápja rendszerint teljesen fekete. Pikkelyzetének színe az előbbi fajhoz hasonlít, sötétebb rajzolata azonban nagyon változó. A nőstény ormánya valamivel hosszabb, mint az előtorának háta. Előtora aránylag keskeny, sokkal keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, de jól láthatóan szélesebb a hosszánál, felül domború, durván szemölcsözött. Szárnyfedői szélesek, finom barázdáinak közterecskéi laposak, a varrat mentén levő és a többi páratlan rendszerint többé-kevésbé erősebben kiemelkedik, de gyakran mind majdnem egyformán lapos. 2—4 mm.

Európai elterjedésű faj. Szintén egyike a gyakoribb fajainknak, az egész Kárpát-medencében előfordul, ahol tápnövényei fellelhetők. Ezek azonosak az előbbi fajnál említettekkel. V—VIII, XI. (= *nigritarsis* THOMS.)

lutulentus GYLL.

Változata:

1. A Dél-Európában élő populációk egyedei általában nagyobbak és lábfejeik sötétebbek, mint a nálunk elterjedt alfajé. — Hazánk a 2 alfaj átmeneti zónájába esik, ezért gyakori a kettő között levő átmenet, de a déli alfaj jellegzetességeinek megfelelő példányok sem ritkák

lutulentus GYLL. ssp. **robustus** H. BRIS.

11 (10) Válla lekerekített, a szárnyfedők oldala a váll mögött nem behúzott. Csápjának töve és ostorának nagy része, valamint lábszárainak csúcsi fele vörös. Felületének pikkelyzete sárgásszürke, előtorán rendszerint 2 hosszanti sáv és az oldalai, szárnyfedőin számos kisebb-nagyobb foltocska halványbarna. A szárnyfedők foltozottsága ritkán majdnem hiányzik, gyakran viszont jóval kiterjedtebb. Ormánya valamivel rövidebb, mint az előtorának a háta. Utóbbi sokkal szélesebb a hosszánál, oldalai gyengén íveltek, csúcsa erősen és szélesen befűzött, mérsékelten domború háta finoman szemölcsözött. Szárnyfedőinek barázdái finomak, néha erősebben bemélyedtek, közterecskéi laposak, egyformán laposak, vagy esetenként a váltakozók hátul kissé erősebben kiemelkednek. 3,2—6 mm.

Kelet-európai faj, a Kárpát-medencében eddigi ismereteink szerint csak Magyarországon és a Bánságban fordul elő. Nálunk számos lelőhelye ismeretes, de mindenütt ritka. III—VII.

validus ROSH.

12 (5) Lábfejeik 3. íze nem, vagy alig szélesebb, mint a 2. íz, a csúcsán lemetszett, néha gyengén, de sohasem mélyen kimetszett, nem kétkaréjos (28. ábra: C).

13)14(A szárnyfedőkön nagy és mély gödröcskék alkotnak sorokat, a gödröcskék mélyen behatolnak a finoman bemetszett barázdák domború közterecskéibe. Felületének színe nagyon változékony, rendszerint feketés, előtorán 3 fehéres sáv, szárnyfedőin a közép mögött levő folt, egy hosszúkás oldalfolt és a vállfolt, valamint több-kevesebb apró foltocska fehéres. Csápja a sötét bunkó kivételével és lábszárai vörösek, lábfejei sötétbarnák. A nőstény ormánya is valamivel rövidebb, mint az előtor háta. Előtorának csúcsa erősen befűzött, a befűződés mögött a legszélesebb, oldalai onnan a tövéig egyenes vonalban kissé összetartanak; felületének szemölcsözése finom és sűrű. Szárnyfedői jóval szélesebbek, mint az előtora a legszélesebb pontján, csúcsuk csak gyengén csőrszerűen megnyúlt. 2. lábfejíze kevéssel, a többi jól láthatóan hosszabb, mint amilyen széles. 3—3,5 mm.

Európában és a palearktikus Ázsia nyugati részein élő ritka faj. A Kárpát-medencében a Bánságban, Horvátországban és Dél-Szlovákiában is előkerült' Magyarországon Budapest környékén, a Dunántúlon és a Duna—Tisza közén elég sok lelőhelyen gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VIII, XI.

limosus GYLL.

14 (13) A szárnyfedőkön nincsenek gödröcskék, barázdáik egyszerűek, vagy azokban csak kis pontok találhatók.

15 (16) Ormánya feltűnően hosszú és vékony, a hímé mintegy az előtor hátának hosszával egyenlő, a nőstényé sokkal hosszabb. Csápja az ormány közepe táján ered. Általában világos zöldesszürke, előtorán 2 gyenge, sötét sávval, szárnyfedőit a szabálytalan sötét foltok elég sűrűn márványozzák, a közép mögött levő világos folt nem erősen elütő. Csápja a feketés bunkó kivételével, valamint lábszárai és lábfejei vörösek. Előtorának befűzött gallérja mérsékelten széles, oldalai a befűződés mögött vállszerűen kiugrók, majd onnan a tövéig egyenes vonalban elég erősen összetartók. Szárnyfedői jóval szélesebbek, mint az előtora, csúcsuk nem erősen csőrszerűen megnyúlt, barázdáiban finom pontok találhatók, közterecskéi alig domborúak, a 3., 5. és 6. szélesebb, mint a többi. Lábfejízei jóval hosszabbak, mint amilyen szélesek, majdnem egyforma hosszúak. 4—4,5 mm.

Közép- és észak-európai faj, de állítólag Albániában is gyűjtötték, mindenütt nagyon ritka. A Kárpát-medencében a Bánságban (Báziás, Temes—Brassó) és Magyarországon (Sárospatak, Jászberény, Borsod m., Kecskemét) került elő. Tápnövénye: *Nymphaea alba*. X.

rotundicollis BOH.

16 (15) Mind a két ivar ormánya rövid, erősen hajlott, csápjuk az ormány csúcsához közel ered.

17 (18) Szárnyfedőin a 3. (és 5.) közterecskén a boltozott csúcsi rész előtt 1—1 nagy bütyök található (28. ábra: E). Felületének pikkelybevonata

barnás, alig észrevehető tarkázottsággal. Csápja a sötét bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösek. Előtorának gallérszerű befűződése gyenge, oldalai laposan ívelt, majdnem párhuzamosak; felületének szemölcsözöttsége nagyon finom és sűrű. Szárnyfedői jóval szélesebbek, mint az előtora, csúcsuk az 5. közterecskén levő bütyök mögött kissé csőrszerűen megnyúlt. Barázdáiban gyenge pontozás figyelhető meg. Közterecskéi igen gyengén domborúak, a páratlanok alig észrevehetően magasabbak, mint a párosak. Lábfejízei sokkal hosszabbak a szélességüknél. 4—5,5 mm.

Közép- és Észak-Európa lakója, a Kárpát-medencében és Magyarországon is számos lelőhelyen került elő, de mindenütt ritka. Tápnövényei: *Stratiotes aloides*. V.

binodulus HERBST

18 (17) Szárnyfedőik 3. közterecskéjén nincs bütyök, csak néha az 5.-en.

19 (20) Legnagyobb fajunk. Az 5. közterecskén levő bütyök igen erősen kiugró. Pikkelybevonatának színe az előbbi fajéhoz hasonlít, de a közép mögött levő szárnyfedőfolt, valamint néhány más fehéres folt különösen a vállán és az 5. közterecske bütykén rendszerint jól kivehető. Csápjának tőíze és ostora, lábszárainak csúcsa és lábfejei vörösek. Előtorán a csúcsi befűződés széles, de nem nagyon erős; oldalának közepén gyakran látható egy további bemélyedés. Oldalai ettől eltekintve enyhén ívelt, hátrafelé alig keskenyednek el, felületének szemölcsözése finom és sűrű. Szárnyfedői jóval szélesebbek, mint az előtora, a csúcsa rövid, nem csőrszerűen megnyúlt, barázdáiban hol finom, hol durvább pontsorok találhatók, közterecskéi egyformák, majdnem laposak. Lábfejízei hosszabbak a szélességüknél. 4,5—6 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében Dél-Szlovákiából, Erdélyből és Magyarországról ismerjük elég sok lelőhelyét, de az előbbi fajnál csak kevéssel gyakoribb. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—VII, X, XI.

nodulosus GYLL.

20 (19) Kisebb fajok, az 5. közterecskén levő bütyök kicsi, néha alig látható.

21 (22) Felületének pikkelybevonata lakkfényű zöldes, előtorán 2 széles, sötét sávval, szárnyfedőin gyérebb (néha majdnem hiányzó) vagy sűrűbb barna márványozottsággal; a közép mögött levő világos folt jól látható. Csápja a bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei (néha combjai is) vörösek. Előtorán a csúcsi befűződés (különösen a hímé) gyenge, mögötte az oldalai enyhén ívelt, majdnem párhuzamosak, vagy hátrafelé kissé széttartók, aminek következtében előtora az összes rokonfajjal ellentétben hátul kissé szélesebb, mint elöl. Hosszanti középvonalában gyakran van barázda, felületének szemölcsözöttsége nagyon sűrű és lapos, pikkelyszerűnek látszik. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtora, a csúcsa előtt levő bütyök nagyon gyenge, sokszor elenyésző, csúcsa rövid, nem csőrszerűen megnyúlt; barázdái elég erősek, pontok nem látszanak bennük, vagy esetenként finoman pontozottak. Közterecskéi enyhén domborúak vagy majdnem lapo-

sak, egyformák. Lábfejízei aránylag rövidek, a 2 hátulsó lábpáron mind kissé hosszabbak a szélességüknél. 3—5 mm.

Majdnem az egész Palearktikumban előfordul, a Kárpát-medencében és nálunk is nemének leggyakoribb faja. Tápnövényeit nem ismerjük. III—IX, XI. (= *encastus* BOH., *inceratus* GYLL., *halophilus* REDTB.)

argillaceus GYLL.

22 (21) Felületének pikkelybevonata alig fényes, vagy fénytelen.

23 (24) Karcsú, hosszúkás faj, szárnyfedőinek hossza majdnem eléri együttes szélességük kétszeresét. Felületének pikkelybevonata rendszerint nagyon tarka, a közép mögött levő foltját rendszerint majdnem teljes, széles, világos harántsáv helyettesíti. Csápjának tőíze és ostora, lábszárai és lábfejei vörösek. Előtorán a csúcsi befűződés erős, mögötte az oldalai gyengén ívelten, hátrafelé kissé összefutók. Felületének szemölcsei elég erősek, kúposak, sűrűn állnak. Szárnyfedői nem sokkal szélesebbek, mint az előtora a legszélesebb pontján, barázdái élesen bemetszettek, pontok nem látszanak bennük. Páratlan közterecskéi kissé szélesebbek és magasabbak, mint a párosak, az 5. közterecske bütyke elég erős, mögötte a szárnyfedők csúcsa rövid. Lábfejízeik hosszabbak a szélességüknél. 2—3,5 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medence területéről egyelőre csak Jugoszláviából nincs adatunk. Magyarországon számos lelőhelyét ismerjük, de mindenütt ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. III—VI, IX, XI.

tempestivus HERBST

24 (23) Széles fajok, szárnyfedőik hossza együttes szélességüknek mintegy másfélszeresével egyenlő. Szárnyfedőiken a közép mögött levő folt nem harántövszerű, világos harántos folt legfeljebb a szokványos folt mögött található.

25 (28) A két hátulsó lábukon a 2. lábfejíz is jóval hosszabb, mint amilyen széles.

26 (27) Szárnyfedőin a közép mögött levő világos foltocska mögött széles, halvány harántsáv húzódik. Lábfejízei erősen megnyúltak (mint a 28. ábra: D). Felületének pikkelybevonata barnás, rendszerint gyengén tarkázott. Csápja a feketés bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösek. Előtorán a csúcsi befűződés elég széles, de gyenge, mögötte oldalai ívelten, és a töve felé gyengén összefutók. Felületének szemölcsei erősek, 1—1 jól látható köldökponttal. Szárnyfedői sokkal szélesebbek, mint az előtora, az 5. közterecske bütyke elég erős, barázdái finomak, többé-kevésbé jól kivehető pontokkal, közterecskéi alig domborúak, egyformák, néha a páratlanok kissé erősebben kiemelkednek. 3,5—4 mm.

Európa, Észak-Afrika és Nyugat-Ázsia lakója. A Kárpát-medencében és hazánkban egyike a gyakoribb fajoknak. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—IX. (= *frit* BEDEL non HERBST)

subcarinatus GYLL.

27 (26) Szárnyfedőin a közép mögött levő folt és az oldalszegéllyel párhuzamos hosszú oldalfolt többé-kevésbé megszakított, sokszor halvány L alakú rajzolatot idéz elő. Lábfejei rövidebbek (28. ábra: D). Felületének pikkelybevonata barnás, de rendszerint erősebben tarkázott, mint az előbbi fajé. Csápja és lábai az előbbi fajéhoz hasonlóan színezettek. Előtorának csúcsi befűződése erős, mögötte az oldalai majdnem egyenes vonalban keskenyednek a töve felé, szemölcsei hasonlóak, de apróbbak és sűrűbben állnak. Szárnyfedői sokkal szélesebbek, mint az előtora, az 5. közterecske bütyke gyenge, a csúcsi rész rövid, nem csőrszerűen megnyúlt. Barázdái finomak, alig vagy gyengén pontozottak, közterecskéi majdnem laposak, egyformák. 3,5—4 mm.

Közép- és Észak-Európában honos. A Kárpát-medencében eddig csak Magyarországon és Dél-Szlovákiában gyűjtötték, nálunk ritka, de a Dunántúlon elég sok lelőhelyről került már elő. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VI, VIII—X.

longitarsis THOMS.

28 (25) A két hátulsó lábukon a 2. lábfejíz nem, a 3. is csak alig hosszabb, mint amilyen széles.

29 (30) Szárnyfedőinek barázdái mélyek, pontozottak, közterecskéi domborúak, a páratlanok a korongon is szélesebbek és magasabbak, mint a párosak. Felületének pikkelybevonata rendszerint sötét, fehéres rajzolata az előbbiéhez hasonlít. Csápjának tőíze és ostora, valamint lábszárai vörösek, lábfejei ismét sötétebbek. Előtorának gallérszerű befűződése széles és erős, oldalai majdnem párhuzamosak, a töve felé gyengén összefutnak; felületének szemölcsei erősek, szintén pont van a közepükön. Szárnyfedői sokkal szélesebbek, mint az előtora, a csúcs előtt levő bütyke nagyon gyenge, maga a csúcsa rövid. 2—2,5 mm.

Közép- és Észak-Európában él, de állítólag Szíriában is gyűjtötték. A Kárpát-medencében Szlovákián és Erdélyen kívül Magyarország néhány lelőhelyén (Simontornya, Kalocsa, Pécel, Révfülöp, Pápa, Siófok, Budapest, Nyíregyháza) került elő. Tápnövényeit nem ismerjük. VI.

lutulosus GYLL.

30 (29) Szárnyfedőik barázdái finomabbak, épek, vagy többé-kevésbé észrevehetően pontozottak; közterecskéi laposak vagy gyengén domborúak, a páratlanok legfeljebb hátul jól láthatóan magasabbak.

31 (32) Szárnyfedői nagyon rövidek, csak 1,25-ször hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. Felületének pikkelybevonata barnás, egyszínű, vagy alig észrevehetően tarkázott. Csápja és lábai (a kissé világosabb lábszárak kivételével) feketék. Előtorának csúcsa gyengén befűzött, mögötte az oldalai íveltek, majdnem párhuzamosak, azok közepe táján sekély bemélyedéssel. Szárnyfedői jóval szélesebbek, mint az előtora, a csúcs előtt levő bütyök gyenge. Barázdái jól láthatóan pontozottak, közterecskéi gyengén domborúak, a páratlanok kissé szélé-

sebbek és hátul kissé magasabbak, mint a párosak. Lábszárai feltűnően vaskosak. 2,7—3 mm.

Közép- és észak-európai faj, a Kárpát-medencében az irodalom szerint csak nálunk gyűjtötték (Kalocsa), de ez az adat is megerősítésre szorul. Tápnövényeit nem ismerjük.

diglyptus Boh.

32 (31) Szárnyfedői hosszabbak, mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. Felületének pikkelybevonata zöldesszürke, igen változó mennyiségű, illetve kiterjedésű sötétbarna folttal. Csápja a fekete bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei sötét vörösesbarnák. Előtorának csúcsa gyengén befűzött, mögötte az oldalai egyenesen vagy gyengén ívelten, enyhén keskenyednek a töve felé; felülete finoman és sűrűn szemölcsözött. Szárnyfedői sokkal szélesebbek, mint az előtora, a csúcsa előtt levő bütyök gyenge. Barázdái finomak, nincsenek bennük pontok, közterecskéi laposak vagy enyhén domborúak, a páratlanok szélesebbek, mint a párosak, de nem emelkednek ki erősebben. Lábszárai vékonyak. 2—3 mm.

Közép- és Észak-Európában honos. A Kárpát-medencében elég elterjedt, Magyarországon a magasabb hegyvidékek kivételével mindenütt előfordul. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—X. (= *claudicans* Boh.)

collignensis Herbst

19. nem: **Ephimeropus** Hochh.

A *Bagous* nem nagyon közeli rokonai, egyes szerzők abba a nembe sorolják mint alnemet. Az ide tartozó fajokat csápjuk alkata választja el a *Bagous*-fajoktól: csápbunkójuk karcsú, orsó alakú, 1. íze erősen megnyúlt, jóval hosszabb, mint a többi íz együttvéve, éppen olyan fényes és csupasz, mint az ostorízek. A 3. csúcsi íz nagyon kicsi és rendszerint szőrös. Csápjuk, lábszáraik és lábfejeik túlnyomórészt vagy egészen sárgák. Egyébként nagyon hasonlítanak a *Bagous*-fajokhoz.

Eddig a nemnek mintegy 10 faját ismerjük, valamennyi európai vagy mediterrán elterjedésű. A Kárpát-medencéből 3 faj jelenlétét mutatták ki, ezek közül 2 Magyarországon is előfordul.

1 (2) Elülső lábszárának belső élén 6—8 jól fejlett szemölcs van, amelyekből rövid serte áll ki (28. ábra: F). Lábfejei erősen megnyúltak, a hátulsó lábfej 3. íze mintegy háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. Fekete, felületét egyszínű sárgásszürkés összenőtt pikkelyzet takarja. Csápja és lábai sárgák, csak térdei sötétebbek vagy feketék. Ormánya vékony, hajlott, kissé rövidebb, mint az előtor háta. Előtora szélesebb a hosszánál, csúcsa befűzött, oldalai a befűződés mögött vállszerűen kiállók, majd a töve felé jól láthatóan összefutók. Szemölcsözése nagyon finom és sűrű. Melltövének csúcsi szegélye mélyen kimetszett, de nincs mögötte árok. Szárnyfedőinek csúcs előtti bütyke nagyon gyenge, barázdái erősek, erőteljesen pontozottak. Sűrűn szemölcsözött közterecskéi majdnem egyforma szélesek, enyhén domborúak, a páratlanok nem magasabbak. 3,5—4 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében csak Magyarországon gyűjtötték (Budafokon és állítólag Szegeden is). Tápnövénye a *Potamogeton pectinatus* (= *denticulatus* HUST.)

geniculatus HOCHH.

2 (1) Elülső lábszáruk belső élén csak a szőrök állnak ki a szemölcsök helyén (28. ábra: G). Lábfejeik rövidebbek.

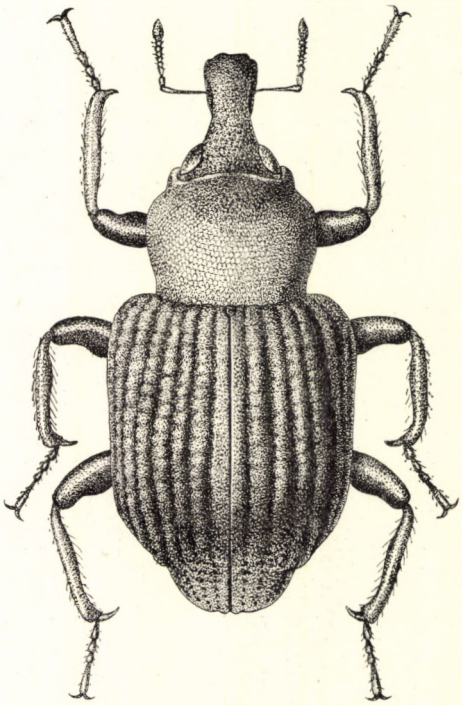

29. ábra. *Ephimeropus petro* HERBST (Eredeti)

3 (4) Előtorát teljesen, vagy legalább nagy kiterjedésben sárgás bevonat takarja, szárnyfedői viszont feketék, csápja, lábszárai és lábfejei sárgásvörösek. Nagyon rövid testalkatú faj, előtora majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, szárnyfedői alig hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. Ormánya rövidebb, mint az előtora, vastag, gyengén hajlott. Előtorának csúcsa gyengén befűzött, oldalai erősen íveltek, felületét nagyon finom és sűrűn elhelyezett szemölcsök borítják. Szárnyfedőin a barázdákat mély, nagy gödröcskék sorai helyettesítik. Finoman szemölcsözött közterecskéi keskenyebbek, mint a gödröcskék átmérője, laposak vagy gyengén domborúak, egyforma magasak. Csúcs előtti bütyke elenyésző. Lábfejízei hosszabbak, mint amilyen szélesek, a hátulsó lábpáron a 2. íz hossza nem éri el szélességének kétszeresét (29. ábra). 2,1—3,2 mm.

Közép- és Észak-Európa lakója. A Kárpát-medencében eddig Szlovákiában, Kárpátalján, a Bánságban és nálunk találták meg, mindenütt nagyon ritka (Budapest, Kalocsa, Kistelek, Pákozd, Abaszentiván, Farmos, Szeged, Alpár). Tápnövényeit nem ismerjük. V—VII, IX.

petro HERBST

4 (3) Egész felületét sárgásszürke összenőtt pikkelyzet fedi. Teste megnyúltabb, előtora mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, szárnyfedői is hosszúkásabbak. Ormánya legalább olyan hosszú, mint az előtor háta, a nőstényé még hosszabb, erősebben hajlott. Előtora enyhén domború, inkább szív alakú, csúcsa befűzött, a befűződés mögött oldalai vállszerűen kiállnak, onnan a tövéig egyenes vonalban kissé összetartanak; felülete nagyon finoman szemölcsözött. Szárnyfedőinek barázdái erőteljesen pontozottak, közterecskéi domborúak, a páratlanok kissé magasabbak (legalább hátul), a csúcs előtti bütyke elenyésző. Lábfejízei az előbbi fajéhoz hasonlítanak. 2,5—3 mm.

Mediterrán faj, Franciaországtól és Algírtól Turkesztánig megtalálható. Az irodalom egyetlen Kárpát-medencei adata (Trencsén) megerősítésre szorul. Franciaországban a *Ranunculus trichophyllus*-on gyűjtötték

[**biimpressus** FABR.]

20. nem: **Hydronomus** SCHÖNH.

Kis termetű ormányosok, amelyek sok tekintetben nagyon hasonlítanak *Bagous*-fajokhoz, azoktól legfeltűnőbben a következő jellegzetességeik által különböznek: felületük pikkelybevonata lazább; szemkaréja alig látszik; melltövük elülső szegélyén nincs mély kimetszés és mögötte mély árok, csak egyszerűen lapított (4. ábra: E); lábfejein finom, elég sűrű szőrözet látható.

Eddig 9 faját ismerjük a nemnek, ezek közül 4 a palearktikus régió lakója, 4 Kubában, 1 pedig Közép-Afrikában él. A Kárpát-medencében csak 1 faja fordul elő.

— — Fekete, csápja a feketés bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösesbarnák. Felületét sűrű, durva pikkelyzet fedi, amely rendszerint túlnyomóan feketés, több-kevesebb fehéresszürkés folttal, amelyek közül a szárnyfedők közepe mögött levők többnyire nagyok. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta, a hímé rövidebb, mind a kettőé vastag, hajlott. Előtora majdnem hosszabb, mint amilyen széles, csúcsa alig befűzött, oldalai párhuzamosak, egyenesek vagy gyengén íveltek, felülete sűrűn és finoman szemölcsözött. Pajzsocskája jól látható. Szárnyfedői mintegy kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, jóval szélesebbek, mint az előtora. Barázdái durvák, pontozottak, közterecskéi keskenyek, a csúcs előtti bütyke majdnem hiányzik. Lábfejei rövidek, hátulsó lábán a 2. íz nem hosszabb a szélességénél; a 3. íz minden lábán szélesebb, mint a 2., mélyen kimetszett (30. ábra). 2,5—3,2 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében csak a legdélibb területeken (Jugoszlávia) nem került még elő. Magyarországon számos lelőhelyen gyűjtötték, de ritka. Tápnövénye az *Alisma plantago-aquatica*. IV—VII, X.

alismatis MARSH.

21. nem: **Elleschus** STEPH.

Kis termetű ormányosbogarak. Felületüket durva pikkelyszőrök borítják, amelyek aszerint, hogy sűrűbben vagy gyérebben állnak, világosabb vagy sötétebb foltokat alkotnak. Ormányuk elég vastag, mérsékelten hosszú,

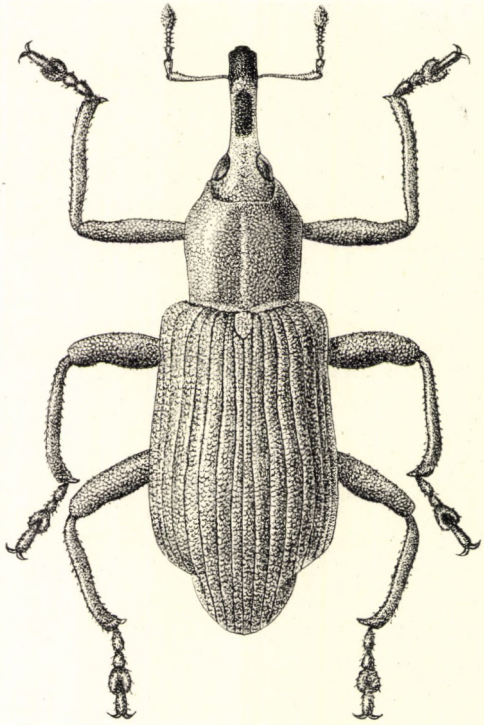

30. ábra. *Hydronomus alismatis* MARSH. (Eredeti)

a csúcsa nem keskenyedik el. Szemük nem dülled ki a fej oldalvonalából, a homlokukon erősen megközelítik egymást. Csápostoruk 7 ízből áll. Előtoruk szélesebb a hosszánál. Szárnyfedőik nem szélesednek ki hátrafelé, csúcsuk együttesen lekerekített. Combjaik belső élén nincs fog, lábszáraik egyenesek, a csúcsuk gyengén kiszélesedett. Lábfejeik rövidek, 2. ízük szélesebb a hosszánál, a 3. sokkal szélesebb, mint a 2., mélyen kimetszett, kétkaréjos. Karomízük is rövid, de jóval hosszabb, mint a 3. íz. Karmaik belső oldalán kis fog van.

15 eddig ismert faja közül 2 holarktikus elterjedésű, vagyis Európa, Ázsia és Észak-Amerika mérsékelt éghajlatú területein egyaránt megtalálható; 4 a palearktikus, 3 a nearktikus és 6 az ausztráliai régió lakója. A Kárpát-medencében 3 faj él, mind a 3 nálunk is előfordul. Lárváik főleg *Salix*-fajok barkáiban fejlődnek.

1 (2) Ormánya teljesen vörös, feje, hasoldala, szárnyfedőinek töve és a varrata mellett levő közterecske fekete, szárnyfedőinek többi része, előtora és lábai sárgásvörösek. A fekete szín esetenként erősebben kiterjedt. Szárnyfedőinek szőrözete mérsékelten sűrű, aranysárga, csak a fekete részeken és rendszerint 2 kifelé megrövidült harántsávon

sűrűbb és fehéres színű. Ritkán a harántsávokból csak kisebb-nagyobb folt látszik, vagy ellenkezőleg, a sűrűbben álló pikkelyszőrök a szárnyfedők nagyobb részét foglalják el. Ormánya kissé rövidebb, mint az előtor háta. Előtora a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, hosszanti középvonalán finom él húzódik, szőrözete harántosan helyezkedik el (31. ábra). 2,8—3,2 mm.

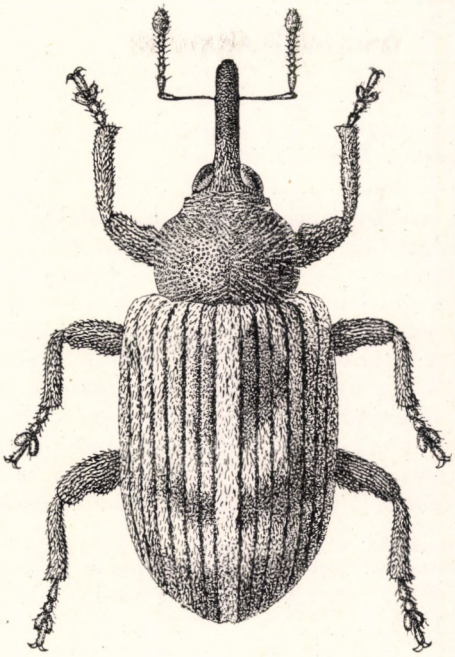

31. ábra. *Elleschus scanicus* PAYK. (Eredeti)

Holarktikus faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, nálunk is gyakori Tápnövényei: *Salix caprea*, *S. fragilis*, *S. viminalis*, *Populus tremula*, *P. alba* és állítólag a *Sambucus nigra*. III—VIII.

scanicus PAYK.

Változata:

1. A sűrű, fehéres pikkelyszőrök a szárnyfedők nagy részét beborítják. — A forma typica között fordul elő ab. **pallidesignatus** GYLL.

2 (1) Ormányuk teljesen vagy túlnyomórészt fekete.

3 (4) Teste fekete, csak csápja, lábszárai és lábfejei sárgásvörösek, ritkán lábszárai is teljesen vagy nagyrészt feketék. Felületét durva ezüstszürke pikkelyszőrözet takarja, a szárnyfedők közepe mögött 1—1 halvány folt sötétebb, mert ezen a pikkelyszőrök barnásszürkék. Egyébként a szőrözet mérsékelten sűrű, egyenletesen eloszlott, a varrat mentén is alig alkot világosabb sávot. Fején, előtorán és lábain a pikkelyszőrök keskenyebbek, finomabbak. Ormánya rövidebb, mint az előtor háta. Csápja rövid, ostorának már 2. íze is alig hosszabb

mint amilyen széles, a többi mind szélesebb a hosszánál. Előtorának és szárnyfedőinek alakja az előbbi fajéhoz hasonlít. Előtorán a hosszanti él nem, vagy alig vehető észre. Szárnyfedőinek pontsorai durvák, minden sorpontban 1—1 rövid pikkelyszőr ül. 2,3—2,6 mm.

Holarktikus faj, Kárpát-medencei elterjedése az előbbiéhez hasonlít, de jóval ritkább. Tápnövényei: *Salix aurita*, *S. cinerea*, *S. caprea*, *S. viminalis* és *Populus*-fajok is. VI—VIII.

bipunctatus L.

Változata:

1. Lábszárai is teljesen vagy nagyrészt feketék. — A forma typica között nagyon ritka („Hungaria", Zagreb, Karlovac) ab. **nigripes** ENDR.

4 (3) Teste, csápja és lábszárai vörösek, hasoldala, ormánya egészen vagy részben, szárnyfedőin néhány folt fekete (pajzsocskája körül 1 négyzetes alakú közös és közepe mögött egy szintén közös V alakú folt). A fekete szín terjedelme nagyon változó. Pikkelyszőrei fehéresek, elég durvák, egyenletesen eloszlottak, de gyakran helyenként világosabb foltokká sűrűsödnek össze. Ormánya jóval rövidebb, mint az előtor háta. Csápja az előbbi fajénál is rövidebb, a nőstény ostorának már 2. íze is szélesebb, mint amilyen hosszú. Előtora sokkal szélesebb a hosszánál, oldalai íveltek, a csúcsa felé alig keskenyebb, mint a töve felé, hátán nincs hosszanti él, vagy ilyennek csak gyenge nyoma látható. Szárnyfedőinek pontozása az előbbi fajéhoz hasonlít. 2—2,5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében csak Magyarországról és Szlovákiából vannak adataink. Nálunk számos lelőhelyen gyűjtötték, de általában ritka. Tápnövényei: *Salix caprea* és más *Salix*-fajok is. IV—VII. (= *salicis* PETRI)

infirmus HERBST

22. nem: **Acalyptus** SCHÖNH.

Ezeknek a kis termetű ormányosbogaraknak ormánya hosszú és vékony, a csúcsa nem keskenyedik el. Szemük nem dülled ki a fej oldalvonalából. Csápostoruk 7 ízből áll. Előtoruk a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, töve a közepétől kétoldalt enyhén homorúan ívelt. Szárnyfedőik nem szélesednek ki hátrafelé, csúcsuk egyenként lekerekített és a farfedőt szabadon hagyják. Combjaik belső élén nincs fog, lábszáraik csúcsán nincsenek tövisek. Karmaik szabadok, egyszerűek, belső oldalukon nincs fog vagy nyúlvány.

Eddig a nemnek mindössze 4 faját ismerjük, ezek közül 1 orientális, 1 holarktikus és 2 palearktikus elterjedésű. A Kárpát-medencében a holarktikus faj fordul elő.

— — Rendszerint fekete, de elég gyakran sárgás színű. Csápjának tőíze és ostorának néhány tövi íze, valamint lábszárai és lábfejei sárgák. Felületét — különösen a szárnyfedőin — sűrű, hosszú, selymes, fehéres vagy sárgás szőrök takarják, amelyek sokszor majdnem elfedik a kitinpáncélt, máskor a szőrözet többé-kevésbé gyérebb és rövidebb. A hím ormánya is valamivel hosszabb, mint az előtor háta, a nőstényé még hosszabb és vékonyabb. Előtora szélesebb a hosszánál,

a csúcsa felé erősen, a töve felé gyengén keskenyedik el. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtora, a varrata mentén a selymes szőrözet sűrűbb, ezért világosabb színű sávot alkot, pontsorai erőteljesek, minden pontban 1—1 pikkely ül (32. ábra). 2—2,5 mm.

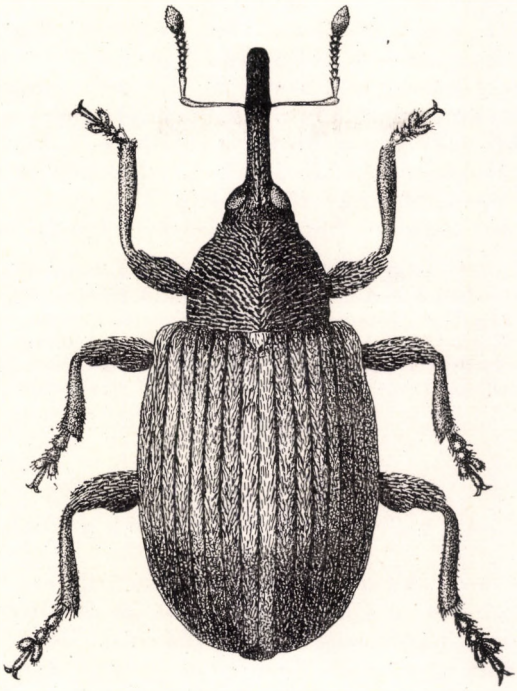

32. ábra. *Acalyptus carpini* FABR. (Eredeti)

Holarktikus faj, a Kárpát-medencében és nálunk is nagyon elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Salix alba*, *S. viminalis*, *S. caprea*, *S. cinerea*, *S. fragilis*, *Carpinus betulus*, *Populus tremula*. Lárvái ezek barkáiban fejlődnek. II—X.

carpini FABR.

Változatai:

1. Fekete, szőrözete nagyon sűrű, a szőrök különösen a szárnyfedőkön hosszúak. — Gyakori **forma typica**

2. Fekete, szőrözete a szárnyfedőkön is gyérebb, a kitinpáncél és a pontsorok jól láthatók. — A forma typica között ritka (Bátorliget, Tátra, Pöstyén, Djakovár) ab. **sericeus** GYLL.

3. Felülete egészen vagy nagyrészt sárga, szőrözete rendszerint elég gyér és rövid. — Éppen olyan gyakori, mint a forma typica ab. **alpinus** VILLA

12. alcsalád: **Tychiinae**

Kis termetű, sőt nagyrészt igen apró ormányosbogarak. Ormányuk hengeres, elég vékony, többnyire mérsékelten hosszú, a csúcsa felé, különösen oldalról nézve, jól láthatóan elkeskenyedik (33. ábra: A). Az elkeskenyedés csak egyes *Lignyodes*- és *Sibinia*-fajok esetében gyenge vagy alig érzékelhető.

Csápárkuk az ormány oldalán fut a szemük felé, felülről nem látható. Csápjuk térdes, többnyire az ormány közepe táján ered, ostora 6 vagy 7 ízből áll. Szemük oldalt álló, ritkán elég erősen felhúzódik a homlokukra. A mellközép oldallemezei kicsik, felülről nem láthatók. Szárnyfedőik a csúcsukon együttesen, esetenként egyenként lekerekítettek, a farfedőjüket teljesen, vagy nagyrészt eltakarják, vagy utóbbi esetben szabadon hagyják. Potrohuk 2. (néha 2. és 3.) haslemezének hátulsó széle kétoldalt (a szárnyfedők mellett) csúcsosan hátrafelé kihúzott (33. ábra: B). Hátulsó combjaik nem vastagodottak meg erősen, nincs ugrólábuk. Valamennyi lábszáruk csúcsának belső sarkán 1—1 erősebb vagy gyengébb tövis található, a külső sarkon sohasem. Elülső lábszáruk külső felületén nincsenek erőteljes pontsorok. Karmaik belső oldalán többnyire hosszabb vagy rövidebb nyúlvány van. Sok fajának felületét sűrű pikkelyzet, másokét finomabb szőrözet borítja.

Az egész világról több mint 550 faja ismeretes, ezek közül mintegy 400 esik a palearktikus és 60 a másik mérsékelt égövű nearktikus régióra. A trópusi régiókban sokkal kevesebb faja él (a neotropikus régióban mintegy 35, az etiópiai régióban több mint 50, és csak elvétve akad néhány faja más földrészeken, az orientális régióban 3, az ausztráliaiban 4 faj). A Kárpát-medencében 5 nemhez tartozó 45 faja fordul elő az alcsaládnak, ezek közül mind az 5 nem és 43 faj Magyarország területén is megtalálható. Néhány faja mezőgazdasági terményekben néha súlyos kárt okozhat.

A nemek határozókulcsa

1 (2) Szemeik a homlokukon erősen megközelítik egymást, homlokuk a szemek között jóval keskenyebb, mint az ormányuk háta. Pajzsocskájuk hosszú, háromszög alakú. Előtoruk jóval keskenyebb, mint a szárnyfedőik együttvéve. Ormányuk gyengén keskenyedik el a csúcsa felé 1. nem: **Lignyodes** SCHÖNH.

2 (1) Szemeik erősebben oldaltállók, homlokuk a szemek között alig keskenyebb, mint az ormányuk, gyakran még szélesebb. Pajzsocskájuk kicsi, többnyire kerekded, vagy szélesebb a hosszánál.

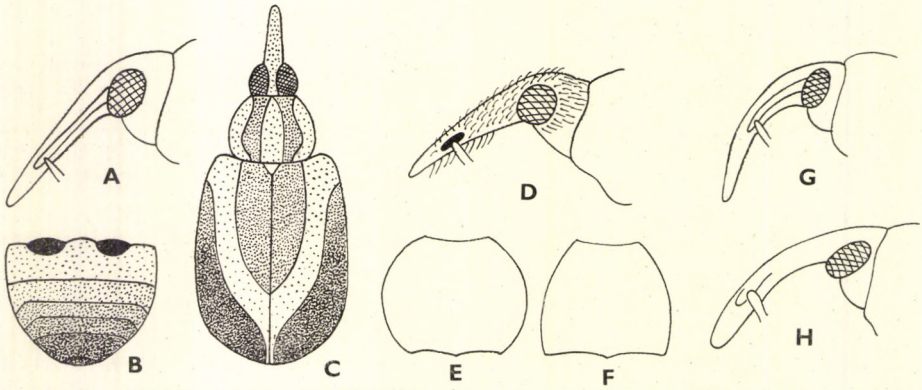

33. ábra. A: *Tychius*-fajok ormánya és B. haslemezei — C: *Lignyodes Muerlei* FERRARI szárnyfedőrajza — D: *Tychius striatulus* GYLL. ormánya — E: *T. thoracicus* BOH. és F. *T: venustus* FABR. előtora — G: *T. meliloti* STEPH. és H: *T. tomentosus* HERBST ormánya (Eredeti)

3 (6) Csápostoruk 7 ízből áll.

4 (5) Hátulsó combjuk belső élén erős fog van. Felületük rendszerint barna, fehéres foltokkal, a barna színt ritkán ezüstszürke helyettesíti. Nagyobbak (3,5—4,2 mm) 2. nem: **Aoromius** DESBR.

5 (4) Hátulsó combjuk belső élén nincs fog, vagy ha kivételesen van, az nagyon kicsi. Testük sohasem barna, fehér foltokkal. Kisebbek, nem érik el a 3,5 mm-t 3. nem: **Tychius** GERM.

6 (3) Csápostoruk 6 ízből áll.

7 (8) Testük hosszúkás tojásdad. Szárnyfedőik a csúcsukon közösen lekerekítettek, farfedőjük nem, vagy csak kis részben látható 4. nem: **Miccotrogus** SCHÖNH.

8 (7) Testük széles tojásdad, ritkán kissé hosszúkásabb, szárnyfedőik csúcsa egyenként lekerekített, farfedőjük legnagyobbrészt szabadon látható 5. nem: **Sibinia** GERM

1. nem: **Lignyodes** SCHÖNH.

Felül fénytelen, sűrű szőrözettel vagy pikkelyszőrökkel fedett, barna, gyakran feketével mustrázott fajok. Ormányuk aránylag rövid, erős, hajlott, a csúcsa felé nagyon gyengén keskenyedik, homlokuktól sekély nyereg választja el. Szemük nagy, domború, de nem dülled ki a fej oldalvonalából, homlokuk a szemek között jóval keskenyebb, mint az ormányuk. Csápostoruk 7 ízből áll. Előtoruk jóval keskenyebb, mint a szárnyfedőik együttvéve. Pajzsocskájuk jól fejlett, hosszú háromszög alakú, csúcsa hegyes. Szárnyfedőik széles tojásdadok, válluk kiugró, csúcsuk együttesen lekerekített, de farfedőjük egy része szabadon látható. Combjaik belső élén nincs fog. Lábfejeik szélesek, 3. ízük sokkal szélesebb, mint a 2., mélyen kimetszett, kétkaréjos. Karmaik a tövükig szabadon állnak, belső oldalukon hosszú nyúlvánnyal.

Mindössze 9 faját ismerjük, ezek közül 5 Dél-Amerikában honos, 4 pedig nyugat-palearktikus elterjedésű. Mind a 4 előfordul a Kárpát-medencében és nálunk is.

1 (4) Szárnyfedőiken jól határolt világos és sötét rajzolat látható, a rajzolatot a pikkelyek világos, illetve sötét színe idézi elő.

2 (3) Felülete világossárgán pikkelyezett, szárnyfedőin 1—1 nagy, sötét, ovális folttal, amely rendszerint a vállbütyök mögött kis távolságra kezdődik, nem éri el egészen a csúcsot, oldalt a szárnyfedő széléig hatol, viszont a varrat mellett levő közterecskét szabadon hagyja. Ez a rajzolat nagyon állandó, a sötét folt terjedelme nem csökken lényegesen, nagyon ritkán kiterjed, és végső esetben csak a varrat mellett levő közterecske kisebb-nagyobb részét hagyja szabadon. Ormánya és lábai vörösek, az előbbi rövid, a nőstényé sem hosszabb, mint az előtor háta. Előtora széles, oldalai erősen íveltek, korongján

a hosszú pikkelyszőröket többnyire finom szőrök helyettesítik. Szárnyfedői finoman barázdáltak, a barázdák nem mélyednek be a tövükön árokszerűen (34. ábra). 3—5 mm.

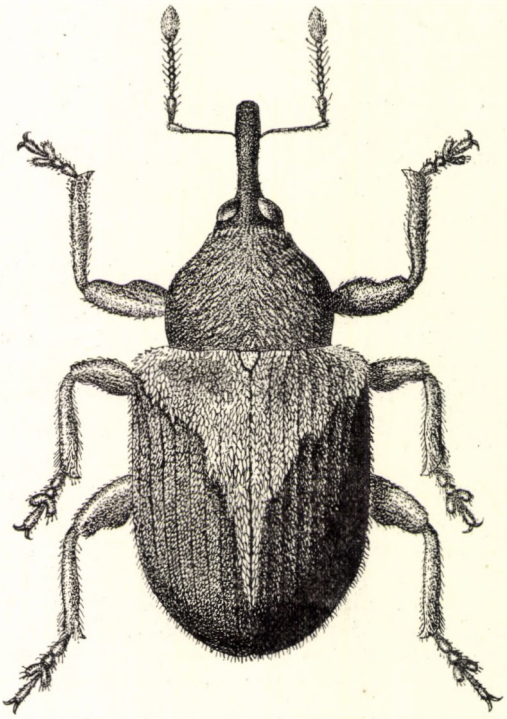

34. ábra. *Lignyodes enucleator* PANZ. (Eredeti)

Közép- és dél-európai faj, előfordul a Kaukázusban és Észak-Afrikában is. A Kárpát-medencében Szlovákiában és Erdélyben ritka, nálunk szórványosan, de számos lelőhelyen gyűjtötték. Tápnövényei: *Quercus robur* és más *Quercus*-fajok, *Fraxinus excelsior*. IV—VI. (= *rudesquamosus* FAIRM.)

enucleator PANZ.

3 (2) Szárnyfedői sötétbarnák, sokszor majdnem feketék. A vállától világosan pikkelyezett rézsútos sáv indul ki, amely a közép mögött a varraton a másik szárnyfedő hasonló sávjával egyesül. A világos sáv oldalt a váll alatt sokszor hosszabb szakaszon eléri a szárnyfedők oldalát, és a pajzsocska körül nagy, sötét foltot zár be, majd a csúcson erősen elkeskenyedve eléri a varratszögletet (33. ábra: C). Előtorán 2 sötét, hosszanti sáv húzódik. A hím ormánya vastagabb és kissé rövidebb, mint a nőstényé, durván, ráncoltan pontozott, a nőstényé sem hosszabb, mint az előtor háta, finoman és gyéren pontozott (különösen a csúcsi felén), fényes. Csápjának bunkója szélesebb és rövidebb, mint az előbbi fajé. Szárnyfedői szintén finoman barázdáltak. 3—4,8 mm.

Az irodalom Magyarországról, Ausztriából és Törökországból említi, de elterjedése bizonyára tágabb. Szlovákia déli területein is gyűjtötték. Hazai lelőhelyei: Budapest, Hódmezővásárhely, Zirc, Dunacsuny, Magyaróvár; nagyon ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. III—IV.

Muerlei FERRARI

4 (1) Szárnyfedőiken nincs rajzolat, a pikkelyek egyszínű szürkék, sárgák vagy sötétbarnák, néha több színű pikkelyek vegyesen is találhatók rajtuk, ezek azonban nem alkotnak rajzolatot.

5 (6) A szárnyfedők barázdái erőteljesek, különösen a tövük táján árokszerűen bemélyedtek. Előtorának oldalán a pikkelyek világos, a korongján sötét színűek. Szárnyfedőit barna pikkelyek takarják, néha a varrat mentén keskenyebb vagy szélesebb (nem élesen határolt) sávon feketések. Feje és hasoldala, ritkán előtora is fekete, ormánya és lábai vörösek. Ormányának hossza és alakja hasonlít az előbbi fajéhoz. Előtora is hasonló, de hosszanti középvonalában rendszerint nagyon jól fejlett élecske húzódik. Szárnyfedői kissé karcsúbbak, mint a 2 előbbi faj esetében, közterecskéi domborúak. 3,5—4,5 mm.

Morvaországból írták le, gyűjtötték a Duna mentén Szlovákiában is, és újabban Magyarországról (Budapest) is előkerült néhány példánya. Tápnövénye a *Prunus avium*. III—IV.

suturatus FAIRM.

6 (5) Szárnyfedőinek pontsorai nem, vagy csak nagyon sekélyen barázdáltak, a tövük táján nem mélyednek be árokszerűen. Egyébként az előbbi fajhoz messzemenően hasonlít, esetleg annak csak változata.

A Balkán-félszigetről írták le, nálunk elterjedt és nem ritka. Az irodalom szerint Dél-Szlovákiában is előfordul. Tápnövényeit nem ismerjük. III—V.

uniformis DESBR.

2. nem: **Aoromius** DESBR.

Kis termetű ormányosbogarak. Ormányuk mérsékelten hosszú, a csúcsa felé tetemesen elkeskenyedik. Szemük oldalt álló, homlokuk csak kevéssel keskenyebb, mint az ormányuk háta. Csápjuk térdes, ostora 7 ízből áll. Előtoruk széles, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedőik kissé szélesebbek, mint az előtoruk a legszélesebb pontján, válluk kiugró, csúcsuk egyenletesen lekerekített. Elülső csípőik majdnem érintik egymást. Elülső és középső combjuk belső élén kis, a hátsóén nagy fog van. Lábfejeik szélesek, 3. ízük mélyen kimetszett, kétkaréjos, sokkal szélesebb, mint a 2. íz. Karmaik a tövükön nem nőttek össze, belső oldalukon hosszú nyúlvány található. Felületüket sűrű pikkelyzet fedi.

A nemnek alig több mint 10 faját ismerjük, valamennyi a palearktikus régió lakója. A Kárpát-medencében és nálunk is csak 1 faja fordul elő.

— — Széles tojásdad alakú, fekete, csápja, lábszárai és lábfejei barnák. Felületét igen változó nagyságú és alakú pikkelyek borítják, rendszerint 2—4-szer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek, de az összes átmenetekkel esetenként majdnem szőrszerűek, vagy ellenkezőleg majdnem kerekdedek is lehetnek. Színük általában rozsdabarna,

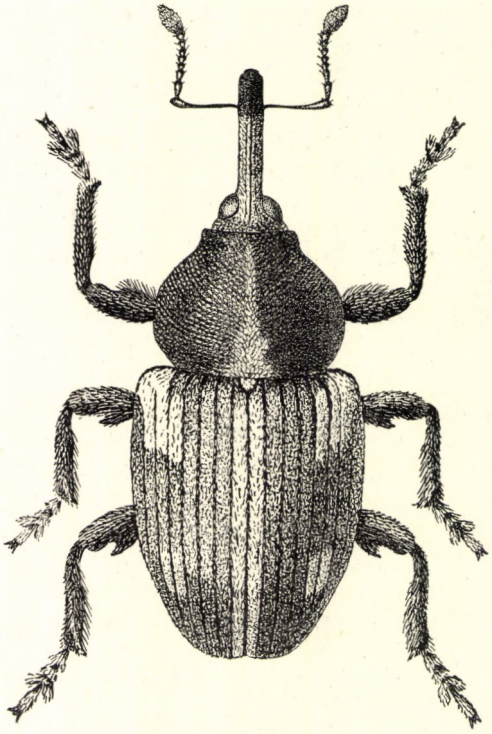

35. ábra. *Aoromius quinquepunctatus* L. (Eredeti)

előtorán egy hátul foltszerűen kiszélesedő hosszanti sáv, szárnyfedőinek varratmenti közterecskéje, 1—1 vállfoltja és 1—1 foltja a közép mögött fehér. Nem ritkán egész felülete ezüstszürkén pikkelyezett. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta, a hímé rövidebb. A hím szárnyfedőinek oldalai majdnem párhuzamosak, a nőstényei kissé erősebben íveltek. A hím elülső és középső combját alul hosszú, fehér pikkelyek díszítik (35. ábra). 3,5—4,2 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében a borsó közönséges kártevője. A zöldborsót károsítja, kárképe abban különbözik az éretlen borsóban fejlődő molyokétól, hogy nem tartalmaz szövedéket. Az imágók tavasszal zöld növényi részekkel táplálkoznak, a borsó virágzása idején párosodnak, majd a nőstény a fejlődő hüvely falán lyukat rágva abba 3—4 petét rak. A lárvák 8—10 nap múlva kelnek ki, és a borsó zsenge magvaival táplálkoznak; mintegy 2—3 hét múlva érik el teljes fejlettségüket (ilyenkor 5—7 mm hosszúak), és kirágják magukat a hüvelyből. A talajban néhány cm mélyen gubót készítenek, és abban bebábozódnak. 3—4 hét múlva kifejlődik az imágó, amely a gubóban telel át, és tavasszal repül ki. Minthogy a zöldborsó rövid idő alatt fogyasztásra kerül, a kártevő ellen nem alkalmazható vegyszeres védekezés. A károsodás bizonyos mértékig legfeljebb azáltal csökkenthető, hogy

a borsót az előző évi tábláktól minél távolabb vetjük. A vetőmagnak szánt borsó szigorú ellenőrzés mellett porozható virágzás előtt és után. Tápnövényei: *Pisum sativum* és ssp. *arvense*, *Lathyrus tuberosus*, *Vicia faba*, *V. angustifolia*. V—IX. (= *quinquemaculatus* PANZ.) — Borsóormányos

quinquepunctatus L.

Változatai:

1. Szárnyfedőin hiányzik a közép mögött levő fehér folt, vagy annak csak nyoma látszik. — Ritka (Káposztásmegyer, Pécel, Nadap, Tátika, Somogy m.) (= *Dieneri* HAJÓSS) ab. **inapicalis** ROUB.

2. A szárnyfedők 2—2 fehér foltja hosszanti irányban összefügg, és 1—1 fehér sávot alkot. — Ritka (Újpest: Alag, Isaszeg, Kőszegi-hegység, Siófok) ab. **connexus** REITT.

3. Színezete a forma typica-éhoz hasonlít, de szárnyfedőinek pikkelyei nagyon kicsik kerekdedek. — Jellegzetes példányai ritkák, de az azt megközelítő átmeneti alakok elég gyakoriak (= *Stredae* PEN.) ab. **Stredai** PEN

4. Felületének összes pikkelyei ezüstszürkék, a fehér foltok helye rendszerint ebben az esetben is kissé világosabb. — A forma typica között nem ritka (= *tauni* FRICKEN) ab. **quadrimaculatus** MÜLL.

3. nem: **Tychius** GERM.

Kis és apró termetű fajok. Ormányuk mérsékelten hosszú, a csúcsa felé erősen, árszerűen, ritkán gyengén elkeskenyedik, néhány faja esetében a csápok beízesülése táján kissé megtörik. Szemük lapos vagy kissé domború, ritkán erősen kidülledt, a homlokukon nem közelítik meg egymást. Csápjuk térdes, ostora 7 ízből áll. Előtoruk szélesebb, mint amilyen hosszú, harang alakú, néha oldalai a töve felé erősen behúzottak. Szárnyfedőik kissé szélesebbek, mint az előtoruk, hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, csúcsuk együttesen lekerekített. Elülső csípőik közel állnak egymáshoz. Combjaik fogatlanok, kivételesen a hátsókon apró fog nyoma látható. Néhány faj elülső lábszárának belső oldalán, a közepe táján (esetenként csak a hímén) gyengébb vagy erősebb fogat találunk. Lábfejeik 3. íze széles, mélyen kimetszett, kétkaréjos. Karmaik a tövükön nem nőttek össze, belső oldalukon fog vagy nyúlvány van. A legtöbb faj felületét, különösen szárnyfedőit zártan fedik a széles, tojásdad, kénsárga pikkelyek („sárga *Tychius*-ok"), más fajok pikkelyei hosszúak, keskenyek, sőt kivételesen szőrszerűek.

Több mint 270 faját ismerjük, a fajok túlnyomó többsége a palearktikus régió lakója, de sok él Észak-Amerikában is. Elenyésző a fajok száma az etiópiai és ausztráliai régióban, valamint Dél-Amerikában; az orientális régióból eddig egyetlen faja sem került elő. A Kárpát-medencében 23 faj előfordulását sikerült kimutatni, valamennyit már Magyarországon is megtalálták.

1 (2) Ormánya alsó oldalán sűrű, durva szőrök merednek kissé előrefelé a szőrök hossza eléri az ormány vastagságának felét (33. ábra: D). Szárnyfedőin a közterecskéket fedő sűrű, testhez simuló pikkelyek között számos, határozottan elálló pikkelyszőr is található, ezek nem sokkal keskenyebbek, mint a pikkelyek. Ormánya rövidebb, mint az előtor háta, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, egyenletesen ívelt, hátát a csápok tövéig sűrű, kissé elálló pikkelyszőrök borítják. Szeme

kidülledt. Előtora a csúcsa felé erősen, ívelten, a töve felé gyengén keskenyedik el, felületét sűrűn, kissé csapzottan fedik a hosszú, keskeny pikkelyek. Szárnyfedőinek barázdái erősek, pontozottak, a pontokban 1—1 finom, rövid pikkely ül. Combjain nincs fog. Csápja, lábszárai és lábfejei vörösek, combjai kissé sötétebbek. 3—3,5 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében nagyon ritka, eddig csak Kalocsán és környékén (Hajós) került elő. Tápnövényei: *Ononis hircina*, *O. natrix*

striatulus GYLL.

2 (1) Ormányuk alsó oldalán nincsenek durva, elálló serteszőrök, szárnyfedőiken a pikkelyek közül nem állnak ki pikkelyszőrök.

3 (14) Előtoruk hosszanti középvonalán és szárnyfedőiken a varrat mentén, vagy legalább csak az utóbbin élesen elkülönülő fehér pikkelysáv húzódik végig. A „sárga *Tychius*-ok", amelyeknek varratán elmosódott világos sáv látható, nem ide tartoznak.

4 (5) Előtora nagyon széles, oldalai igen erősen ívelt, tövük felé majdnem olyan erősen behúzottak, mint a csúcsuk felé (33. ábra: E). Háta lapított, durván pontozott, a hosszú, keskeny, kissé fémes csillogású pikkelyek elég sűrűn borítják. Töve mentén, különösen a hátulsó sarkokon számos nagy fehér pikkely helyezkedik el, ezek a pikkelyek sokkal szélesebbek, mint a korongon levők; hosszanti középvonalán nincsen fehér sáv. Ormánya rövid, rövidebb, mint az előtor háta, a tövén nagyon vastag, a hegyes csúcsa felé erősen elkeskenyedik, a háta oldalról nézve a töve közelében elég erősen ívelt, majd a csúcsáig egyenes, nem törik meg a csápok táján. Szeme erősen domború, kidülledt. Szárnyfedőinek barázdái finomak, a sorpontjaiban levő pikkelyek szőrszerűek. Fekete combjainak belső élén nincs fog, csápja, lábszárai és lábfejei vörösek. 2,5—3 mm.

Mediterrán faj, az irodalom szerint Magyarországon is előfordul („Hungaria"); ez az adat megerősítésre szorul. Tápnövényeit nem ismerjük

thoracicus BOH.

5 (4) Előtoruk kevésbé széles, oldalai a töve felé kevésbé erősen behúzottak (33. ábra: F), háta gyengébben vagy erősebben domború.

6 (7) Szárnyfedőinek pikkelyei szélesek, rövid tojásdadok, közöttük számos sötétebb, keskeny pikkelyszőr helyezkedik el, csak a varrat mellett levő és a legszélső közterecskék pikkelyei egyformán szélesek, és még tökéletesebben zártan állnak, mint a többi közterecskéken. Az előtor korongján kétoldalt széles, középvonalán keskeny fehér pikkelyek hosszanti sávokat alkotnak, a közöttük levő téren a pikkelyek keskenyek és sötétebbek. Néha a szárnyfedők váltakozó közterecskéi is sötétebben pikkelyezettek (ilyenkor a sötétebb, keskeny pikkelyszőrök vannak túlsúlyban), máskor az összes pikkelyek megközelítően hasonló színűek. A nőstény ormánya eléri az előtor hátának hosszát, vékony, a csúcsa felé mérsékelten elkeskenyedő, a hímé rövidebb, a tövén

szélesebb, erősebben elkeskenyedő, mind a 2 ivaré a csáptövek táján jól láthatóan megtörik. Előtora a töve felé alig keskenyedik el. Combjainak belső élén nincs nyoma fognak. Csápja és lábai teljesen vörösek. 3,5—4 mm.

Dél- és kelet-európai faj, a Kárpát-medencében Horvátországból, Erdélyből és Magyarországról vannak adataink. Hazánkban nagyon ritka (Budapest és környéke, Pilis hegység, Simontornya, Siófok). Tápnövényei: *Sarothamnus scoparius*, *Viscaria vulgaris*, *Genista tinctoria*, és állítólag az *Astragalus cicer* is

venustus FABR.

Változatai:

1. Összes pikkelyei és pikkelyszőrei egyformán fehéresek, előtorán nem látszanak hosszanti sávok. — A forma typica között nagyon ritka (Budapest, Budaörs, Nagykovácsi) ab. **pseudogenistae** PENT

2. Szárnyfedőin a váltakozó közterecskék pikkelyeit túlnyomórészt keskeny, sötét pikkelyszőrök helyettesítik, ezért jól láthatóan sávozottak. Előtorának sávjai is erősen érvényesülnek. — Nagyon ritka („Hungaria")
ab. **albolineatus** ZIEGLER

7 (6) Szárnyfedőiken a pikkelyek hosszúak, keskenyek, néha szőrszerűen vékonyak, a közterecskéken a pikkelyek között a kitinpáncél jól látható. Előtoruk a töve felé is tetemesen elkeskenyedik.

8 (9) Szárnyfedőin a pikkelyek szőrszerűen vékonyak, csak a varrat mentén levők alkotnak fehér sávot; ezek szélesebbek, határozottan pikkelyszerűek. Fekete, ormánya is teljesen vagy majdnem teljesen fekete, ilyenek combjai is; csápja a sötétebb bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösesbarnák. Mind a 2 ivar ormánya rövidebb, mint az előtor háta, a hímé a tövén kissé vastagabb, egyiké sem keskenyedik el a csúcs felé erőteljesen, és a csáptövek táján nem törik meg. Előtora domború, sűrűn elhelyezett pikkelyszőrei hosszúak, kissé vastagabbak, mint a szárnyfedők korongján levők, a hosszanti középvonalán összesűrűsödve fehéres sávot alkotnak. Combjai fogatlanok. 2,4—2,7 mm.

Európában és Észak-Afrikában honos, a Kárpát-medence területén Erdélyből, Szlovákiából és hazánkból ismerjük, de mindenütt felettébb ritka. Hazai lelőhelyei: Budapest, Újpest, Bátorliget, Kalocsa, Siófok, Szentgotthárd. Tápnövényei: *Trifolium medium*, *T. pratense*, *T. montanum* (= *aristatus* TOURN.)

lineatulus STEPH.

9 (8) Szárnyfedőin az összes pikkelyek szélesebbek, legalább pikkelyszőrszerűek. Ormányuk csúcsi része vagy combjuk vörös.

10 (13) Előtoruk hosszanti középvonalán fehér sáv van.

11 (12) Nagyobb, szélesebb. Előtora erősen domború, oldalai erősen íveltek, tövén is erősen behúzottak. Fekete, ormányának csúcsa, csápja a rendszerint sötétebb bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösek. Előtorán a pikkelyek hosszúak, pikkelyszőrszerűek, többnyire csak

hosszanti középvonalán alkotnak fehér sávot. A szárnyfedők pikkelyei a varrat mellett levő közterecskén elég széles tojásdadok, zártan állnak, a többin jóval keskenyebbek, a kitinpáncél jól látható közöttük. A páros közterecskék pikkelyei jóval sötétebbek, mint a páratlanoké, ezért váltakozó, keskeny fehér, illetve barnás sávokat idéznek elő. A nőstény ormánya is alig éri el az előtor hátának a hosszát, a tövén sem nagyon vastag, a tompa csúcsa felé gyengén keskenyedik el, háta nem törik meg a csáptövek táján; a hím ormánya ehhez hasonló, de kissé rövidebb és vastagabb. Szeme elég erősen kidomborodik a fej oldalvonalából. Hátulsó combjának belső élén tompa fogacska ül, amelyet elálló pikkelyek többnyire még jobban kiemelnek. 2,8—3,5 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, de nem gyakori. Magyarországon ritka (Budapest, Esztergom, Kalocsa, Pécs, Siófok). Tápnövényei: *Trifolium pratense*, *T. arvense*, *T. agrarium*. Lárvája a növény szívhajtásain gubacsot okoz. V—VI.

polylineatus GERM.

Változata:

1. Szárnyfedőin a pikkelyek egyformán világos színűek, nem alkotnak világos és sötét sávokat. — A forma typica között elég ritka ab. **lineolata** DESBR.

12 (11) Az előbbi fajhoz nagymértékben hasonlít, külsőleg az alábbiakban különbözik tőle: kisebb, karcsúbb, előtora is, szárnyfedői is kissé lapítottak; az előbbinek az oldalai kevésbé erősen íveltek, töve felé gyengébben behúzottak. Csápbunkója ritkán sötétebb, mint az ostora, combjai viszont gyakran vörösek. Előtorán a középső hosszanti fehér sávon kívül kétoldalt rendszerint jól látható 1—1 szélesebb, elmosódott szélű sáv. Ormánya kissé vékonyabb és erősebben hajlott. Hátulsó combjának belső élén szintén van fogacska. 2,2—2,7 mm.

Elterjedése is az előbbi fajéhoz hasonlít, a Kárpát-medencében és nálunk is sokkal gyakoribb, mint az. Tápnövénye az *Anthyllis vulneraria*. IV—VII.

Schneideri HERBST

Változata:

1. Szárnyfedőin a pikkelyek egyformán világos színűek, nem alkotnak sötét és világos sávokat. — A forma typica között nem ritka ab. **aristatus** TOURN.

13 (10) Előtorának hosszanti középvonalán nincs fehér sáv, csak a szárnyfedők varrata mentén; utóbbiak közterecskéi nem mutatnak váltakozó sötét és világos sávozottságot. Fekete, ormányának csúcsa, csápja, lábai a fekete combok kivételével vörösek. Felületének pikkelyei hosszú tojásdad vagy pálcika alakúak, sárgák vagy ritkábban fehéresszürkék, a varrat mellet levő közterecskén levők szélesebbek, sűrűbben állnak, élesen elkülönülnek a többi közterecske pikkelyzetétől. Ormánya a tövén erősen lehajlik, vastag, majd a hegyes csúcsa felé erősen elvékonyodik (33. ábra: G), csáptövei táján nincs nyoma törésnek. Szeme lapos, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Előtora mérsékelten széles, a közepe táján a legszélesebb, a csúcsa felé erősen, a töve felé

gyengén keskenyedik el. Combjainak belső élén nincs nyoma fognak. 2—2,7 mm.

Dél- és Kelet-Európát, valamint Észak-Afrikát lakja. A Kárpát-medence legnagyobb részében megtalálható, hazánkban gyakori. Tápnövényei: *Melilotus officinalis*, *M. albus*, amelyek levelein gubacsokat idéz elő. III—VIII, X, XII.

meliloti STEPH.

14 (3) Sem előtorukon, sem szárnyfedőiken nincs élesen elkülönülő fehér hosszanti sáv. Ide tartozik valamennyi „sárga *Tychius*" is, amelyek varrata, sőt ritkán oldala mentén is a pikkelyek világosabbak vagy fehérek. Kivételesen (*T. tomentosus* HERBST, *T. tibialis* BOH.) a varrat mentén 1—1 rendezetlen sor szélesebb fehéres pikkely is található, ezek azonban sohasem töltik be teljesen a varrat mellett levő közterecskét.

15 (28) Szárnyfedőik pikkelyei keskenyek, pikkelyszőr-, sőt néha szőrszerűek, nem fedik zártan a kitinpáncélt. Felületük rendszerint feketésnek vagy hamvasnak látszik.

16 (21) Csápjuk teljesen vörös, bunkója sem sötét vagy fekete.

17 (18) Ormánya árszerűen elkeskenyedik (33. ábra: G), combja fekete vagy ritkán vörös. Ide tartoznak a *T. meliloti* olyan példányai, amelyeken a fehéres varratsáv nem látszik vagy gyenge (lásd a 13. sorszám alatt).

18 (17) Ormányuk a tövétől a csápok tövéig gyengén, majd onnan a csúcsáig kissé erősebben elkeskenyedik, hátvonalának ívelése sokszor kissé megtörik (33. ábra: H).

19 (20) Mind a 2 ivar lábszárának belső élén jól látható fogacska (36. ábra: A) vagy kidudorodás látható. Felületének pikkelyszőrei ezüstszürkék. Ormánya enyhén, egyenletesen hajlott, rövidebb, mint az előtor háta, majdnem a csúcsáig egyforma vastag, a csúcsa elkeskenyedik. Szeme mérsékelten boltozott, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Előtora széles, oldalai ívelt ek, legnagyobb szélessége majdnem eléri vállainak szélességét, mérsékelten domború, erősen pontozott, elég sűrűn elhelyezkedő pikkelyszőrei pálcika alakúak. Szárnyfedői elég szélesek, oldalai ívelt ek, pikkelyei hosszabbak, mint az előtorán levők, elég sűrűn állnak, ezért felületük hamvasszürkének látszik. Lábai erősek, combjai vastagok. 1,8—2,2 mm.

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében hazánkon kívül Erdélyben is megtalálták. Eddig ismert hazai lelőhelyei: Budapest, Vácduka (Csörög-puszta) és Szentgotthárd. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VI, X.

Sharpi TOURN.

20 (19) Egyik ivar elülső lábszárának belső élén sincs fog vagy kidudorodás (36. ábra: B). Kevéssé domború, elég széles tojás alakú faj, felü-

letét mérsékelten vékony vagy erősebben kiszélesedő sárgás pikkelyszőrök fedik; az előtorán levők gyakran gyengén fémesen csillognak. Fekete, ormányának csúcsa, csápja és lábai vörösek, combjai néha kissé sötétebbek. A hím ormánya jól láthatóan, a nőstényé alig rövidebb, mint az előtor háta, a tövétől a csápok tövéig egyforma vastag, sőt rendszerint a közepe táján a legvastagabb. A csápok tövétől a csúcsig gyengén, egyenletesen keskenyedik el, mind a 2 ivaré gyengén hajlott (33. ábra: H). Előtora a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai enyhén ívelt, hátulsó felén majdnem egyenesek. Válla kissé szélesebb, mint az előtora, szárnyfedőinek barázdái finomak, varrata mentén gyakran találunk több-kevesebb széles fehér pikkelyt, ezek azonban nem töltik ki az 1. közterecskét, és nem alkotnak élesen határolt fehér varratsávot. 2—2,5 mm.

Kelet- és Dél-Európa lakója, a Kárpát-medencében is, nálunk is nagyon elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Trifolium*- és *Melilotus*-fajok; az irodalom még *Fragaria*-, *Crataegus*- és *Salix*-fajokat is említ, de ezek talán csak véletlen tartózkodási helyei lehettek a fajnak. Lárvája a virágzatban fejlődik. Gazdasági jelentősége nincs tisztázva. IV—XI.

tomentosus HERBST*

21 (16) Csápjuknak legalább a bunkója fekete vagy sötét.

22 (25) Lábaik teljesen vörösek (combjaik is).

23 (24) Nagyobb. Szárnyfedői barnásvörösek, előtora széles korong alakú, gyengén domború, oldalai a töve felé is erősen behúzottak (36. ábra: C). Fekete, ormányának csúcsa, csápjának töve és ostorának nagy része, valamint lábai vörösek. Felületének pikkelyei vékonyak, majdnem szőrszerűek, néha azonban elég vastag pikkelyszőr alakúak, rendszerint fehéresek vagy szürkések; a varrat mellett levő közterecskén sem sűrűsödnek össze. Ormánya gyengén hajlott, egyenletesen és nagyon gyengén (a nőstényé valamivel erősebben) keskenyedik a csúcsa felé; a hímé rövidebb, mint az előtora, a nőstényé majdnem eléri annak hosszát. Szárnyfedőinek válla alig szélesebb, mint az előtora a legszélesebb pontján, barázdái erősek, sorpontjai nagyok. Lábszárainak belső élén nincs fog. 2—2,5 mm.

Mediterrán elterjedésű faj, felhatol a Kárpát-medence területére is, ahol a Bánságban (Resicabánya), Erdélyben (Nagyszeben) és Magyarországon (Badacsony, Budapest és környéke, Pécs) gyűjtötték, de itt nagyon ritka. Tápnövénye a *Melilotus albus*. V—VI.

rufipennis C. BRIS.

24 (23) Kisebb. Rendszerint szárnyfedői is feketék, előtora domborúbb, oldalai gyengén ívelt, a töve felé kevéssé behúzottak (36. ábra: D). Nagymértékben hasonlít az előbbi fajhoz. Pikkelyei hosszú pikkelyszőrök, szürkék vagy sárgásak, varrata mentén szintén nem sűrű-

* Ide vezetnek a *T. junceus* REICHE (lásd az 51. sorszám alatt) olyan példányai is amelyek szárnyfedőin a pikkelyek nagyon keskenyek, pikkelyszőrszerűek, de ennek — egyéb eltéréseken kívül — ormánya a tövétől a csúcsáig tetemesen elkeskenyedik.

sődnek össze. Ormánya kissé rövidebb és vastagabb, de egyébként nagyon hasonlít az előbbi fajéhoz. Szárnyfedőinek válla kissé szélesebb, mint az előtora, barázdái finomak, sorpontjai kicsik, de bennük rendszerint 1—1 elég erős pikkelyszőr látható. Lábszárainak belső élén nincs fog. 1,3—1,8 mm.

Kelet- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében főleg az alföldeken fordul elő, de mindenütt ritka. Hazai lelőhelyei: Budapest környéke, Hadház, Fenyőfő, Csurgó, Kaposvár, Erdőalja. Tápnövénye a *Trifolium arvense*. V—VII. (= *Gabrieli* PEN.)

pumilus C. BRIS.*

25 (22) Combjaik és néha legalább részben lábszáraik is feketék.

26 (27) Legkisebb fajunk, keskeny, hosszúkás tojás alakú. Fekete, csápjainak töve, ormányának csúcsa, lábszárai és lábfejei vörösek. Pikkelyzete gyér, pikkelyei vékony pikkelyszőrök, sőt néha majdnem szőrszerűek, a közterecskéken néha 1—2 sort alkotnak, a varrat mentén futó közterecskén nem sűrűsödnek össze. Ormánya mintegy az előtor hosszával egyenlő, gyengén, egyenletesen hajlott, a csúcsa felé egyenletesen, a nőstényé kissé erősebben vékonyodik el, mint a hímé. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, a töve felé is jól láthatóan elkeskenyedik, oldalai íveltek. Válla alig szélesebb, mint az előtora a legszélesebb pontján, finom barázdái sűrűn pontozottak, a sorpontokban pikkelyszőr ül. Elülső lábszárának belső élén kis fog van. 1,1—1,5 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében szórványosan (Horvátország, Erdély, Szlovákia) fordul elő, és nagyon ritka. Magyarországon egyetlen példányát Rákospalotán gyűjtötték. Tápnövényei állítólag *Trifolium*-fajok

pusillus GERM.

27 (26) Jóval nagyobb. Könnyen felismerhető arról, hogy lábszárai legalább a tövükön, de rendszerint nagyobb mértékben feketék, sokszor or-

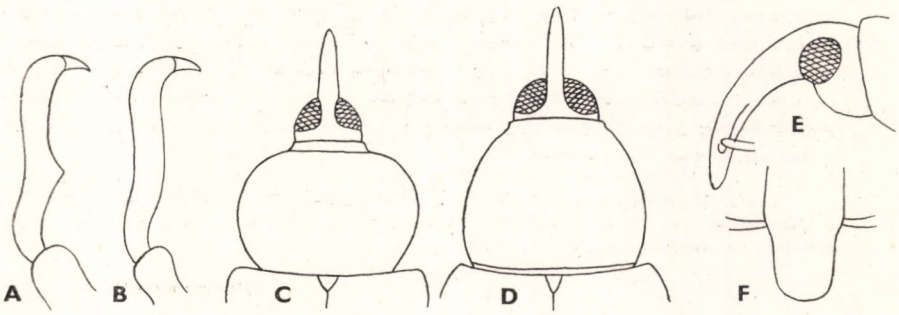

36. ábra. A: *Tychius Sharpi* TOURN. és B: *T. tomentosus* HERBST elülső lábszára — C: *T. rufipennis* C. BRIS. és D: *T. pumilus* C. BRIS. előtora — E: *T. crassirostris* KIRSCH ♂ ormánya és F: annak csúcsa (Eredeti)

* A *T. pumilus* combjai néha kisebb-nagyobb mértékben elsötétednek. Az ilyen példányok összetéveszthetők a *T. pusillus* GERM. nevű fajjal (lásd a 26. sorszám alatt), de az előbbinek nincs, az utóbbinak az elülső lábszár belső élén van foga.

mánya is majdnem teljes hosszában fekete. Kivételesen a lábszára teljesen vörösek, de az ilyen példányokat az előbbi fajtól már nagyságuk is megkülönbözteti. Felületét aránylag gyér pikkelyszőrök fedik, amelyek a varrat mentén húzódó közterecskén sem állnak sűrűbben. Ormánya egyenletesen és gyengén hajlott, a csúcsa felé mind a 2 ivar esetében egyenletesen vékonyodik el, a hímé mintegy az előtor hosszával egyenlő, a nőstényé kissé hosszabb. Előtora jóval szélesebb a hosszánál, a hímé a csúcsa felé is mérsékelten keskenyedik el, oldalai gyengén íveltek, a nőstényé a csúcsa felé erősebben elkeskenyedik, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedői finoman barázdáltak. A hím elülső lábszárának belső élén fog van. 2—2,5 mm.

Európában és Észak-Afrikában honos. A Kárpát-medencében elterjedt, Magyarországon szórványosan fordul elő. Tápnövényeit nem ismerjük. V, VI, VIII, IX.

tibialis Boh

28 (15) Felületük pikkelyei szélesek vagy pálcikaszerűek, sűrűn, sokszor hézagmentesen fedik a kitinpáncélt. A pikkelyek sárgák, néha fehéres pikkelyek elmosódott szélű hosszanti sávokat alkotnak („sárga *Tychius*-ok").

29 (34) Nagy fajok, legalább 3 mm hosszúak. Ormányuk nem feltűnően rövid és vastag.

30 (31) A szárnyfedőik pikkelyei keskeny pálcika alakúak, csak a barázdák pontjaiban levők szőrszerűek, és csak a varrat mentén mutatkoznak széles pikkelyek. Előtorának pikkelyei is pálcikaszerűek, néha hosszabbak és „összecsapzottak". Lábai, csápjai és ormányának csúcsi fele vörös, utóbbinak tövi fele mindig sötétebb, esetenként lábai is, különösen combjai sötétebb barnásvörösek. A hím ormánya rövidebb, mint az előtor háta, elég vastag, egyenletesen és gyengén hajlott, a csúcsa felé nagyon gyengén keskenyedik el. A nőstény ormánya valamivel hosszabb és vékonyabb, eléri az előtor hátának hosszát. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai mind a 2 ivar esetében erősen íveltek. Szárnyfedői szélesek, barázdái finomak, legtöbbször alig látszanak a sűrű pikkelyzet között. Lábszárainak belső élén nincs fog. 3—4 mm.

A Balkán-félszigeten és Kelet-Európában él, Magyarországon — különösen a Dunántúlon — elterjedt, de nem gyakori. Tápnövényei: *Astragalus cicer*, *A. glycyphyllus*, *A. austriacus*. IV—VIII, XI.

Kiesenwetteri Tourn

31 (30) A szárnyfedők pikkelyei nagyon különbözők, a zömét széles tojás alakú pikkelyek alkotják, közöttük számos hosszú, keskeny pikkely található.

32 (33) Előtorának pikkelyei a korongon hosszúak, majdnem pikkelyszőrszerűek, rendszerint „összecsapzottak". Ormánya és lábai legalább

részben feketék vagy sötétbarnák; ide tartoznak a *T. venustus* FABR. (lásd a 6. sorszám alatt) olyan példányai, amelyeknek szárnyfedőin a pikkelyzet egyszínű, nem sávozott (*T. venustus* ab. *pseudogenistae* PEN.)

33 (32) Előtorának pikkelyei rövid pálcika alakúak, a korongon is egyenletesen eloszlottak, rendezetten állnak. Ormánya és lábai vörösek. Pikkelyzete nagyon sűrű, előtorát és szárnyfedőinek közterecskéit is rendszerint zártan takarják. A szárnyfedők pikkelyei szélesek, tojás alakúak, közéjük — különösen a közterecskék hosszanti középvonalai mentén — keskeny, pálcika alakú pikkelyek vegyülnek. A barázdák sorpontjaiban elhelyezkedő pikkelyek szőrszerűen vékonyak. A hím ormánya alig éri el az előtor hátának hosszát, nagyon gyengén, egyenletesen ívelt, csak a csúcsi táján keskenyedik el gyengén. A nőstényé hosszabb, vékonyabb, kissé erősebben hajlott, egyenletesebben, de szintén gyengén keskenyedik el a csúcsa felé. Előtorának oldalai elég erősen íveltek, szárnyfedői kissé karcsúbbak, mint a 2 előző fajé. 3—3,5 mm.

Kelet-európai faj, a Kárpát-medencében a Bánságtól hazánkon át Dél-Szlovákiáig fordul elő, nem gyakori. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VIII.

subsulcatus TOURN.

34 (29) Kis fajok, hosszuk nem éri el a 3 mm-t.

35 (36) Ormánya feltűnően vastag és rövid (36. ábra: E). A hím ormányának elkeskenyedett csúcsi része (a csáptövek és a csúcs között) alig, a nőstényé is csak kevéssel hosszabb, mint amilyen széles a csápok töve között (36. ábra: F). Ormánya és lábai vörösek, előbbinek tövi fele gyakran, valamint csápjának vége sötétebb. Pikkelyei sűrűn állnak, világossárgák, néha fehéresek, az előtorán levők kissé keskenyebbek, mint a szárnyfedőket takarók. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, erősen domború, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedői majdnem kétszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, esetenként kissé rövidebbek. Lábai vaskosak, egyik combjának belső élén sincs fog, de a hátulsó a csúcsa előtt alul erősen befűzött. Lábszárait, különösen az elülsőt, hosszú szőrszerű pikkelyek díszítik. 2,5—3 mm.

Kelet- és Dél-Európa lakója. A Kárpát-medencében elterjedt, nálunk főleg a Dunántúlon és a Duna—Tisza közén található, de nem gyakori. Tápnövényei: *Melilotus alba*, *M. officinalis*, *Medicago sativa*, *M. falcata*. Lárvája levélgubacsokat okoz. V—IX, XI.

crassirostris KIRSCH

36 (35) Ormányuk lényegesen vékonyabb és rendszerint hosszabb.

37 (38) Hátulsó combjának belső élén tekintélyes fog van. Hosszúkás, lábai, csápja (rendszerint a sötétebb bunkó kivételével) és ormányának csúcsa vörös. Pikkelyei sárgák, ritkábban szürkések, két-háromszor olyan hosszúak, mint amilyen szélesek, csúcsuk lemetszett, rendszerint

zártan takarják a felületét, varrata mentén gyakran — nem élesen határolt — világosabb sávot alkotnak. Ormánya gyengén hajlott, hátának ívelése a csápok tövénél alig törik meg, erősebben elkeskenyedő csúcsa három—négyszer olyan hosszú, mint amilyen széles a csápok töve között. Szeme erősen domború. Domború előtora sokkal szélesebb a hosszánál, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedőinek hossza eléri vagy megközelíti együttes szélességük kétszeresét. Lábai erősek, sűrűn pikkelyezettek. 2,2—2,7 mm.

Dél-európai faj. A Kárpát-medencében Magyarországon elég gyakori, Szlovákiában, Kárpátalján és Erdélyben csak elvétve került elő. Horvátországban bizonyára nem ritka, de csak kevés adat áll rendelkezésünkre. Tápnövényei: *Lotus corniculatus* és *Melilotus*-fajok. Lárvája a hüvelyben fejlődik. III, V—XI. (= *squamulatus* GYLL.)

flavicollis STEPH.

38 (37) Hátulsó combjának belső élén nincs jól fejlett fog, legfeljebb ritkán szemölcsszerű kiemelkedés, vagy a comb erős domborulatán néhány elálló pikkely látszik fognak.

39 (40) Szeme erősen dülledt, boltozatának legmagasabb pontja nem a közepén, hanem a hátulsó széle közelében van (37. ábra: A). Ormánya elég hosszú, a hímé megközelíti, a nőstényé eléri az előtor hátának hosszát, vékony, ívelése nem törik meg a csáptövek táján, egyenletesen keskenyedik a hegyes csúcsa felé. Szárnyfedőinek pikkelyei zártan állnak, egyszínű szürkések, soha sincs fehéres oldalsávja. Ormányának rendszerint nagy része és csápbunkója fekete, lábai vörösek, combjai néha sötétebbek. Pikkelyei rövidek, 2—3-szor olyan hosszúak, mint amilyen szélesek, szárnyfedőin a keskeny barázdákat szabadon hagyják. Lábaik vaskosak, egyik combjuk belső élén sincs fog. 2—2,5 mm.

Pontomediterrán faj, nyugat felé szórványosan Bajorországig húzódik. A Kárpát-medencében Jugoszlávián kívül csak Magyarországról ismerjük, ahol szórványosan fordul elő és elég ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. VI, VII, X. (= *difficilis* PEN. non TOURN. et auct.)

Kulzeri PEN.

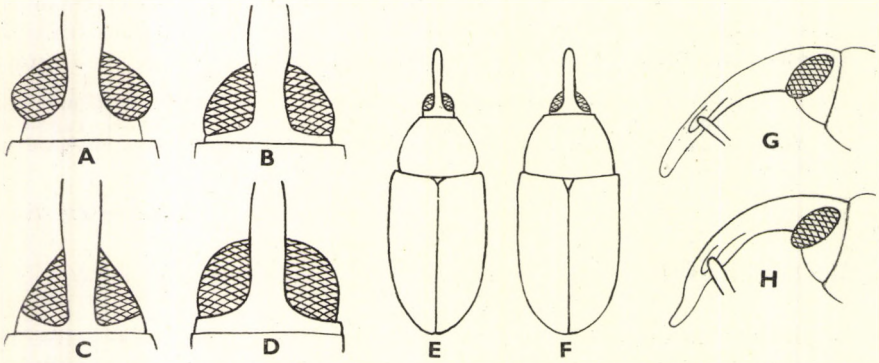

37. ábra. A: *Tychius Kulzeri* PEN., B: *T. medicaginis* C. BRIS., C: *T. haematopus* GYLL. és D: *T. flavus* BECKER szeme — E: *T. aureolus* KIESW. ssp. *femoralis* C. BRIS. és F: *T. junceus* REICHE testalkata — G: *T. medicaginis*, C. BRIS. és H: *T. junceus* REICHE ormánya (Eredeti)

40 (39) Szeme gyengén domború vagy lapos (37. ábra: B), vagy ormányának háta megtörik a csáptövek táján, vagy szárnyfedőin a korong két oldalán halvány fehéres sáv húzódik.

41 (42) Szárnyfedőin, a vállbütyöktől kiindulva, elmosódott fehér oldalsáv húzódik, amely rendszerint nagyon jól, néha azonban csak erősebb nagyítás alatt (15—30×) látható. Ritkán erősen visszafejlődött és csak a vállbütykökre szorítkozik.* Csápjának tövi fele vörös, a csúcsa felé rendszerint elsötétedik. A nőstény ormánya olyan hosszú, a hímé valamivel rövidebb, mint az ormány háta, csúcsi része kétszer (♂) vagy két és félszer (♀) olyan hosszú, mint amilyen széles az ormány a csáptövek között. Előtora kissé szélesebb a hosszánál, szárnyfedőinek hossza nem éri el együttes szélességük kétszeresét, pikkelyezése sűrű, de csak a varrat mellett levő közterecskén teljesen zárt. 2—2,5 mm.

Közép- és Dél-Európa lakója. A Kárpát-medencében is, nálunk is egyike a gyakori fajoknak. Tápnövényei: *Medicago sativa*, *M. falcata*, *M. varia*. IV—VIII, XI.

medicaginis C. Bris.

42 (41) Szárnyfedőiken nincs fehéres oldalsáv.

43 (44) Ormánya nem a tövén, hanem a közepe táján a legvastagabb (33. ábra: H). Elég keskeny pikkelyei miatt a 20. sorszám alatt szerepel: *T. tomentosus* Herbst.

44 (43) Ormányuk a tövén a legvastagabb.

45 (46) Szeme lapos, nem dülled ki a fej oldalvonalából (37. ábra: C). Lábai, csápja és ormányának csúcsi része vörös. Pikkelyei sűrűn, sokszor majdnem zártan állnak, alakjuk és nagyságuk változó, két—négyszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek, színük az okkersárgától az ezüstösszürkéig váltakozik. Ormánya elég vastag és rövid, a nőstényé alig éri el az előtor hátának hosszát, a hímé még rövidebb. Hátának ívelése a csápok töve táján gyengén megtörik, a csúcsi része különösen a nőstény esetében hosszú, csak valamivel rövidebb, mint a csápok töve és az ormány töve között levő rész. Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedői sokkal hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. 1,8—2,5 mm.

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében elterjedt, de csak Magyarországon látszik gyakorinak, a többi országokból csak szórványos adataink vannak. Tápnövényei: *Lotus corniculatus*, *Melilotus officinalis*, *M. albus*. Termesztett tápnövényein néha tekintélyes kárt okoz, a bogár a levelek fonákján hámozgat, gyakran csak a felső epidermisz marad épen. IV—XI, XI—XII.

haematopus Gyll.

* Az ilyen, majdnem egyszínű példányok nagyon hasonlítanak a *T. junceus* Reiche nagy példányaira, de ez utóbbi ormányának háta a csáptöveknél erősen megtörik és a csúcsa felé erősen elvékonyodik (37. ábra: H), míg ennél a fajnál ilyen törés alig észlelhető, és az ormány a csúcsáig csak gyengén keskenyedik el (37. ábra: G).

46 (45) Szemük enyhén vagy erősen domború, kidomborodik a fej oldalvonalából (39. ábra: D).

47 (48) Szárnyfedői hosszúak, majdnem elérik együttes szélességük kétszeresét (mintegy 85 : 50) (37. ábra: E). A hím elülső és középső combjait sűrű fehér pikkelyszőrök díszítik. Felületének pikkelyei egyszínű sárgák, fehér oldalsávja csak a nyugat-európai forma typica-nak van, és ez arra a földrajzi alfajra jellemző. A pikkelyek pálcika alakúak, általában három—négyszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek (de alakjuk elég változó). Olyan sűrűn állnak, hogy a kitinpáncélt majdnem teljesen elfedik, de a keskeny barázdák szabadon maradnak. A barázdák sorpontjaiban ülő pikkelyek rövidebbek és kissé keskenyebbek, mint a közterecskéken levők. Lábai és rendszerint ormányának nagy része és csápja teljesen vörös. Ormánya rövid és vastag, a nőstényé is alig éri el az előtor hátának hosszát. Hátulsó combjának belső élén gyakran kelti néhány elálló pikkely fogacska látszatát. 2,3—2,8 mm.

Európai faj, Kelet-Európában az itt ismertetett földrajzi alfaja él, ez a Kárpát-medencében szórványosan fordul elő, és nálunk is elég ritka. Tápnövénye a *Melilotus officinalis*, de állítólag más *Melilotus*- és *Medicago*-fajok is. V—VII.

aureolus KIESW. ssp. **femoralis** C. BRIS.

48 (47) Szárnyfedőik rövidebbek, alig hosszabbak, mint az együttes szélességük másfélszerese (37. ábra: F).

49 (50) Ormánya a csúcsa felé gyengén vékonyodik el, hátának ívelése a csáptövek táján igen gyengén törik meg. Ide tartoznak a *T. medicaginis* C. BRIS. olyan példányai, amelyeknek szárnyfedőin a fehér oldalsáv hiányzik, vagy csak nyomokban látható (lásd 41. sorszám alatt).

50 (49) Ormányuk a csúcsa felé erősen elvékonyodik, hátának ívelése a csáptövek táján jól láthatóan megtörik (37. ábra: H).

51 (52) Szárnyfedőinek pikkelyei többé-kevésbé hosszúak, keskenyek, néha pikkelyszőrszerűek, fehéresszürkések vagy sárgák, a kitinpáncél jól látható közöttük. Ormánya elég rövid, a nőstényé olyan hosszú, mint az előtor háta, a hímé rövidebb, a tövén vastag, a csúcsa majdnem hegyes, gyengén hajlott. Szeme domború. Csápja vörös, csúcsi fele nemritkán sötétebb. Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé erősen, a töve felé gyengén keskenyedik, oldalainak hátsó fele nagyon gyengén ívelt, sokszor majdnem egyenes. Szárnyfedői szélesek, tojásdadok. Lábai vörösek, combjainak belső élén nincs fog. 2—2,5 mm.

Európán kívül Észak-Afrikában és Kisázsiában is elterjedt. A Kárpát-medencében és nálunk is gyakori. Tápnövényei: *Melilotus officinalis*, *Medicago sativa* *Lotus corniculatus*, *Anthyllis vulneraria*, *Trifolium* spp. Gazdasági jelentősége nincs tisztázva, nálunk a *T. flavus* rovására írt kár kisebb-nagyobb részét bizonyára ez a faj okozza. V—VIII. (= *curtus* C. BRIS.)

junceus REICHE.

52 (51) Az előbbi fajhoz annyira közel áll, hogy megkülönböztetése nehézségekbe ütközik. Sem ormánya, sem csápja, szeme, színezete, lábai, de még a hím párzószervének jellegzetességei sem árulnak el megbízható különbséget. Még legmegbízhatóbb faji bélyegnek a felület pikkelyezése tekinthető, amely viszont olyan mértékben állandó, hogy

38. ábra. *Tychius flavus* BECKER (Eredeti)

alkalmasnak látszik számos apró eltérés mellett önálló faji voltát alátámasztani. A szárnyfedők pikkelyei igen sűrűn állnak, gyakran tetőcserépszerűen átfedik egymást, úgyhogy a kitinpáncélt teljesen eltakarják, sőt a barázdák is alig látszanak, mert a sorpontokban ülő pikkelyek hasonlítanak a közterecskéken levőkhöz. Általában valamivel nagyobb, mint az előző faj (38. ábra). 2,3—2,8 mm.

Elterjedése sokkal szűkebb, mint az előbbi fajé, eddigi ismereteink szerint Délkelet-Európára szorítkozik, az irodalom szerint ennek a területnek xerofil sztyeplakója. A Kárpát-medencében Jugoszlávia megfelelő területein, valamint nálunk közönséges, északabbra csak Dél-Szlovákiából van adatunk („Pressburger Komitat"); a régi irodalom Erdélyből is említi (Brassó), de ez az adat nem látszik helyesnek. Nálunk országszerte elterjedt, és az egyedüli *Tychius*-faj, amelyet mezőgazdasági irodalmunk mint kártevőt tart nyilván. Nem vitás, hogy ez az általánosítás a fajok elkülönítésének nehézségeire vezethető vissza. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a „*Tychius*-károkat" nálunk is több faj okozza.

Bogár alakban telel át, tavasszal hagyja el bábkamráját. A nőstény a növény hüvelyébe rág lyukat, és hüvelyenként 1—1 petét helyez el. A sárga fejű, fehér, lábatlan lárva néhány mag részleges elfogyasztása után a nyár folyamán kirágja magát a hüvelyből, a talajba húzódik, bábbölcsőt készít, és abban bábbá, majd imágóvá alakul, de tavaszig nem jön elő. Vegyszerekkel szemben az imágó messze-

menően ellenálló. A kár megelőzhető vagy nagymértékben csökkenthető, ha a maglucernát a virágzás kezdetétől időközönként (szükség szerint 3—7 naponként) Manninger-féle rovarfogó gépek segítségével megtisztítják a kártevőktől. III, V—VIII, XI. (= *difficilis* TOURN., *brunnensis* TOURN.) — Lucernamag-ormányos

flavus BECKER

4. nem: **Miccotrogus** SCHÖNH.

A *Tychius* nem igen közeli rokona. Egyetlen, esetleg generikusnak nevezhető jellegzetessége, hogy csápostora nem 7, hanem 6 ízből áll. Egyes szerzők csak a *Tychius* nem alnemének tekintik. Ormányuk rövid, nem éri el az előtor hátának hosszát, majdnem egyenes, a csúcsa felé egyenletesen elkeskenyedik, hátának ívelése nem törik meg. Szemük lapos vagy mérsékelten domború. Előtoruk többé-kevésbé szélesebb a hosszánál. Szárnyfedőik hosszúak, csúcsuk egyenletesen lekerekített. Lábaik erőteljesek, egyes fajok hímjének elülső lábszárán fog van. Felületüket sűrű, néha kissé fémes csillogású, vékony pikkelyszőrök borítják; szélesebb pikkelyek a hazai fajoknál csak a pajzsocskán és a hasoldalon találhatók.

Eddig a nemnek mintegy 40 faját ismerjük, nagy részük palearktikus elterjedésű, mintegy 10 faj pedig Észak-Amerika mérsékelt égövű területein él. 1 faj Európán kívül Észak-Amerikában is előfordul. A Kárpát-medencében 2 faj található meg, mind a kettő Magyarországon is gyakori.

1 (2) Mérsékelten hosszúkás, inkább tojásdad faj. Szárnyfedői feketék, felületének pikkelyszőrei fehérek, néha ezüstösek, nem keltik fémes csillogás látszatát. Ormányának nagy része, csápja a fekete bunkó (néha több-kevesebb ostoríz) kivételével és lábai vörösek, combjai néha sötétebbek. Ormánya rövidebb, mint az előtor háta, a hímé kissé erősebben elkeskenyedik a csúcsa felé, mint a nőstényé. Szeme lapos, alig domborodik ki a fej oldalvonalából. Előtora jóval szélesebb, mint amilyen hosszú (28 : 23), a közepe táján a legszélesebb, oldalai egyenletesen ívelten. Pajzsocskáját apró, kerekded pikkelyek takarják, amelyek nem alkotnak elütő fehér foltot. Szárnyfedőinek oldalai gyengén ívelten. A közterecskék sűrű pikkelyszőrei rendszerint többé-kevésbé jól észlelhetően sávokat alkotnak, a barázdák sorpontjaiban igen apró szőröcskék találhatók. A hím elülső lábszárán nincs fog. 1,7—2 mm.

Európában és Észak-Amerikában él, a Kárpát-medencében és nálunk is nagyon elterjedt és közönséges. Tápnövényei: *Trifolium pratense*, *Genista* sp. és *Plantago* sp. Bár növényvédelmi irodalmunk nem tesz említést kártevéséről, a lóherén való tömeges előfordulása miatt, és mert lárvája a virágfejekben fejlődik, kárt okozhat. I, III—XI. — Szurkosorrú ormányos

picirostris FABR.

2 (1) Hosszú, keskeny faj, szárnyfedői nagyrészt vörösek, felületének pikkelyszőrei — különösen fején és előtorán — bronzosan csillognak, ritkábban ezüstös színűek. Ormányának csúcsa, csápja a gyakran sötétebb bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösek, vörös szárnyfedőin a varrat és az oldalszegély rendszerint elég szélesen feketén

vagy sötéten szegélyezett. Mind a 2 ivár ormánya rövidebb, mint az előtor háta, alig hajlott, és a csúcs felé csak gyengén vékonyodik el. Szeme jól láthatóan kidomborodik a fej oldalvonalából. Előtora kissé szélesebb, mint amilyen hosszú (30 : 28), a közepe táján a legszélesebb, oldalai egyenletesen íveltek. Pajzsocskáját és körülötte kis

39. ábra. *Miccotrogus cuprifer* PANZ. (Eredeti)

felületet széles, fehér pikkelyek borítják, amelyek ott erősen elütő fehér foltocskát alkotnak. Szárnyfedői hosszúak, oldalai egyenesek, közterecskéin a pikkelyszőrök jóval nagyobbak, mint a barázdák sorpontjaiban levők. A hím elülső lábszárának belső élén, a közepe táján hatalmas fog, anális haslemezén mély gödör van (39. ábra). 2,5—3 mm.

Közép- és Dél-Európában, valamint Észak-Afrikában él. A Kárpát-medencében és Magyarországon is nagyon elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Plantago lanceolata* és állítólag *Trifolium arvense*. I, II, IV—XII. — Rezesbarna ormányos

cuprifer PANZ.

5. nem: **Sibinia** GERM.

A *Tychius* nem rokonai, bár ormányuk elvékonyodása nem minden fajon észlelhető. Az alcsaládház tartozó többi nemektől első ránézésre azáltal különülnek el, hogy szárnyfedőik csúcsa egyenként elég szélesen lekerekített, farfedőjük nagy része szabadon áll. Ormányuk hosszúsága változó, néhány faja

esetében az előtor hosszát sem éri el, másoknál azt tetemesen meghaladja. Csápostoruk 6 ízből áll, mint a *Miccotrogus*-fajoknál, de testalkatuk nem karcsú, hanem többnyire széles tojásdad. Szemük mérsékelten domború. Előtoruk mindig jóval szélesebb, mint amilyen hosszú. Szárnyfedőik finoman barázdáltak. Lábaik erősek, combjaikon nincs fog, de több faj esetében többékevésbé erősen bunkószerűen kiszélesedik; lábszáraik belső éle is fogatlan. A hímek utolsó haslemezén rendszerint sekély, kerekded bemélyedés található.

Több mint 150 faja ismeretes, legnagyobb részük (mintegy 110 faj) a palearktikus régió lakója, mintegy 15 faj Dél-Afrikában él (a kontinens forró égövű területein eddig csak 1 faj került elő). Mintegy 30 faj Dél- és Közép-Amerikában honos, ezek közül csak 4—5 hatol északra az Egyesült Államok legdélibb államainak területére. Végül 1 faja Nepálból és 1 Új-Zélandból ismeretes. A Kárpát-medence területén 15 faj előfordulását mutatták ki, amelyek közül 13 nálunk is megtalálható. Fajainak nincs, vagy alig lehet gazdasági jelentősége, mert tápnövényei között csak kivételesen szerepel termesztett növény. Növényvédelmi irodalmunk nem tesz említést károkozásukról.

1 (8) Szárnyfedőiken a pajzsocska körül kisebb-nagyobb sötét vagy világos színű közös folt található.

2 (3) Nagyobb, 2—3 mm. Előtorán és szárnyfedőin a barnássárgás pikkelyek között sok fehér pikkely helyezkedik el; a fehér és a nagyon világos pikkelyek az előtor oldalát borítják, és a szárnyfedőin nagy, háromszög alakú foltot alkotnak, amely a szárnyfedők hosszának mintegy $^2/_3$-át foglalja el, a varraton hegyes csúcsban végződik, és a pajzsocska körül rendszerint hosszúkás, sötét foltot zár magába (40. ábra: A). Elszórt fehér pikkelyek a sötétbarna pikkelyek között is találhatók. Hasoldala is zártan pikkelyezett, a pikkelyek a mellének oldalain fehérek, közepén és potrohlemezein halványbarnásakkal sűrűn tarkázottak. Ormányának csúcsa, lábai és csápja vörösesbarna, csak csápbunkója és combjai rendszerint kissé sötétebbek. Ormánya nem éri el (♂), vagy alig haladja meg (♀) az előtor hátának hosszát, különösen a hímé feltűnően vastag. Szeme gyengén domború, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Csápostorának 2. íze sokkal vékonyabb és kissé rövidebb, mint az 1., a 3. íze pedig alig hosszabb a szélességénél.

Európai faj, előfordul Észak-Afrikában is. A Kárpát-medencében eddig csak Magyarországon került elő, de itt is ritka (Budapest és környéke, Isaszeg, Kecel, Kalocsa, Szeged, Siófok, Fonyód, Őrszentmiklós). Tápnövényei: *Silene otites*, *Thesium linophyllon*, *Gypsophila paniculata*. Lárvája a *Silene* szárában hosszúkás gubacsot okoz, a másik két növényen az imágó levélrágását figyelték meg. V—VIII. (= *Stierlini* DESBR., *hungarica* HAJÓSS in litt.)

femoralis GERM.

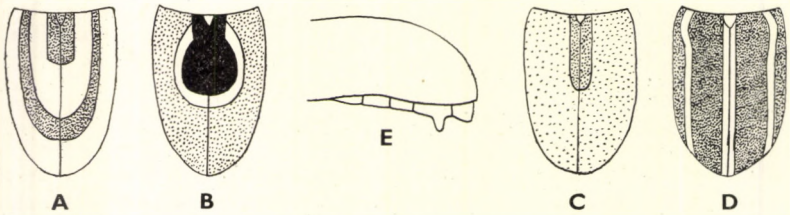

40. ábra. A: *Sibinia femoralis* GERM., B: *S. phalerata* STEV., C: *S. variata* BEDEL és D: *S. vittata* GERM. szárnyfedőrajza — E: *S. abdominalis* TOURN. ♂ potrohvége (Eredeti)

3 (2) Kisebb fajok (1,5—2,5 mm). Pajzsocska körüli foltjuk lényegesen eltér az előbbi fajétól.

4 (5) Szárnyfedőinek közös, pajzsocska körüli foltja bársonyfekete vagy sötétbarna, hátul kiszélesedik, és kissé túlér a szárnyfedők közepén. A foltot rendszerint fehéres szegély övezi (40. ábra: B). Szárnyfedőinek többi pikkelye, valamint az előtor oldalán levők, és a két, rendszerint széles, fekete hosszanti foltját elválasztó sávé többé-kevésbé világosbarna vagy szürke, de ezek között fehéresek is találhatók, amelyek a szárnyfedőkön sokszor sorokba rendeződnek. A mellközép és mellvég oldallemezeit sűrű fehér pikkelyek borítják, hasoldalának többi része halványan tarkázottan pikkelyezett. Csápja a sokszor sötétebb bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösek, fekete ormányának a csúcsa is alig világosabb. Ormánya a csúcsa felé alig keskenyedik el, elég vékony, gyengén hajlott, rövidebb (♂) vagy alig hosszabb (♀), mint az előtor háta. Szeme domború, de nem erősen kidülledő. Csápostorának 3. íze valamivel hosszabb, mint amilyen széles. Előtorának oldalai erősen ívelt. 2—2,5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében elterjedt, de Erdélyből és Horvátországból nincsenek adataink. Nálunk nem ritka. Tápnövényei: *Verbascum phlomoides*, *Minuartia* sp. IV—X.

phalerata STEV.

5 (4) Szárnyfedőik közös foltja vörös.

6 (7) A közös folt hátrafelé erősen kiszélesedik, hasonlít az előbbi faj fekete foltjának alakjához, de kissé fémesen csillogó vörös, szintén szélesebb vagy keskenyebb fehér szegély veszi körül. A szárnyfedők többi részét fahéjszínű, ritkábban barnásvörös, tojásdad pikkelyek fedik, amelyek között elszórtan, helyenként sorokba rendezetten fehérek is találhatók. Előtorán a középvonaltól kétoldalt 1—1 elég széles sötét sáv húzódik, a hosszanti középsáv és az oldalak pikkelyei világosabbak, fehérekkel sűrűbben kevertek. Hasoldala fehéren pikkelyezett. Rendszerint csak ormányának végső csücske, lábszárai és lábfejei vörösek. Szeme domborúbb, mint az előbbi fajé. Csápostorának 3. íze nem hosszabb, mint amilyen széles. Előtorának oldalai nagyon gyengén ívelt. 1,5—1,8 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, de mindenütt csak szórványosan fordul elő, nálunk is ritka. Tápnövényei: *Lotus corniculatus*, *Spergularia rubra*, *Helichrysum* sp. Lárvája a növény tokjában fejlődik, az imágó a leveleit rágja. V—VIII. (= *signata* GYLL.)

primita HERBST

7 (6) Közös foltja keskeny, párhuzamos oldalú, csak a 2 első közterecskére terjed ki, és hátul a szárnyfedők hosszának közepe tájáig ér (40. ábra: C). Egyébként nagyon hasonlít az előbbi fajhoz, amelytől többek között még az alábbiakban tér el: szárnyfedőinek oldala a tövi felén nem egyenes, nem párhuzamos, hanem ott is enyhén ívelt, vagyis

szárnyfedői hosszúkás ovális alakúak; ormánya kissé hosszabb; farfedőjének rendszerint csak a csúcsa látszik; hímjének többnyire lábszára és lábfeje is fekete, csak a lábszárak töve és a lábfejek karomíze rozsdavörös; lábai kissé vastagabb és rövidebbek; valamivel nagyobb, 2—2,3 mm.

Nyugat-európai faj, faunaterületünkön nagyon ritka, nálunk Pécsett és Érdligeten, Kárpát-Ukrajnában pedig Nagymihályon gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük. Egyes szerzők az előbbi faj változatának tartják. III, VIII.

variata BEDEL

8 (1) Szárnyfedőiken nincs közös folt.

9 (10) Felül fekete vagy sötétbarna pikkelyekkel fedett. Előtorának hosszanti középsávja és oldalai, valamint szárnyfedőin az 1. és a 7—9. közterecskéken fehéres pikkelyek élesen határolt sávokat alkotnak. A 3. és az 5. közterecskén sokszor látható további sávoknak gyenge nyoma (40. ábra: D). Hasoldala fehéren pikkelyezett. Csápja a bunkó kivételével és lábfejei vörösek. Ormánya nagyon hosszú, a hímé az előtorának hosszával, a nőstényé a fejének és előtorának együttes hosszával egyenlő, vékony, gyengén hajlott. Csápja is hosszú és karcsú, ostorának 1—3. íze megnyúlt, a 3. is majdnem kétszer olyan hosszú, mint amilyen vastag, a 4. valamivel hosszabb a vastagságánál, csak a 2 utolsó rövidebb, mint amilyen széles. Szeme domború, de nem dülled ki a fej oldalvonalából. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai erősen íveltek. 3—4 mm.

Közép-Európa lakója. A Kárpát-medencében Jugoszláviából, Erdélyből és Magyarországról ismerjük; mindenütt nagyon ritka. Hazai lelőhelyei: Budapest, Isaszeg, Kecel, Szekszárd, Pécs, Sümeg, Kalocsa, Peszér. Tápnövényeit nem ismerjük. V. (= *zebra* GYLL.)

vittata GERM.

Változatai:

1. Szárnyfedőin a 3. és az 5. közterecskén hosszanti fehér pikkelysáv nyoma látható — A forma typica között nem ritka ab. **subvittata** SCHILSKY

2. Szárnyfedői túlnyomóan fehéresen pikkelyezettek, a hosszanti sávok gyengén különülnek el. — Nagyon ritka (Sümeg, Peszér) ab. **b** SCHILSKY

10 (9) Szárnyfedőiken nincsenek fekete alapon fehér sávok.

11 (12) Szárnyfedőinek vörösesbarna pikkelyei között sok hasonló alakú, a barázdákban sorokba rendezett, a közterecskéken elszórt fehér pikkely van betűzdelve. Barna pikkelyei rövidebb, a fehérek hosszabb pálcika alakúak, csúcsuk lemetszett. Előtorán a pikkelyek valamivel hosszabbak, szintén fehérekkel kevertek. Hasoldalának fehéres pikkelyei szélesek, rövidek. Majdnem teljesen fekete, többnyire csak lábfejei vörösek, néha azok is sötétek. A hím ormánya alig hosszabb, mint az előtor háta, vastag, a csúcsa felé gyengén vékonyodik el, a nőstényé valamivel hosszabb, vékonyabb, és erősebben elvékonyo-

dik. Csápja mérsékelten vastag, ostorának 3. íze kissé hosszabb, mint amilyen széles. Szeme domború, de nem dülled ki a fej oldalvonalából. Előtora jóval szélesebb a hosszánál, oldalai erősen íveltek. 2,5—3,2 mm.

Közép- és Észak-Európában él. Faunaterületünkön Erdélyben, a Bánságban és hazánkban előforduló ritka faj. Nálunk eddig nagyon elszórtan (Budapest, Bátorliget, Pálháza, Debrecen, Siófok, Öszöd) gyűjtötték. Tápnövényei: *Potentilla*-fajok, *Calluna vulgaris*. V—VI. — Pimpóormányos

potentillae GERM.

12 (11) Felületük pikkelyzete másmilyen.

13 (18) Szárnyfedőik pikkelyei hosszúak, hegyes pikkelyszőrszerűek. Nagyobb fajok, meghaladják a 2,5 mm-t.

14 (15) A hím utolsó előtti haslemezén (felragasztott példányokon is jól látható) magas harántlemez húzódik (40. ábra: E), ezáltal valamennyi európai rokonától könnyen megkülönböztethető. A nőstény felületének hajszálvékony pikkelyszőrei által különbözik a 2 következő faj nőstényeitől. Pikkelyzete felül szőrszerű, vörös, pajzsocskáján és varratának hátulsó felén fehéres. Hasoldalán a pikkelyek szélesek, fehéresek. Rendszerint teljesen fekete, néha csápjának töve és lábfejei világosabbak. A hím ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta, a csúcsán gyengén elvékonyodik, nagyon gyengén hajlott, sűrűn és durván ráncolt; a nőstényé kissé hosszabb, finomabban vésett. Csápja vastag, ostorának 3. íze alig hosszabb, mint amilyen széles. Szeme gyengén domború. 3,6—4 mm.

Balkáni faj, közelebbi helymegjelölés nélkül Magyarországról („Hungaria") írták le. Horvátországban is előfordul; hazai előfordulása ellenőrzésre szorul. Tápnövényeit nem ismerjük. (= *ventralis* SCHILSKY)

abdominalis TOURN.

15 (14) A hím utolsó előtti haslemezén nincs harántlemez, a nőstények felületének pikkelyei nem hajszálvékonyak, és varratuk mentén sem fehérek.

16 (17) Legnagyobb fajunk. Fekete, csak csápjának töve és lábainak karomíze gyakran világosabb. Felületének pikkelyei hosszúak, sárgásak, néha szürkék vagy barnásak, előtorán gyakran, szárnyfedőin ritkán láthatók sötétebb színű hosszanti sávok. Az előtor pikkelyzete csapzottnak látszik. Hasoldalának pikkelyei szélesebbek, sokkal rövidebbek és gyakran kissé világosabb színűek. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, vékony, majdnem egyenes, a csúcsa felé gyengén keskenyedik el; a hímé rövidebb, vastagabb, erősebben hajlott. A nőstény csápja kissé vékonyabb, mint a hímé, 3. íze jól láthatóan, a hímé kevéssel hosszabb, mint amilyen vastag. Mind a 2 ivar csápbunkója feltűnően nagy, hosszúkás tojás alakú. Szeme gyengén domború, nem dülled ki a fej oldalvonalából. Előtora

sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, hátulsó sarkai közelében a legszélesebb, onnan gyengén ívelten erősen keskenyedik a csúcsa felé. Lábai rövidek, vastagok (41. ábra). 3,5—4,2 mm.

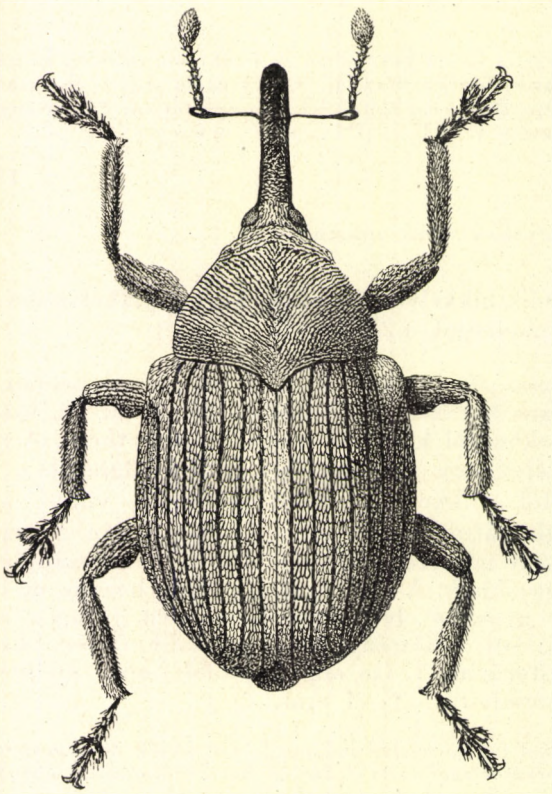

41. ábra. *Sibinia pellucens* SCOP. (Eredeti)

Európai faj, de előfordul Észak-Afrikában és Turkesztánban is. A Kárpát-medencében nagyon elterjedt, és egyike a leggyakoribb fajoknak. Tápnövényei: *Lychnis flos-cuculi*, *Melandrium album*, *M. silvestre*, *Silene nutans*, *Isatis tinctoria*. IV—VIII, XI. (= *Emeryi* TOURN., *cana* HERBST) — H a b s z e k f ű - o r m á n y o s

pellucens SCOP.

17 (16) Az előbbi fajhoz nagyon hasonlít, attól az alábbiakban tér el: felületének pikkelyszőrei finomabbak, sárgák, de gyakran szürkék vagy ezüstösek, az előtorán levők rendezetten, nem csapzottan helyezkednek el; csápja és lábszárai ritkán vörösek, többnyire sötétbarnák vagy feketék, csak lábfejei világosabbak*; csápbunkója rövidebb tojásdad; előtorának oldalai erősebben ívelten, mert a töve felé is behúzottak. Sokkal kisebb, 2,5—3 mm.

* Minthogy az *S. tibialis* GYLL. (lásd a 30. sorszám alatt) felületének pikkelyei sokszor keskeny pálcika alakúak, ilyen példányai összetéveszthetők ezzel a fajjal. Lábszáraik színe rendszerint megoldja a kétséget: a *viscariae* lábszárai feketék, és csak kivételesen világosabbak, míg a *tibialis* lábszárai mindig vörösek.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében és nálunk is elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Silene cucubalus*, *S. otites*, *Viscaria vulgaris*, *Melandrium album*, *Isatis tinctoria*. Lárvája a növények tokjában fejlődik, imágója levelekkel táplálkozik. V—VIII, X.

viscariae L.

18 (13) Felületüket pikkelyek fedik, amelyek rövidebb vagy hosszabb tojásdadok, vagy pálcikaszerűek, nem hegyes pikkelyszőrök.

19 (20) Csápjának 3. íze sokkal hosszabb, mint amilyen széles. Szárnyfedőinek pikkelyei széles tojásdadok, közepük bemélyedt, igen sűrűn, egyöntetűen fedik a szárnyfedőket, mert a barázdákban is hasonló alakú (rendszerint fehéres) pikkelyek ülnek. Pikkelyzete felül rozsdavörös, az előtor korongján kevés, oldalán sok nagy, fehéres pikkellyel; hasoldalán nagyon sűrű, fehéres. Ormánya, csápja és lábai vörösek, lábfejei gyakran feketék. A nőstény ormánya hosszabb, mint az előháta, a hímé alig éri azt el, vékony, hajlott, a csúcsa felé alig vékonyodik el. Csápostorának 1. íze olyan hosszú, mint a tőíz fele, a 2. és a 3. sokkal hosszabb, mint amilyen széles, a 4. és 5. olyan széles, a 6. szélesebb, mint amilyen hosszú. Előtora a közepe táján a legszélesebb, oldalai erősen íveltek. Karmainak belső oldalán nincs nyúlvány. 1,5—2 mm.

Pontusi faj, a Kárpát-medencében nagyon ritka. Erdély néhány helyéről (Károlyváros, Brassó, Gyulafehérvár, Szamosfa) ismert, de 2 példánya nálunk (Hajós) is előkerült. Tápnövényeit nem ismerjük

Beckeri Desbr.

20 (19) Csápjuk 3. íze nem, vagy alig hosszabb, mint amilyen vastag. Szárnyfedőik pikkelyei nem homorúak.

21 (24) Szárnyfedőiken a sárgásbarnás pikkelyek között fehérek is vannak, amelyek sorokat vagy foltokat alkotnak.

22 (23) Csápostorának 1. íze majdnem olyan hosszú, mint a tőíz fele, mérsékelten vastag. Szárnyfedőin a vörösesbarna pikkelyek között a fehéres pikkelyek a korongon levő közterecskéken csak 1—1 sort, az oldalak felé pedig keskenyebb vagy szélesebb sávokat alkotnak. Teste hosszúkás tojásdad. Ormánya, csápja és lábai vörösek, combjai rendszerint sötétebbek. A hím ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a nőstényé valamivel hosszabb, a csúcsa felé alig vékonyodik el, hajlott, hosszában finom barázdákkal és élecskékkel. Csápostorának 2. íze hosszabb, a 3. olyan hosszú, mint amilyen széles, a 4—6. fokozatosan szélesebb és rövidebb. Előtorának oldalai erősen íveltek. Karmainak belső oldalán nyúlvány van. 2,1—2,6 mm.

Európa nyugati felében él, a Kárpát-medencében állítólag Szlovákiában (Trencsén, Szomotor) gyűjtötték, nálunk is előkerülhet. Tápnövényei: *Minuartia setacea*, *Armoria plantaginea*

[**sodalis** Germ.

23 (22) Csápostorának 1. íze a tőíz hosszának egyharmadát sem éri el, erősen megvastagodott. Szárnyfedőin a fehér és barnás pikkelyek különböző alakú rajzolatot, foltokat alkotnak. Ide tartozik a *S. femoralis* GERM. (lásd a 2. sorszám alatt) olyan példányai, amelyeknek szárnyfedőin a fehér és barnás pikkelyek nem alkotnak kifejezett közös foltot.

24 (21) Szárnyfedőik pikkelyei egyszínűek.

25 (28) Apró fajok, hosszuk csak ritkán haladja meg a 2 mm-t.

26 (27) Előtorán a hosszanti középvonaltól kétoldalt 1—1 elmosódott, széles, aranysárga hosszanti sáv húzódik. Csápostorának 3. íze jóval hosszabb, mint amilyen vastag. Nyulánk, szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. Fekete, fejlett példányainak csak lábszárai vörösek. Felületének pikkelyei elég hosszú pálcika alakúak, közöttük jól látható a kitinpáncél. Hasoldalának pikkelyei kerekdedek, zártan állnak, fehérek. A nőstény ormánya hosszabb, mint az előtor háta, a hímé valamivel rövidebb, mint a nőstényé, egyenletesen ívelt, a csúcsa felé alig vékonyodik el. Előtora valamivel szélesebb, mint amilyen hosszú, oldalai gyengén íveltek. Lábai erősek, karmainak belső oldalán nyúlvány van. 1,2—1,8 mm.

Pontusi faj, a Kárpát-medencében a Bánságon és Horvátországon kívül csak Magyarországon gyűjtötték, ahol szórványosan fordul elő és elég ritka. Tápnövénye a *Minuartia caespitum*. IV—VIII.

tenuirostris DESBR.

27 (26) A pikkelyek az előtorán is egyszínűek, nincs rajta 2 sötétebb hosszanti sáv. Csápostorának 3. íze nem hosszabb, mint amilyen vastag. Valamivel zömökebb, mint az előbbi faj. Színe, valamint pikkelyeinek alakja hasonlít az előbbi fajéhoz, de pikkelyei felül is sűrűbben állnak. Csápostorának töve és lábfejei, de gyakran részben vagy teljesen lábszárai is rozsdavörösek. A hím ormánya alig éri el az előtor hátának hosszát, a nőstényé valamivel hosszabb és vékonyabb. Előtora jóval szélesebb a hosszánál, oldalai erősen íveltek. Lábai erősek, karmainak belső oldalán nyúlvány van. 1,5—2 mm.

Pontusi faj, elterjedése hasonlít az előbbi fajéhoz, de Szlovákiában (Szomotor) is előkerült. Nálunk jóval gyakoribb, mint az előbbi faj. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—VIII. (= *nigritarsis* DESBR.)

unicolor FAHRS.

28 (25) Nagyobb fajok, hosszuk eléri vagy rendszerint meghaladja a 2,5 mm-t.

20 (30) Teste megnyúlt, szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, előtora majdnem olyan hosszú, mint amilyen széles. Hátoldalának szürkés vagy olajzöld pikkelyei pálcika alakúak, közöttük jól látható a kitinpáncél, hasoldalán viszont szélesek, nagyon sűrűn állnak, fehéresek. Fekete, többnyire csak lábfejei rozsdavörösek. A nőstény ormánya is alig éri el az előtor hátának hosszát, a hímé még rövidebb, vaskos, mind a kettőé gyengén

hajlott, a csúcsa felé alig vékonyodik el. Csápja vastag, elég rövid, 3. íze hosszabb, mint amilyen széles. Előtorának oldalai gyengén íveltek. Lábai erősek, karmainak belső oldalán nyúlvány van. 2,8—3,2 mm.

Közép- és Dél-Európa lakója, a Kárpát-medencében és nálunk is elterjedt, de ritka. Tápnövényeit nem ismerjük. IV—VII. (= *fugax* FÅHRS.)

subellipticus DESBR.

30 (29) Teste zömök, szárnyfedői mintegy 1,25-ször olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú. Felületének pikkelyei rövidebb vagy hosszabb pálcika alakúak, sűrűn állnak, de a kitinpáncél rendszerint jól látszik közöttük. Hasoldalát zártan fedik a széles, ovális, fehéres pikkelyek. Lábszárai és lábfejei, valamint gyakran a csápja és ormányának csúcsa is vörös. Ormánya hosszabb, mint az előtor háta, erősen hajlott, elég karcsú, a csucsa felé gyengén elvékonyodik; a hímé rövidebb, jóval vastagabb, kevésbé hajlott, és a csúcsa felé erősen elvékonyodik. Csápja mérsékelten vastag, ostorának 3. íze — különösen a nőstényé — kissé hosszabb, mint amilyen vastag. Előtorának oldalai erősen íveltek. Lábai erősek, karmainak belső oldalán nyúlvány van. 2—3 mm.

Pontusi faj, a Kárpát-medencében Szlovákiában és Erdélyben ritka, Jugoszláviában (Bánság) gyakoribb, nálunk nagyon elterjedt és nem ritka. Tápnövénye a *Gypsophila paniculata*. III, V—VIII, X.

tibialis GYLL.

13. alcsalád: **Rhynchaeninae**

Apró termetű, sokszor kissé lapított testű ormányosbogarak, amelyeket közeli rokonaiktól erősen (kivételesen gyengén) megvastagodott hátulsó combjuk már az első ránézésre megkülönböztet. Vastag combjuk éppen úgy alkalmassá teszi őket az ugrásra, mint a levélbogarakhoz tartozó Halticinákat. Ormányuk nyugalmi helyzetben a mellükre fekszik, rövid vagy mérsékelten hosszú, egyforma vastag vagy a csúcsa felé kissé kiszélesedik. Csápostoruk 6, ritkábban 7 ízből áll, az ormány hosszának közepe táján vagy közel a tövéhez ered. Szemeik a fej oldalán magasan helyezkednek el, néha annyira felhúzódnak a homlokukra, hogy majdnem érintik egymást. Előtoruk aránylag kicsi. Középmellük oldallameze kicsi, nem látható felülről. Pajzsocskájuk jól látszik. Szárnyfedőiken gyakran találunk különböző színű, főként fehér és sárga rajzolatokat és durva szőröket, más fajai pedig csupaszok. Valamennyi lábszáruk csúcsának belső sarkán található 1—1 tövis, elülső lábszáruk felső oldalán nincsenek erős pontsorok. Karmaik a tövükön nem nőttek össze.

A kisebb alcsaládokhoz tartozik, eddig (7 nembe tartozó) alig 150 faja ismeretes; ezek zöme a palearktikus régió lakója, mintegy 20 faj Észak-Amerikában, 10—10 faj Dél-Amerikában és Ausztráliában, 15 az etiópiai régióban él, és csak 3 fajt találtak eddig az orientális régióban. A Kárpát-medencében 2 nemhez tartozó 29 faj jelenlétét mutatták ki, valamennyi Magyarországon is előfordul.

A nemek határozókulcsa

1 (2) Csápjuk térdes (43. ábra: A), az ormány hosszának közepe táján vagy a töve közelében ered. Felületük kisebb-nagyobb mértékben szőrös, különböző (vagy azonos színű) szőrei helyenként gyakran összesűrűsödve foltokat, illetve rajzolatokat alkotnak. Egyes fajok felületén apró pikkelyek is találhatók 1. nem: **Rhynchaenus** CLAIRV.

2 (1) Csápjuk nem térdes (43. ábra: B), az ormány töve közelében ered. Felületük csupasz. Igen apró fajok 2. nem: **Rhamphus** CLAIRV.

1. nem: **Rhynchaenus** CLAIRV.

Kis termetű ormányosbogarak, feketék vagy vörösek, felületüket egyöntetűen eloszlott vagy foltokba tömörült szőrözet fedi. A finom, testhez simuló szőrözeten kívül sok faján találunk hosszú, meredeken elálló serteszőröket, amelyek legjobban az előtor és a szárnyfedők oldalán figyelhetők meg. Széles, rövid pikkelyek csak ritkán, pikkelyszőrök gyakrabban figyelhetők meg felületükön. Ormányuk rövid vagy mérsékelten hosszú, rendszerint nem sokkal hosszabb, mint az ormányuk háta. Szemük feltűnően nagy, a homlokukon sokszor majdnem összeérnek. Csápjuk térdes, ostora 6—7 ízből áll, az ormány közepe táján vagy a töve közelében ered. Előtoruk kicsi, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Pajzsocskájuk jól látható. Szárnyfedőiken pontsorok húzódnak, néhány faj szárnyfedői viszont rendszertelenül pontozottak. A szárnyfedők csúcsa együttesen lekerekített, eltakarja a farfedőt. Hátulsó combjuk erősen, ritkán gyengén (*Rh. populi*, *saliceti*) megvastagodott ugróláb. Minden lábszáruk belső sarkán van tövis. Karmaik a tövükön szabadok.

A nem eddig ismert fajainak száma mintegy 110, ezek közül több mint 70 a palearktikus, 18 a nearktikus,12 az etiópiai, és 2—2 az orientális és az ausztráliai régió lakója. A Kárpát-medencében 27 faj előfordulásáról tudunk. Valamennyi Magyarországon is előkerült.

1 (38) Pajzsocskája nem, vagy csak alig szőrözött sűrűbben, mint amilyen a szárnyfedők alapszőrözete, tehát nem alkot elütő világos foltot. Néha azonban a pajzsocska mögött található világos szőr- vagy pikkelyfolt. Csápostoruk 6 ízből áll.

2 (3) Csápja az ormány közepe táján ered (1. alnem: *Euthoron* THOMS.). — Fekete, csápja és lábfejei sárgásbarnák. Felületét egyenletesen eloszlott, mérsékelten sűrű, testhez simuló barnás szőrözet takarja, legfeljebb előtorán található néhány durvább serteszőr. Ormánya rövid, olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, gyengén hajlott, a csúcsa felé kissé kiszélesedik, háta gyengén lapított. Szemei domborúak, a homlokán majdnem érintik egymást. Előtora a közepe mögött a legszélesebb, oldalai erősen ívelt, háta elég sűrűn és durván pontozott, a közöttük levő térközök élszerűen keskenyek. Elülső csípői nagyon közel állnak egymáshoz. Szárnyfedőin pontsorok futnak végig, a sorpontok valamivel nagyobbak, mint az előtor pontjai, a közterecskék igen finoman ráncoltak. Elülső és középső combján 1—2, a hátulsón 5—6 rövid, tüskeszerű serte van. Karmai szabadok, belül rövid nyúlvánnyal (42. ábra). 2—2,5 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében is, nálunk is nagyon elterjedt és közönséges. Tápnövényei: *Fagus silvatica*, *Carpinus betulus*, *Salix caprea*. I—XII. (= *luteicornis* CHEVR.) — Bükk-bolhaormányos

fagi L.

3 (2) Csápja az ormány közepe mögött, rendszerint közel a tövéhez ered.

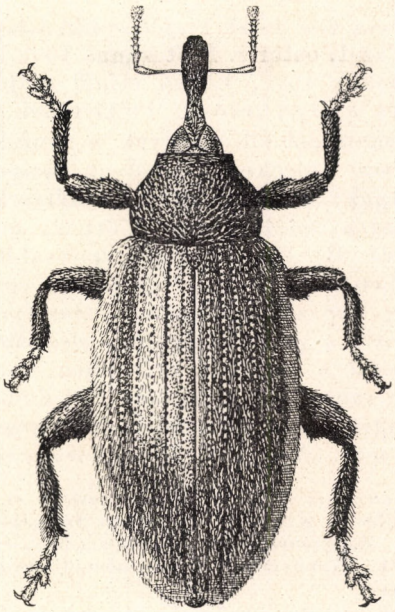

42. ábra. *Rhynchaenus fagi* L. (Eredeti)

4 (5) Pajzsocskája kissé sűrűbben szőrözött, mint a szárnyfedők alapszőrözete. Fekete, csápja és lábai vörösek. Szárnyfedőinek töve, csúcsa, egy hosszú, keskeny folt a pajzsocska mögött, egy harántsáv a közép mögött és egy hasonló, de rendszerint csak nyomokban látható folt a közép előtt sárgán vagy fehéresen szőrözött (44. ábra: A). Fejének és előtorának szőrözete is sárga. Az előtor és a szárnyfedők oldalán levő elálló, gyér, hosszú szőrök is világos színűek, kevéssé szembetűnők. A szárnyfedők sárgás rajzolata néha erősebben vagy kevésbé kiterjedt. Ormánya a csúcsa felé nem szélesedik ki, nem hosszabb, mint az előtor háta, majdnem egyenes. Nagy, domború szemeit a homlokán keskeny híd választja el. Előtorának oldalai nagyon gyengén ívelt. Szárnyfedőinek pontsorai gyengén barázdáltak, a sorpontok nagyok, a közterecskék kissé keskenyebbek, mint a pontok átmérője, vagy ugyanolyan szélesek, gyengén domborúak, finoman ráncoltak. (A faj a 3., *Rhynchaenus* s.str. alnembe tartozik.)

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencéből egyetlen példányát ismerjük, amelyet Debrecen mellett (Pallag) gyűjtöttek. Tápnövényei: *Quercus*-fajok. VII.

erythropus GERM.

5 (4) Pajzsocskája nem szőrözött sűrűbben, mint a szárnyfedők alapszőrözete, vagy ha sűrűbben szőrözött, akkor az utóbbiak rajzolata másképpen alakult, vagy hiányzik.

6 (17) Előtoruk és szárnyfedőik oldalán nincsenek hosszú, elálló serteszőrök (ilyeneknek nyoma csak a *Rh. Horioni* DIECKM. előtorán fedezhető fel).

7 (8) Ormánya a csúcsa felé kissé kiszélesedik. Csápjának tőíze valamivel hosszabb, mint az 1. ostoríz. Előtorának töve lényegesen keskenyebb, mint a szárnyfedők töve. Elülső csípői majdnem érintik egymást. Fekete, csápja és lábfejei vörösek. Felületének szőrözete gyér, egyrészt rövid, barnás szőrökből áll, amelyek a pontokból erednek, másrészt hosszabb, fehéres szőrökből, amelyek helyenként összesűrűsödve rajzolatot alkotnak: az előtor oldalai fehéresek, a pajzsocska mögött fehér folt, a szárnyfedők közepe előtt és mögött fehér harántsáv látható (44. ábra: B). Ormánya alig hosszabb, mint az előtor háta, a tövén erősebben hajlott, majd majdnem egyenes. Nagy, domború szemeit keskeny, híd alakú homloka választja el egymástól. Előtora durván pontozott, a pontok térközei élszerűen keskenyek. Szárnyfedőinek pontsorai a tövükön erősebben barázdáltak, mint hátul, ezért a finoman ráncolt közterecskék elöl domborúbbak, mint hátul. A sorpontok nagyok, a közterecskék szélessége nem éri el azok átmérőjét. 2—2,3 mm. (A faj a 3., *Rhynchaenus* s.str. alnembe tartozik.)

Japántól Észak- és Közép-Európáig terjedt el, Dél-Európában hiányzik. A Kárpát-medencében a Kárpátok vonulatán Szlovákiában és Erdélyben szórványosan fordul elő. Magyarországon a Zempléni-hegységben (Nagypéter-ménkő és Pálháza) gyűjtötték. Tápnövényei: *Betula alba*, *Quercus robur* és *Salix*-fajok. VI. (= *bifasciatus* GYLL.)

rusci HERBST

8 (7) Ormányuk aránylag hosszú és vékony, nem szélesedik ki a csúcsa felé (5,5—7-szer olyan hosszú, mint amilyen széles). Csápjuk tőíze legfeljebb olyan hosszú, mint az ostor 1. íze. Előtoruk töve alig keskenyebb, mint a szárnyfedőké. Elülső csípőik nem érintik egymást. Feketék, felületüket elég sűrű, egyenletesen eloszlott fehéresszürkés szőrök, vagy keskeny pikkelyek fedik (2. alnem: *Pseudorchestes* BEDEL).

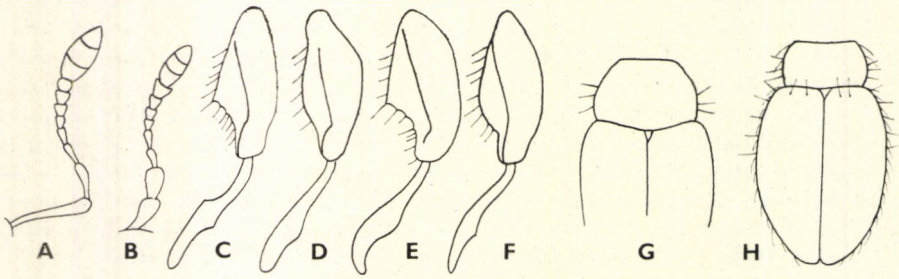

43. ábra. A: *Rhynchaenus salicis* L. és B: *Rhamphus pulicarius* HERBST csápja — C: *Rhynchaenus Smreczynskii* DIECKM., D: *R. cinereus* FÅHRS., E: *R. pratensis* GERM. és F: *R. Ermischi* DIECKM. hátulsó lába — G: *R. Horioni* DIECKM. előtora — H: *R. quercus* L. oldalszőrei (A—B: eredeti, C—H: DIECKMANN nyomán)

9 (12) Előtorukat többé-kevésbé rövid, széles pikkelyek fedik, amelyek majdnem teljesen eltakarják a kitinpáncélt.

10 (11) A szárnyfedők pikkelyeinek zöme hosszú, párhuzamos oldalú, keskenyebb, mint az előtor pikkelyei, közöttük szőrszerűek is vannak. Homlokán a pikkelyszőrök mintegy a szemek közepéig előre, az ormány felé eső részen hátrafelé irányulnak. Hátulsó combjainak belső éle a közepe táján tompaszöget alkot (43. ábra: C). Fekete, csápja és lábfejei vörösek. Ormánya kissé hosszabb, mint az előtora, a tövén hajlott, majd csaknem egyenes. Homloka a szemek között elég széles, alig keskenyebb, mint amilyen széles a csáp bunkója. Előtorának oldalai gyengén íveltek, töve kétoldalt mélyen kimetszett, háta a sűrű pikkelyezés alatt durván pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai gyengén barázdáltak, sorpontjai az előtor pontjaihoz hasonlítanak. Közterecskéi elég keskenyek, a szárnyfedők finom skulptúrája ép példányokon nem vehető ki. 1,9—2,3 mm.

Kelet-európai faj, a Kárpát-medencében elterjedt, de mindenütt ritka. Magyarországon Budapesten és környékén, Mezőhegyesen és Sátoraljaújhelyen gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük. VII—IX.

Smerczynskii DIECKM.

11 (10) A szárnyfedők pikkelyszőrei keskenyek, zömmel szőrszerűek, a csúcsuk kihegyezett, közöttük kevés pálcika alakú pikkellyel. Homlokán a pikkelyszőrök középen elválasztva kifelé irányulnak. Hátulsó combjának belső éle egyenletesen ívelt (43. ábra: D). Színe és ormányának alakja nagyon hasonlít az előbbi fajéhoz. Homloka olyan széles vagy szélesebb, mint amilyen széles a csáp bunkója. Előtorának oldalai erősen íveltek, töve kétoldalt gyengén kimetszett. Hátának pontozása szintén durva, a szárnyfedők pontsorai gyakran mélyebben barázdáltak, sorpontjai alig nagyobbak, mint az előtoron levők, közterecskéi kissé szélesebbek, mint a pontsorok, azok mélységétől függően többé vagy kevésbé domborúak. 2,3—2,5 mm.

Közép-Európában él, a Kárpát-medencében csak Magyarországról (Verőce, Pécs) ismerjük, nagyon ritka (az irodalmi adatok zöme az előbbi fajra vonatkozik). Tápnövényei: állítólag *Quercus*-fajok. VII. (= *persimilis* auct. non REITT., *austriacus* REITT.)

cinereus FÅHRS.

12 (9) Előtorukon és szárnyfedőiken egyenletesen eloszlott hosszú pikkelyszőrök találhatók, közöttük ritkán kevés pálcika alakú pikkely is akad.

13 (14) Előtorának oldalán néhány (2—3) meredeken elálló serteszőr van (43. ábra: G). Fekete, csápjának töve és ostora, valamint lábfejei a sötét karomíz kivételével többé-kevésbé sötétvörösek. Ormánya kissé hosszabb, mint az előtor háta, a tövén a legvastagabb, a csúcsa felé többnyire kissé elvékonyodik, jól láthatóan hajlott. Homloka a szemei között nagyon keskeny, nem szélesebb, mint a csápbunkó szélességének fele. Előtora majdnem kétszer olyan széles, mint ami-

lyen hosszú, oldalai mérsékelten ívelt, töve majdnem egyenes, háta sekélyen és nem nagyon durván, sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai sekélyen barázdáltak, a sorpontok nagyobbak, mint az előtor hátán levők, a közterecskék alig szélesebbek, mint a sorpontok átmérője, gyengén domborúak, jól láthatóan ráncoltak. 2—2,5 mm.

Közép- és dél-európai faj, előfordul Kisázsiában is. A Kárpát-medencében Szlovákiában (Köbölkút) és Magyarországon (Budapest, Kalocsa) került elő. Tápnövényeit nem ismerjük

Horioni DIECKM.

14 (13) Előtoruk oldalán nincsenek elálló serteszőrök.

15 (16) Hátulsó lábszárának utolsó harmada kifelé hajlik, hátulsó combjának belső éle erősen szögletes (43. ábra: E). Homlokának pikkelyszőröcskéi a szemek közepéig hátulról előre, az ormány felé eső felén előlről hátrafelé irányulnak. Fekete, csápja a sötétebb bunkó, lábfejei pedig a sötétebb karomízek kivételével vörösek. Ormánya hasonlít az előbbi fajéhoz, de a tövén is alig vastagabb, mint a csúcsán. Homloka a szemei között valamivel keskenyebb, mint amilyen széles a csáp bunkója. Előtora mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai ívelten keskenyednek a csúcsa felé, háta sűrűn és durván pontozott, a pontok térközei sokkal keskenyebbek, mint a pontok átmérője. Szárnyfedőinek vésete durva, a sorpontok alig nagyobbak, mint az előtor korongján levők, közterecskéi szélesebbek, mint a sorpontok átmérője. A hím ivarszerv oldalai egyenesek, csúcsa elkeskenyedik és erősebben felhajlik. 2—2,4 mm.

Majdnem egész Európában előfordul, az irodalom szerint Magyarországon is („Hungaria"), bár az ennek határozott példányok a revízió során mind a következő fajhoz tartozóknak bizonyultak (ha ugyan a következő taxon nem csak ennek az alfaja). Tápnövénye a *Centaurea jacea*

pratensis GERM.

16 (15) Hátulsó lábszára majdnem egyenes, hátulsó combjának belső éle gyengén ívelt (43. ábra: F). Homlokán a szemek között levő keskeny hídon a pikkelyszőröcskék kétoldalt kifelé és hátra irányulnak. A hím ivarszerv oldalai gyengén ívelt, kissé vastagabb és csúcsa tompa, kevésbé erősen felhajló. Egyébként tökéletesen hasonlít az előbbi fajhoz. 2—2,4 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében és Magyarországon is elterjedt és nem ritka. Tápnövénye a *Centaurea scabiosa*. III, V—IX, XII.

Ermischi DIECKM.

17 (6) Előtoruk és szárnyfedőik oldalán hosszú, elálló serteszőrök vannak (43. ábra: H) (3. alnem: *Rhynchaenus* s. str.).

18 (25) Hátoldaluk sárga, vörös vagy barna, fejük és néhány foltjuk esetenként, hasoldaluk pedig gyakran fekete.

19 (20) Előtorán hosszanti középbarázda fut, amely mentén a szőrök belülről kifelé irányulnak, pajzsocskája valamivel sűrűbben szőrözött, mint a szárnyfedői, utóbbiak varratán, csúcsa táján és gyakran korongja közepén is a szőrök kissé hosszabbak és sűrűbben állnak, egyébként a szőrözet egyenletesen eloszlott (a helyenként gyakran látható kis kopasz foltok kopástól származnak). Sárgásezüstösen csillogó szőrözete a felületének selymes fényt kölcsönöz. Vörösesbarna, rendszerint csak torka és melle fekete. Ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta, a nőstényé kissé hosszabb. Szemei domborúak, az őket elválasztó híd olyan keskeny, mint az 1. ostoríz töve. Előtora majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a közepe mögött a legszélesebb, és itt oldalai erősen íveltek. Szárnyfedőinek pontsorai finoman barázdáltak, sorpontjai elég erősek. Közterecskéi laposak vagy enyhén domborúak, finoman ráncoltan pontozottak. 2,5—3,5 mm.

Majdnem egész Európában és Algírban is megtalálható. A Kárpát-medencében és hazánkban is elterjedt, de nem közönséges faj. Tápnövényei: *Quercus petraea*, *Qu. robur*, *Qu. cerris*. I, III—VIII, X, XI. (= *viminalis* FABR., *roboris* WESTH.) — Tölgy-bolhaormányos

quercus L.

Változatai:

1. Világossárga **forma typica**

2. Sötétbarna. — A forma typica között nem ritka ab. **depressus** MARSH.

3. Szőrözete sokkal gyérebb, a pajzsocskáján sem sűrű. — Ritka (Bodrog-part, Siófok) ab. **conformis** WESTH.

20 (19) Előtorukon nincs hosszanti barázda.

21 (22) Feje és melle fekete, szárnyfedőin gyakran vannak kis fekete foltok, ritkán előtorán is mutatkozik fekete folt, lábai részben szintén feketék. Felületének szőrözete az előtorán finomabb és sűrűbb, mint a szárnyfedőin, mindenütt egyenletesen eloszlott, a pajzsocskán is gyér. A hím ormánya rövidebb, mint az előtor háta, a nőstényé is alig éri el annak hosszát, vastag, gyengén hajlott. Homlokán a nagy, domború szemeket elválasztó híd elég széles, meghaladja a csápbunkó szélességének a felét. Előtora mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai a csúcsán levő gyenge befűződésig majdnem egyenletesen íveltek. Szárnyfedőinek durva pontsorai alig barázdáltak, közterecskéi jóval szélesebbek, mint a sorpontok átmérője, laposak, finoman ráncoltan pontozottak. 2,5—3 mm.

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében Jugoszláviából, Dél-Szlovákiából és Magyarországról állnak rendelkezésünkre adatok. Nálunk főleg feketefoltos alakjai találhatók, de elég ritka. Tápnövényei: *Alnus glutinosa*, *Ulmus laevis*, *U. campestris*. IV—VI, X, XII. (= *alni* auct. non LINNÉ)

saltator FOURCR.

Változatai:

1. Csak feje, melle és részben lábai feketék (= *melanocephalus* OLIV.). — Nagyon ritka (Budapest) **forma typica**

2. Szárnyfedőinek közepe mögött 1—1 ovális folt van. — Ritka (Budapest, Budafok, Magyaróvár) ab. **bimaculatus** SCHILS.

3. Szárnyfedőinek közepe mögött és tövén is van 1—1 folt. — Nálunk a leggyakoribb alak ab. **quadrimaculatus** SCHILS.

4. Szárnyfedőin a 2 hátulsó folt összeolvad. — Az előbbi között nem ritka ab. **connatus** GERH.

5. Előtorán is van 1 kis fekete folt. — Nagyon ritka, nálunk még nem gyűjtötték [ab. **maculicollis** SCHILS.]

22 (21) Feje, előtora és szárnyfedői sárgák vagy vörösek, utóbbiakon néha fekete harántöv látható, melle és esetenként több-kevesebb haslemeze fekete.

23 (24) Homloka a szemei között majdnem olyan széles, mint amilyen vastag a csápbunkója. Szárnyfedőin nincs fekete harántöv. Szőrözete gyér, egyenletesen eloszlott. Ormánya olyan hosszú vagy kissé rövidebb, mint az előtor háta, elég erősen hajlott. Előtora mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a közepe mögött a legszélesebb, ott oldalai erősen ívelt. Felülete nagyon durván és sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai durvák, gyengén barázdáltak, a sorpontok majdnem akkorák, mint az előtor korongján levők. Közterecskéi alig szélesebbek, mint a sorpontok átmérője, gyengén domborúak, nagyon finoman ráncoltak. 2—2,5 mm.

Közép-Európában él, Jugoszláviában, Szlovákiában és Magyarországon már előkerült, de mindenütt csak szórványosan fordul elő. Tápnövényei: *Fagus silvatica*, *Salix caprea*, *Ulmus-*, *Prunus-* és *Crataegus*-fajok. III—VIII.

rufus SCHRANK

24 (23) Homlokán a szemek majdnem érintik egymást. Szárnyfedőin közvetlenül a közép mögött rendszerint keskenyebb vagy szélesebb harántöv van, amely a szokványos alaknál a közterecskéken egymás mellett helyet foglaló hosszabb vagy rövidebb foltocskákból tevődik össze, elülső és hátulsó széle akkor is csipkézett, ha a harántöv erősebben kiszélesedik (44. ábra: C). A fekete felületen levő szőrök is sötétek, a többi ezüstösszürke, egyenletesen eloszlott. Ormánya aránylag elég hosszú, a hímé is majdnem eléri az előtor hátának hosszát, a nőstényé kissé hosszabb, erősebben hajlott. A hím előtora kissé szélé-

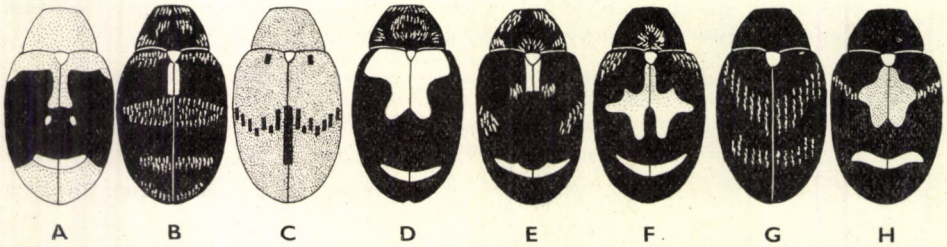

44. ábra. A: *Rhynchaenus erythropus* GERM., B: *R. rusci* HERBST, C: *R. lonicerae* HERBST D: *R. avellanae* DONOV., E: *R. subfasciatus* GYLL., F: *R. salicis* L., G: *R. decoratus* GERM. és H: *R. rufitarsis* GERM. szárnyfedőrajza (Eredeti)

sebb, mint a nőstényé, és oldalai igen gyengén, a nőstényé erősebben íveltek. Felülete sekélyen, de durván és sűrűn pontozott. A szárnyfedők pontsorai durvák, jól láthatóan barázdáltak, a sorpontok elérik az előtor korongján levők nagyságát; közterecskéi kevéssel szélesebbek, mint a sorpontok átmérője, domborúak, finoman ránccoltak. 2,5—3 mm.

Közép- és Észak-Európában honos. A Kárpát-medencében nagyon elterjedt, de ritka faj; Magyarországon eddig csak 2 példányát gyűjtötték Martonvásáron. Tápnövényei: *Lonicera xylosteum*, *L. caprifolium*. VI—VII.

lonicerae HERBST

Változatai:

1. Sárgásbarna, fekete harántöve keskeny vagy széles. — Martonvásár **forma typica**

2. A szárnyfedők tövén is mutatkoznak fekete foltocskák, vagy a töve teljesen fekete. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **sabauda** PIC]

3. Szárnyfedőin hiányzanak a fekete foltok vagy övek. — Nincs hazai példányunk [ab. **simplex** MARCU]

4. Felülete sötétbarna. — Szintén nincs még hazai példányunk [ab. **obscurior** ROUB].

25 (18) Fekete alapszínű fajok, felületüket legfeljebb világos szőrfoltok díszítik.

26 (27) Fekete, szőrözete is fekete, gyér, egyenletesen eloszlott, alapszőrözete is feltűnően hosszú, elég meredeken elálló, sem pajzsocskája mögött, sem másutt nincs fehéres szőrfoltja. Ormánya aránylag vékony, a hímé eléri, a nőstényé kissé meghaladja az előtor hátának hosszát, gyengén hajlott. Homlokán a nagy, domború szemeit elválasztó híd nagyon keskeny, mintegy a 2. ostoríz vastagságával egyenlő. Előtora másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a közepe mögött a legszélesebb, oldalai erősen íveltek. Korongját nagy, kerek, sekély pontok díszítik, a közöttük levő térközök élszerűen keskenyek. Szárnyfedőinek pontsorai durvák, alig barázdáltak, a sorpontok elérik az előtor korongján levők nagyságát. A közterecskék kissé keskenyebbek, mint a sorpontok átmérője. 2,2—2,5 mm.

Európai elterjedésű faj, mindenütt csak szórványosan fordul elő. Szlovákiában és hazánkban több ízben gyűjtötték (Mezőhegyes, Mezőkovácsháza, Derékegyháza, Nadap, Tihany, Siófok). Tápnövényei: *Ulmus campestris*, *U. laevis*. VIII, IX, XI.

Quedenfeldti GERH

27 (26) Felületük szőrözete világosabb színű, sokszor foltosan összesűrűsödik, ritkábban fekete, de ilyenkor is legalább a pajzsocskája mögött fehéres szőrfolt mutatkozik.

28 (29) Fekete, lábai is teljesen feketék. Csápja vörösesbarna, kissé világosabb bunkóval. Szárnyfedőinek szőrözete fekete, egyenletesen el-

oszlott, csak a pajzsocskája mögött van fehér vagy világos szőrfolt. A hím ormány eléri, a nőstényé meghaladja az előtor hátának hosszát, mérsékelten vastag és gyengén hajlott. Homlokán a szemek majdnem érintik egymást, csápja rövid és vaskos. A hím előtora jóval, a nőstényé alig haladja meg hosszának másfélszeresét, háta nagyon sűrűn, nem túl durván pontozott, a pontok térközei élszerűek. Szárnyfedőin a pontsorok gyengén barázdáltak, a sorpontok az előtoron levőkhöz hasonlóan elég kicsik. A közterecskék kissé szélesebbek, mint a pontsorok, erősen ráncoltan pontozottak. 2—2,5 mm.

Euroszibériai faj, Japánban is előfordul, de hiányzik Nyugat-Európában és Észak-Afrikában. A Kárpát-medencében ritka, Szlovákiában és a Bánságban gyűjtötték. Magyarországi lelőhelyei: Kőszegi-hegység, Sopron, állítólag Kalocsa és Keczel is. Tápnövényei: *Alnus glutinosa*, *Betula alba*, *Quercus robur*, *Populus*- és *Salix*-fajok. VI, VII, IX.

jota FABR.

29 (28) Szárnyfedőinek szőrözete világos színű vagy tarkázott. Lábaik részben rendszerint vörösek.

30 (31) Szárnyfedőinek tövén a vállbütykök és a varrat között terjedelmes folt helyezkedik el, amely a varrat közelében hátrafelé 1—1 csúcsba kihúzott. Szárnyfedőinek közepe mögött egy további, kívül megrövidült fehér harántöv is látható (44. ábra: D), többi szőrei vörösesbarnák. Csápja a gyakran sötétebb bunkó kivételével, lábszárai és lábfejei vörösek. Csápja az ormány töve közelében ered. Ormánya feltűnően rövid, de nem rövidebb, mint az előtor háta, mert az is nagyon rövid. Homlokán a szemek majdnem érintik egymást. Előtora nagyon széles, a hímé megközelíti hosszának kétszeresét, a nőstényé sem sokkal keskenyebb, oldalai gyengén íveltek, felülete sűrűn pontozott. Szárnyfedőin a pontsorok alig barázdáltak, a sorpontok elég nagyok, a finoman ráncolt közterecskék kissé szélesebbek a sorpontok átmérőjénél. 2—2,5 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, nálunk sem ritka. Tápnövényei: *Quercus robur*, *Salix caprea*. II, IV—VIII, XI.

avellanae DONOV.

31 (30) A szárnyfedők tövén nincs terjedelmes fehér folt.

32 (33) Nagy faj. Csápja az ormány közepe mögött ered. Szárnyfedőinek szőrözete a pajzsocska mögött nagyobb, másutt sok kis, rendszertelenül elhelyezett foltocskát alkot. A foltokká összetömörült szőrök hosszabbak és fehéresek, a többi, egyenletesen eloszlott szőröcske rövidebb, bronzos színű, ami a felületnek gyenge ólmos-fémes csillogást kölcsönöz. Fekete, csak csápja és lábfejei sárgák. Ormánya rövid és vastag (mint az előbbi fajé). Előtora kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, közepe táján a legszélesebb, oldalai erősen íveltek, hátának pontozása mérsékelten durva, ezenkívül finoman és sűrűn

ráncolt, és ez a nagyobb pontokat majdnem felismerhetetlenné teszi. Szárnyfedőin a pontsorok finomak, nem barázdáltak, a közterecskék jól észrevehetően szélesebbek, mint a pontsorok, elég durván ráncoltak. 2,5—3,5 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében is, nálunk is nagyon elterjedt, nem ritka. Tápnövényei: *Quercus robur*, *Qu. cerris*. II, IV—IX, XI, XII. (= *ilicis* FABR.)

pilosus FABR.

Változata:

1. A pajzsocskája mögött nincs világos folt. — Ritka (Siófok, Németbogsán) ab. **Hajóssi** ENDR.

33 (32) Kisebb fajok, csápjuk az ormány töve közelében ered.

34 (35) Szárnyfedőinek fekete szőrözete finom, testhez simuló, oldalról nézve sem látszik elállónak, az előtor és a szárnyfedők oldalán levő hosszú szőrök gyéren állnak. Pajzsocskája mögött erősen elkülönülő fehér szőrfolt van (44. ábra: E), szárnyfedőinek egyéb felületén az elég hosszú, gyér szőrözet csak erős nagyítással vehető ki, kivéve a helyenként elszórt, kevés ezüstös színű szőrt. Fekete, csápja és lábfejei, ritkán lábszárainak egy része is sárgásvörös. Ormánya rövid, a nőstényé sem éri el teljesen az előtor hátának hosszát. Homlokán a szemeit keskeny híd választja el, amelynek szélessége nem, vagy alig éri el a csápbunkó vastagságának felét. A nőstény előtora szélesebb, mint a hímé, oldalai jóval erősebben ívelt; korongját nagy, kerek pontok borítják, ezek térközei élszerűen keskenyek. Szárnyfedőinek pontsorai alig barázdáltak, a sorpontok megközelítően akkorák, mint az előtor korongján levők, de mélyebbek. Legtöbb közterecskéje keskenyebb, mint a sorpontok átmérője, lapos, gyengén ráncolt. 2,5—3 mm.

Kelet- és dél-európai faj, de Kisázsiában is előfordul. A Kárpát-medencében Szlovákiából és Jugoszláviából szórványos adataink vannak, Magyarországon főleg a Dunántúlon számos lelőhelyen, a Nagy-Alföldön ritkábban gyűjtötték. Tápnövényei: *Quercus*-fajok. III, V—VII.

subfasciatus GYLL.

35 (34) Szárnyfedőinek fekete, fehéressel erősen tarkázott szőrözete durva, jól láthatóan elálló, oldalának hosszú szőrei sűrűn állnak.

36 (37) Karcsúbb, tojásdad testalkatú faj, szárnyfedői másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve (46. ábra: A). Előtorának pontozása gyérebb, a pontok között levő térközök nem élszerűen keskenyek. Ép példányainak tarkázott szőrözete hasonlít a jóval nagyobb *Rh. pilosus* FABR. szőrözetéhez, de alapszőrözete fekete, és nem bronzszínű. Fekete, csápja és lábfejei sárgásvörösek. A hím ormánya eléri, a nőstényé kissé meghaladja az előtor hátának hosszát. Szemei a homlokán majdnem érintik egymást. Előtora mintegy kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a közepe mögött a legszélesebb, oldalai erősen ívelt. Szárnyfedőin a pontsorok nem, vagy

alig barázdáltak, a sorpontok akkorák, mint az előtor korongján levők, a közterecskék jóval keskenyebbek, mint a sorpontok átmérője, felületük durván ráncolt. 2—2,5 mm.

Közép- és Nyugat-Európában él, Algírban is előfordul. Szlovákiában és Erdélyben nagyon ritka, a Bánságban és főleg Magyarországon a Dunántúlon nem ritka, de szórványosan gyűjtötték az Alföldön és a Börzsöny hegységben is. Tápnövénye a *Quercus petraea*. V—IX, XII.

sparsus FÅHRS

37 (36) Széles testalkatú faj, szárnyfedői csak egynegyedükkel hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve (46. ábra: B). Előtorának pontozása sűrű, a pontok térközei élszerűen keskenyek. Az előbbi fajtól még az alábbiakban különbözik: ormánya kissé rövidebb; szemei a homlokán még szorosabban simulnak egymáshoz; szárnyfedőin a pontsorok rendszerint erősebben barázdáltak, egész felületük még durvábban ráncolt, közterecskéi még keskenyebbek. 2—2,5 mm.

Magyarországról (Budapest: Kamaraerdő) írták le, azóta Pilisborosjenőn, Duka-Csörögön, Simontornyán, Siófokon, Balatongyörökön, Somogyszobon és Horvátországban („Croatia") került elő. Újabb kutatások szerint Közép-Európában is elterjedt. Tápnövénye: valamelyik *Quercus*-faj. I, IV—VII.

hungaricus HAJÓSS

38 (1) Pajzsocskájuk (nem mögötte egy folt!) sokkal sűrűbben szőrözött, mint a szárnyfedők, elütő világos foltnak látszik.

39 (50) Hátulsó combjaik erősen megvastagodottak (mint pl. a 43. ábra: C—F). A középmell és a mellvég oldalán legfeljebb finom, világos szőrözet van.

40 (43) Csápostoruk 6 ízből áll (4. alnem: *Threcticus* THOMS.).

41 (42) Fekete, csak csápja és lábai vörösek. Szárnyfedőit összesűrűsödött sárgás szőrözet által alkotott rajzolat díszíti. Ide tartozik a *Rh. erythropus* GERM., amely mérsékelten sűrűn szőrözött pajzsocskája miatt már a 4. sorszám alatt szerepel.

42 (41) Teljesen vörös, vagy ha kivételesen fekete, már a szárnyfedők rajzolatának hiánya is megkülönbözteti az előbbi fajtól. Felületének szőrözete ezüstszürke, csak kivételesen fekete, majdnem egyenletesen eloszlott és gyér, hátoldalán csak a pajzsocska fehéres foltja különül el. Színe változékony. Ormánya elég hosszú, a hímé eléri, a nőstényé meghaladja az előtor hátának hosszát. Szemei mérsékelten nagyok, enyhén domborúak, homlokán aránylag távol állnak egymástól, a közöttük levő híd szélessége eléri vagy megközelíti a csáp bunkójának a vastagságát. Előtora mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a nőstényé kissé szélesebb, a közepe táján a legszélesebb, oldalai mérsékelten ívelt, korongja durván pontozott, sekély hosszanti középárokkal. Szárnyfedőinek sorpontjai

elérik az előtoron levők nagyságát, közterecskéi nem, vagy alig szélesebbek, mint a sorpontok átmérője. 2,5—3 mm.

Európában és Észak-Amerikában él. A Kárpát-medencében és Magyarországon is nagyon elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Quercus robur*, *Betula alba*, *Alnus glutinosa*, *A. incana*, *Populus*- és *Salix*-fajok. IV—IX. (= *testaceus* MÜLL., *semirufus* GYLL.)

alni L.

Változatai:

1. Feje, előtora és lábai feketék, szárnyfedői vörösek. — Nagyon ritka (Magyaróvár) **forma typica**

2. Mint az előbbi, de varrata is feketés. — Nagyon ritka (Dobogókő) ab. **suturalis** ZETT.

3. Teljesen fekete, szőrözete fehéres. — Nagyon ritka (Bátorliget) ab. **pubescens** STEV.

4. Teljesen fekete, szőrözete is fekete. — Nagyon ritka (Sárospatak) ab. **atratus** PRELLER

5. Teljesen vörös, csak hasoldala sötét (= *testaceus* MÜLL., *albopilosus* REICHE). — Nálunk a szokványos alak, gyakori ab. **scutellaris** FABR.

6. Mint az előbbi, de pajzsocskája fekete. — Ritka (Kőszegi-hegység, Fenyőháza) ab. **carnifex** GERM.

43 (40) Csápostoruk 7 ízből áll (5. alnem: *Tachyerges* SCHÖNH.). Szárnyfedőik feketék, több-kevesebb világos színű szőrfolttal.

44 (45) Teljesen fekete, csak a pajzsocska szőrözete alkot fehér foltocskát. Felületének többi részén a szőrözet fekete, egyenletesen eloszlott, csak a szárnyfedők sorpontjaiban levők csillognak ezüstösen. Ormánya aránylag hosszú, a hímé is kissé hosszabb, mint az előtor háta, a nőstényé még hosszabb és vékonyabb. Szemei nagyok, domborúak, a homlokán majdnem, sőt néha teljesen érintik egymást. Előtora mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a közepe mögött a legszélesebb, és ott oldalai erősen íveltek. Korongja nagyon sűrűn és durván pontozott, a kerek pontok térközei élszerűen keskenyek. Szárnyfedőinek pontsorai mérsékelten erősek, a sorpontok kisebbek, mint az előtor korongján lévők, közterecskéi jól láthatóan szélesebbek, mint a sorpontok átmérője, durván ráncoltak. 2,2—2,6 mm.

Euroszibériai faj, Japánban is előfordul. A Kárpát-medencében és nálunk is nagyon elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Betula alba*, *Alnus glutinosa*, *Salix*-fajok. III—X. (= *jota* PAYK.)

stigma GERM.

45 (44) Vagy csápja és lábfejei vörösek, vagy szárnyfedőiken van bőségesebb világos színű rajzolat.

46 (47) Lábfejei feketék, csápja vörös vagy barna, csak bunkója fekete. Szárnyfedőin az alapszőrözet fekete és gyéren, egyenletesen eloszlott,

a rajzolatot alkotó szőrök hosszabbak, fehérek és sárgák. A rajzolat a pajzsocska fehér foltján kívül 2 harántövből áll, az oldalak felé a hátulsó erősebben megrövidült mint az elülső. Az elülső öv széles, az oldalai felé erősen elkeskenyedik, elülső és hátulsó széle erősen csipkézett, közepén a szőrök sárgák, másutt fehérek. A hátulsó öv keskeny, ívelt, épszélű, fehér szőrökből áll (44. ábra: F). Ormánya rövid és nagyon vastag Szemei nagyok, domborúak, a homlokán érintik egymást. Előtora alig másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, kissé a közepe mögött a legszélesebb. Oldalai mérsékelten ívelt ek. Szárnyfedőinek pontsorai barázdáltak, sorpontjai alig nagyobbak, mint az előtor korongján levők, közterecskéi domborúak, szélesebbek, mint a sorpontok átmérője. 2—2,5 mm.

Holarktikus elterjedésű faj. A Kárpát-medence minden országában megtalálható, nálunk is elég gyakori. Tápnövényei: *Salix caprea*, *S. fragilis*, *Betula alba*, *Populus* sp. III—X. — F ű z-b o l h a o r m á n y o s

salicis L.

47 (46) Lábfejeik vörösek.

48 (49) Szárnyfedőin 2 gyér, fehéres szőrök alkotta harántsáv van, és többnyire a szárnyfedők töve is fehéres; az elülső öv a közepén kiszélesedik, de nincsenek benne sárga szőrök, a hátulsó ívelt, és mind a kettő a közterecskéken húzódó rövidebb vagy hosszabb szőrsávokból tevődik össze (44. ábra: G). A szárnyfedők egyéb felületének szőrei feketék. Egyéb külső jellegzetességei tekintetében nagyon hasonlít az előbbi fajhoz, csak ormánya még rövidebb, előtora szélesebb. 2—2,5 mm.

Közép- és Dél-Európában honos. A Kárpát-medencében elterjedt és Magyarországon is gyakori. Tápnövényei: *Salix fragilis*, *S. triandra*, *S. purpurea*. IV—VIII.

decoratus GERM.

49 (48) Szárnyfedőin az elülső harántöv erősen kiszélesedett, foltszerű, a közepe sárga, a hátulsó öv nagyon keskeny (44. ábra: H). Nagyon hasonlít a *Rh. salicis* L.-hez, attól különösen sárga lábfejízei és jóval nagyobb termete különbözteti meg. Elülső harántövének kiszélesedett része nagyobb terjedelemben sárga, a folt mindjárt a pajzsocska mögött erősebben kiszélesedik (2—2 közterecskére terjed ki). A rajzolat által nem érintett felület szőrözete fekete, a szárnyfedők korongján testhez simuló, oldalán durvább és gyengén elálló. Ormánya elég hosszú, a hímé eléri, a nőstényé kissé meghaladja az előtor hátának hosszát. Előtora nem egészen kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai erősen ívelt ek, háta mérsékelten durván, de sűrűn ráncoltan pontozott. Szárnyfedőin a pontsorok barázdáltak, a sorpontok alig érik el az előtor pontjainak nagyságát, de sokkal mélyebbek. A közterecskék szélesebbek, mint a barázdák, alig domborúak, sűrűn ráncoltak. 2,5—3 mm.

Ritka közép-európai faj. A Kárpát-medencében főleg a Kárpátok övezetében Szlovákiában és Erdélyben ismerjük néhány lelőhelyét. Magyarországon egyetlen

példánya Siófokon került elő, de ez az adat megerősítésre szorul. Tápnövényei: *Salix caprea*

rufitarsis GERM.

50 (39) Hátulsó combjaik alig vastagabbak, mint a középsők (46. ábra: C), (6. alnem: *Isochnus* THOMS.).

51 (54) Csápostoruk 6 ízből áll.

52 (53) Homloka a szemek között szélesebb, mint a csáp tőízének a csúcsa, 1. ostoríze nincs kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Nagyobb. Felületén csak a pajzsocskán van fehér szőrfolt, egyébként a szőrözete igen finom, csillogó, nagyon gyér; mellét sűrűn fedik fehér pikkelyek. Fekete, csápja és lábai sárgák, hátulsó combjának nagy része fekete. Ormánya nagyon vastag és rövid, nem éri el az előtor hátának hosszát, a nőstényé is alig hosszabb, mint a hímé, de vékonyabb. Előtora alig másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a közepén (a nőstényé a közepe mögött) a legszélesebb, oldalai erősen ívelt ek, háta erőteljesen, sűrűn pontozott; a pontok mélyek. Szárnyfedőin a pontsorok barázdáltak, a sorpontok nagysága hasonlít az előtoron levőkhöz. A közterecskék szélesebbek, mint a barázdák, enyhén domborúak, finoman ráncoltak. 2—2,6 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében is, nálunk is nagyon elterjedt és közönséges. Tápnövényei: *Populus nigra*, *P. italica*, *Salix alba*, *S. triandra*, *S. fragilis*, *S. viminalis*. III—VII, IX—XI. — Nyár-bolhaormányos

populi FABR.

53 (52) Homloka a szemek között keskenyebb, mint a csáp tőízének a csúcsa. 1. ostoríze kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Sokkal kisebb. Egyéb részleteiben messzemenően hasonlít az előbbi faj kis példányaihoz, csak pajzsocskájának fehér foltja rendszerint nem erősen kifejezett, ormánya kissé hosszabb, előtora valamivel szélesebb, sekélyebben, ráncoltabban pontozott. Szárnyfedőinek közterecskéi erősebben ráncoltak. 1,5 mm.

Nyugat-Európa lakója, a Kárpát-medencében rendkívül ritka, eddig csupán 2 példánya került elő, 1 a Velencei-tó mellől Sukorón és 1 Horvátországban (Velebit). Tápnövényeit nem ismerjük. XI.

angustifrons WEST.

54 (51) Csápostora 7 ízből áll. Fekete, csápja a sötét bunkó és lábai a többékevésbé feketés combjai kivételével vörösek. Felületén gyér, sötét színű szőrözet található, csupán pajzsocskáján van fehér szőrfolt. Melle sűrűn fehéren pikkelyezett. A hím ormánya rövidebb, a nőstényé alig olyan hosszú, mint az előtor háta, de az utóbbié vékonyabb. Előtora alig másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a közepe táján a legszélesebb, háta durván és sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai mélyen barázdáltak, sorpontjai nagyobbak, mint az

előtoron levő pontok. Közterecskéi kissé keskenyebbek, mint a sorpontok átmérője, domborúak, finoman ráncoltak. 1,5—1,8 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében is, nálunk is főleg a magasabb fekvésű vidékeket lakja; elég ritka. Tápnövényei: *Salix cinerea*, *S. caprea*, *S. viminalis*, *S. fragilis*. III—VIII.

saliceti PAYK.

Változatai:

1. Valamennyi combja sötét vagy fekete **forma typica**

2. Csak a hátulsó combjai sötétek. — Nagyon ritka („Hungaria") ab. **Sequensi** STIERL.

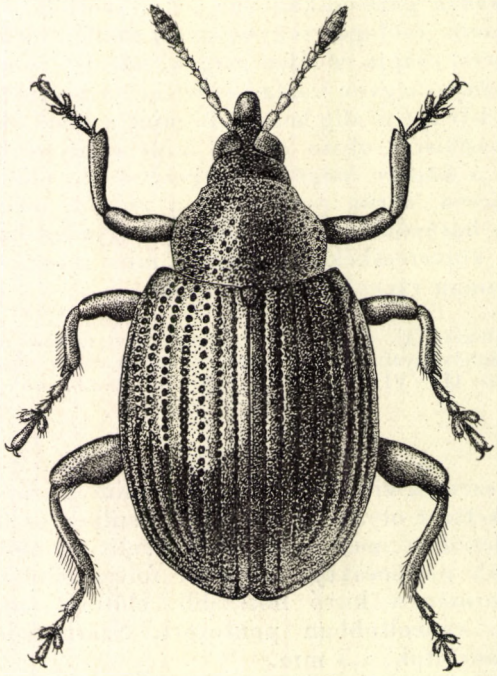

45. ábra. *Rhamphus pulicarius* HERBST (Eredeti)

2. nem: **Rhamphus** CLAIRV.

Igen apró, fekete, néha bronzfényű ormányosbogarak. Felületük csupasz, soha sincs rajta szőrfoltok alkotta rajzolat. Ormányuk rövid. Csápjuk nem térdes, mert tőíze rövid, vastag, hossza alig éri el szélességének másfélszeresét; 2. íze hasonlít a tőízhez, a 3—7. íze vékony, hengeres, a 8. ismét nagyobb és szorosan a bunkóhoz tapad. Előtoruk kicsi, töve sokkal keskenyebb, mint a szárnyfedők töve. Pajzsocskájuk jól látszik. Szárnyfedőiken pontsorok futnak végig. Hátulsó combjuk megvastagodott (ugróláb). Karmaik a tövükön szabadon állnak. Egyébként nagyon közel állnak a *Rhynchaenus* nem fajaihoz.

Eddig a nemnek mindössze alig 15 faját ismerjük, ezeknek fele a palearktikus, másik fele az ausztráliai régióban él. A Kárpát-medencében 2 faj előfordulásáról tudunk, mind a kettő Magyarországon is megtalálható.

1 (2) Fekete, felülete nem fémes csillogású, szárnyfedői durván recézettek, zsírfényűek. A nőstény ormánya eléri az előtor hátának hosszát, a hímé rövidebb. Szemei gyengén domborúak, a homlokán majdnem érintik egymást. Csápja a sötétebb tőíz és bunkó kivételével sárgásbarna, az ormány töve közelében ered. Előtora a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai majdnem egyenesek, felülete durván recézett, nagy, kerek, de elég sekély, sűrűn elhelyezkedő pontokkal. Szárnyfedőin a sűrű pontsorok pontjai akkorák, mint az előtor korongján levők, de sokkal mélyebben beszúrtak. Közterecskéi nem, vagy alig szélesebbek, mint a sorpontok átmérője, sűrűn recézettek, szintén csak zsírfényűek. Lábai feketék, lábfejei néha kissé világosabbak (45. ábra). 1—1,3 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt és nálunk is gyakori. Tápnövényei: *Betula alba*, *Corylus avellana*, *Prunus cerasus*, *P. avium*, *P. spinosa*, *Pirus malus*, *P. communis*, *Salix caprea*, *Populus*-fajok. IV—X.

pulicarius HERBST.

Változata:

1. A *Crataegus*-fajokban élő ökológiai rassza kisebb, 1 mm. — Nem ritka
var. **oxyacanthae** MARSH.

2 (1) Felülete fekete, bronzos vagy fémes csillogással, szárnyfedői igen sűrűn és finoman recézettek, majdnem fénytelenek. Csápja sárga, csak bunkója, valamint lábai sötétek vagy feketék. Ormánya nem, vagy alig rövidebb mint az előtor háta. Szeme hasonlít az előbbi fajéhoz. Előtora mintegy másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai íveltek, háta sűrűn, elég mélyen pontozott. Szárnyfedői a közepük mögött a legszélesebbek, pontsorai szabályosak, sekélyen barázdáltak. Közterecskéi keskenyek, laposak, finoman recézettek. Hasoldala fényes. 1,3 mm.

Közép- és dél-európai faj, a Kárpát-medencében nagyon ritka, az irodalom néhány lelőhelyről említi (Hajós, Kalocsa, Zirc, Kapuvár, Szomotor). Tápnövényei: *Crataegus oxycantha*

subaeneus ILLIG.

Változata:

1. Csápjának csak 2—4. íze sárga, a többi fekete. — Nagyon ritka (Balatonederics)
ab. **pannonicus** CSIKI

14. alcsalád: **Mecininae**

Kis termetű tojásdad, ritkábban kerekded vagy hosszúkás testalkatú fajok, hátuk néha kissé lapított. Ormányuk hosszabb vagy rövidbb, hengeres. A nőstényé hosszabb, vékonyabb, a csáptövek és a csúcs között fényes, alig pontozott, a hímé rövidebb, vastagabb, a csúcsi felén is sűrűnpontozott, egyenes vagy hajlott, a csúcsa felé ritkán vékonyodik el (ezeket a *Tychiinae*

alcsalád fajaitól már 4—5 ízből álló csápostoruk is megkülönbözteti). Szemük oldalt álló, vagy a homlokukon majdnem összeérnek. Csápjuk térdes, az ormány közepe táján ered, ostoruk 4—5 ízből áll. Előtoruk alakja nagyon különböző. Melltövükön csak a *Miarus* nem fajainak van az ormány befogadására alkalmas hosszanti árok. Középmellük oldallemeze kicsi, felülről nem látszik. Tomporaik kicsik, szorosan hozzásimulnak a combjaikhoz, amelyek közül a hátulsók sem erősen megvastagodottak. Lábszáraik csúcsán legfeljebb a belső sarkon viselnek tövist. Karmaik a tövükön szabadok vagy egyes fajok esetében összenőttek, kivételesen (*Stereonychus* SUFFR.) csak 1 karmuk van minden lábukon.

Az alcsaládhoz mai ismereteink szerint mintegy 650 faj tartozik, ezek zöme palearktikus és orientális elterjedésű, de sok faja él a Pápua szigeteken és az etiópiai régióban is. Észak-Amerikát néhány holarktikus faj éri el, Dél-Amerikában és Ausztráliában alig akad az alcsaládnak képviselője, a pacifikus régió szigetvilágában hiányzik. Az ide tartozó nemeket 2 nemzetségbe soroljuk, mind a 2 a Kárpát-medencében, és nálunk is képviselve van. A Kárpátt medencében 7 nembe sorolt 59 faj előfordulásáról tudunk, Magyarországon mind a 7 neméés 54 fajt sikerült eddig kimutatni.

A nemek határozókulcsa

1 (6) Szemük oldalt álló, homlokuk a szemek között legalább olyan széles, mint az ormányuk. Minden haslemezük hátulsó szegélye egyenesen lemetszett (46. ábra: D) (1. nemzetség: *Mecinini*).

2 (3) Testük erősen megnyúlt, hosszú, hengeres (mint a 47. ábra). Elülső csípőik közel állnak egymáshoz, ormányuk nem fektethető közéjük. Melltövük elülső szegélye nem kimetszett. Előtoruk töve nem, vagy alig (*Mecinus collaris* GERM.) keskenyebb, mint a szárnyfedők töve. Farfedőjüknek csak a csúcsa látszik szabadon. Az elülső 4 haslemezük hossza alig különbözik. Karmaik a tövükön összenőttek
1. nem: **Mecinus** GERM.

3 (2) Testük rövid, tojásdad vagy kerekded. Előtoruk rendszerint jóval keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, vagy ha csak kevéssel keskenyebb, akkor a karmaik nem nőttek össze a tövükön. Farfedőjük nagy

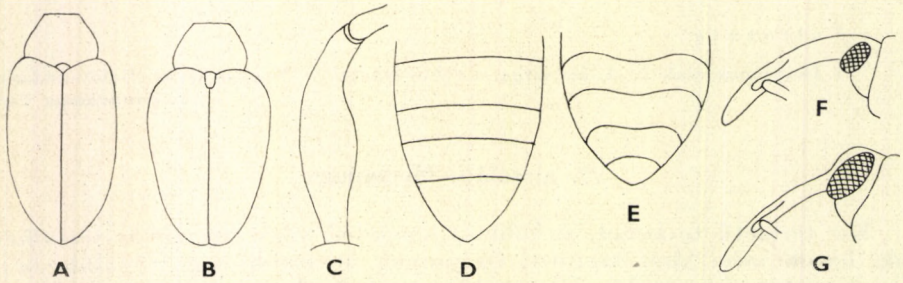

46. ábra. A: *Rhynchaenus sparsus* FAHRS. és B: *R. hungaricus* HAJÓSS testalkata — C: *R. populi* FÁBR. hátulsó combja — D: *Mecinus pyraster* HERBST és E: *Cionus tuberculosus* SCOP. haslemezei — F: *Cleopus solani* FABR. és G: *Cionellus gibbifrons* KIESW. feje (Eredeti)

része szabadon látható. Elülső 2 haslemezük sokkal szélesebb, mint a 3. és a 4.

4 (5) Elülső csípőik megközelítik egymást, ormányuk nem fektethető közéjük, melltövük elülső szegélye nem kimetszett. Karmaik a tövükön összenőttek 2. nem: **Gymnetron** SCHÖNH.

5 (4) Elülső csípőik távol állnak egymástól, ormányuk befektethető közéjük, melltövük elülső szegélye kimetszett. Karmaik a tövükön szabadon állnak 3. nem: **Miarus** STEPH.

6 (1) Szemük nagy, magasan felhúzódik a fejtetőre, ezért homlokuk a szemek között nagyon keskeny, szélessége nem éri el az ormány szélességét. A 2—4. haslemezük hátulsó szegélye kétoldalt hátrafelé kihúzott (46. ábra: E) (2. nemzetség: *Cionini*).

7 (8) Szárnyfedőik varratán 2 közös bársonyfekete foltocska van, az egyik a közepe előtt, a másik a csúcsa közelében foglal helyet (az elülső csak a *C. alauda* HBST. varratán keskeny, hosszú, és környékét több foltocska tarkázza). Az 1. és sokszor a 2. barázdája félkörösen körülveszi az elülső fekete foltocskát (vagy a helyét, ha a folt kivételesen visszafejlődött). Minden lábukon 2 karom van, de ezek nem egyforma hosszúak 4. nem: **Cionus** CLAIRV.

8 (7) Szárnyfedőik varratán nincsenek fekete foltok, néha azonban apró, bársonyfekete foltocskák sakktáblaszerűen helyezkednek el a közterecskéken. A varrat mellett levő 1. és 2. barázda végig teljesen egyenes.

9 (12) Minden lábukon 2 karom van, ezek sokszor nem egyforma hosszúak.

10 (11) Homlokuk és ormányuk töve között nincs nyereg, legfeljebb jelentéktelen hajlat (46. ábra: F). Szárnyfedőik korongján a közterecskék megközelítően egyforma szélesek. Felületüket testhez simuló szőrözet fedi, amely közül a szárnyfedőkön felálló vagy legalább erősen elálló szőrök emelkednek ki; ezek esetenként nagyon rövidek. Karmaik kicsik, egyforma hosszúak 5. nem: **Cleopus** STEPH.

11 (10) Homlokuk és ormányuk töve között mély nyereg képződik (46. ábra: G). Szárnyfedőik korongján a barázdák párosával megközelítik egymást, a páros sorok között levő közterecskék keskenyebbek és kissé domborúbbak, mint a többi. Felületüket testhez simuló pikkelyszőrök fedik. Karmaik nagyon egyenlőtlen hosszúak, az egyik alig éri el a másik hosszának a felét . 6. nem: **Cionellus** REITT.

12 (9) Minden lábukon csak 1 karom van. Szárnyfedőiken a barázdák nem párosával helyezkednek el. Felületüket pikkelyek és pikkelyszőrök takarják, amelyek rendszerint sötét és világos foltocskákat alkotnak 7. nem: **Stereonychus** SUFFR.

1. nem: **Mecinus** GERM.

Az ide tartozó fajokat főleg hosszúkás, hengeres testalkatuk (47. ábra) különbözteti meg közelebbi rokonaiktól; szárnyfedőik hossza megközelíti, sőt esetenként meg is haladja együttes szélességük kétszeresét. Ormányuk rövid, gyengén hajlott, a csúcsa felé nem vékonyodik el. Csápjuk ostora rendszerint 5 ízből áll. Előtoruk töve nem, vagy kivételesen kevéssel (*M. collaris* GERM.) keskenyebb, mint a szárnyfedők töve. Melltövük elülső széle nem kimetszett, és elülső csípőik olyan közel állnak egymáshoz, hogy az ormányuk nem fektethető közéjük. Szárnyfedőiken sűrű pontsorok futnak végig. Farfedőjüknek csak a kis csúcsi része látható szabadon. Elülső 4 haslemezük majdnem egyforma hosszú. Karmaik a tövükön összenőttek. Felületük fekete, néha gyengén fémesen csillogó, szőrözete finom, gyér.

A nemnek alig több mint 30 faját ismerjük, valamennyi a palearktikus régió lakója. A Kárpát-medencében eddig kimutatott 6 faj Magyarországon is előfordul.

1 (2) Előtorának töve keskenyebb, mint a szárnyfedőké együttvéve, oldalai erősen ívelten, a csúcsa felé erősebben elkeskenyednek, mint a töve felé (48. ábra: A). Fekete, szárnyfedői sem csillognak fémesen, csápja és lábfejei kissé világosabbak. Előtorát és szárnyfedőit finom, szürkés szőrök gyéren takarják, csak előtorának tövét, melltövét és középmellét borítják hézagmentesen apró, sárgás pikkelyek. Ormánya rövid, a hímé kissé hosszabb, mint az előtor háthosszának a fele, a nőstényé is jól láthatóan rövidebb, mint az előtor háta; egyenes vagy alig észrevehetően ívelt, igen sűrűn, hosszában gyakran finoman ráncoltan pontozott, ritkán rövid hosszanti barázda is mutatkozik a hátán. Előtora igen sűrűn és finoman pontozott. Szárnyfedőinek pontsorai erősek, de nem barázdáltak, a sorpontok sokkal nagyobbak, mint az előtor pontjai; közterecskéi mintegy olyan szélesek, mint a sorpontok átmérője, finoman ráncoltak. A hím elülső combjának belső oldalán néha apró fogacska található. 3—4 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében is, nálunk is nagyon elterjedt, de nem közönséges. A mocsaras, vizenyős területeket kedveli. Tápnövényei: *Plantago major*, *P. maritima*. IV—X. (= *curvirostris* PETRI)

collaris GERM.

2 (1) Előtoruk töve nem, vagy alig keskenyebb, mint a szárnyfedőké, sem azt, sem a melltő és a középmell oldallemezét nem borítják zártan apró, sárgás vagy fehéres pikkelyek. Ormányuk hosszabb, erősebben hajlott.

3 (4) Szárnyfedői vörösek, rendszerint csak egy 4—5 közterecskére kiterjedő hosszanti sáv, és ritkán a varrat is fekete. Csápja és lábai — a néha sötétebb combok kivételével — vörösek. Felületét elég gyér, zömmel testhez simuló barnás szőrök fedik. A szőrök az előtor oldalán, a pajzsocskán és a szárnyfedők 5—6 külső közterecskéjén szürkék, sokkal sűrűbbek és hosszabbak. Mind a 2 ivar ormánya jóval rövidebb, mint az előtor háta, jól láthatóan hajlott, a nőstényé kissé hosszabb és vékonyabb, mint a hímé. Előtora a töve közelében a legszélesebb, oldalai gyengén ívelten futnak össze a csúcsa felé,

háta nagyon sűrűn és finoman pontozott. Szárnyfedőinek oldalai majdnem egyenesek, pontsorai élesen, de nem mélyen bemetszettek. A sorpontok alig nagyobbak, mint az előtor legnagyobbjai. Közterecskéi kissé szélesebbek, mint a sorpontok átmérője, laposak, ráncoltan pontozottak. 3—3,5 mm.

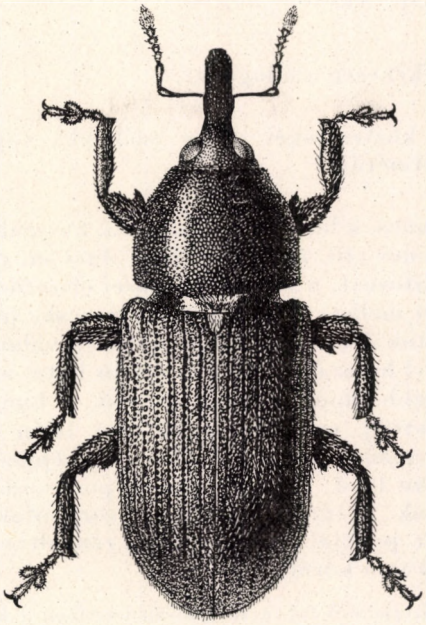

47. ábra. *Mecinus pyraster* HERBST (Eredeti)

Nyugat-mediterrán faj, az irodalom szerint szórványosan megtalálták Szlovákiában és Erdélyben is, állítólag Budapesten is gyűjtötték. Mindezek az adatok azonban ellenőrzésre szorulnak. Tápnövénye a *Plantago lanceolata*

circulatus MARSH.

4 (3) Szárnyfedőik feketék vagy kékesen csillognak, legfeljebb a csúcsi fele kisebb-nagyobb kiterjedésben vörösesbarna. Lábaik is feketék, legfeljebb lábfejeik világosabbak.

5 (6) Szárnyfedői feketék, kékes csillogás nélkül, lábfejei sötétbarnák. Felületét gyér, testhez simuló szürkés szőrözet fedi, amely a pajzsocskán rendszerint összesűrűsödik. A hím ormánya kissé hosszabb, mint az előtor háthosszának a fele, a nőstényé vékonyabb, és majdnem olyan hosszú, mint az előtor háta; mind a 2 ivaré egyenletesen hajlott. A nőstény előtora kissé szélesebb és laposabb, mint a hímé, mind a 2 ivaré a töve közelében a legszélesebb, majd gyengén ívelten keskenyedik a csúcsa felé. Háta nagyon sűrűn, elég finoman pontozott, hosszanti középvonalán gyakran látható sima élecske nyoma. Szárnyfedői hátrafelé gyengén elkeskenyednek, sorpontjai élesen bemetszettek, de alig barázdáltak; a sorpontok sokkal nagyobbak, mint az

előtor pontjai, igen sűrűn állnak, keskeny harántlécecskék választják el egymástól őket. Közterecskéi nagyon finoman ráncoltak, 1—1 sor erős ponttal (47. ábra). 3—4 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében és nálunk is nagyon elterjedt és gyakori. Nedves réteken hálózható. Tápnövényei: *Plantago lanceolata* és bizonyára *Plantago*-fajok is. I—XI.

pyraster HERBST

6 (5) Szárnyfedőik kékesen csillognak.

7 (10) Szárnyfedőik közterecskéi olyan szélesek, vagy szélesebbek, mint a sorpontok átmérője.

8 (9) Ormányának háta, a homlokát elhagyva, hosszabb-rövidebb szakaszon majdnem egyenes (48. ábra: B). Feje durván, előtora elég mélyen és igen sűrűn pontozott, a pontok térközei élszerűen keskenyek. Szárnyfedőin a varrat mellett levő első 2 közterecske jól láthatóan szélesebb, mint a sorpontok átmérője. A hím ormány valamivel rövidebb, a nőstényé valamivel hosszabb, mint az előtor háta, a nőstényé vékonyabb. Előtora szélesebb, mint amilyen hosszú, a hím oldalai egyenletesen íveltek, a nőstény esetében a hátulsó felén majdnem egyenesek, a töve felé gyengén összetartók. Pontozása éppen olyan finom és sűrű, mint a tarkóján levő. Szárnyfedőinek pontsorai élesen bemetszettek alig barázdáltak, a sűrűn elhelyezett sorpontok valamivel kisebbek, mint az előtor pontjai. Közterecskéi ráncoltan pontozottak. 3—4,5 mm (zömmel 4 mm körül).

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében a Bánságból és Szlovákiából vannak adataink. Magyarországon főleg Budapest környékén és a Dunántúlon gyűjtötték, de szórványosan előkerült az Alföldön és a Börzsöny hegységben is. Tápnövényei: *Linaria vulgaris*, *Reseda* sp. IV—VII.

janthinus GERM.

9 (8) Ormánya mindjárt a tövétől kezdve erősen ívelt (48. ábra: C). Fején és előtorán a pontozás nagyon finom, utóbbin a pontok között levő

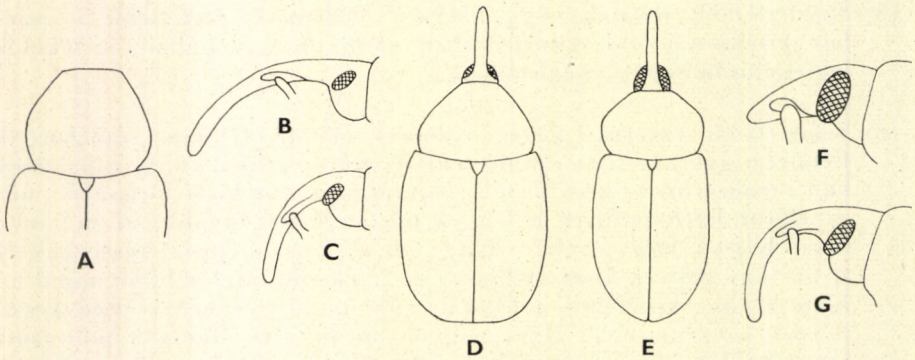

48. ábra. A: *Mecinus collaris* GERM. előtora — B: *M. janthinus* GERM. és C: *M. Heydeni* WECKER ormánya — D: *Gymnetron netum* GERM. és E: *G. collinum* GYLL. testalkata — F: *G. Pirazzolii* STIERL. és G: *G. linariae* PANZ. ormánya (Eredeti)

térközök nem élszerűek, bár szintén keskenyek. Szárnyfedőin a varrat mellett levő 2 közterecske is nem, vagy alig szélesebb, mint a sorpontok átmérője. A hím ormánya kevéssel hosszabb, mint az előtor háthosszának fele, a nőstényé sem éri el az előtor hosszát, vékonyabb, mint a hímé. Egyéb részleteiben messzemenően hasonlít az előbbi fajhoz, de karcsúbb és sokkal kisebb. 2,5—3 mm (zömmel 2,7 mm körül).

Nyugat- és Közép-Európában él. A Kárpát-medencében eddig csak Magyarországon került elő, itt is nagyon ritka (Budai-hegyek: Sas-hegy, Hármashatár-hegy, Farkasvölgy, Kamaraerdő, Hűvösvölgy, Hidegkút, Nagykovácsi; Pilisvörösvár, Isaszeg). Tápnövénye a *Linaria vulgaris*. V—VII, IX—XI.

Heydeni WENCKER

10 (7) Szárnyfedőinek közterecskéi a korongon élszerűen keskenyek, a sorpontok igen nagyok, a korongon levőkben elférne 4 akkora pont is, mint amekkorák az előtoron vannak. Feje és előtora gyengén bronzos, szárnyfedői kékes fémfényűek. A hím ormánya rövid és vaskos, alig hosszabb, mint az előtor háthosszának a fele (a nőstény még ismeretlen), mérsékelten, egyenletesen hajlott. Homloka sűrűn és erőteljesen pontozott, közepén mély gödröcske látható. Előtora durván és sűrűn pontozott, a pontok sokkal nagyobbak, mint a fején levők, közöttük a térközök élszerűen keskenyek. Szárnyfedői nagyon hosszúak, hosszuk meghaladja az együttes szélességük kétszeresét; közterecskéi finoman ráncoltak. 2,5 mm.

Egyetlen eddig ismert pédányát Simontornyán gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük.

Pillichi ENDR.

2. nem: **Gymnetron** SCHÖNH.

Kis- és igen apró termetű, külsőleg nagyon változatos ormányosok. Testük rövid tojásdad, ritkábban kissé hosszúkás. Ormányuk rövid, egyenes vagy gyengén hajlott, a csúcsa felé gyakran elvékonyodik, kivételesen vastag és alig hosszabb, mint a fejük, máskor kimondottan hosszú. Csápjuk az ormány közepe táján ered, ostora 5 ízből áll. Szemük oldalt álló. Előtoruk majdnem olyan széles, mint a szárnyfedőik együttvéve, csak néhány fajé keskenyebb. Szárnyfedőiken pontsorok futnak, amelyek alapján a genuszt 2 alnemre osztották: a 3. barázda hátul a 8. barázdával (*Gymnetron* s.str.) vagy a 6. barázdával (*Rhinusa* STEPH.) egyesül. Minthogy ennek a bélyegnek eldöntése a sűrűn szőrös fajok esetében kétségtelenül nehézségekbe ütközik, az alábbi kulcsban a könnyebb meghatározás érdekében figyelmen kívül hagytuk, de az egyes fajok leírásában megjelöltük az alnemet, amelyhez tartoznak. Elülső csípőik közel állnak egymáshoz, ormányuk nem fektethető közéjük, előmellük elülső szegélye nem kimetszett. Első 2 haslemezük sokkal hosszabb, mint a 3. vagy a 4. Farfedőjük nagy része szabadon áll. Combjaik belső élén syakran van fog, karmaik a tövükön összenőttek. Felületüket többé-kevésbé gűrű szőrök, ritkán pikkelyek fedik.

A nemnek több mint 100 faja ismeretes, ezek túlnyomó többsége (mintegy 90 faj) a palearktikus régió lakója, amelyek közül 2 Észak-Amerikában is megtalálható. Dél-Ameri-

kában 1, Indiában 2 és Afrikában 7 faj előfordulásáról tudunk. A Kárpát-medencében eddig kimutatott 25 faj közül hazánkban 23 fajt találtak meg. Lárváik tápnövényük gyökerén vagy szárán okozott gubacsokban, vagy legtöbb fajuké a virágtokokban fejlődnek; a fertőzött tokok rendszerint különböző módon deformálódnak. Az imágók vagy tápnövényük leveleit, virágait rágják, vagy annak termésében tartózkodnak. Tápnövényeik dudvanövények, egyes fajai azonban túlszaporodás esetében a virágkertészetekben tetemes kárt okozhatnak.

1 (28) Szárnyfedőik sárgák, vörösek, fekete rajzolattal, vagy ilyen nélkül.

2 (19) Apró fajok, testhosszuk 1,6—2,3 mm közötti.

3 (4) Ormánya feltűnően rövid és vastag, alig haladja meg fejének hosszát, kúposan elvékonyodik (48. ábra: F), háta kissé lapított, az ivaroké nem különbözik. Felületét kettős szőrözet borítja, fején és előtorán a testhez simuló fehéres pikkelyszőrök közül hosszú, meredeken elálló finom szőrök állnak ki. Szárnyfedőin az alapszőrözet finomabb, és a közterecskéken 1—1 sorban elhelyezkedő, erősen elálló fehér szőrök durvábbak. Feje, előtora, csápbunkója és hasoldala fekete, sárgás szárnyfedőinek tőszegélye, varratának tövi harmada és a közepe mögött széles, rézsútos sáv fekete; ez utóbbi rendszerint elöl a 4. közterecskén kezdődik, majd hátrább átterjed a 3. és a 2. közterecskére is. Előtora alig szélesebb a hosszánál, kissé keskenyebb, mint a szárnyfedői, oldalai íveltek, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Szárnyfedői jól láthatóan hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, erősen domborúak, oldalai gyengén íveltek (*Gymnetron* s.str.). 1,19—2,1 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében a síkságon és az alacsony dombos vidékeken él, a Kárpátok vonulatát sehol sem éri el. Nálunk elterjedt, de nem gyakori. Tápnövényei: *Plantago indica*, de más *Plantago*-fajok is. Imágóit a termésekben gyűjtötték. V—VIII. (= *Schwarzi* LETZNER)

Pirazzolii STIERL

4 (3) Ormányuk vékony, mindig jóval hosszabb, mint a fejük.

5 (16) Előtorukat egyenletesen elhelyezkedő szőrök borítják.

6 (7) Előtora sokkal keskenyebb, mint a szárnyfedői együttvéve. Ide tartozik az egyébként majdnem fekete *G. rostellum* HERBST (lásd a 35. sorszám alatt) olyan példányai, amelyek szárnyfedőin a sárgás szín erősen kiterjedt.

7 (6) Előtoruk alig keskenyebb, mint amilyen szélesek a szárnyfedőik együttvéve.

8 (11) Szárnyfedőiken fekete rajz van.

9 (10 Szárnyfedői vörösek, töve, varrata, oldalszegélye és rendszerint 2—2 széles, rézsútos sávja fekete. Utóbbiak közül az egyik a válltól indul ki, a szárnyfedők közepe előtt a 4. közterecskéig terjed, a másik a szárnyfedők közepe mögött a 3—5. közterecskéken helyezkedik el. Ez a

rajzolat ritkán erősebben kiterjedt, és nagyon ritkán majdnem, vagy teljesen hiányzik. Egyébként fekete, csak csápja, lábszárai és lábfejei vörösek. Szőrözete kettős, előtorán a harántirányban elhelyezkedő alapszőrözet közül rövid, gyér szőrök merednek felfelé, szárnyfedőin a fehéres alapszőrözet is éppen olyan durva, mint az elálló szőrök, és esetenként foltosan összesűrűsödnek. Mind a 2 ivar ormánya jóval rövidebb, mint az előtor háta, egyenes, a csúcsa felé nem vékonyodik el, a hímé valamivel rövidebb és vastagabb, mint a nőstényé. Előtorának oldalai íveltek. Szárnyfedőinek hossza nem éri el együttes szélességük másfélszeresét (45 : 34). A középső és a hátulsó combján kis fog van (*Gymnetron* s.str.). 2—2,3 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében és nálunk is nagyon elterjedt és nem ritka. Tápnövényei: *Plantago lanceolata*, esetleg más *Plantago*-fajok is. Lárvája gubacsot okoz. I, II, IV—XII.

labile HERBST

Változatai:

1. Szárnyfedőin a fekete rajzolat alig látszik vagy teljesen hiányzik. — Nagyon ritka (Őrszentmiklós, Domony, Siófok) ab. **obliquum** STURM.

2. Szárnyfedőin a szőrözet nagyon rövid. — Nem ritka ab. **brevicrinitum** REITT

10 (9) Az előbbihez hasonlít, de sokkal karcsúbb. Szárnyfedőinek hossza eléri vagy kissé meghaladja együttes hosszuk másfélszeresét (35 : 50). Fejének és előtorának szőrözete finom, nem takarja el a fekete kitinpáncélt, közötte a korongon elvétve, az oldalain sűrűbben találhatók meredeken elálló szőrök. A szárnyfedőknek nincs alapszőrözete, csak a sorpontokban ül 1—1 finom, és a közterecskéken 1—1 sor jóval erősebb elálló, fehéres szőr. Középmellének és mellvégének oldallemezeit sűrűn takarják a fehéres pikkelyszőrök. Fekete, csápjának töve, lábai és szárnyfedői vörösesbarnák. Utóbbiakon fekete a 2—3 oldalsó közterecske, hosszú közös folt a 2—2 varrat menti közterecskén, amely rendszerint nem éri el a szárnyfedők közepét, 1—1 hosszú, fekete folt azok hátulsó felén, amely viszont az 1. közterecskét hagyja szabadon, és a 2—4. közterecskékre terjed ki. Ormánya nem éri el az előtor hátának hosszát. Előtora alig keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, oldalai íveltek. Combjain nincs fog (*Gymnetron* s.str.). 2—2,3 mm.

Kaukázusi faj, elterjedése nyilván jóval nagyobb, mert Kalocsán is gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük

caucasicum REITT.

11 (8) Szárnyfedőik egyszínű sárgák vagy vörösek, vagy csak a tövük és a varratuk mentén feketések*

* A *G. labile* ab. *obliquum* szárnyfedőinek szőrözete által jól elkülöníthető az ide tartozó fajoktól. A *G. herbarum* C. BRIS. (lásd a 24. sorszám alatt) nagyon kis példányait csúcsa felé erősen elvékonyodó ormánya különbözteti meg a következő 3 fajtól.

12 (13) A varrata mellett levő közterecskén a fehéres, kefeszerűen felálló szőrök sűrűn állnak, és hosszabbak, mint a többi közterecskén levők. Az 5. közterecske hátulsó felén a szőrözet sűrűbb, mint a szomszédos közterecskéken; a 2 legszélső közterecske tövi felén a szőrök befelé irányulnak. Előtorán a sűrű, szintén fehéres pikkelyszőrök harántirányban helyezkednek el. Fekete, szárnyfedői, lábai, csápja a feketés bunkó kivételével, valamint néha ormányának csúcsa vöröses. A nőstény ormánya majdnem olyan hosszú, mint az előtor háta, a hímé valamivel rövidebb és vastagabb, mind a kettőé gyengén hajlott, a csúcsa felé nem vékonyodik el kúposan. Teste nagyon zömök, előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, szárnyfedői kevéssel hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve (*Gymnetron* s.str.). 2—2,5 mm.

Dél-európai faj, az irodalom szerint Erdélyben is gyűjtötték, nálunk is előkerülhet. Tápnövénye a *Plantago cynops*

[**latiusculum** DUVAL]

13 (12) Közterecskéiken a szőrözet egyenletesen eloszlott.

14 (15) Előtorán és fején a fehéres pikkelyszőrök nagyon finomak, testhez simulnak, közöttük a fekete kitinpáncél jól látható (felülete inkább feketének, mint fehéresnek látszik), harántirányban vagy a korongon rézsútosan helyezkednek el. Szárnyfedőin igen finom, gyér alapszőrözet látható, amelyből a közterecskéken 1—1 sor hosszú, szintén fehér, erősen elálló serteszőr fut végig. Fekete, csápja a feketés bunkó kivételével, lábai és szárnyfedői vörösesbarnák, utóbbiakon gyakran a vállak környéke sötétebb, ritkábban fekete. Ormányának csúcsa rendszerint vöröses, a nőstényé majdnem olyan hosszú, mint az előtor háta, vékony, ívelt, majdnem sima, fényes; a hímé rövidebb, vastagabb, erősen skulptúrált. Előtora alig szélesebb, mint a szárnyfedői együttvéve. A hím valamennyi combján van fog, a nőstényén nincs (*Gymnetron* s.str.). 2—2,5 mm.

Európai faj, de előfordul Kisázsiában és Észak-Afrikában is. A Kárpát-medencében főleg az alacsony fekvésű területeket lakja, ezért nálunk elég gyakori. Szórványos adataink a szomszédos államok területéről is vannak. Tápnövénye a *Plantago lanceolata*, lárvája ennek magvában fejlődik. II, V—IX, XI, XII. (= *bicolor* GYLL.)

pascuorum GYLL.

15 (14) Előtorán és fején a fehéres pikkelyszőrök durvák, nagyon sűrűn borítják a kitinpáncélt, amely közöttük alig látszik át. A testhez simuló pikkelyszőrök közül a korongon is gyér, de hosszú szőrök merednek felfelé. Szárnyfedőinek durva alapszőrözete is sűrűn fedi a kitinpáncélt, úgyhogy annak vésete nem látszik. A közterecskéken 1—1 sorban elhelyezkedő elálló szőrök nagyon hosszúak. Ormánya hasonlít az előbbi fajéhoz. Teste jóval zömökebb, mint a *pascuorum*-é, egyik ivar combjain sincs fog (*Gymnetron* s.str.). 1,8—2,2 mm.

Közép-európai faj, de a Kaukázusban és Görögországban is gyűjtötték. Szintén a síkságokat, főleg a homokos vidékeket kedveli, ilyen helyeken fordul elő

nálunk is a Duna-Tisza közén és Jugoszláviában is. Az irodalom szerint Trencsénben is előkerült. Tápnövényei: *Plantago lanceolata*, *P. indica*. Az imágót a termésben figyelték meg. III, V—VIII, X.

ictericum GYLL.

16 (5) Előtorukat teljesen, vagy legalább az oldalukon sűrű pikkelyek borítják, vagy ha szőrök, akkor az oldalak szőrözete sokkal sűrűbb, világosabbnak látszik, mint a korongon levő.

17 (18) Előtorát mindenütt sűrűn borítják a kerekded, szürkésfehér pikkelyek. Egész előtora fehéresnek látszik, mellének oldallemezeit hasonló sűrű pikkelyek fedik. Szárnyfedőinek szőrözete gyér, finom, azok vésete jól látható. Fekete, ormányának csúcsa, csápja a feketés bunkó kivételével, lábai és szárnyfedői vörösesbarnák, de utóbbiak töve, varrata mellett levő közterecskéje, valamint az oldalán 2—3 közterecske rendszerint fekete. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta, gyengén hajlott, a csúcsa felé nem vékonyodik el, a hímé valamivel rövidebb, vastagabb, gyengébben hajlott, erősebben vésett. Szeme domború, kidülled a fej oldalvonalából. Előtora kissé keskenyebb, mint a szárnyfedői együttvéve, közepe táján a legszélesebb, oldalai erősen íveltek. Szárnyfedői jól láthatóan hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, barázdái finomak, sorpontjai kicsik, lapos közterecskéin 1—1 sor alig kisebb pont látható.

Németországból írták le, eddig még Spanyolországban, Ausztriában és nálunk találták meg, de mindenütt nagyon ritka. Hazai lelőhelyei: Debrecen, Isaszeg, Kalocsa, Keszthely, Somogyberzence. Tápnövénye a *Veronica beccabunga*

squamicolle REITT.

18 (17) Előtorának csak oldalát és gyakran tövét borítják sűrű pikkelyek, ezek tojásdadok, a korong felé egyre keskenyebbek, pikkelyszőrszerűek, a korong közepén szőrszerűek. Szárnyfedőinek szőrözete hasonlít az előbbi fajéhoz, ritkán sűrűbb.* Fekete, ormányának csúcsa, csápjának tőíze és 1—2 ostoríze, valamint lábszárai sárgák. Szárnyfedői vörösesbarnák, változatai esetében egyre több fekete rajzolattal, nagyon ritkán teljesen feketék. Ormánya vastagabb, mint az előbbi fajé, a nőstényé igen gyengén hajlott, a hímé majdnem egyenes, a csúcsa felé nem, vagy csak gyengén vékonyodik el; a hímé nem sokkal vastagabb és rövidebb, mint a nőstényé. Szemei domborúak, de nem düllednek ki a fej oldalvonalából. Előtora majdnem olyan széles, mint a szárnyfedői, a közepe mögött vagy a hátulsó sarkai táján a legszélesebb. Szárnyfedői jól láthatóan hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. Combjain nincs fog (*Gymnetron* s.str.). 1,5—2,2 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében az alacsonyabb fekvésű területeken él, de felhatol a magas hegységek völgyeibe is. Magyarországon elterjedt és gyakori.

* Nem tévesztendő össze a *G. villosulum* GYLL. (lásd a 20. sorszám alatt) esetleges igen kis példányaival, amelyeknek szárnyfedőin a testhez simuló alapszőrözet márványozottan oszlik el.

Tápnövényei: *Veronica beccabunga*, *V. anagallis-aquatica*, *V. scutellata*, *Scrophularia vernalis*, *Geranium silvaticum*, *Ranunculus auricomus*. Lárvája tojás alakú gubacsban, de a termésben is fejlődik. III—XII.

beccabungae L.

Változatai:

1. Szárnyfedői túlnyomórészben feketék. — A forma typica között gyakori
ab. **veronicae** GERM.

2. Szárnyfedői teljesen feketék. — Nagyon ritka (Budapest, Pécel)
ab. **nigrum** HARDY

19 (2) Nagyobb fajok, 2,5 mm-nél hosszabbak, csak ritkán kisebbek.

20 (21) Hasoldalát, különösen mellét sűrű, fehéres pikkelyszőrök fedik, hátoldalának szőrei teljesen testhez simulnak. Előtorának oldalát nagyon sűrű, széles pikkelyszőrök takarják, korongján a szőrök finomak, rövidek, harántosan elhelyezettek; szárnyfedőin a szőrözet nagyon egyenlőtlenül eloszlott, a gyéren szőrözött felületeket sűrűn szőrözöttek márványozzák. Fekete, ormányának csúcsa, csápja a feketés bunkó kivételével és lábszárai vörösek, combjai legalább részben és lábfejei rendszerint sötétebbek. Szárnyfedői is vörösek, csak a varrata mellet levő közterecske és oldalának a töve feketés, a fekete szín ritkán terjed ki kissé erősebben. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta, gyengén hajlott, a csúcsa felé nem vékonyodik el, fényes, a hímé kissé rövidebb, vastagabb, majdnem egyenes, durvábban vésett. Szárnyfedői szélesebbek, mint az előtora, barázdái finoman, lapos közterecskéi még finomabban pontozottak. Combjain nincs fog (*Gymnetron* s.str.). 2,5—3 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében a magas hegyvidékeken kívül elterjedt, de nálunk sem közönséges. Tápnövényei: *Veronica anagallis-aquatica*, *V. beccabunga*. Lárvája a gyökéren vagy a száron elődézett gubacsokban, vagy virágfejekben, vagy a magtokban fejlődik. I, IV—VIII, X.

villosulum GYLL.

21 (20) Hasoldalát, különösen mellét nem fedi sűrű, fehéres pikkelyzet, vagy felületük szőrözete legalább részben el- vagy felálló.

22 (25) Ormányuk egyenes vagy alig hajlott, a csúcsa felé kúposan elvékonyodik.

23 (24) Szárnyfedőinek háta domború, nem sokkal hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. Szőrözete rövidebb, rendezettebbnek látszik. Többnyire jóval nagyobb, 2,5—4 mm (a *Rhynusa* STEPH. alnemhez tartozik). Ide tartoznak a *G. tetrum* L. (lásd az 51. sorszám alatt) olyan példányai, amelyeknek szárnyfedői nem egyszínű feketék, hanem csúcsuk vagy csúcsuk előtt kisebb-nagyobb folt vörös (ab. *plagiellum* GYLL.).

24 (23) Szárnyfedőinek háta elöl lapított, jól láthatóan hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. Szőrözete durvább, hosszabb, szárny-

fedőin rendezetlennek (borzasnak) látszik, az elálló serteszőrök hátul hosszabbak, mint elöl, a csúcs előtt a közterecskék irányát követve forgószerűen kifelé kanyarodnak. Előtorán a szőrök elég rövidek, haránt- és rézsútos irányban helyezkednek el, közöttük hosszabb, meredeken elálló szőrök állnak ki. Fekete, ormányának csúcsa, csápja a bunkóval együtt, lábai és szárnyfedői rendszerint barnák, utóbbiak ritkábban majdnem feketék. A nőstény elvékonyodó ormánya rövidebb, mint az előtor háta, gyengén hajlott, a hímé még rövidebb, egyenes. Előtora alig másfélszer olyan széles, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé nem keskenyedik el erősen, oldalai íveltek. Combjai fogatlanok (*Rhinusa* STEPH.). 1,8—2,8 mm.

Dél-Európában és Észak-Afrikában előforduló ritka faj. A Kárpát-medencében még csak nálunk találták meg (Budapest, Mogyoród, Budafok, Kecskemét, Kalocsa). Tápnövénye a *Linaria vulgaris*. III, VI, VIII, IX, XI.

herbarum C. BRIS.

25 (22) Ormányuk nem vékonyodik el kúposan a csúcsa felé.

26 (27) Előtorán az egyenletesen eloszlott szőrözet sötétbarna, szárnyfedőin is sötét, a fénylő szőrök bronzosaknak látszanak, nem fehéresek. Előtorán is, szárnyfedőin is a szőrözet mérsékelten hosszú, erősen felvagy elálló, közüle nem állnak ki hosszabb szőrök. Fekete, szárnyfedőin 1—1 nagy vérvörös folt van, amely a vállnál indul ki, belső éle erősen ívelt, nem éri el a varratot, hátul megközelíti a csúcs előtt levő bütyköt, oldalán rendszerint 1—2 közterecske fekete. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta, vékony, hajlott, a hímé rövidebb, vastagabb, gyengébben hajlott, durvábban vésett. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Szárnyfedői hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, skulptúrája a szőrözet között jól látható, barázdái finoman pontozottak, közterecskéi finoman ráncoltak (*Rhinusa* STEPH.). 2,5—4 mm.

Európai faj, Észak-Afrikában is megtalálható. A Kárpát-medencében a síkságokon és az alacsonyabb hegyvidékeken egyaránt előfordul, nálunk nem ritka. Tápnövényei: *Scrophularia nodosa*, *Linaria vulgaris*. Lárvája a magtokban fejlődik. V—VII.

bipustulatum ROSSI

Változata:

1. Szárnyfedői teljesen feketék. — A forma typica között nem ritka
ab. **fuliginosum** ROSENH.

27 (26) Előtorán és szárnyfedőin a szőrök ezüstösfehérek. Hosszú testalkatú faj, szárnyfedői sokkal hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve. Előtorának oldalán és széles hosszanti középsávján a durva szőrözet nagyon sűrű, korongján kétoldalt nagyon finom, gyér, zömmel harántosan helyezkedik el, gyengén elálló. Szárnyfedőinek szőrözete gyér, mérsékelten hosszú, csak a csúcsa táján sűrűbb és vörösesbe játszó. Fekete, csápostora és lábfejei világosabbak, szárnyfedőin a varrat mellett 2—3 és az oldalán 1—3 közterecske fekete, közöttük

a korongon széles, vörös sáv húzódik; a 2 fekete sáv a szárnyfedők tövén gyakran keskenyen összekötött, a varrat menti hátul elkeskenyedik. Mind a 2 ivar ormánya kissé hosszabb, mint az előtor háta, a nőstényé erősebben hajlott és vékonyabb, mint a hímé. Előtora majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, hátul a legszélesebb, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Combjain nincs fog (*Gymnetron* s.str.). 3—3,2 mm.

Kelet-mediterrán faj, elhatol Turkesztánig. A Kárpát-medencében egyetlen példányát Jugoszláviában (Grebenác) gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük.

[**vittipenne** MARS.]

28 (1) Szárnyfedőik egyszínű feketék, ritkán csúcsuk vagy oldaluk elmosódottan vöröses.

29 (40) Apró termetű fajok, testhosszuk 1,5—2,3 mm közötti.

30 (33) Előtoruk oldala sokkal sűrűbben szőrözött, mint a korongja, ezért ott fehéres oldalsáv képződik.

31 (32) Ormánya nem, vagy csak alig hosszabb, mint az előtor háta: *G. baccabungae* ab. *nigrum* HARDY (lásd a 18. sorszám alatt).

32 (31) A nőstény ormánya sokkal, a hímé alig hosszabb, mint az előtor háta. Teste hosszúkás. Fekete, csápja a feketés bunkó kivételével és lábai teljesen vörösek, fekete szárnyfedőinek csúcsa néha kisebb-nagyobb kiterjedésben elmosódottan vöröses. Ormánya, különösen a nőstényé feltűnően hosszú, meghaladja fejének és előtorának együttes hosszát, vékony, enyhén ívelt, a csúcsa felé nem vékonyodik el. Szárnyfedői hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, közterecskéi nagyon keskenyek, majdnem egysorosan elhelyezkedő pontjaikból 1—1 igen rövid, majdnem testhez simuló szőr ered. Combjain nincs fog (*Gymnetron* s.str.). 1,6—1,8 mm.

Németországból írták le, állítólag Budapesten is gyűjtötték. Az irodalom még Franciaországból, Olaszországból és Dél-Oroszországól említi. Tápnövénye: *Plantago media*

plantaginis EPPELSH.

33 (30) Előtoruk oldala is gyéren szőrözött.

34 (37) Előtoruk jól láthatóan keskenyebb, mint a szárnyfedők töve együttvéve, inkább a közepe táján a legszélesebb.

35 (36) Előtorának oldalát és szárnyfedőinek csúcsi felét hosszú, meredeken elálló serteszőrök borítják. Fekete, ormányának csúcsa és lábszárai sárgásvörösek, csápjának tőíze és ostora sötétbarna. Szárnyfedőin legalább a varrat csúcsi része, de többnyire a csúcsán kisebb-nagyobk folt sárgás, gyakran a sárga szín erősen kiterjed, sőt a szárnyfedőb

egész felületét is elfoglalhatja. A nőstény ormánya eléri az előtor hátának hosszát, elég vastag, hajlott, a csúcsa felé gyengén elvékonyodik; a hímé rövidebb, egyenesebb, alig elvékonyodó. Előtorának oldala erősen ívelt, háta sűrűn pontozott. Szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, hátuk nem lapított, barázdáik erősek, közterecskéik kevéssel szélesebbek, mint a barázdák, egysorosan pontozottak. Combjain nincs fog (*Gymnetron* s.str.). 1,5—2,3 mm.

Európában és Észak-Afrikában él. A Kárpát-medencében Magyarországon és Jugoszláviában elég gyakori, Szlovákiában ritka, Erdélyben még nem került elő. Tápnövényei: *Veronica beccabunga*, *Potentilla supina*, *P. anserina*, *Linaria* spp. I—VII, IX,—XII. (= *distinctum* ROUB.)

rostellum HERBST

Változata:

1. Szárnyfedőin a sárga szín csak a varrat menti közterecske csúcsi részére terjed ki. — Gyakoribb, mint a forma typica ab. **stimulosum** GERM.

36 (35) Előtorán is, szárnyfedőin is csak gyér, igen finom, testhez simuló pikkelyszőröcskék találhatók. Fekete, csak csápjának tőíze és ostora, valamint néha ormányának csúcsa sárgásvörös, lábfejei rendszerint sötétbarnák. A nőstény ormánya valamivel, a hímé jóval rövidebb, mint az előtor háta, mind a kettőé majdnem egyenes, és a csáptövek előtt gyengén, befűződésszerűen elvékonyodik; a hímé a csúcsi részén is erősebben vésett. Előtorának oldala mérsékelten ívelt. Szárnyfedőinek barázdái finomabbak, közterecskéi azonban alig szélesebbek, mint az előbbi faj esetében, finoman ráncoltak, a pikkelyszőrt viselő pontok alig láthatók (*Gymnetron* s.str.). 1,5—2 mm.

Közép- és Kelet-Európa lakója, Magyarországon nem ritka, Dél-Szlovákiában is több helyen gyűjtötték; Erdélyből és Jugoszláviából nincs adatunk. Tápnövénye a *Veronica teucrium*. III, V—VIII, X.

melanarium GERM.

37 (34) Előtoruk alig keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, a töve közelében a legszélesebb.

38 (39) Ormánya rövid és a tövén vastag, egyenes vagy alig hajlott, a csúcsa felé kúposan elvékonyodik. Ide tartozik a *G. tetrum* ab. *subrotundatum* REITT. (lásd az 51. sorszám alatt).

39 (38) Ormánya szintén rövid, elég vastag, de a csúcsa felé nem keskenyedik el kúposan. Mind a 2 ivaré rövidebb, mint az előtor háta, enyhén hajlott, a hímé a csúcsi felén is sűrűbben pontozott, mint a nőstényé. Fekete, csápostora és lábfejei néha világosabbak. Felületének szőrözete szürkés, a majdnem testhez simuló alapszőrözetből elég sűrűn állnak ki hosszabb szőrök. Előtora keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Szárnyfedői mintegy 3-szor olyan hosszúak, mint az előtora, oldalaik majdnem párhuzamosak, igen gyengén ívelt, hátuk a tövi felén lapított; barázdái erősen be-

metszettek, sorpontjai kicsik, közterecskéi szélesebbek, mint a barázdák, majdnem laposak, finoman ráncoltak. Hátulsó combjainak belső oldalán gyakran látni apró fogacska nyomát. (*Rhinusa* STEPH.). 1,8—2,2 mm.

Közép-Európai faj, mindenütt nagyon ritka. A Kárpát-medencében Szlovákiából (Szaloncza) és Erdélyből (Brassó) is jelentették, Magyarországon is csak kevés lelőhelye ismert: Ács, Isaszeg, Pécel, Pápa, Magyaróvár. Tápnövénye állítólag a *Linaria vulgaris*. V, VII, VIII.

melas BOH.

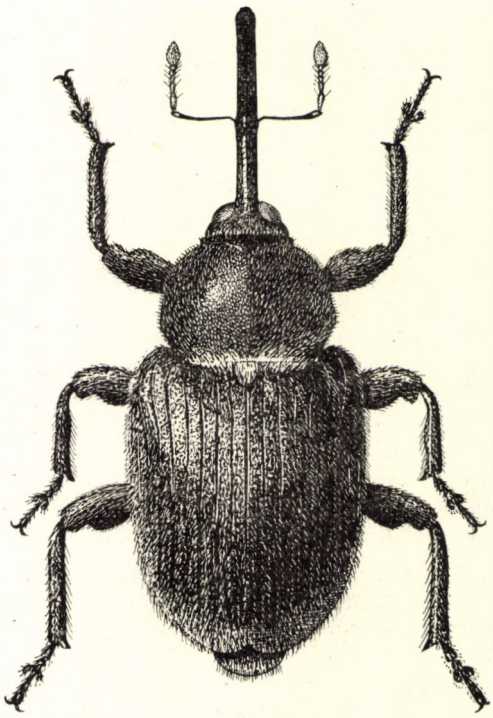

49. ábra. *Gymnetron asellum* GRAV. (Eredeti)

40 (29) Nagyobb fajok, testhosszuk 2,5—4,5 mm közötti. Az ezután következő fajok mind a *Rhinusa* STEPH. alnemhez tartoznak, vagyis szárnyfedőik 3. barázdája hátul a 8. barázdával fut össze.

41 (62) Ormányuk egyenes, vagy gyengén hajlott.

42 (43) Legnagyobb fajunk, 4—5,6 mm. Fekete, csápja és lábai rendszerint szurokbarnák. Felületének szőrözete szürkés, rövid, az előtor oldalán és a szárnyfedők csúcsi harmadában a felálló szőrök hosszabbak, mint másutt, varratszögletében néhány közterecskén kifelé irányulnak. A nőstény ormánya sokkal hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé mintegy az előtor hátának hosszával egyenlő, vagy valamivel rövidebb, mind a kettőé majdnem egyenes. Előtora szélesebb

a hosszánál, a töve közelében gyengén, majd onnan erősen elkeskenyedik. Szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, hátuk nem lapított; barázdái élesek, sorpontjai kicsik, közterecskéi majdnem laposak, mintegy 3-szor olyan szélesek, mint a barázdák, finoman ráncoltak. A hím elülső combja vastag, belső élén fog van (49. ábra).

Európai faj, Kis-Ázsiában is előfordul. A Kárpát-medencében és nálunk is elterjedt és nem ritka. Tápnövényei: *Verbascum thapsum*, *V. nigrum*, *V. pulverulentum*, *V. phlomoides*. V—VII. — Szőrcsillagos ormányos

asellum GRAV.

Változata:

1. Szárnyfedőinek csúcsi tája vörösesen áttetsző. — A forma typica között nem ritka ab. **plagiatum** GYLL.

43 (42) Kisebb fajok, csak ritkán érik el a 4 mm-t. Az eddig írt jellegzetességek együttesével nem egyeznek.

44 (49) Felületük szőrözete fekete vagy bronzbarna.

45 (46) Szárnyfedőinek hosszú alapszőrözete majdnem testhez simul, közüle nagy számú igen hosszú szőr áll ki majdnem merőlegesen. Lábainak szőrei is feltűnően hosszúak, a lábszárakon levők meghaladják a lábszár szélességét. Fekete, csak csápja a bunkó kivételével és lábfejei szurokbarnák. A nőstény ormánya eléri az előtor hátának hosszát, elég erősen hajlott, a csúcsa felé alig vékonyodik el; a hímé jóval rövidebb, kevésbé hajlott és egyenletesen kissé vastagabb. Szeme domború. Előtora kicsi, keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, oldalai erősen íveltek, háta gyengén domború, igen sűrűn, finoman ráncoltan-pontozott. Szárnyfedői hátrafelé kissé kiszélesednek, barázdái finomak, közterecskéi laposak, elérik vagy meghaladják a barázdák szélességének kétszeresét, kissé kevésbé sűrűn és durvábban ráncoltan-pontozottak, mint az előtora. A szárnyfedők csúcsán a barázdák jóval erősebbek. Combjainak belső élén kis fogacska van, csak a nőstény elülső combján nincs fog. 3,5—4,2 mm.

Közép- és dél-európai faj, Észak-Afrikában is előfordul. A Kárpát-medencében Szlovákiában és Erdélyben gyűjtötték, Magyarországon nagyon ritka: Budapest, Isaszeg, Siófok, Bükk hegység. Tápnövényei: *Linaria minor*, *L. vulgaris*, *Antirrhinum* sp., Lárvája a növény szárán előidézett gubacsszerű duzzanatban fejlődik. III, VII, VIII. (= *pilosum* GYLL.)

hispidum BRULLÉ

46 (45) Szárnyfedőinek szőrözete megközelítően egynemű, rövidebb, a lábszáraké is finom, nem éri el azok szélességét.

47 (48) Ormánya rövid, a csúcsi fele erősen kúposan elvékonyodik, mind a 2 ivaré rövidebb, mint az előtor háta, elég egyenes, a nőstényé kissé vékonyabb és hosszabb, mint a hímé, a csúcsa felé egyenletesebben

vékonyodik el, a hímé a csápok töve táján sokszor nagyon hirtelenül szűkül össze. Szeme gyengén domborodik ki a fej oldalvonalából. Fekete, lábfejei is alig világosabbak. Előtora kevéssel keskenyebb, mint a szárnyfedők töve, a töve közelében a legszélesebb, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai ívelt ek. Bronzos szőrözete finom és rövid, a korongján is harántirányban rendezett. Szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, nem szélesednek ki hátrafelé, hátuk lapított; barázdái sekélyek, elég szélesek, finoman pontozottak, finoman ráncoltan-pontozott közterecskéi a korongon alig szélesebbek, mint a barázdák. Combjain legfeljebb csak gyenge nyoma van fogacskának, sokszor az is hiányzik. 2,5—3 mm.

Európában, Kis-Ázsiában és Algírban, valamint Észak-Amerikában él. A Kárpát-medencében elterjedt, Magyarországon sem ritka. Tápnövényei: *Linaria vulgaris*, *Antirrhinum* sp., *Verbascum thapsus*, *Carlina vulgaris*. I—X. (= *noctis* auct.)

antirrhini PAYK.

48 (47) Ormánya hosszú, nem vékonyodik el a csúcsa felé kúposan. Ide tartozik a *bipustulatum* ab. *fuliginosum* ROSENH (lásd a 26. sorszám alatt).

49 (44) Felületük szőrözete fehéres, szürke, ritkábban sárgásbonzos.*

50 (57) Ormányuk a csúcsa felé kúposan elvékonyodik.

51 (52) Szárnyfedőinek háta erősen domború, széles, rövid, oldalai ívelt ek. Fekete, csáptöve, ostora és lábfejei gyakran világosabbak. Mind a 2 ivar ormánya rövid, a nőstényé alig éri el az előtor hosszát, egyenes vagy gyengén hajlott, a hímé még rövidebb, kissé vastagabb. Szeme majdnem lapos. Előtora majdnem 2-szer olyan széles, mint amilyen hosszú, a tövénél a legszélesebb, csúcsa felé ívelt oldalakkal erősen elkeskenyedik, háta enyhén domború, nagyon sűrűn pontozott, szőreinek zöme rézsútosan hátra és befelé irányul. Szárnyfedőinek barázdái élesek, finomak, lapos közterecskéi elérik vagy kissé meghaladják a barázdák szélességének kétszeresét, finoman, gyakran kissé ráncoltan pontozottak. Csúcsán különösen az 1—3 közterecske szőrei, követve azok irányát, kifelé csavarodnak. A hím combjainak belső élén erős fog van, a nőstényé rendszerint sima, vagy csak nyoma látszik fogacskának. 1,8—4 mm.

Európai faj, de Észak-Amerikában is honos. A Kárpát-medence területén nagyon elterjedt, nálunk is közönséges. Tápnövényei: *Vebascum nigrum*, *V. phlomoides*, *V. thapsus*, *Linaria vulgaris*, *Antirrhinum* sp. Lárvái a magtokban, mások

* A *G. collinum* GYLL. (lásd a 61. sorszám alatt) felületének szőrözete gyakran bronzos. Az ilyen példányokat a kulcs a *G. bipustulatum* ab. *fuliginosum*-hoz (lásd a 48. sorszám alatt) sorolja. Az előbbi szőrözete azonban csak gyengén, nem olyan meredeken elálló, mint a *G. bipustulatum* szőrözete, az előtorán levő sokkal rendezettebb, durvább, harántirányosan elhelyezkedő, míg a *G. bipustulatum* előtora feketének látszik, a felálló, feketés szőrök felülről nézve alig láthatók.

szerint a gyökérnyakban is fejlődnek. IV—X, XII. — Magtoklakó ormányos

tetrum L.*

Változatai:

1. Szárnyfedőinek csúcsa, vagy korongján kisebb-nagyobb folt barnás vagy vörös, a folt szélei elmosódottak. — A forma typica között közöséges
ab. **plagiellum** GYLL.

2. Igen apró (1,8—2,5 mm) példányok. — Szintén nagyon közönséges (akár fekete-, akár vörösfoltos). Talán tápnövényhez kötött ökológiai rassz
var. **subrotundatum** REITT.

52 (51) Szárnyfedőinek háta lapított, oldalai megközelítően párhuzamosak.

53 (54) Szőrözete nagyon sűrű, szárnyfedőinek közterecskéin két-háromsorosan helyezkedik el, elöl testhez simul, hátul gyengén eláll, a varrat mentén hátul rövid, elálló tarajt alkot. Előtorának szőrözete hosszabb, gyengén elálló, a szőrök harántosan befelé irányulnak. Teljesen fekete. A nőstény ormánya majdnem olyan hosszú, mint az előtor háta, egyenes, a csúcsa felé jól láthatóan elvékonyodik. Előtora széles, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Szárnyfedői finoman barázdáltak. Combjain apró fogacska található, gyakran az is hiányzik. 3—3,5 mm.

Dél-Franciaországból írták le, állítólag a Szovjetunióban is (Sarepta) előfordul. Irodalmunk a Kárpát-medencéből (Budapest, Peszér, Nagyvárad) is említi. Tápnövényei: *Linaria*-fajok.

littoreum C. BRIS.

54 (53) Előtoruk és szárnyfedőik szőrözete felálló, vagy legalább zömmel erősen elálló, a szárnyfedők közterecskéin nem két—háromsorosan helyezkedik el.

55 (56) Szőrözete gyér, szárnyfedőinek közterecskéin 1—2 rendezetlen sort alkot. Ormánya a csúcsa felé erősen elvékonyodik. Ide tartozik a *G. antirrhini* PAYK. (lásd a 47. sorszám alatt) olyan példányai, amelyeknek szőrözete nem bronzos, hanem szürkés.

56 (55) Szőrözete sűrű, szárnyfedőinek közterecskéit teljes szélességükben (nem két—háromsorosan) beborítják. Ormánya gyengén vékonyodik el a csúcsa felé. Ide tartoznak a *G. herbarum* C. BRIS. (lásd a 24. sorszám alatt) ritka példányai, amelyeknek szárnyfedői feketék.

57 (50) Ormányuk hosszabb, gyengén hajlott, a csúcsa felé nem vékonyodik el, vagy csak igen kis mértékben (pl. a *G. netum* GERM. hímje).

* A *G. netum* GERM. (lásd a 60. sorszám alatt) hímje sok tekintetben hasonlít a *G. tetrum*-hoz, különösen testalkata, és néha oldalnézetben kissé elvékonyodó ormánya miatt azzal összetéveszthető. A feltűnőbb különbségek a következők: A *netum* hímjének ormánya a csáptöveknél kiszélesedik, és onnan a csúcsáig felülnézetben majdnem párhuzamos oldalú; a *tetrum* ormánya felülnézetben is jól láthatóan elvékonyodik. A *netum* hímjének combján igen kis fog van, vagy az is hiányzik, a *tetrum*-é erősebben megvastagodott, és a foga nagyobb. A *netum* szőrözete rövidebb, rendezettebb, kevésbé elálló, mint a *tetrum*-é.

58 (59) A nőstény ormánya nagyon hosszú és vékony, mintegy a fejének és az előtorának együttes hosszával egyenlő (hasonlít a *G. asellus* GRAV. ormányának arányaihoz, de annak elülső combján is van fog, csápbunkója nagyon rövid tojásdad). A hím ormánya olyan hosszú, mint az előtor háta. Fekete, lábfejei valamivel világosabbak. Szeme nem domborodik ki a fej oldalvonalából. Csápbunkója nagyon nagy, hosszú, orsó alakú, hosszabb, mint az ostora (a tőíz nélkül). Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, a tövén a legszélesebb, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai enyhén ívelt, gyengén domború háta igen sűrűn pontozott, szürke szőrei rövidek, zömmel meredeken elállók. Szárnyfedői hosszúkásak, oldalai gyengén ívelt, háta lapított, barázdái nagyon finomak, széles közterecskéi laposak, sűrű szürke szőrözetük elálló. Combjain apró fog van, csak a nőstény elülső combján hiányzik teljesen, de sokszor a hímén is alig látszik. 3,5—4,2 mm.

Ritka dél- és nyugat-európai faj, a Kárpát-medencében Szlovákiában (Párkány) és Magyarországon (Budapest, Hajós) gyűjtötték néhány példányát. Tápnövényei: *Linaria vulgaris*, *Antirrhinum orontium*, *Verbascum* spp.

thapsicola GERM.

59 (58) A nőstény ormánya nem, vagy csak alig hosszabb, mint az előtor háta.

60 (61) Teste rövid tojásdad, előtora a tövén a legszélesebb, szárnyfedői alig hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, oldalai jól láthatóan ívelt (48. ábra: D), háta domború. Fekete, felületének sűrű szőrözete szürke vagy sárga, gyengén elálló, közötte gyéren elszórt, erősebben elálló szőrök is találhatók. A nőstény ormánya alig éri el az előtor hátának hosszát, feltűnően vékony, mérsékelten hajlott, csúcsi fele nem vékonyodik el, elszórtan pontozott, nagyon fényes. A hím ormánya jóval vastagabb és rövidebb, mint a nőstényé, a csápok töve táján kissé kiszélesedik és (felülnézetben) onnan alig, vagy nem vékonyodik a csúcsa felé. Előtora nagyon széles, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, háta nagyon sűrűn pontozott, sűrű szőrözete rézsútosan irányul a középvonal felé. Szárnyfedőinek barázdái finomak, közterecskéi 3—4-szer olyan szélesek, mint a barázdák, laposak, finoman ráncoltan-pontozottak. A hím minden combján apró fog van, a nőstény elülső combján nincs fog, a többin alig látható. 2,5—3,5 mm.

Európai faj, de Perzsiában és Észak-Afrikában is előfordul. A Kárpát-medencében nagyon elterjedt, Magyarországon nem ritka. Tápnövényei: *Linaria vulgaris*, *L. genistifolia*, *Antirrhinum majus*. I, V—X.

netum GERM.

Változata:

1. Felületének szőrözete kifejezetten sárga. — A forma typica között nagyon gyakori
ab. **fulvum** DESBR.

61 (60) Teste hosszúkás tojásdad, előtora a közepe táján a legszélesebb, szárnyfedői jól láthatóan hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve,

oldalai gyengén íveltek (48. ábra: E), háta lapított. Fekete, ormányának csúcsa, csápjának töve és néha lábfejei világosabbak. Felületének szőrözete szürkés, vagy gyakran bronzos csillogású, előtorán majdnem harántosan állnak, szárnyfedőin a közterecskéken elég sűrűn helyezkednek el, mérsékelten elállók. A nőstény ormánya eléri az előtor hátának hosszát, elég vastag, hajlott, a csúcsa felé nem vékonyodik el, a hímé vastagabb, rövidebb, erősebben pontozott. Előtorának oldalai íveltek, háta, keskeny hosszanti középvonala kivételével sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek barázdái és közterecskéi az előbbi fajéhoz hasonlítanak. 2,8—3,2 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében elterjedt, de mindenütt csak szórványosan található. Tápnövényei: *Linaria vulgaris* és más *Linaria*-fajok. Az imágót a magtokban figyelték meg. V—VII.

collinum GYLL.

62 (41) Ormánya kampósan hajlott (48. ábra: G), a nőstényé is rövidebb, mint az előtor háta, a hímé vastagabb, még rövidebb, és csúcsi táján sűrűbben pontozott, mint a nőstényé. Fekete, csápostora és lábfejei kissé világosabbak. Ezüstszürke szőrözete nagyon rövid, az előtorán kissé sűrűbb, mint a szárnyfedőin, egész felülete inkább feketének látszik. Előtora sokkal szélesebb, mint amilyen hosszú, kissé a közepe előtt (közelebb a csúcsához) a legszélesebb, oldalai hátrafelé gyengébben, a csúcsa felé erősebben íveltek. Enyhén domború háta nagyon sűrűn pontozott, csak keskeny hosszanti középvonala sima; rövid szőrei apró pikkelyeknek látszanak. Szárnyfedői hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, barázdái finomak, lapos közterecskéi két—háromszor olyan szélesek, mint a barázdák, ráncoltan pontozottak, a szőrök rajtuk 2—3 rendezetlen sort alkotnak. Nincs fog a combjain. 3—3,5 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében elterjedt, nálunk sem ritka. Tápnövényei: *Linaria vulgaris* és más *Linaria*-fajok, *Anemone nemorosa*. IV—X.

linariae PANZ.

3. nem: **Miarus** STEPH.

Fajai nagyon hasonlítanak az előbbi nem fajaihoz, azoktól a tövükön is szabadon álló karmai és egymástól távol álló elülső csípői által könnyen megkülönböztethetők. Ormányuk nyugalmi helyzetben befekszik az elülső csípők közé, hossza nagyon változó, többnyire mintegy a középső csípőkig ér, ritkábban eléri a hátulsó csípőket is. Csápjuk az ormány közepe táján ered, ostora 5 ízből áll. Szemük oldalt álló. Előtoruk nem sokkal keskenyebb, mint a szárnyfedőik együttvéve. Szárnyfedőik többnyire rövidek, alig hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, ritkábban jól láthatóan hosszabbak. Oldalaik íveltek vagy majdnem egyenesek, párhuzamosak. Barázdáik mindig finomak, közterecskéik laposak. A melltő elülső szegélye kimetszett. Haslemezeik az előbbi nem fajaiéhoz hasonlítanak. Különösen hátulsó combjaik belső élén gyakran található fog. Felületüket hosszú, felálló vagy elálló, néha

rövid, testhez simuló pikkelyszőrök fedik. Mellvégük oldallemeze mindig sűrűn pikkelyezett.

A nemnek alig több, mint 30 faját ismerjük, ezeknek zöme palearktikus elterjedésű, eddig 5 faj ismeretes Észak-Amerikában és 6 Dél-Afrikában. A Kárpát-medencében 10 faj előfordulásáról tudunk, amelyek közül 2 faj még nem került elő Magyarországon. Lárváik a tápnövényeik terméskezdeményeiben fejlődnek, ezért az imágókat nagyrészt azok virágkelyhében lehet gyűjteni. Virágkertészetekben magkárokat okozhatnak, bár ilyen irányú kártevésüket még nem értékelték ki kellően. Feltűnő, hogy több faja esetében a szőrözet és főleg a testnagyság erősen változó, gyakoriak az igen apró egyedek. Megfigyelhető viszont, hogy az ugyanazon időben, ugyanazon a helyen gyűjtött egyedek többé-kevésbé egyformák. Ez a jelenség arra enged következtetni, hogy a különböző tápnövények erősen kihatnak a populációk habitusára, és ökológiai rasszok kialakulására vezethettek.

1 (8) Felületük pikkelyszőrei aprók, rövidek, testhez simulnak, vagy csak gyengén elállók.

2 (5) Ormányuk nagyon hosszú, a nőstényé nyugalmi helyzetben a teste alá hajtva legalább a hátulsó csípőkig ér. Szárnyfedőik jól láthatóan hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve.

3 (4) A nőstény ormánya csak a hátulsó csípőket éri el, majdnem egyeness a hímé mintegy a mellvég közepéig ér, gyengén hajlott, csúcsi fele sokkal sűrűbben pontozott. Fekete, csápja és néha lábfejei világosabbak. A pikkelyszőrök a hát- és a hasoldalán fehéresek, különösen az előtorán levők nagyon finomak, zömmel majdnem harántosan helyezkednek el, a szárnyfedők közterecskéin valamivel hosszabbak, 1—2 rendezetlen sort alkotnak. Előtora a tövén a legszélesebb, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai — mint a szárnyfedőié is — gyengén íveltek, töve egyenletesen ívelt. Háta kissé lapított, barázdái sűrűn pontozottak, lapos közterecskéi kevéssel szélesebbek, mint a barázdák. A hím utolsó haslemezén gödör van, amelyet kétoldalt 1—1 fog határol. Mind a 2 ivar farfedője egyszerűen boltozott. 2,5—4 mm.

Franciaországból és Svájcból ismert faj, Kárpát-medencei előfordulását egyetlen példány (Pilis hegység) bizonyítja. Tápnövényei: *Campanula glomerata*, *Campanula* sp.

Abeillei DESBR.

4 (3) A nőstény ormánya még hosszabb, majdnem olyan hosszú, mint a teste, nagyon gyengén hajlott. Hímje ismeretlen. Hátoldalának pikkely-

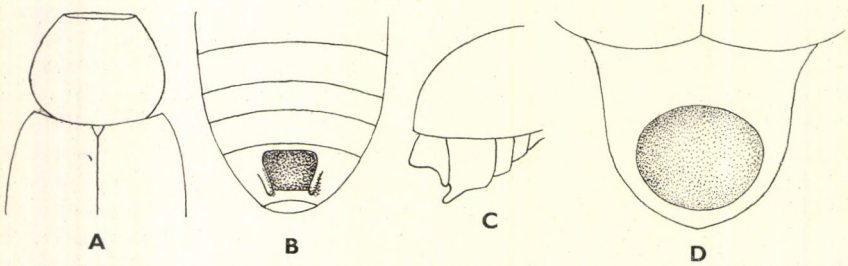

50 ábra. A: *Miarus campanulae* L. előtora, B: ♂ utolsó haslemeze, C: farfedője oldalról és D: ♀ farfedője (Eredeti)

szőrei rövidek, testhez simulók, barnák, közéjük kevés ősz pikkelyszőr vegyül, hasoldalát rövid, fehéres pikkelyszőrök borítják. A nőstény farfedőjének csúcsi táján erős, kerekded gödröcske található. Egyébként nagyon hasonlít a *M. campanulae* L. barnán szőrözött változatához. 3,5 mm.

A Bánságból (Herkulesfürdő) írták le egyetlen nőstény alapján, tudomásunk szerint azóta sem gyűjtötték. Tápnövényeit nem ismerjük

[**banaticus** REITT.]

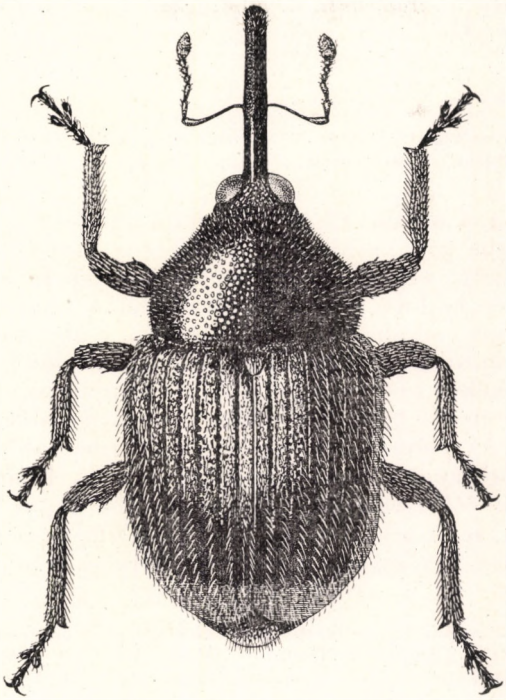

51. ábra. *Miarus campanulae* L. (Eredeti)

5 (2) Ormányuk sokkal rövidebb, csak a középső csípők táját éri el.

6 (7) Szárnyfedőinek oldalai majdnem párhuzamosak, gyengén íveltek, háta elöl lapított,* pikkelyei igen rövidek, hegyesek. A nőstény ormánya a középső csípőkig ér, vékony, gyengén hajlott, a hímé kissé rövidebb és vastagabb. Fekete, csápja és lábfejei rendszerint barnák. Előtora a tövén a legszélesebb, oldalai íveltek, töve a közepe táján gyengén ívelt (50. ábra: A), háta nagyon sűrűn pontozott, szőrei igen finomak. Szárnyfedőinek barázdái elég erősek, sűrűn pontozottak,

* A *Miarus plantarum* GERM. (lásd a 11. sorszám alatt) testalkata is hasonló, de még hosszúkásabb, szőrözete mérsékelten elálló. A *M. campanulae* L. igen apró példányaitól azáltal különböztethető meg legjobban, hogy mind a 2 ivar farfedője és utolsó haslemeze egyszerűen boltozott.

lapos közterecskéi szélesebbek, mint a barázdák, finoman ráncoltak. A hím utolsó haslemezén mély és terjedelmes gödör foglal helyet, amelyet hátul kétoldalt 1—1 hegyes fog határol (50. ábra: B); a gödör mélysége egyedenként változó. A nőstényén nincs nyoma gödörnek. A hím farfedője a közepén erősen kipúposodik (50. ábra: C), a nőstényén sekély gödröcske található (50. ábra: D). Combjain nincs fog (51. ábra). 2—4 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében mindenütt megtalálható, ahol tápnövényei élnek. Magyarországon gyakori. Tápnövényei: *Campanula rotundifolia*, *C. rapunculoides*, *C. trachelium*, *C. persicifolia*. *C. patula*, *Phyteuma spicatum*, *Ph. orbiculare*. III—IX.

campanulae L.

Változata:

1. Felületének szőrözete barna. — A forma typica között ritka (Mátra, Mátraháza, Pécel, Budafok, Máriaremete, Nadap, Taszár) ab. **ursinus** ABEILLE

7 (6) Szárnyfedőinek oldala erősen ívelt, háta domború, pikkelyei hosszúak, többé-kevésbé pálcika alakúak. A nőstény ormánya kissé túlér a középső csípőkön, vékony, majdnem egyenes, a hímé rövidebb, vastagabb, enyhén hajlott, pontozott. Hátoldalán a pikkelyszőrök szürkék vagy sárgásak, majdnem testhez simulók, csak a szárnyfedők varrata mentén, a hátulsó kétharmadon találhatók felálló szőrök, egyébként a közterecskéken két—három-, hátul többnyire egysorosan helyezkednek el. Az élesen határolt szőrözet a szárnyfedőknek sávos jelleget kölcsönöz. Az előtor pikkelyszőrei még finomabbak, nagyon sűrűn állnak. Előtorának alakja az előbbi fajéhoz hasonlít. Szárnyfedőin a barázdák jól láthatóan pontozottak, a lapos közterecskék alig szélesebbek, mint a barázdák. Utolsó haslemeze és farfedője mind a 2 ivar esetében egyszerűen boltozott. Hátulsó combján apró fog van. 2—3,2 mm.

Közép-európai faj, a Kárpát-medencében szórványosan fordul elő, Magyarországon is ritka (Budapest, Budafok, Diósd, Vácrátót, Fót, Gödöllő, Piliscsaba, Pécs, Pálháza). Tápnövénye a *Asyneuma canescens*. V—VIII.

subuniseriatus REITT.

8 (1) Felületük szőrözete a szárnyfedőkön is durva, felálló, vagy legalább meredeken elálló, a varrat hátulsó felén mindig jól látható a hosszabb szőrökből álló fésű.

9 (10) Ormánya nagyon hosszú, a nőstényé a hasa alá hajtva túlér a hátulsó csípőkön is, majdnem egyenes, a hímmé is majdnem eléri azokat, kissé erősebben hajlott és a csúcsáig pontozott. Fekete, csak csápja és lábfejei barnák. Szőrözete alul-felül ezüstszürke, az előtorán finom és sűrű, a szárnyfedőin jóval hosszabb, durvább és gyérebb. Előtora a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai gyengén ívelt, a töve sem erősen ívelt. Szárnyfedői kissé hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, hátrafelé a hím esetében erősebben, a nőstény esetében alig keskenyednek el, háta elöl kissé lapított, lapos közterecskéi szélesebbek, mint a sekélyen pontozott barázdák. Mind a 2 ivar far-

fedője és utolsó haslemeze egyszerű. Combjának belső élén fog van. 3,5—5,2 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencei és magyarországi előfordulására vonatkozó irodalmi adatok többsége tévesnek bizonyult. Előfordulását egyelőre mindössze 1 kalocsai (és 1 „Slavon") példány bizonyítja. Tápnövényei: *Campanula latifolia*, *C. trachelium*

longirostris GYLL.

10 (9) Ormányuk rövidebb, a nőstényé is csak kivételesen (*distinctus* BOH.) ér túl a középső csípőkön.

11 (12) Teste hosszúkás, szárnyfedői jóval hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, oldalai párhuzamosak, egyenesek, háta lapított. Fekete, csápja és lábfejei világosbarnák. Szőrözete alul-felül ezüstszürke, gyakran mérsékelten elálló, az előtorán nagyon finom, szárnyfedőinek közterecskéin a sokkal durvább szőrök egysoros vonalban helyezkednek el, ritkábban az első 2 közterecskén több szőr is található; a varrat végén a szőrfésű rövid, többnyire nem szembetűnő. A 2 ivar ormányának hossza és alakja alig különbözik, a középső csipőig ér, gyengén hajlott, a hímé a csúcsán is sűrűn pontozott. Előtora kevéssel szélesebb, mint amilyen hosszú, töve és oldalai íveltek. Szárnyfedőin a lapos közterecskék alig szélesebbek, mint a barázdák. Farfedője és utolsó haslemeze egyszerű. Combján kis fog található. 2,2—2,8 mm.

Mediterrán faj, de Közép-Európába is felhúzódik. A Kárpát-medencében nagyon ritka, Jugoszláviában és Magyarországon (Kalocsa, Szekszárd) gyűjtötték. Tápnövényei: *Linaria vulgaris*, *Phyteuma orbiculare*

plantarum GERM.

12 (11) Testük rövid, szárnyfedőik alig hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, oldalaik többé-kevésbé erősen íveltek.

13 (14) Hátoldalán a szőrözete sötétbarna, a hasoldalán szürke. Fekete, csápja és lábfejei rendszerint alig világosabbak. Előtorán a szőrök rövidek, sűrűek, a szárnyfedőin durvábbak, a közterecskéken elöl többsorosan, a csúcsa táján 1—2-sorosan helyezkednek el; varratán a szőrfésű hosszú, szőrei a többitől elütően túlnyomórészt szürkék. A nőstény ormánya eléri a középső csípőket, a hímé vastagabb és rövidebb, mind a kettőé enyhén hajlott. Előtora erősen domború. Szárnyfedőinek lapos közterecskéi csak kevéssel szélesebbek, mint a barázdák. Farfedője és utolsó haslemezei egyszerűek. Combjain kis fogat visel. 3—4 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében elterjedt (csak Erdélyből nincs még adatunk). Magyarországon számos lelőhelyen gyűjtötték, de nem közöséges. Tápnövényeit nem ismerjük. VI—VIII. (= *scutellaris* auct. non C. BRIS.)

fuscopubens REITT.

14 (13) Szőrözete alul-felül szürke vagy világossárgás. Farfedőjük és utolsó haslemezeik egyszerűen boltozottak.

15 (16) Hátulsó combjának belső élén jól fejlett fog van. Hátoldalának ezüstszürke szőrözetétől eltekintve megtévesztésig hasonlít az előbbi fajhoz, esetleg annak csak változata. Varratán a szőrfésű rendszerint rövidebb. Közterecskéi esetenként a barázdák szélességét sem érik el, máskor azoknál kissé szélesebbek, a rajtuk elhelyezkedő szőrözet többnyire kissé gyérebb és hosszabb. 2,5—3,8 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében elterjedt, de mindenütt csak szórványosan fordul elő. Tápnövényei: *Campanula persicifolia*, *C. rotundifolia*. A „*graminis*" nevet nyilván tévedésből kapta, semmi köze a fűfélékhez. VI—VIII.

graminis GYLL.

16 (15) Hátulsó combjuk belső élén nincs fog, vagy ilyennek csak gyenge nyoma látható.

17 (18) Kisebb, 2—2,5 mm, csak ritkán kissé nagyobb. Fekete, csápja és lábfejei is csak kevéssel világosabbak. Szőrözete szürke, néha kissé sárgás, az előtorán finom, harántirányú, szárnyfedőin jóval durvább, majdnem egyöntetűnek látszik, mert a keskeny barázdák alig osztják hosszanti sávokra. A majdnem testhez simuló alapszőrözetből számos hosszabb, kissé hátradőlő szőr mered elő, a varrat menti szőrfésű nem különül el feltűnően. Ormánya rövid, a nőstényé eléri a középső csípőket, a hímé rövidebb, mind a kettőé jól láthatóan hajlott. Előtora a tövén a legszélesebb, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, töve és oldalai enyhén íveltek. Szárnyfedőin a barázdák finomak és alig láthatóan pontozottak; a közterecskék mintegy kétszer olyan szélesek, mint a barázdák, laposak, finoman ráncoltak.

Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában, valamint Észak-Amerikában él. A Kárpát-medence jugoszláv területein elég elterjedt, Magyarországon kevés lelőhelye ismert: Budapest (Sas-hegy!), Budafok, Hidegkút, Debrecen, Bükk hegység, Siófok, Öszöd, Pécs. Ezenkívül Szlovákiában is megtalálták (Zsihovec). Tápnövényei: *Jasione montana*, *Helianthemum* sp., *Phyteuma canescens*, *Linaria* sp. IV—VIII, X, XI.

micros GERM.

Változata:

1. Nagyon kicsi, 2—2,3 mm, közterecskéin az erősen elálló szőrök többé-kevésbé egysorosan helyezkednek el. — Ritka (Budapest) (= *subuniseriatus* REITT. partim) var. **Reitteri** ENDR.

18 (17) Nagyobb, 3—4 mm. Színe az előbbi fajéval egyezik. Szőrözete alulfelül sárga, vagy hasoldala világosabb, szürkés. Szárnyfedőin a szőrözet durva, egyöntetű, elég erősen hátrahajló, nincs testhez simuló alapszőrözete, a keskeny barázdák csak gyengén osztják hosszanti sávokra; varrat menti szőrfésűje hátulról indulva eléri a szárnyfedők közepét, de gyér, nem erősen szembetűnő. A nőstény ormánya kissé túlér a középső csípőkön, a hímé rövidebb és vastagabb. Előtorának és szárnyfedőinek alakja hasonlít az előbbi fajéhoz, ugyanúgy, mint a szárnyfedők vésete is. Combján gyakran látható apró fogacska nyoma.

Mediterrán faj, az irodalom a Kárpát-medence legdélibb területeiről (Fiume, Oravicza) említi, nálunk még nem került elő. Tápnövénye a *Campanula rapunculus*

[**distinctus** BOH.]

4. nem: **Cionus** CLAIRV.

Kis termetű gömbölyded ormányosbogarak. Felületüket sűrű, testhez simuló, ritkán részben felálló, rendszerint tarka szőrözet fedi, különösen jellegzetes a pajzsocskájuk mögött és a szárnyfedők csúcsa előtt helyet foglaló kerekded bársonyfekete folt, amely csak kivételesen hiányzik. Ormányuk mérsékelten hosszú, alakjuk, hosszuk és csápjuk beízesülésének helye jellegzetes a fajokra. Csápostoruk 5 ízből áll. Szemük nagy, erősen felhúzódik a homlokukra, ezért az utóbbi nagyon keskeny, rendszerint sokkal keskenyebb, mint az ormány háta. Előtoruk sokkal keskenyebb, mint a szárnyfedőik töve együttesen, a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Melltövük a csúcsán többé-kevésbé mélyen kimetszett. Szárnyfedőik szélesek, domborúak, finoman barázdáltak, az 1. és sokszor a 2. is félkörösen kitágulva körülveszi az elülső fekete foltot. A 2—4. haslemezük hátulsó szegélye kétoldalt hátrafelé kihúzott. Elülső csípőik elég közel állnak egymáshoz, ormányukat nem tudják közéjük fektetni. Minden lábukon 2 karom van, ezek a tövükön összenőttek, és nem egyforma hosszúak. A hímek elülső lábfején a karomíz rendszerint jóval hosszabb, mint a nőstényekén.

A nemnek mintegy 70 faját ismerjük, ezek zöme palearktikus elterjedésű, mintegy 20 faja az etiópiai, 10 az orientális régió lakója, végül Észak-Amerikában 1 faj előfordulásáról tudunk. A Kárpát-medencében kimutatott 14 faj közül eddig csak 1 nem került elő Magyarországon. Hazai fajaink különféle *Verbascum*- és *Scrophularia*-fajokon élnek, legtöbbjük lárvája is, imágója is tápnövényük leveleivel táplálkozik; magas egyedszám esetén a leveleknek csak az erezete marad meg. 1—1 növényről rendszerint számos példány gyűjthető, ami lehetővé teszi, hogy a faj mindkét ivarját megismerjük; ezek ismerete ugyanis nagyon megkönnyíti a meghatározást.

1 (2) Szárnyfedőin csak az apikális bársonyfekete folt kerek, az elöl levő csak az 1. közterecskére terjed ki, hosszú, az 1. barázda sem ívelt, hanem a folt magasságában egyenes. Ezenkívül a 3. és az 5. közterecskén is van 1—2 feketén pikkelyezett foltocska. Majdnem az egész előtorát, vállát, valamint mellének oldallemezeit zártan takarják a finom, sárgásfehér pikkelyek, szárnyfedőinek többi részét is testhez simuló, valamivel gyérebb pikkelyszőrök borítják. Majdnem teljesen barnás. Homloka csak kevéssel keskenyebb, mint az ormány háta. A nőstény ormánya eléri a fejének és előtorának együttes hosszát, mérsékelten hajlott, a csúcsa oldalról nézve kissé elvékonyodik, háta majdnem a csúcsáig sűrűn pontozott, csápja az elülső harmadában ered; a hím ormánya nagyon hasonlít a nőstényéhez, alig rövidebb, de kissé vastagabb. Karmainak hossza nem különbözik erősen. 2,7—3,5 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében és nálunk is elterjedt és nem ritka. Tápnövényei: *Verbascum blattaria*, *V. lychnitis*, *V. thapsus*, *Scrophularia nodosa*, *S. umbrosa*, *Limosella aquatica*. V—VIII. (= *blattariae* FABR.)

alauda HERBST

2 (1) Szárnyfedőin mind a két fekete folt kerekded, ritkán többé-kevésbé erősen visszafejlődött.

3 (8) Szárnyfedőiken a testhez simuló pikkelyszőrök közül felálló szőrök merednek elő.

4 (5) Ormánya hosszú és vékony, csúcsi fele fényes, finoman, nem ráncoltan pontozott, csupasz, csak a töve közelében találhatók finom szőrök. Ide tartozik *C. pulverosus* GYLL. nőstény e (lásd a 6. sorszám alatt).

5 (4) Ormányának csúcsi fele is sűrűn ráncoltan pontozott, gyengén fényes, a pontokból jól látható szőröcskék erednek (a *C. olens* FABR. nőstény ormányának szőrei porszerűen finomak, de oldalnézetben erős nagyítással jól észrevehetők).

6 (7) Csápja az ormány csúcsához közel, mintegy az elülső harmadában ered. Szárnyfedőin a felálló szőrök nagyon rövidek, alig hosszabbak, mint 1—1 testhez simuló szőr. Barna, rendszerint csak tarkója és hasa feketés. Szőrözete a hasoldalán és az előtorán nagyon sűrű, szárnyfedőin jóval gyérebb, a 2 fekete folt aránylag nagyon kicsi, elég sokszor alig látszik vagy hiányzik. A váltakozó közterecskék sötét foltocskái is gyakran erősen visszafejlődtek. A nőstény ormánya hosszú, meghaladja a fej és az előtor együttes hosszát, vékony, gyengén hajlott, a csúcsa felé gyengén elvékonyodik; csúcsi fele fényes, gyéren pontozott, csupasz. Csápja az ormány közepe táján ered, de ott az ormánya nem törik meg. A hímé alig éri el a fej és az előtor együttes hosszát, kissé vastagabb, a csáp beízesülése táján kissé megtörik, csúcsi fele is sűrűbben vésett. Karmainak hossza nem tér el erősen. 3,5—4 mm.

Kelet-mediterrán faj, a Kárpát-medencében nagyon ritka, nálunk (Pécs, Mecsek), Erdélyben (Déva) és a Bánságban (Orsova) gyűjtötték néhány példányát. Tápnövényeit nem ismerjük. VII.

pulverosus GYLL.

Változata:

1. Fekete varratfoltjai alig látszanak, vagy hiányoznak. — Nagyon ritka (Mecsek) ab. **impunctatus** GYLL.

7 (6) Csápja közelebb ered az ormány közepéhez, mint az előbbi fajé. Szárnyfedőinek felálló szőrei hosszabbak, zöme több mint kétszer olyan hosszú, mint 1—1 testhez simuló szőr, és rendszerint több mint kétszer olyan hosszúak, mint az előbbi faj felálló szőrei. Felül barna, feje és sokszor ormányának nagy része is feketés. Szőrözete nagyon sűrű, a szárnyfedők vésetét is teljesen eltakarja, elülső foltja elég nagy, a hátulsó gyakran igen kicsi, vagy akár hiányzik. A váltakozó közterecskéken csak ritkán mutatkoznak apró foltocskák. A nőstény ormánya megközelítően olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, egyenletesen, gyengén hajlott, a csúcsáig pontozott, csúcsi

felén csak mikroszkopikus szőröcskék találhatók. A hímé nagyon hasonló, alig rövidebb, de a csúcsi felén is jól láthatók a rövid szőröcskék. Karmai majdnem egyforma hosszúak. 3,5—4,2 mm.

Közép- és dél-európai faj, de Kisázsián át Perzsiát is eléri. A Kárpát-medencében szórványosan fordul elő, nálunk számos lelőhely ismeretes, de mindenütt ritka. Tápnövényei: *Verbascum blattaria*, *V. thapsus*, *V. pulverulentum*, *V. phlomoides*. Lárvája a növény leveleiben aknáz. II, III, V—VII.

olens FABR.

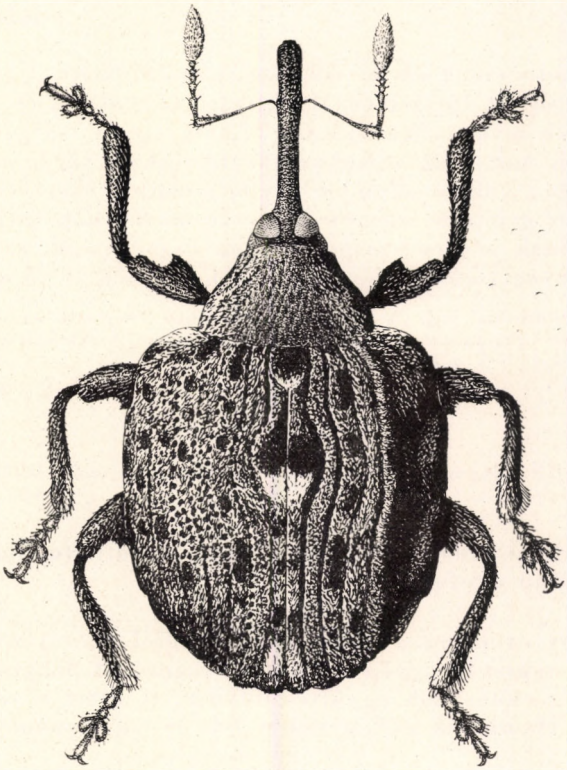

52. ábra. *Cionus tuberculosus* SCOP. (Eredeti)

8 (3) Szárnyfedőiken nincsenek felálló szőrök.

9 (12) Szárnyfedőiken a pajzsocska mögött levő fekete folt hátulsó és a csúcsi folt elülső széléhez az 1. közterecskén túl nem terjedő világos foltocska járul, amely a szárnyfedők túlnyomóan sötét felületétől erősen elüt.

10 (11) Előtorának csak az oldalait fedi sűrű, sárgásvöröses szőrözet, korongja finoman feketén szőrözött. Fekete, lábfejei világos, csápjai sötétebb barnák. Előtorának oldalán kívül torszelvényeinek hasi oldalát is hasonló vöröses szőrözet fedi, szárnyfedőin csak a varratfoltok körül találhatók ilyenek. A szárnyfedők váltakozó közterecskéin nagy,

fekete pikkelyfoltocskák sorakoznak. A nőstény ormánya eléri a fej és az előtor együttes hosszát, egyenletesen, elég erősen hajlott, a csúcsáig sűrűn pontozott, a hímé vastagabb, alig hosszabb, mint az előtor háta, a csáptövek táján kissé megtörik. A hím csápja legfeljebb 1,5 (53. ábra: A) ormányszélességnyire ered az ormány csúcsától, a nőstényé mintegy 2 ormányszélességnyire (53. ábra: B). Karmai majdnem egyforma hosszúak (52. ábra). 3,5—4 mm.

Európai faj, a Kárpát-medencében elterjedt és gyakori. Tápnövényei: *Verbascum thapsus, Scrophularia nodosa, S. vernalis.* V—VIII. (= *verbasci* FABR.)

tuberculosus SCOP.

11 (10) Előtora mindenütt sűrűn világossárgán szőrözött. Ugyanilyen szőrök borítják sűrűn torszelvényeinek hasi oldalát is, és nagyon gyéren potrohszelvényeit. Szárnyfedőit finom, gyér, sárgás vagy fehéres szőröcskék takarják, váltakozó közterecskéin sűrűn váltják egymást a fekete és a világos színű pikkelyfoltocskák. Fekete, csápja, lábszárai, lábfejei és gyakran szárnyfedői is vörösesbarnák, ritkán sötétebbek. Ormányának jellegzetességei nagyon hasonlítanak az előbbi fajéhoz. Külső karmai jóval rövidebbek, mint a belsők. 4—5 mm.

Euroszibériai faj. A Kárpát-medencében elterjedt és nálunk is gyakori. Tápnövényei: *Scrophularia nodosa, Limosella aquatica, Verbascum thapsus.* IV—X. — Görvényfű-gömbormányos

scrophulariae L.

Változata:

1. Szárnyfedői világos vörösesbarnák. — Különösen meleg élőhelyeken nálunk is gyakori var. **ferrugatus** REITT.

12 (9) Szárnyfedőiken nem tapadnak a fekete varratfoltokhoz élénken elütő, világos színű szőrfoltocskák.

13 (14) A nőstény ormánya a csúcsa felé (oldalról nézve) elvékonyodik (53. ábra: C), csúcsi fele gyéren, finoman pontozott, fényes, majdnem eléri fejének és előtorának együttes hosszát. A hímé a csúcsa felé gyengébben vékonyodik el,* a csúcsi fele is sűrűn pontozott, rövidebb,

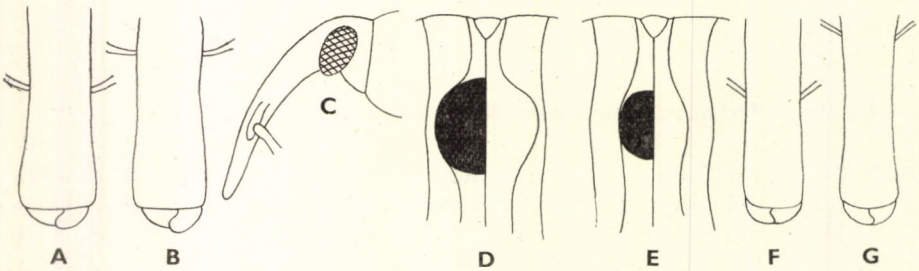

53. ábra. A: *Cionus tuberculosus* SCOP. ♂ és B: ♀ ormánycsúcsa — C: *C. hortulanus* FOURCR. ormánya — D: *C. Gebleri* GYLL. és E: *C. Olivieri* ROSENH. szárnyfedőfoltja — F: *C. longicollis* C. BRIS. ♂ és G: ♀ ormánycsúcsa (Eredeti)

* A hozzá hasonló *C. Gebleri* GYLL. és *longicollis* C. BRIS. ssp. *montanus* WINGEM. elülső varratfoltja sokkal nagyobb.

egyenletesebben hajlott. Fekete, csápja és lábai rendszerint, gyakran ormányának egy része és szárnyfedői is vörösesbarnák. Felületét sűrű zöldesszürkés szőrözet borítja, amelyet a váltakozó közterecskéin többnyire sűrűn álló fekete foltocskák tarkítanak. Elülső fekete varratfoltja mérsékelten nagy, a 2. közterecske a folt mellett nem sokkal keskenyebb, mint a szárnyfedők közepe mögött. Karmai kissé egyenlőtlen hosszúak. 3—4 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt, Magyarországon is gyakori. Tápnövényei: *Scrophularia nodosa*, *Verbascum* sp. I, II, V—XI. — Gyűrűslábú gömbormányos

hortulanus FOURCR.

Változata:

1. Ormányának egy része és szárnyfedői is vörösesbarnák. — A forma typica között gyakori · ab. **auriculus** REITT.

14 (13) Ormányuk nem, vagy csak alig vékonyodik el a csúcsa felé, teljes hosszában sűrűn pontozott

15 (16) A hím elülső lábán a karomíz rendkívül hosszú, eléri ugyanazon lábszár hosszának háromnegyedét. Előtora, melle és 1—1 jól látható fehéres szőrfolt elöl a szárnyfedők oldalán sűrűn szőrözött. Szárnyfedőinek szőrözete egyébként finom, sötétbarna, közötte finom sárga szőrök is vannak elszórva; a váltakozó közterecskék erősebben kiemelkednek, sötétbarna szőrözetüket sárga foltocskák tarkázzák, a barna foltok általában kétszer akkorák, mint a sárgák. Elülső varratfoltja nagy, keskeny sárga szőrszegély veszi körül, de 2. közterecskéje nem szűkül el lényegesen a folt mellett. Teste általában rozsdabarna. Mind a 2 ivar ormánya mérsékelten hosszú, a hím csápja mintegy az elülső harmadán, a nőstényé valamivel közelebb a közepéhez ered. 3—4 mm.

Kelet-mediterrán faj, az irodalom szerint Horvátországban és a Bánságban fordul elő; nálunk is előkerülhet. Tápnövényei: *Verbascum lychnitis*, *Scrophularia* sp.

[**ungulatus** GERM.]

16 (15) A hím elülső lábszárán a karomíz nem, vagy alig éri el ugyanazon lábszár hosszának a felét. Szárnyfedőik oldalán nincs világos színű szőrfolt.

17 (22) Elülső fekete varratfoltjuk nagy, jóval nagyobb, mint az ellentétes csoportba tartozó fajoké, az általa elszűkített 2. közterecske a folt mellett jóval keskenyebb, mint a szárnyfedők közepe mögött (53. ábra: D).

18 (19) Teljesen vagy majdnem teljesen fekete, legfeljebb csápja és lábfejei barnásak, felületének zöldes szőrözete sűrű, váltakozó közterecskéit sűrű fekete foltocskák tarkázzák. Az elülső fekete varratfoltja nagy, gyakran kissé szélesebb, mint amilyen hosszú, mellette a 2. közterecske

alig fele olyan széles, mint a közepe mögött. A nőstény ormánya valamivel hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, elég vastag, egyenletesen hajlott, a csápja mintegy 2 ormányszélességnyire ered a csúcsa mögött. A hím ormánya valamivel rövidebb, tövi fele majdnem egyenes, csáptöve táján gyengén megtörik, csápja alig 1,5 ormányszélességnyire ered a csúcsa mögött. Szárnyfedőinek váltakozó közterecskéi jobban kiemelkednek. 4—4,5 mm.

Eddig a Kárpát-medencében, Ausztriában és Franciaországban gyűjtötték. Szlovákiában és Erdélyben több lelőhelye ismert, Magyarországon Simontornyán került elő. Tápnövényei: *Verbascum lychnitis*, *V. nigrum*. IV, VI—VIII.

Ganglbaueri WINGLM.

19 (18) Ormányuk, csápjuk, lábaik és rendszerint szárnyfedőik is rozsdabarnák. Felületük szőrözete szürke vagy fehéres, gyér, közötte jól látható a kitinpáncél.

20 (21) Csápja nagyon közel ered az ormány csúcsához, a hímé nem éri el az ormány szélességének másfélszeresét sem, a nőstényé pedig alig kétszeresét (megközelítően mint az 53. ábra: A és B). A nőstény ormánya kissé hosszabb, mint a fejének és az előtorának együttes hossza, vastag, nagyon gyengén, egyenletesen hajlott, a csúcsa felé kissé elvékonyodik (a hozzá e tekintetben kissé hasonló *C. hortulanus* FOURCR. nőstény elülső varratfoltja sokkal kisebb). A hím ormánya csak kevéssel hosszabb, mint az előtor háta, a csápok töve táján gyengén, de jól láthatóan megtörik (54. ábra: A). Szárnyfedőin a váltakozó közterecskék nem emelkednek ki, rajtuk a sötét és a világos szőrfoltok rendszerint sűrűn állnak. Karmainak hossza erősen eltérő. 3,6—4,4 mm.

Kelet-Európától Közép-Ázsiáig fordul elő. A Kárpát-medencében nagyon elterjedt, Magyarországon is számos lelőhelyen gyűjtötték, de mindenütt ritka. Tápnövénye a *Verbascum phlomoides*. V—VII, XII.

Gebleri GYLL.*

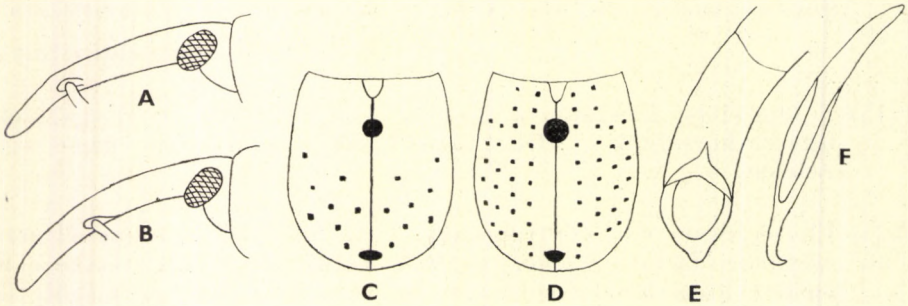

54. ábra. A: *Cionus Gebleri* GYLL. és B: C. *longicollis* C. BRIS. ormánya — C: *C. Olivieri* ROSENH. és D: *C. thapsi* FABR. szárnyfedőrajza — E: utóbbi faj és F: *C. Leonhardi* WINGELM. hím párzószerve (Eredeti)

* A *C. Gebleri* REITTER (Best. Tab. 54, 1904) leírása nem erre a fajra, hanem a *C. hortulanus* GEOFFR. változatára vonatkozik.

21 (20) Csápja távolabb ered az ormány csúcsától, a hím ormánya a csáptő és a csúcsa között majdnem kétszer (53. ábra: F), a nőstényé majdnem háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles (53. ábra: G). Egyébként nagyon hasonlít az előbbi fajhoz, de a nőstény ormánya jóval hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé azt majdnem eléri, mind a 2 ivaré majdnem egyenes, nem törik meg a csáptövek táján (54. ábra: B). Szárnyfedőinek váltakozó közterecskéi szintén nem emelkednek ki, tarkázottságuk rendszerint nagyon halvány. 4—5 mm.

Elterjedése is az előbbi fajéhoz hasonlít. A Kárpát-medencében szintén nagyon elterjedt, de ritkább. Tápnövénye a *Verbascum thapsus*. VI, VIII. — A forma typica nyugat mediterrán elterjedésű, nálunk a keleti földrajzi alfaja él

longicollis C. BRIS. ssp. **montanus** WINGLM.

22 (17) Elülső fekete varratfoltjuk kicsi, nem, vagy alig szűkíti el a 2. közterecskét (53. ábra: E).

23 (26) Szárnyfedőinek váltakozó közterecskéin a fekete foltocskák nagyon gyéren állnak, főleg azok oldalára és hátulsó felére szorítkoznak (54. ábra: C), vagy akár teljesen hiányoznak. Ormányuk hosszanti középvonalán rendszerint jól látható élecske fut végig, és a hímé sem törik meg a csáptövek táján.

24 (25) Nagy faj (a „zöldes" *Cionus*-ok között a legnagyobb), teste széles, háta erősen domború. A hím ormánya majdnem egyenes, eléri a fej és az előtor együttes hosszát, a nőstényé ennél jóval hosszabb, kissé erősebben hajlott, mind a kettőé vastag. Csápja az ormány közepe táján ered, a hímé kissé közelebb a csúcsához, mint a nőstényé. Fekete, csápja, továbbá rendszerint lábai és szárnyfedői, valamint gyakran ormányának egy része is rozsdabarna. Szárnyfedői alig hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve, váltakozó közterecskéi alig domborodnak ki. A hím elülső lábán a karomíz hosszabb, mint az összes többi lábfejíz együttvéve, a nőstényé rövidebb. Különösen a hímkarmai nagyon egyenlőtlen hosszúak. 4,2—5,6 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében nagyon elterjedt és nálunk sem ritka. Tápnövényei: *Verbascum thapsus*, *V. thapsoides*. V—VIII.

Olivieri ROSENH.

25 (24) Kisebb. Teste kevésbé széles, kevésbé domború. A hím ormánya majdnem egyenes, alig hosszabb, mint az előtor háta, a nőstényé eléri a fejének és az előtorának együttes hosszát, tehát olyan hosszú, mint az előző faj hímjéé, de rendszerint erősebben hajlott. Mind a 2 ivaré vékonyabb, mint az előző fajé, csápjuk töve kissé jobban közeledik az ormány csúcsa felé. Színe általában inkább rozsdabarna, szárnyfedőin a fekete foltocskák rendszerint alig látszanak, vagy hiányoznak, csak 2 fekete varratfoltja éles. Egyébként nagyon hasonlít az előbbi fajhoz. 3,8—4,5 mm.

Közép- és Dél-Európa lakója, Kárpát-medencei elterjedése az előbbi fajéhoz hasonlít, de kevésbé gyakori. Tápnövényei: *Verbascum thapsus*, *V. nigrum*. V—VIII.

Clairvillei BOH.

26 (23) Szárnyfedőinek váltakozó közterecskéin sűrűbben állnak a fekete foltocskák, rendszerint teljes, vagy csak kissé megrövidült sorokat alkotnak (54. ábra: D). Ha a foltocskák nagy része kivételesen hiányzik, akkor vagy megtörik az ormánya a csápok töve táján, vagy nincs hosszanti középéle, vagy az előbbi 2 faj jellegzetességeitől egyébként (pl. nagyság, testalak, ormányhossz stb.) eltér.

27 (28) Kissé nagyobb. Ormánya vastagabb, a hím csápja mintegy kétszer olyan távol ered az ormány csúcsától, mint amilyen széles annak háta a csúcsa mögött, a csáptövek táján nagyon gyengén törik meg. A nőstény ormánya vastag, gyengén ívelt, nem törik meg a csáptövek táján, utóbbiak megközelítik az ormány közepét. A hím párzószervének csúcsa egyszerűen lekerekített (54. ábra: E). Fekete, csápja, lábai (többnyire fekete combjai kivételével), gyakran ormányának egy része és szárnyfedői is barnák. Utóbbiak zöldes szőrözetét sűrűn tarkázzák fekete foltocskák. A hím elülső lábán a karomíz alig hosszabb, mint a nőstényén, karmai nem egyforma hosszúak. 3,5—4,8 mm.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében és nálunk is a leggyakoribb *Cionus*-faj. Tápnövényei: *Verbascum thapsus*, *V. nigrum*, *V. lychmitis*. IV—IX. — Kis ökörfarkkóró-ormányos

thapsi FABR.

Változatai:

1. Csápja és lábai teljesen feketék. — Nagyon ritka (Zagreb) [ab. **nigritarsis** REITT.]

2. Szárnyfedőin a váltakozó közterecskék fekete foltocskái nagyon halványak vagy zömmel hiányoznak. — A forma typica között nagyon ritka (Káld, Érd, Bihar, Nagyszeben) ab. **semialbellus** REITT.

3. Elülső fekete varratfoltja erősen visszafejlett, 2 apró foltocskára oszlik. — Nagyon ritka (Rákos, Rákoskeresztúr, Káposztásmegyer, Pécs) ab. **bimaculatus** REITT

28 (27) Kisebb. Ormánya vékonyabb, a hím csáptöve mintegy 1,25-ször olyan távol ered az ormány csúcsától, mint amilyen széles annak háta a csúcsa mögött, a csápok töve táján erősen megtörik. A nőstényé nagyon hasonlít az előbbi faj hímjééhez, de kissé vékonyabb, csáptövei kissé távolabb esnek az ormány csúcsától. A hím párzószerve hosszú, keskeny, csúcsa hegyes és lefelé hajlik (54. ábra: F). Egyébként megtévesztésig hasonlít az előbbi fajhoz, de csápbunkója kissé rövidebb, a hím elülső lábának karomíze kissé vékonyabb és valamivel hosszabb. 3—3,5 mm.

Közép- és Dél-Európában él, elhatol Szíriáig. A Kárpát-medencében különösen nálunk és Erdélyben gyűjtötték számos helyen, de előfordul a Bánságban is. Szlovákiában és Horvátországban nagyon ritka. Tápnövénye a *Verbascum lychnitis*. V—X.

Leonhardi WINGELM.

5. nem: **Cleopus** STEPH.

A *Cionini* nemzetség többi nemétől legszembetűnőbben azáltal különbözik, hogy lábain a karmok kicsik és egyforma hosszúak, szárnyfedőin nincsenek bársonyfekete varratfoltok, testhez simuló szőrei közé felálló, vagy legalább meredeken elálló szőrök vegyülnek, ezek esetenként igen rövidek,

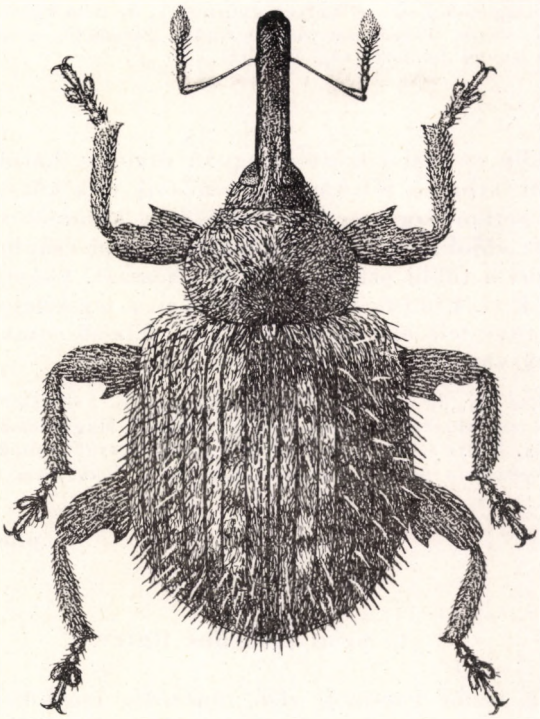

55. ábra. *Cleopus solani* FABR. (Eredeti)

de akkor is felismerhetők. Barna vagy feketés fajok, előtoruk tövét sötét folt, szárnyfedőit számos fekete és világos foltocska díszíti. Ormányuk és homlokuk között nem képződik nyereg, utóbbi sokkal keskenyebb, mint az ormány háta, mert szemeik magasan felhúzódnak a homlokukra. Szárnyfedőiken a közterecskék megközelítően egyforma szélesek. Előmellük csúcsán nincs kimetszés, elülső csípőik majdnem érintik egymást. A 2—4. haslemezük kétoldalt (a szárnyfedők mellett) hátrafelé kihúzott. Minden lábukon 2 karom van, ezek kicsik, egyforma hosszúak. Combjaik belső élén erős fog van.

Mindössze 4 faját ismerjük a nemnek, ezek közül 1 Afrikában, 1 Japánban és Kínában él, 2 pedig nyugat-palearktikus elterjedésű. A 2 utóbbi Magyarországon is előfordul.

1 (2) Szárnyfedőin a felálló szőrök hosszúak, különösen hátul elérik vagy meghaladják 1—1 közterecske szélességét, utóbbiak majdnem laposak, egyformák, a páratlanok nem magasabbak. A nőstény ormánya majdnem eléri a fej és az előtor együttes hosszát, aránylag vastag, egyenletesen hajlott, csápja mintegy a csúcsi harmadánál ered; a hím ormánya kissé rövidebb, vastagabb, valamivel erősebben hajlott, csáp-

töve még közelebb fekszik a csúcsához. Csápbunkója nagyon kicsi, rövidebb, mint a többi ostoríz együttvéve. Előtorának oldalai erősen íveltek, a töve felé is elég erősen behúzottak. Elülső combjainak belső élén a fog elég kicsi (55. ábra). 2,5—2,8 mm.

Közép- és Kelet-Európában él, a Kárpát-medencében főleg a sík és az alacsonyabb dombvidékeket kedveli, de felhúzódik a magasabb hegyvidékek völgyeibe is. Magyarországon elég sok lelőhelyen gyűjtötték, de nem közönséges. Tápnövényei: *Solanum dulcamara*, *Verbascum pulverulentum*, *Scrophularia nodosa*. A lárvája is, imágója is a levelek felületén rág. V—VIII.

solani FABR.

2 (1) Szárnyfedőin az elálló szőrök nagyon rövidek, hátul is csak erősebb nagyítással láthatók jól, távolról sem érik el a közterecskék szélességét. A páratlan közterecskék erősebben kidomborodnak. Ormánya hasonlít az előbbi fajéhoz. Különösen a hím csápbunkója jóval nagyobb, eléri a többi ostoríz együttes hosszát. Csáptöve is hasonlóan helyezkedik el. Előtora a töve közelében a legszélesebb, a csúcsa felé erősen, a töve felé alig keskenyedik el. Elülső combjának belső élén is nagy fog van. 2,6—3,2 mm.

Európai faj, de előfordul Észak-Afrikában is. Szlovákiában és Kárpátalján a magasabb hegyvidékeken több ízben gyűjtötték. Magyarországi lelőhelyei: Zempléni-hegység, Mátra (Kékes) és Budapest (Kamaraerdő), mindenütt ritka. Tápnövényei: *Scrophularia nodosa*, *Solanum dulcamara*, *Verbascum nigrum*, *V. thapsus*. VI—VIII.

pulchellus HERBST.

6. nem: **Cionellus** REITT.

A nemzetség többi nemeitől első ránézésre megkülönbözteti mélyen nyerges homloka; ormányának ívelt hátvonala erősen elkülönül domború homlokától. Felületét testhez símuló pikkelyszőrök fedik, nincsenek közöttük felálló szőrök. Szeme mérsékelten húzódik fel a fejtetőre, ezért homloka majdnem olyan széles, mint az ormányának háta a töve közelében. Előtora a csúcsa felé erősen elkeskenyedik, oldalai a csúcs előtt enyhén homorúan íveltek. Előmellének csúcsi szegélye kimetszett. Elülső csípői elég távol állnak egymástól. A 2—4. haslemeze kétoldalt gyengén hátrahúzott. Minden lábán 2 karom van, ezek nagyon egyenlőtlen hosszúak, az egyik alig fele olyan hosszú, mint a másik.

Egyetlen faja ismeretes, ez mediterrán elterjedésű. Az irodalom szerint „Dél-Magyarországon" is előfordul.

— — Barnássárga, feje, szárnyfedőinek korongján kisebb vagy nagyobb közös folt, valamint mellének legnagyobb része rendszerint sötétebb vagy fekete. Szárnyfedőin a pikkelyszőrök keskenyek, pálcikaszerűek, egyenletesen eloszlottak, csak a váltakozó közterecskéken alkotnak sűrűbben álló pikkelyek apró, világos foltocskákat. Ormánya aránylag vékony, a nőstényé valamivel hosszabb, mint az előtor háta, hajlott, a csáptövek táján (közel az ormány közepéhez) kidudorodik;

a hímé kissé vastagabb, rövidebb. Elülső combjainak foga kicsi (56. ábra). 2,2—2,5 mm.

Mediterrán faj, déli területeinken való előfordulásáról irodalmi adatok tesznek említést. Tápnövényeit nem ismerjük

gibbifrons KIESW.

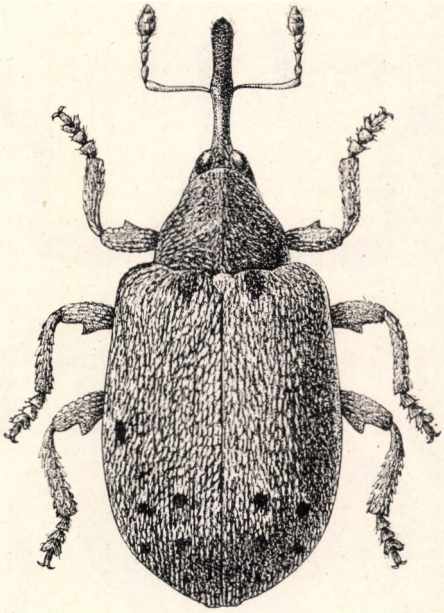

56. ábra. *Cionellus gibbifrons* KIESW. (Eredeti)

7. nem: **Stereonychus** SUFFR.

Az ide tartozó fajok könnyen felismerhetők, mert minden lábukon csak 1 karom van, ami az egész alcsaládban csak ennél a nemnél fordul elő. Felületüket mérsékelten sűrűn fedik az apró, testhez simuló, hosszúkás pikkelyek. Homlokuk csak kevéssel keskenyebb, mint az ormányuk töve. Előtoruk kicsi, csonkakúp alakú, oldalai gyengén íveltek. Melltövük, csípőik és haslemezeik alakja hasonlít az előbbi nem fajaiéhoz. Elülső combjának belső élén nagy fogat visel.

A nemnek 10 faját ismerjük, ezek közül 8 a palearktikus régió lakója, 2 pedig a Fülöpszigeteken él. A Kárpát-medencében 1 faja fordul elő, egy második (*S. telonensis* GRENIER) irodalmi adata (Bratislava) teljesen valószínűtlen.

— — Barna, előtorának közepe és egy hosszúkás folt a szárnyfedők tövén, amely rendszerint a 3 belső közterecskére terjed ki, fekete. Sárgásszürkés és barna pikkelyei általában elég gyéren fedik, de helyenként, főleg az előtor oldalán és a szárnyfedők hátulsó felén — különösen a fekete folt mögött — az összesűrűsödő világos színű pikkelyek majdnem zártan állnak, esetenként a váltakozó közterecskéken apró, fehéres foltocskákat alkotnak. A nőstény ormánya eléri a fejének és az elő-

torának együttes hosszát, elég vékony, egyenletesen hajlott, csápja az ormány csúcsától hosszának mintegy kétötödén ered; a hím ormánya hasonlít a nőstényéhez, de rövidebb, aránylag vastagabb, és csáptöve mintegy az elülső harmadon foglal helyet. Szárnyfedőinek barázdái nagyon finomak, közterecskéi laposak, megközelítően egyforma szélesek (57. ábra). 2,8—3,2 mm.

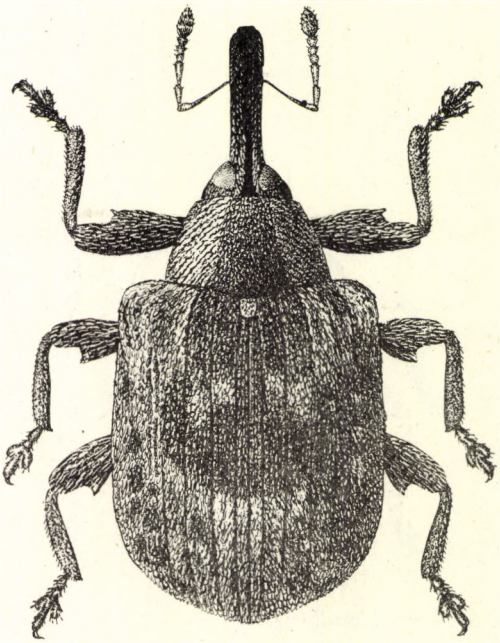

57. ábra. *Stereonychus fraxini* DEGEER (Eredeti)

Európában és Kisázsiában él, a Kárpát-medencében az alföldeket és az alacsonyabb domb- és hegyvidékeket kedveli, mindenütt, és így Magyarországon is szórványosan fordul elő, de nem ritka. Tápnövényei: *Fraxinus excelsior*, *F. ornus*. Lárvái is, imágói is a leveleket rágják. I—VII, IX—XII. — K ő r i s - g ö m b o r m á n y o s

fraxini DEGEER*

V á l t o z a t a i :

1. Szárnyfedőinek pikkelyei sötétbarnák, csak a közös fekete folt mögött mutatkozik egy kis világos folt. — A forma typica között nagyon ritka (Budapest, Bátorliget) (= *obscurus* REITT.) ab. **flavoguttatus** STIERL.

* A Kárpát-medence faunalistájába bizonyára téves meghatározás alapján felvett *S. telonensis* GRENIER az alábbiakban különbözik a *S. fraxini*-től: előtorának oldala és egy keskeny sáv a hosszanti középvonalán fehéresen pikkelyezett; szárnyfedőin nincs fekete folt, pikkelyei fehérek, a váltakozó közterecskéken erősen kifejezett foltocskákat alkotnak; a nőstény homloka igen keskeny, a hímé olyan széles, mint az ormány tövének fele, a *fraxini*-é szélesebb. Dél-Franciaországban és Görögországban él.

15. alcsalád: **Nanophyesinae**

Fajait a többi alcsaládokétól hosszú, a combjaiktól jól elkülönülő tomporai által (59. ábra: A) különböztethetjük meg. Ormányuk hosszú, hengeres, gyengén vagy erősebben hajlott, csápjuk az ormány közepe táján ered, térdes, ostora 4 vagy 5 ízből, bunkója 3 ízből áll; csápárkuk az ormány oldalán húzódik a szemük felé, amely nagy, elég magasan helyezkedik el. Pajzsocskájuk rejtett. Szárnyfedőik töve sűrűn és finoman rovátkolt, pontsoraik rendszerint jól fejlettek. Combjaik nem vastagodtak meg erősen, belső élükön gyakran van fog. Lábszáraik csúcsán nincs sarkantyú. Minden lábukon 2 karom van, azok a tövükön összenőttek vagy szabadon állnak, csak a *N. transversus* AUBÉ lábain van 1 karom.

Az alcsaládnak eddig alig 250 faja ismeretes, ezek mind az 5 világrészen elszórtan találhatók. A Kárpát-medencében csak 1 neme él.

1. nem: **Nanophyes** SCHÖNH.

Apró fajok, testhosszuk 0,7—2,5 mm között mozog. Ormányuk háta rendszerint barázdált, ritkán majdnem sima, többé-kevésbé erősen hajlott, néha majdnem egyenes. A mi fajaink csápbunkója 3 jól tagolt ízből áll, ostora 5 ízből, csupán 1 fajé (*quadrivirgatus* COSTA) 4, zártan egymáshoz simuló ízből tevődik össze. Előtoruk a csúcsa felé erősen elkeskenyedik. Szárnyfedőik rövidek, oldalaik a válluktól többnyire háromszögesen futnak össze hátrafelé, ritkábban hosszúkás tojásdadok. Csípőik közel állnak egymáshoz. Combjaik belső éle sima, vagy azon 1—2, igen ritkán 3 fogacska található. Lábfejeik 3. íze nagyon kicsi, kétkaréjos. Felületüket finom és gyér szőrözet takarja, amely esetenként foltokká, harántövekké sűrűsödik össze. Színük sárga, gyakran fekete vagy legalább sötét rajzolattal, ritkán túlnyomóan vagy teljesen fekete.

Majdnem 200 faja az Ókilág lakója, egyaránt számos faja él a palearktikus, az orientális és az etiópiai régiókban, Ausztráliát mindössze 5 faja éri el, míg Amerikában teljesen hiányzik. A Kárpát-medencében 13 faj előfordulásáról tudunk, ezek közül 10 Magyarországon is honos. A mi fajaink lárvái részben a tápnövényük szárában rágott járatokban fejlődnek (főleg *Lythrum*- és *Erica*-fajokon), részben a termésben (főleg *Tamarix*-on és ritkán *Juniperus*-on); az imágók tápnövényeik leveleit rágják, és azokról gyakran nagy számban hálózhatók. Nincs gazdasági jelentőségük.

1 (36) Csápostoruk 5 ízből áll, bunkójuk lazán tagolt (a 6—7. íz nagy, és a bunkó 1. ízéhez tapad) (59. ábra: B).

2 (3) Lábain csak 1 karom van (1. alnem: *Nanodiscus* KIESW.). Sárgásvörös, szárnyfedőin fehér szőrök alkotta közös harántöv van, amely a varraton hátrafelé szögletesen kihúzott és az oldalai felé kissé megrövidült. A harántöv elülső határa elmosódott, a hátulsót sötétebb harántöv élesen határolja; a harántöv ritkán hiányzik vagy nagyon gyenge. A nőstény ormánya kissé hosszabb, mint az előtor háta, gyengén hajlott, vékony, finoman pontozott, a hímé mintegy olyan hosszú mint az előtor, kissé vastagabb, sűrűbben pontozott. Elülső combja elég vastag, belső élén 3 fogacska különböztethető meg. Teste hosszúkás tojásdad. 2—3 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencéből eddig egyetlen példánya ismert, lelőhelye Versecz (Jugoszlávia). Esetleg nálunk is előkerülhet. Tápnövényei: *Junisperus*- és *Tamarix*-fajok

[**transversus** AUBÉ]

3 (2) Lábaikon 2 karom van, ezek a tövükön összenőttek (2. alnem: *Nanophyes* s.str.).

4 (5) Alul-felül fekete, mérsékelten fényes, csak csápja a feketés bunkó, és lábai a sötétebb lábfejei kivételével sárgák. Szőrözete szürkés, elég hosszú és gyér, egyenletesen eloszlott. Teste zömök, nagyon domború, szárnyfedői a válluktól a csúcsuk felé erősen elkeskenyednek. A nőstény ormánya hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve mérsékelten hajlott, háta erősen barázdált, ráncoltan pontozott; a hímé kissé rövidebb és vastagabb, kevésbé hajlott. Előtora csonkakúp alakú, oldalai majdnem egyenesek, elég sűrűn és finoman pontozott. Szárnyfedői mélyen barázdáltak, közterecskéi domborúak, ráncoltan pontozottak. Combjainak belső élén nincs fog. 1,5—2,3 mm.

Mediterrán faj, az irodalom Horvátországból is említi (Vinkovce, St. Mikanovac), déli területeinken előkerülhet. Tápnövényei: *Lythrum salicaria* és más *Lythrum*-fajok (= *nigritus* GREDLER)

[**annulatus** ARAG.]

5 (4) Felületük kisebb-nagyobb mértékben sárga, vagy ha kivételesen (ritka változatok esetében) majdnem fekete, akkor az előbbi leírással nem egyezik.

6 (25) Combjaik belső élén nincs fog, vagy ha kivételesen van, az kicsi és egyedül áll.

7 (14) Nagy fajok, testhosszuk 1,5—2,3 mm közötti. Szárnyfedőik tövén széles, háromszög alakú, fekete folt van, amely gyakran apró foltocskákra tagozódik, nagyon ritkán teljesen hiányzik.

8 (9) Szárnyfedőinek 1. közterecskéje majdnem a csúcsáig ér, és oldala élesen határoltan fekete (60. ábra: A). A nőstény ormányának csúcsi része a csáptövek és a csúcs között háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles, kissé hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, vékony, mérsékelten hajlott. A hím ormányának csúcsi része rövidebb, olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, gyengén hajlott, kissé vastagabb. Előtora rövid és széles, a tövén majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalai egyenesek, háta finoman pontozott. Szárnyfedői tojásdadok, elég mélyen barázdáltak, közterecskéi mérsékelten domborúak, finoman ráncoltan pontozottak, zsírfényűek. Combjainak belső élén nincs fog, de néha 1 fogacska mutatkozik rajta. Előtora mindig sárga, hasa, ormánya, csápbunkója és lábfejízeinek csúcsa rendszerint fekete. 1,8—2,5 mm.

Közép- és dél-európai faj, Magyarországon eddig egyetlen példányát Pestszentimrén gyűjtötték. Az irodalom szerint Erdélyben (Segesvár) is megtalálták. Tápnövényei: *Lythrum salicaria*, *L. hyssopifolia*. Lárvája a száron gubacsot okoz

circumscriptus AUBÉ

Változatai:

1. Szárnyfedőinek tövén a háromszög alakú folt teljes. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **latemaculatus** PIC]

2. Szárnyfedőinek tövén a háromszög alakú folt apró foltocskákból tevődik össze. — A leggyakoribb alak **forma typica**

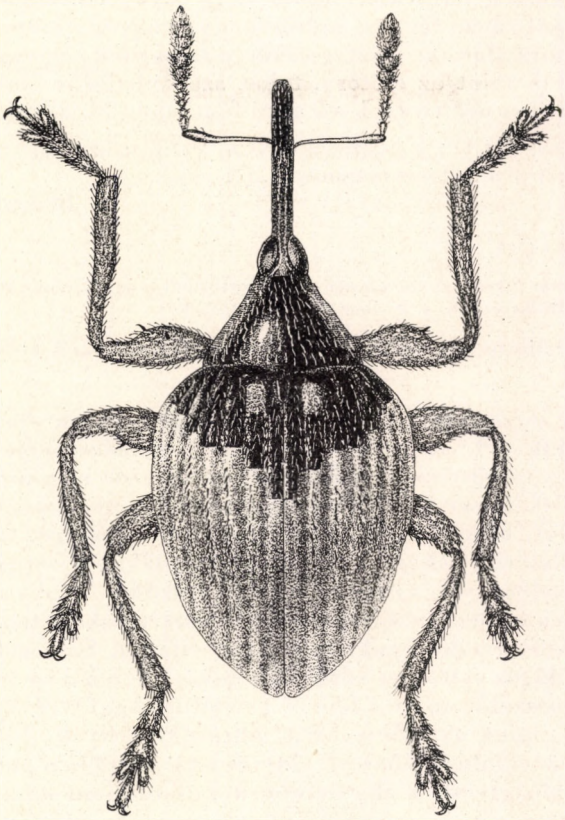

58. ábra. *Nanophyes hemisphaericus* OLIV. (Eredeti)

3. Szárnyfedőinek töve is egyszínű sárga. — Nálunk még nem gyűjtötték [ab. **obliteratus** PIC]

4. A szárnyfedőkön a háromszög alakú folton kívül azok fekete oldalszegélye is hiányzik. — Nálunk még nem gyűjtötték. [ab **immarginalis** ROUB.]

9 (8) Szárnyfedőinek színezése nem egyezik az előbbi fajéval.

10 (11) Teste hosszúkás ovális (mint 60. ábra: B—E), mérsékelten domború. Ide tartoznak a *N. marmoratus* GOEZE (lásd a 15. sorszám alatt) kivételesen nagy példányai.

11 (10) Testük zömök, erősen domború, szárnyfedőik a csúcsuk felé háromszögesen elkeskenyednek (mint az 58. ábra).

12 (13) Ormánya alig hajlott, a csáptöveknél kissé megtörik (59. ábra: E), hosszanti középléce nem halad túl a csáptövek magasságánál (59.

ábra: G). Sárga, rendszerint feje és ormánya, előtora, széles háromszög alakú foltja szárnyfedőinek a tövén, hasoldala, csápbunkója és lábfejízeinek csúcsa fekete (forma typica). A nőstény ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé is csak kevéssel rövidebb. Mind a 2 ivar ormányháta a hosszanti középlécecske két oldalán mélyen barázdált. Csonkakúp alakú előtora igen finoman és gyéren pontozott, fényes, szőröcskéi is nagyon finomak. Szárnyfedői mélyen barázdáltak, közterecskéi domborúak, ugyanolyan finoman pontozottak mint az előtora, tehát szárnyfedői is fényesek. Combjainak belső élén néha van 1—1 apró fogacska (58. ábra). 2—2,5 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében elterjedt, de csak szórványosan fordul elő. Tápnövénye a *Lathrum hyssopifolia*. III—XII.

hemisphaericus Oliv.

Változatai:

1. Előtora sárgásvörös, hosszanti sötét foltokkal vagy sávokkal. — Ritka, 1 példányát Budapesten a Sashegyen gyűjtötték ab. **linithorax** Pic

2. Előtora teljesen sárgásvörös. — Nálunk gyakoribb, mint a fekete előtorú forma typica ab. **ulmi** Germ.

13 (12) Ormánya egyenletesen, elég erősen hajlott, nem törik meg a csáptövek táján (59. ábra: F), hosszanti középlécecskéje nagyon finom, túlhalad a csáptövek magasságán, és sokszor megközelíti az ormány csúcsát (59. ábra: H). Előtora sohasem fekete, szárnyfedőinek tövén sincs széles, háromszögű, fekete folt. Vörösessárga, feje, ormánya és hasa rendszerint fekete, csápbunkója és lábai is sárgák. Szárnyfedőinek tövi felén ívelt, világos harántöv húzódik, amely a vállak mögött indul el, és erősen kiszélesedve az 1. közterecskéig terjed; csúcsa előtt néhány közterecske gyakran szintén világos. Szőrözete nagyon gyér, csak a világos foltokon sűrűsödik össze. A nőstény ormánya jól láthatóan hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé is jóval hosszabb, mint az előtor háta, barázdái mélyek. Előtorának alakja hasonlít az előbbi fajéhoz, de durvábban, sűrűbben pontozott. Szárnyfedőin a közterecskék alig domborúak. Combjain soha sincs fog. 1,6—2,2 mm.

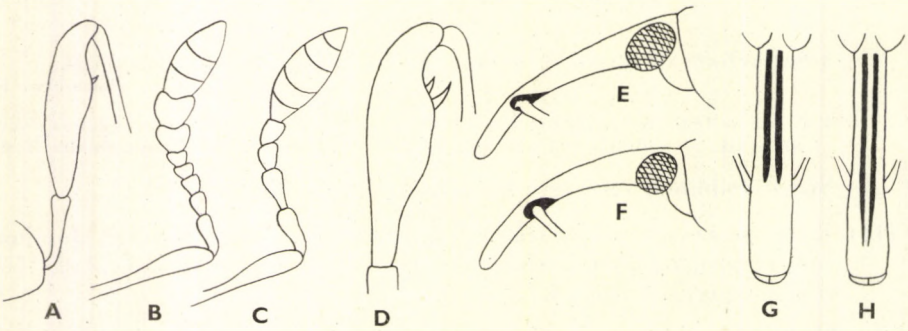

59. ábra. A: *Nanophyes hemisphaericus* Oliv. elülső lába — B: ugyanannak és C: *N. quadrivirgatus* Costa csápja — D: *N. nitidulus* Gyll. elülső combja — E: *N. hemisphaericus* Oliv. és F: *N. globiformis* Kiesw. ormánya — G: *N. hemisphaericus* Oliv. és H: *N. globiformis* Kiesw. ormányéle (Eredeti)

Európai elterjedésű faj, de előfordul Észak-Afrikában is. A Kárpát-medencében számos magyarországi lelőhelyén kívül az Aldunán (Vaskapu) is előkerült. Tápnövényei: *Lythrum salicaria*, *L. hyssopifolia*. V—IX, XI.

globiformis KIESW.

14 (7) Kisebb fajok, testhosszuk 0,7—1,6 mm közötti.

15 (16) Teste hosszúkás tojásdad, enyhén domború, szárnyfedői (60. ábra: B—E) nem keskenyednek el háromszögesen a csúcsuk felé. Színe nagyon változó, a majdnem teljesen feketétől a majdnem teljesen vörösessárgáig minden átmenete megtalálható. Szőrözete aránylag hosszú, szárnyfedőinek különösen a csúcsi felén sűrű. A nőstény ormánya majdnem olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé mintegy az előtor hosszával egyenlő, mind a 2 ivaré jól láthatóan hajlott és erősen barázdált. Előtora finoman, gyéren pontozott, fényes. Szárnyfedőin a barázdák mérsékelten durvák, közterecskéi enyhén domborúak, többnyire csak finoman, néha erősebben pontozottak. 1,2—1,8 mm, ritkán eléri a 2 mm-t is.

Euroszibériai faj, a Kárpát-medencében elterjedt és közönséges. Tápnövényei: *Lythrum salicaria*, *L. hyssopifolia*. Lárvái a szárban és állítólag a termésben is fejlődhetnek. I—XI. — Simacombú füzérormányos

marmoratus GOEZE

Változatai:

I. Előtoruk fekete vagy sötétbarna:

1. Fekete, szárnyfedőinek töve, 1 harántos öve a közepe mögött, oldala és csúcsa fekete (60. ábra: B), a harántöv gyakran többé-kevésbé visszafejlett. — Közönséges **forma typica**

2. A szárnyfeoőkön nem csak a fekete harántöv hiányzik, hanem csúcsuk és oldaluk is teljesen vagy nagyrészt sárga (60. ábra: C). — Közönséges ab. **angustipennis** BACH

3. Szárnyfedőin a fekete foltok erősebben kiterjedtek, többé-kevésbé összefolynak (60. ábra: D). — Gyakori ab. **salicariae** FABR.

4. Szárnyfedői teljesen feketék, vagy azokon csak apró foltocskák maradnak sárgásvörösen. — Elég ritka ab. **Mülleri** REITT.

II. Előtoruk sárga:

5. Feje és ormánya fekete, szárnyfedőin a sárga szín erősen tért nyer (60. ábra: E), ritkán teljesen sárgák. — Közönséges ab. **ruficollis** REY

6. Mint az előbbi, de ormánya is részben vöröses (= *brunneirostris* REY). — Gyakori ab. **rufirostris** REY

7. Teljesen sárga, legfeljebb a homloka fekete vagy sötét. — Közönséges ab. **epilobii** H. BRIS.

16 (15) Testük zömök, szárnyfedőik a válluktól a csúcsuk felé háromszögesen elkeskenyednek (mint 60. ábra: F), hátuk erősen domború.

17 (18) Szőrözete nagyon rövid, egyenletesen eloszlott. Sárga, nincs rajta fekete rajzolat, legfeljebb ritkán néhány halvány ködfolt; szárny-

fedőinek oldala kissé világosabb, csápbunkója gyakran sötét, hasoldala rendszerint fekete. A nőstény ormánya majdnem eléri fejének és előtorának együttes hosszát, a hímé is kissé hosszabb, mint az előtor háta, a nőstényé gyérebben és finomabban vésett, ezért fényesebb, vékonyabb, mint a hímé; mind a 2 ivaré enyhén egyenletesen hajlott. Előtora elég erősen, de gyéren pontozott, ritkábban a pontok finomabbak. Szárnyfedőin a barázdák elég erősek, a közterecskék mérsékelten domborúak, finoman pontozottak. 0,7—1,3 mm.

Európai elterjedésű faj. Magyarországról számos lelőhelyét ismerjük, de van néhány adatunk Szlovákiából és a Bánságból is. Tápnövénye: *Phragmites communis*. IV—XI.

Sahlbergi SAHLB.

18 (17) Szőrözetük hosszabb, helyenként foltokban vagy övekben összesűrűsödik. Szárnyfedőiken fekete vagy sötét rajzolat van, vagy jóval nagyobbak.

19 (20) Igen kicsi. Feje, előtora, szárnyfedőinek majdnem elülső fele, hátrább pedig apró foltocskák (60. ábra: F) feketék. Ormánya rövid, a nőstényé is csak olyan hosszú, mint az előtor háta, a hímé még kissé rövidebb, mind a 2 ivaré mérsékelten hajlott, finoman barázdált, fényes. Fekete, szárnyfedőin a fent ismertetett fekete rajzolat néha többé-kevésbé erősen visszafejlett; csápbunkója és combjainak legalább nagy része majdnem mindig fekete vagy sötét. A szárnyfedők szőrözete gyér, de apró foltocskákon mindig összesűrűsödik. 0,7—1,2 mm.

Európai elterjedésű faj, a Kárpát-medencében is nagyon elterjedt. Hazánkban számos lelőhelye ismert, de mindenütt ritka. Tápnövényei: *Peplis portula*, *Erica cinerea*, *Populus tremula*, *Pinus silvestris*; a két utóbbi helyességéhez kétség fér. V, VII, VIII, X.

globulus GERM.

20 (19) Nagyobbak, felületük sohasem hasonlóan színezett. Ormányuk hosszú, a nőstényé legalább olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé is rendszerint hosszabb, mint az előtor háta.

21 (22) Ormánya majdnem egyenes, csak a csáptövek táján törik meg enyhén. Előtora fekete vagy sárga, szárnyfedőinek tövén válltól vállig húzódó háromszög alakú folt van, amely sokszor csak nyomokban látható. Ide tartoznak a *N. hemisphaericus* OLIV. (lásd a 12. sorszám alatt) igen kis példányai.

22 (21) Ormányuk erősen, egyenletesen hajlott, nem törik meg a csáptövek táján.

23 (24) Szárnyfedői mintegy másfélszer olyan hosszúak, mint amilyen szélesek együttvéve, a csúcsuk felé háromszögesen elkeskenyednek, szárnyfedőin nincsenek felálló szőrök. Ide tartoznak a *N. globiformis* KIESW. (láasd a 13. sorszám alatt) szokatlanul kis példányai.

24 (23) Szárnyfedői alig hosszabbak, mint amilyen szélesek együttvéve a válluknál, a csúcsuk felé gyengén keskenyednek el, kevésbé háromszög alakúak (60. ábra: G). Szárnyfedőinek váltakozó közterecskéin 3—5 finom szőrszál meredeken feláll. Színe nagyon változó, az egyszínű sárgától a tarkán keresztül az egyszínű feketéig minden változata előfordul. A sárga példányok szárnyfedőinek elülső felén gyakran mutatkozik még világosabb harántöv, ilyen a tarka példányokon is található. Ezen a harántövön és a szárnyfedők csúcsi harmadán a legsűrűbb a testhez simuló, elég hosszú szőrözet. Ormánya hosszú, feltűnően erősen hajlott, a csúcsa felé kiszélesedett, a nőstényé valamivel hosszabb, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé valamivel hosszabb, mint az előtor háta, mind a 2 ivaré fényes, alig barázdált. Előtora finoman pontozott. Szárnyfedőin a barázdák mérsékelten mélyek, közterecskéi enyhén domborúak. 1—1,5 mm.

Európa legnagyobb részén és Kisázsiában él. A Kárpát-medencében Magyarországon számos lelőhelyen gyűjtötték, ezenkívül Jugoszláviából ismerjük. Tápnövénye a *Lythrum salicaria*. V—X.

brevis Boh.

Változatai:

1. Szárnyfedőin jól látható sötét rajzolat van, amely főleg egy háromszög alakú közös foltból áll a szárnyfedők tövén, és egy harántövből a közepük mögött **forma typica**

2. A sötét rajzolat alig látszik vagy hiányzik. — Nálunk gyakori ab. **fallax** Rey

3. Felülete teljesen vagy majdnem teljesen fekete. — Nagyon ritka (Bátorliget, Kálmáncsa, Siófok, Taszár) ab. **Theresae** Pic

25 (6) Combjuk belső élén 2 hegyes fogacska van, a külső rendszerint sokkal kisebb, mint a belső (59. ábra: D).

26 (31) Nagy fajok, testhosszuk 2—2,5 mm közötti.

27 (30) Ormányuk hátán határozott barázdák húzódnak.

28 (29) Szárnyfedőinek varrata mentén az 1. közterecske majdnem a csúcsáig és oldala élesen határoltan feketén szegélyezett. Ide tartoznak a *N. circumscriptus* Aubé (lásd a 8. sorszám alatt) olyan kivételes példányai, amelyek combján 2 fogacska van.

29 (28) Szárnyfedőinek varrata mentén az 1. közterecske nem fekete. Ide tartoznak a *N. hemisphaericus* Oliv. (lásd a 12. sorszám alatt) állítólag alőforduló példányai, amelyeknek combján 2 fogacska van.

30 (27) Ormányának háta sima, gyéren pontozott. Fekete, előtora sárga, szárnyfedőinek tövén rendszerint nagy, háromszög alakú folt és a csúcsi felükön a 2—3 belső közterecske fekete, a többit is gyakran márványozzák kis, sötét foltocskák. Csápbunkója fekete. A nőstény ormánya olyan hosszú, mint a feje és az előtora együttvéve, a hímé

hosszabb, mint az előtor háta, mind a 2 ivaré gyengén, egyenletesen hajlott. Előtora a tövén majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, finoman, gyéren pontozott. Szárnyfedőinek barázdái mélyek, elég finoman pontozottak, közterecskéi domborúak, igen finoman és sűrűn ráncoltan pontozottak, zsírfényűek. 2—2,4 mm.

Franciaországból írták le, nálunk egy ízben Bánhidán (Turul-hegy) gyűjtött *Sedum album*-ból nevelték néhány példányát

maculipes REY

31 (26) Sokkal kisebbek, testhosszuk 0,7—1,7 mm közötti.

32 (33) Teste keskeny, szárnyfedői hosszúkás tojásdadok (60. ábra: H), gyengén domborúak. Színe az egyszínű sárgától a feketéig váltakozik, hasa és csápbunkója rendszerint fekete, felülete néha kissé fémesen csillog. Szőrözete aránylag sűrű, hosszú, testhez simuló. A nőstény ormánya feltűnően vékony, alig hosszabb, mint az előtor háta, a hímé jóval vastagabb, rövidebb, mind a kettőé elég erősen hajlott, háta jól láthatóan barázdált. Előtora hosszú, töve nem éri el hosszának másfélszeresét sem, háta elég durván és elég sűrűn pontozott. Szárnyfedőinek finoman pontozott barázdái mérsékelten mélyek, közterecskéi enyhén domborúak, igen finoman ráncoltak. 1—1,7 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében elterjedt, csak Erdélyből nincs adatunk. Magyarországon gyakori. Tápnövényei: *Lythrum salicaria*, *L. hyssopifolia*, *Tamarix* sp. II—XI.

nitidulus GYLL.

Változatai:

1. Felül sárga, legfeljebb ormánya és feje, valamint varrata és néhány apró foltocskája a szárnyfedőin sötétebb. — Nálunk a leggyakoribb forma **forma typica**
2. Mint az előbbi, de előtorán 2 elmosódott hosszanti sáv, vagy az egész korongja sötét. — Nem ritka ab. **helveticus** TOURN.
3. Előtora túlnyomóan vagy teljesen fekete vagy sötétbarna, szárnyfedőin jól látható feketés foltokkal. — Nem ritka ab. **fuscicollis** REY
4. Majdnem az egész felülete fekete. — Az irodalom szerint (közelebbi helymegjelölés nélkül) nálunk is előkerült ab. **fusculus** REY
5. Mint a forma typica, de csápbunkója is rozsdabarna. — Ritka (Leányfalu, Budapest: Sas-hegy) ab. **ruficlavis** REY

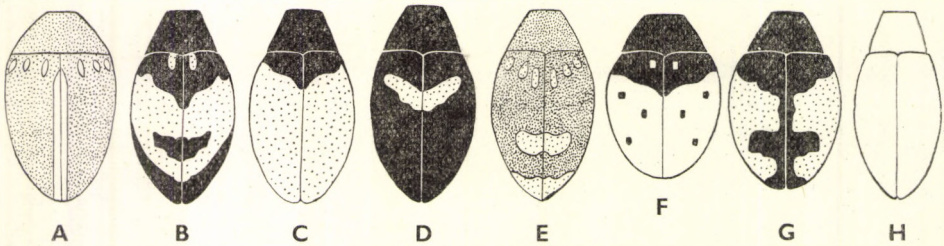

60. ábra. A: *Nanophyes circumscriptus* AUBÉ, B: *N. marmoratus* GOEZE, C: ab. *angustipennis* BACH, D: ab. *salicariae* FABR., E: ab. *ruficollis* REY, F: *N. globulus* GERM., G: *N. brevis* BOH. szárnyfedőrajza — H: *N. nitidulus* GYLL. testalkata (Eredeti)

33 (32) Testük rövid, szárnyfedőik háromszög alakúak, erősen domborúak.

34 (45) Combjainak belső élén legfeljebb 1 igen apró fogacska van. Ide tartoznak a *N. globulus* GERM. (lásd a 19. sorszám alatt) ritka, fogas combú példányai.

35 (34) Combjának belső élén 2 fog van, a külső is jól látható, de legalább nyomokban fellelhető. Színe és szőrözete feltűnően hasonlít a *N. globulus*-éhoz, de teste karcsúbb, ormánya vékonyabb. Különösen a hímeket a *N. nitidulus*-tól is nehéz megkülönböztetni, mert ezek testalkata majdnem olyan hosszúkás, mint a *nitidulus*-é, a nőstények zömökebbek. A 2 fajt felületének színe rendszerint megbízhatóan elkülöníti: a *nitidulus*-on nem fordul elő ennek a fajnak jellegzetes normális rajzolata. A nőstény csáptöve és ormánycsúcsa között az ormány háta kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles, a *nitidulus* esetében a csápok az ormány közepének közvetlen közelében erednek. 1—1,5 mm.

Mediterrán faj, a Kárpát-medencében elterjedt, de sehol sem közönséges. Tápnövényeit nem ismerjük. V—VIII, X. (= *vavrai* ROUB.)

gracilis REDTB.

36 (1) Csápostora 4 ízből áll, bunkójának ízei szorosan simulnak egymáshoz (59. ábra: C). Szalmasárga, homloka néha sötétebb. Szőrözete fehéres, rövid, testhez simuló, rendszerint gyér. A hím ormánya olyan hosszú, mint az előtora és a feje együttvéve, a nőstényé még kissé hosszabb, gyengén hajlott, töve közelében finoman barázdált, egyébként gyéren pontozott. Előtorának oldalán gyakran mutatkozik apró, fekete foltocska. Szárnyfedői elég finoman barázdáltak, közterecskéi alig domborúak, 3. és 5. közterecskéjében 1—1 hosszúkás, fekete foltocskával; az 5. közterecskében levő kissé hátrább helyezkedik el, mint a 3.-ban levő. Combjának belső élén 1—2 apró fogacska található. 1,3—1,8 mm.

Mediterrán faj, Horvátországban előfordul, Magyarország déli területein is előkerülhet. Tápnövényei: *Tamarix*-fajok.

[**quadrivirgatus** COSTA]

IRODALOM

APFELBECK, V.: Fauna Insectorum Balcanica (Wiss. Mitteil. Bosnien u. Herzeg., 6, 1916, p. 3—38). — BALACHOWSKY, A. S.: Entomologie appliquée á l'Agriculture, I, Coleoptéres, Paris, II. kötet, 1963, p. 564—1391. — DESBROCHÉRS, M. J.: Monographie des Balanidae et Anthonomidae d'Europe et des confins mediterranéens (Ann. Soc. Ent. France, [IV] 8, 1868, p. 331—368, 411—470). — DIECKMANN, L.: Die mitteleuropäischen Arten der Gattung Nanophyes Schönh. (Reichenb., 1, 1963, p. 169—194). — DIECKMANN, L.: Die paläarktischen Arten der Untergattung Pseudorchestes Bedel aus der Gattung Rhynchaenus Clairv. (Ent. Abh. Mus. Dresden, 29, 1963, p. 275—327). — DIECKMANN, L.: Revision der westeuropäischen Anthonomini (Beitr. z. Ent., 18, 1968, p. 377—564). — ENDRŐDI, S.: Bestimmungstabelle der Otiorrhynchus-Arten des Karpatenbeckens (Opava, 1961, pp. 123). — FLACH, K.: Bestimmungs-Tabelle der europäischen Strophosomus-Arten (Verh. Nat. Ver., Brünn, 45, 1907, p. 201—230). — FLEISCHER, A.: Bestimmungstabelle der Paläarktischen Psalidium-Arten (Wien. Ent. Zeit., 33. 1914, p. 211—227). — FORMANEK, R.: Zur näheren Kenntnis der Gattungen Barypithes Duval und Omias Schönh. sensu Seidlitz (Münch. Kol. Zeit., 2, 2901, p. 16—28, 151—182). — FORMANEK, R.: Zur näheren Kenntnis der Gattung Brachysomus Steph. (Wien. Ent. Zeit., 24, 1905, p. 169—193). — FORMANEK, R.: Zur Kenntnis der Rüssler-Gattung Trachyphloeus Germ. und der verwandten Gattungen (Wien. Ent. Zeit., 26. 1907, p. 121—191). — FORMANEK, R.: Evropšti nosatci rodu Dorytomus Stephens (Cas. Spol. Ent., 5, 1909, p. 69—94). — FORMANEK, R. & MELICHAR, L.: Die Rüsslergattung Nanophyes und ihre Arten (Wien. Ent. Zeit., 35, 1916, p. 65—79). — FRANZ, H.: Vorarbeiten zu einer Monographie der Tychiini (Arb. Morph. Tax. Ent., 9, 1942, p. 104—133, 182—266). — HUSTACHE, A.: Curculionidae Gallo-Rhenans (Ann. Soc. Ent. France, 1923, p. 2—148; 1924, p. 31—124; 1925, p. 101—160; 1926, p. 211—367; 1927, p. 271—367; 1929, p. 1—96; 1930, p. 81—272; 1931, p. 153—470). — KLEINE, R.: Die Larriden und Rhynchphoren und ihre Nahrungspflanzen (Ent. Blätter, 6, 1910, p. 4, 42, 71, 102, 137, 165, 187, 231, 261, 275, 305). — KUHNT, P.: Illustrierte Bestimmungstabellen der Käfer Deutschlands (Stuttgart, 1912, p. 899—1061). — KUTHY, D.: Fauna Regni Hungariae (Budapest, III, 1896, p. 140—171). — MARSEUL, M. S. A.: Monographie des Attelabides et des Rhinomacerides (Abeille, 5, 1868, p. 296—425). — MEYER, P.: Bestimmungs-Tabellen der europäischen Coleopteren. Die palaearktischen Cryptorrhynchinen (Paskau, XXXV, 1896, pp. 56). — NERESHEIMER, J. & WAGNER, H.: Kritische Vorstudien zu einer monographischen Revision der Gattung Bagous (Col. Centralbl., 4, 1930, p. 255—277; 6, 1932, p. 31—37). — PENECKE, K. A.: Bestimmungstabelle der mitteleurpäischen Tychius-Arten (Kol. Rundsch., 10, 1922, p. 1—29). — PERRIS, M. E.: Larves des Coleopteres (Ann. Soc. Linn. Lyon, n.s. 23, 1876, p. 1—430). — PETRI, K.: Bestimmungs-Tabelle des Curculioniden-Tribus der Hyperini (in REITTER, Bestimmungs-Tabellen der europäischen Coleopteren, Paskau, LIV, 1901, pp. 42). — PETRI, K.: Bestimmungs-Tabelle der mir bekannt gewordenen Arten der Gattung Lixus Fab. aus Europa und den angrenzenden Gebieten (Wien. Ent. Zeit., 23, 1904, p. 183—198; 24, 1905, p. 33—48, 101—116, 155—167). — PETRI, K.: Bestimmungs-Tabelle der Gattungen Larinus Germar [inclus. Stolatus Muls.], Microlarinus Hochhuth, Rhynocyllus Germar und Bangasternus Gozis aus dem europäischen, mediterranen, west- und nordasiatischen Faunengebiete (Verh. Nat. Ver. Brünn, 45, 1907, p. 51—146). — PETRI, K.: Siebenbürgens Käferfauna (Hermannstadt, 1912, p. 287—350). — PORTA, A.: Fauna Coleopterorum Italica (Piacenza, V, 1932, p. 1—370). — REDTENBACHER, L.: Fauna Austriaca, ed. 3. (Wien, 1874, p. 188—388). — REITTER, E.: Bestimmungstabelle der Borkenkäfer (Scolytidae) aus Europa und den angrenzenden Ländern (Wien. Ent. Zeit., 32, 1913, Beiheft p. 1—116). — REITTER, E.: Bestimmungs-Tabellen der europäischen Coleopteren, Coryssomerini und Baridini (Paskau, XXXIII, 1895, pp. 31). — REITTER, E.: Bestimmungs-Tabelle der Curculioniden-Abteilungen: Cossonini und Clandrini aus der europäischen Fauna im weiteren Sinne (Verh. Nat. Ver. Brünn, 37, 1898, p. 3—20). — REITER, E.: Bestimmungs-Tabelle der europäischen Tropiphorini und Alophini (Wien, Ent. Zeit. 20, 1901, p. 203—214). — REITTER, E.: Bestimmungs-Tabellen der europäischen Coleopteren, Tanymecini (Paskau, XLVIII, 1903, pp. 21). — REITTER, E.: id., Genus Sitona Germ. und Mesagroicus Schönh. aus der palaearctischen Fauna (Paskau, LII, 1903, pp. 44). — REITTER, E.: id., Bestimmungs-Tabelle der Coleopteren Gattung Cionus aus Europa und den angrenzenden Länd ern (Paskau, LIV, 1904, pp. 18). — REITTER, E.: Bestimmungstabelle der mit Milacus und Ptochus verwandten Curculioniden (Ver. Nat. Ver. Brünn, 44, 1906, p. 208—256). — REITTER, E.: Bestimmungs-Tabellen für die Curculionidengruppe der Mecinini (Gymnetrini) aus Europa und den angrenzenden Ländern (Verh. Nat. Ver. Brünn, 45, 1907, p. 7—50). — REITTER, E.: Übersicht der Untergattungen und der Artengruppen des Genus Otiorrhynchus Germ. (Wien, Ent. Zeit., 31, 1912, p. 45—67). — REITTER, E. Bestimmungstabellen der Untergattungen: Arammichnus Gozis und Tyloderes Schönh. des

Genus Otiorrhynchus Germ. aus palaearktischen Fauna (Wien. Ent. Zeit., 31, 1912, p. 109—154). — REITTER, E.: Bestimmungs-Schlüssel der mir bekannten europäischen Gattungen der Curculionidae, mit Einschluss der mir bekannten Gattungen aus dem palaearctischen Gebiete (Verh. Nat. Ver. Brünn, 51, 1912, p. 1—90). — REITTER, E.: Bestimmungstabellen der Otiorrhynchus-Arten mit ungezähnten Schenkeln aus der palaearhtischen Fauna (Wien. Ent. Zeit., 32, 1913, p. 25—118). — REITTER, E.: Bestimmungs-Tabellen der Otiorrhynchus-Arten mit gezähnten Schenkeln aus der palaearctischen Fauna, Abteilung: Dorymerus und Tourneria (Verh. Nat. Ver. Brünn, 52, 1913, p. 1—123). — REITTER, E.: Bestimmungabstelle der Rüsselkäfergattung Chlorophanus Germ. (Wien. Ent. Zeit., 34, 1915, p. 171—184). — REITTER, E.: Fauna Germanica, Die Käfer des Deutschen Reiches (Stuttgart, V, 1916, Rhynchophora, pp. 306). — ROUBAL, J.: Katalog der Coleopteren der Slovakei und der Ost-Karpaten (Praze, III, 1941, Rhynchophora, p. 49—277). — SCHARF, H.: Die Entwicklungsstadien der mitteleuropäischen Curculioniden (Morphologie, Bionomie, Ökologie), Abh. Senckenb. Naturf. Ges., 1964, 506, p. 1—335). — SEIDLITZ, G.: Fauna Transsylvanica, Die Käfer (Coleoptera) Siebenbürgens (Königsberg, 1891, p. 601—749). — WINGELMÜLLER, A.: Bestimmungstabelle der paläarktischen Cionini (Curculionidae), nebst Beschreibungen neuer Arten (Kol. Rundsch., 9, 1921, p. 101—124). — WENCKER, M.: Apionides, Tribus des Curculionides (Abeille, 1, 1864, p. 110—270). — WINKLER, A.: Catalogus Coleopterorum regionis palaearcticae (Wien, partes 11—13, 1930—32, p. 1370—1647).

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetei:

(A sorozat 1 — 100. füzetének adatait lásd az 101. füzethez mellékelt tájékoztatóban)

101 *Dr. Mahunka Sándor:* Atkák V. — Acari V.
XVIII. kötet (Arachnoidea) 7. füzete, 76 oldal, 41 ábra (1970. VIII. 31.)
102. *Dr. Gozmány László:* Bagolylepkék I. — Noctuidae I.
XVI. kötet (Lepidoptera) 11. füzete, 151 oldal, 113 ábra (1970. IX. 15.)

Ára 28, Ft

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

készülő füzetei:

I. kötet (Protozoa) 11. füzete:
R. Dr. Stiller Jolán: Szájkoszorús csillósok — Peritricha

IX. kötet (Coleoptera IV.) 5. füzete:
Dr. Kaszab Zoltán: Cincérek — Cerambycidae

XII. kötet (Hymenoptera II.) 9. füzete:
Dr. Erdős József: Fémfürkészek VIII. — Chalcidoidea VIII.

XXII. kötet (Mammalia) 2. füzete:
Dr. Szunyoghy János: Rovarevők — Insectivora